

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR

1.Kültürün Tanımı

İnsanoğlunun gelişim tarihinin ayrılmaz parçası kültürün kelime anlamını ve zaman içinde değişik platformlarda yüklendiği anlamları bilmek özellikle toplumsal reaksiyonların tahlilini konu alan araştırmalar için oldukça gereklidir.

Günlük konuşmalarımızda ya da sanat ve bilim çalışmalarında kullandığımız kültür sözcüğü Latince kökenli olup Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiştir. Latince 'cultura', toprağa bir şeyler ekip ürün almak, üretmek anlamlarında kullanılıyordu. Latince aslı 'cultura' olan 'kültür' kelimesi 'colere'den gelir, Türkçe'de; sürmek, ekip-biçmek; cultura da 'ekin' demektir (Turan, 2000:15).

An English Readers Dictionary' de Culture (Kalçır);

- 1) İnsan kuvvetlerinin gelişmesinde erişilen üst nokta,
- 2) Tecrübe ve çalışmayla vücudun, aklın ve ruhun gelişmesi,
- 3) Belli bir milletin veya cemiyetin sanatta, ilimde, v.s.'deki aydın gelişmesinin belge ve eserleri,
- 4) Tarım işlemleri, ziraat,
- 5) Arıların, ipekböceklerinin yetiştirilmesi,
- 6) Bakteri üreme (Homy ve Pomet, 1952:24).

Webster' de kültür:

- 1) Zihinle ilgili ve estetik faaliyetler sonucu elde edilen bilgi ve zevk inceliği,
- 2) Mesleki ve teknik yetenekler dışında olmak üzere güzel sanatlarda eski Yunan ve Roma kültürlerini ve genel olarak bilimlerde bilgi ve zevk sahibi olma,
- 3) Nesilden nesile geçen söz, hareket, yetenek biçimindeki sistemli bilgiler,
- 4) Bir ırk, din grubu ile sosyal grupların geleneksel inançları, sosyal müesseseleridir (Williams, 1966:87).

Larousse'da kültür: Edinilmiş bilgiler toplamı; bir cemiyete has içtimai ve dini müesseseler; zihni sanat faaliyetleridir (Larousse).

Dictionary of the English Language'de Culture (Kalçır-Kültür): İşletme, yetiştirme, zihni meşgale, akli muhakeme ve gelişme; saflık; arılık; medenîyet; suni ortamda bakteri veya diğer mikroorganizmaları geliştirme ve üretmedir.

Büyük Türk Sözlüğü'nde kültür: Bir milletin manevi varlığını ve düşünce birliğini meydana getiren fikir, sanat mahsullerinin, ananelerin bütünüdür (Ş.Rado, M.Ergin, 1985:16-17).

Lügatlar, kültürü; 'akıl, zevk, tavır ve hareketlerin eğitimi, geliştirilmesi, rafine edilmesi' diye tarif ederler. Rafine edilmiş; incelmış, yontulmuş, haddeden geçmiş demektir. Bu varılması gereken hedeftir. Demek oluyor ki, insanın kültür yolunda ilerleyebilmesi için inceliş yontulmuş olması ve karakterinin kabaklıktan sıyrılmış, düşünceleri, hisleri, konuşması, zevkleri ve davranışlarının bayağılıktan uzak olması gerekir (Muallimoğlu, 1981:8-14).

Günümüz Türkçe'sinde kültür sözcüğü yedi değişik anlamda kullanılmaktadır:

- 1) Tarımda: Ekin, ürün,
- 2) Tıpta: Uygun koşullarda bir mikrop türünü üretmek. 'Boğaz kültürü yaptırmak.'
- 3) Tarih öncesi dönemler için: İnsan eliyle yapılmış ve ortak nitelikleri bulunan eşyalar topluluğu ile belirlenen evreler, çağlar. 'Bakır kültürü, neolitik kültür...'
- 4) Belli bir konuda edinilmiş geniş ve sistemli bilgi: Tarih kültürü, müzik kültürü...
- 5) Eleştirme, değerlendirme, zevk alma yetilerinin geliştirilmiş olması durumu: Kültürlü kişi.
- 6) Bir topluma, ulusa ya da uluslar topluluğuna özgü düşünce, davranış ve sanat yapıtlarının tümü: Türk kültürü, Fransız kültürü, Halk kültürü, İslâm kültürü...
- 7) Tarihsel gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddesel ve tinsel (manevi) değerlerle bunları yaratma ve sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan araçların tümü; uygarlık (Turan, 2000:15-16).

Anlatıldığı üzere “kültür” kelimesi sadece bir olgu, düşünce ve kavramı içerir bir anlam taşımamaktadır. İnsanlık tarihinin başlangıcı kadar eski ve insanın varolduğu tüm alanları da kapsayacak kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Bundan dolayı çok çeşitli zeminlerde kendine değişik anlamlar yüklenmiş ve üzerinde çok tartışılmış ve tartışılmaya devam edilmektedir.

Kroeber ve Kluckhohn, hazırladıkları eserde; kültürün tarihi gelişimine 60 sayfa ayırmışlardır. Burada ‘cultura’ kelimesi XVII. yy’a kadar, Fransızca’da toprağa bir şeyler ekip ürün almak, üretmek anlamlarında kullanılmıştır. İlk defa Voltaire, ‘cultura’ kelimesini insan zekasının (esprit) meydana gelmesi, gelişmesi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi olarak kullanılmıştır (Kroeber ve Kluckhohn, 1952:11-73).

Etnolog Klemm (1843-52) “İnsanın Genel Kültür Tarihi” isimli eserinde ‘cultur’ kelimesini ‘medenîyet’ ve ‘kültür inkılabı’ olarak kullanmıştır (Güvenç, 1974:96).

Mciver, kültür; yaşayış ve düşünüş tarzımızda, günlük münasebetlerimizde, sanatta, edebiyatta, dinde, sevinç ve eğlencelerimizde, tabiatımızda ifadesini bulur der (Mciver, 1977:272).

Tylor; kültür veya medenîyet toplumun bir ferdi olarak insanın sonradan edindiği alışkanlıklar, yetenekler, gelenekler, ahlâkî ilkeler, sanat, hukuk, inanç, bilgi gibi unsurların oluşturduğu bir bütündür der (Tylor, 1981:1).

Young’a göre kültür; insanın, tarih boyunca, tabiatı ve kendisini idare usulünü öğrenmek suretiyle, bizzat meydana getirdiği eserdir (Young, 1939:79). Bilim adamlarının tariflerinde dikkati çeken husus; görüldüğü gibi kültürün, daha ziyade her cemiyete mahsus bir yaşayış ve davranış tarzı olması ve tarihilik vasfı taşımasıdır (Bilgiç, 1986:41-42).

Sulhi Dönmezer, kültürü; bilgi, inanç, sanat, ahlâk, hukuk, örf ve adetlerden ve insan toplumunun bir üyesi olarak elde ettiği bütün yeteneklerden oluşmuş, karmaşık bir bütün olarak ele almıştır (Dönmezer, 1982:116).

Bozkurt Güvenç, kültürü çok yönlü olarak şöyle ele almıştır: Bilim alanındaki kültür; uygarlıktır. Beşeri alandaki kültür; eğitim sürecinin ürünüdür. Estetik alandaki kültür; güzel sanatlardır. Maddî (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür; üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir (Güvenç, 1994:98-99).

Demir ve Acar' a göre ise kültür;

- 1) Yeryüzünde beşeri hayatın başlangıcından bugüne kadar insanoğlu tarafından üretilmiş olan her şey,
- 2) Bir birey veya topluluğun yaşam tarzını biçimlendiren örf, adet, gelenek ve görenek ile alışkanlıklar, davranışlar ve inançlar toplamıdır (Demir,Acar, 1993:244).

Prof. Dr. Mümtaz Turhan'a göre; kültür ve cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi alakayı, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi tavır (altitude) görüş ve zihniyetle her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlarla birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırdeden hususi bir hayat tarzını temin eder (Turhan, 1969:56). Kültür, insanın içtimai irsiyet yoluyla elde ettiği maddi ve manevi her unsuru içine alır, der (Turhan, 1969:2).

Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'na göre; kültür Latince bir sözdür ve "toprağı verimlendirmek için çalışma" demektir. Daha sonra Avrupa dillerindeki "yüksek umumi bilgi" manası ile dilimize de girmiştir. Nitekim bizde de ilim, edebiyat sanat bahislerinde fikirler ileri sürenlere, "kültürlü insan" demek adet olmuştur. Fakat kültürün hakiki manası bu değildir (Kafesoğlu, 1970:54-55). Kültür kelimesi biraz daha hususileştirilerek şu tabirlerde kullanılmaktadır: İbtidai kültür - ileri kültür, teknik kültür - beşeri kültür, yerleşik kültür - aşirete ait kültür, tabiat kavimleri - kültür kavimleri...Kültür'ün bir nevi sınıflandırılması olan bu ifadelerde de kültür tam hüviyetini bulmuş sayılmaz. Çünkü, medenîyet mefhumu ile karıştırılmıştır. Batı literatüründe bazen medenîyet (civilisation,cultur) tabiri, kültürün yerini almakta ise de, ilmi açıdan kültür ile medenîyet arasında büyük fark vardır (Kafesoğlu, 1977:1).

Prof. Dr. Mehmet Kaplan' a göre kültür; yeni icad edilen güzel bir kelime ile birikimdir. Birikim; servet, zenginlik, tasarruf demektir. Ben Türk ırkının asırlar boyunca kazandığı her şeyi öğrenmek istiyorum ve bu suretle tarihi ve milli şuura ulaşabileceğime inanıyorum, der (Kaplan, 1982:2-3).

Samiha Ayverdi' ye göre; milli kültür; derelerin, çayların, ırmakların koşa koşa akıp birleştiği bir deryadır; Milletlerin maddi manevi bütün değerleri dil,

tarih, ananevi, mefahir gibi kıymetlerle vücut bulmuş ve yekpareleşmiş bir terkip, bir hayat tarzıdır (Ayverdi, 1984:9-13).

Cahit Okurer'e göre; kültürün bir cemiyetin mensuplarının çoğunda ortak olarak sahip bulunduğu her çeşit bilgiyi, tekniği, alakayı, değer hükmü ve ölçüsünü umumi tavrı (altitude), görüşü, zihniyeti, davranış şekillerini içine alan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzını sağlayan maddi manevi değerlerden meydana gelmiş bir bütün olduğunu söyler (Okurer, 1970:4-8).

Prof. Dr. Mustafa Erkal'a göre kültür; bilgiyi, sanatı, ahlâkı, hukuku, örf ve adetleri kapsadığı gibi insanın, cemiyetin bir üyesi olması dolayısıyla kazandığı diğer bütün kabiliyet ve alışkanlıkları da içine alan bir bütündür (Erkal, 1984:3).

E. Sapir kültürü; İnsanın hayatında içtimai yoldan tevarüs ettiği, algıladığı maddi ve manevi her unsuru ihtiva eder diye manalandırır (Sapir, 1924:1-29).

Milletlerarası bir kuruluş olan UNESCO'da ittifakla kabul edilen tarife göre; kültür, bir insan topluluğunun kendi tarihinin gelişmesi hususunda sahip olduğu şuur demektir (D.P.T, 1984:22).

Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu ise kültürü, çeşitli kesimlere göre şöyle tarif eder: Kültür; hekim dilinde üretme anlamına gelir. Halk dilinde kültür; okumuş, yazmış, bilgili bir insanın temsil ettiği bir hava, bir görünüştür ki; halk bu gibileri nitelerken "O kültürlü insandır " der. Toplum hayatında ise kültür; dil, din, güzel sanatlar, tarih ve benzeri sosyal ilimler gibi değer ve bilimlerin toplamıdır. Unutulmamalıdır ki; bir toplumu millet yapan ve onun bütünlüğünü sağlayan ekonomik teknik güçten evvel, kültür dediğimiz manevi faktörlerdir. Ekonomi ve teknik dediğimiz maddi güç, bir toplumu ayakta tutar, fakat ona lokal bir renk, bir millet şuurunu asla veremez (Şehsuvaroğlu, 1971:1-2).

Prof. Dr. Muharrem Ergin; Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu'nun sıralamasını daha da açarak şu sonuca ulaşır; kültür, insanoğlunun ve insan cemiyetinin kendi tavrında doğan bir varlık olarak her şekli ile değerlidir. Bütün kültürlerin hedefi müsbettir, insana ve cemiyete hizmettir. Her kavmin kendi kültürü, kendi ihtiyaçlarına cevap verir ve kendisine has bir yaşama düzeni sağlar. Her kültür kendi cemiyetine saadet getirir ve onu herhangi bir seviyede tatmin eder. Kültür, nerede olursa olsun insan eseridir. İnsanî değerler manzumesidir. Bu bakımdan kültürler arasına üstün veya aşağı, değerli ve

değersiz diye bir mukayese, esas itibariyle doğru değildir. Bu konuda gelişmiş veya gelişmemiş kültürlerden bahsetmek daha iyi olur. Gerçekten kültürler, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi başlangıç noktasında kalmıştır. Bazı kültürlerde eksik unsurlar vardır, bazıları ise bütün unsurlarıyla dal budak salmıştır. Ancak kültürler arasında mutlaka bir mukayese yapmak gerekirse bir kültürün büyüklüğü şu dört kıstasa göre ölçülebilir:

- a) Yetiştirdiği insan tipi
- b) Ortaya koyduğu cemiyet şekli
- c) Tesir nüfuz ve müesseriye kabiliyeti
- d) Kendisini koruma ve dayanma kudret ve hassası (Ergin, 1975,5-6 ve 28).

Görüldüğü gibi kültür kavramı ele alındığı bilim dalı, tetkik edildiği toplum, incelendiği zaman diliminde farklı anlamlar ifade etmektedir. Kültür kelimesi, salt ve düz bir anlamla ifade edemeyecek kadar insanoğlu gelişim süreciyle alakalı ve aktiftir. Kültürün incelenmesinde esas olan insanın değişim ve ilerleme sürecidir. İnsanlık geliştikçe kültürün manasında da gelişme olmuştur.

1.1. Alt Kültür

Alt kültür, nüfusun artması ve kültürün homojenliğinin bozulması ile ortaya çıkan bölgesel, dini, irki ve benzeri boyutlarda görülen ortak niteliklerdir. Alt kültür, kültürün belirli bir yaşam veya davranış biçimini öngören bir alt bölümüdür. Çoğunlukla bölgesel niteliklidir. Zira belirli bölgelerde yaşayanlar, sıkı ilişkileri ve çeşitli dış etkiler altında benzer şekilde düşünmeye ve hareket etmeye eğilim gösterirler (Ersoy,1992:15-16).

Aynı toplumun çeşitli tabaka ve grupları farklı kültürel özelliklere sahiptirler. Daha açık bir ifadeyle, bir toplum içinde çeşitli tabaka ve grupların yarı bağımsız bir alt kültür oluşturmaları mümkündür. Bir toplum içinde, ana toplumdaki az yada çok farklılaşmış, bu toplumun kültürel yapısına tam uyum sağlayamamış ve onun kurucu bir üyesi olan belirli bir sosyo-ekonomik veya etnik grubun ayırt edici sosyal kurallarına ve yaşayış tarzına alt kültür denir. (Sanay,1985:183).

Antropologlara göre, alt (yan) kültürlerin bileşimi, bir bütün olarak hakim kültürü veya milli kültürü oluştururlar. Başka bir ifadeyle kültür, bir toplumdaki alt

(yan) kültürlerden ibarettir. Alt kültür alanları ne kadar çoksa kültür o kadar zengin olur.

Aynı kültür ve coğrafya bölgesindeki köylerin geleneksel benzerlikleri yanında etnografya ve folklor bakımından anlamlı farklar vardır (Coon,1963:2-2).

Steward'ın yerleşme kuramına göre, her yerleşme (üretim) biriminin kendine özgü kültürel özellikleri vardır. Aynı yöntemle çözümlenecek olursa, büyük bir kent yerleşmesinin semt ve mahallelerinde bile farklı kültürel özellikler bulunur. Milli sınırlar içindeki bu farklı birimlere ve sentezlere de "alt kültür" adı verilir (Steward,1948).

Dilimize yerleşmiş herkesin kullandığı bir söz vardır; "Türkiye bir kültür mozağıdır". Bu söz yukarıda tanımını yaptığımız birçok alt kültürün var olmasına vurgu yapmaktadır. Özellikle bölgesel anlamda olan farklılıklar, bunun yanında mezhepsel ve ekonomik faktörlerinde desteklediği ortam oluşumu sebebiyle Türkiye genel kültüründe zenginleşme ve çok renklilik meydana gelmiştir. İşte Türkiyemizde var olan bu kültür mozağının kaynağı da tanımlardan da anlaşılacağı üzere alt kültür varlığıdır.

1.2. Popüler Kültür

"Popüler kültür" terimi İspanyolca'da ve Portekizce'de halkın kültürü anlamına gelir (de la gente, del pueblo da gente da pova). Bu anlamda popüler, yaygın olan, ana akım, egemen olan ya da ticarî olarak başarılı olan anlamına gelmez. Ama Latin dillerinde ve kültürlerinde "popüler" terimi kültürün, sıradan halkın yaratıcılığından kaynaklandığı yönündeki görüşten daha fazlasını anlatır. Buna göre popüler kültür kaynağı halktan alandır, ona verilen değil. Bu yaklaşım kültürel ürünlerin üreticileri ve tüketicileri arasındaki farklılıkları, kültür endüstrisi ve onun adımlanma ortamları, arasındaki farklılıkları gündeme getirir. Biz hepimiz popüler kültürü üretiriz. Popüler kültürün inşası, kültürel iktidar içindeki bir uygulamadır.

Bir başka "popüler kültür" tanımına göre; kavram "halk", "nüfusun büyük çoğunluğu", "halk/çoğunluk tarafından" terimlerini içine alır. Dolayısıyla, kavramın ilk bakışta verdiği anlam; popüler kültür belli bir grubun ürünü değildir. Belli bir grubun sahipliğini içermez, popülerdir yani herkesin olmasa bile hemen

herkesindir. Kavram, din, edebiyat, danslar, kurgu bilim, korku filmleri, folk kültürleri/şarkıları, kırsal/köylü gazelleri ve güfteleri gibi geniş alanı kaplar.

Popüler kültürü “halkın “ veya “halk için” veya “halk tarafından, halk için” veya “başkaları tarafından halk için” çerçevesinde alırsak bazı sınırlamalarla karşılaşırız. Ama popüler kültürü ne tamamen “halkın” ne de “halk için” olarak ele alırsak çerçevemizi biraz daha genişletmiş oluruz.

Kültürel çalışmalar kuramcısı John Fiske, ürünlerin Blue Jeans'den Madonna'ya nasıl çeşitli biçimlerde yorumlandığını ve hayranları tarafından, onların kendilerine özgü ilgilerine uygun biçimlerde nasıl kullanıldığını tartışırken, popüler kültür ve kültürel iktidar arasındaki ilişkiyi gündeme getirir. Ona göre; popüler kültür, asla egemen olan değildir, çünkü o egemen güçlere yönelik karşı tepki içinde biçimlendirilir ve asla onun bir parçası olmaz. Fiske'ye göre popüler kültür, toplumsal maddelerin bir ürünü olarak ortaya konmuştur. Fiske, popüler kültürün, egemen ideolojik ve kültürel güçlerden kaçınmak ve onlara karşı direnç göstermekte etkin bir araç olarak kullanılabileceğini iddia eder. Kitle iletişim araçları, kültürel kaynakları, bastırılmış bireylere ve hegemonik stratejilere karşı direnç taktiklerini oluşturmaya eğilimli, bağımlı gruplara dağıtmak yoluyla bu sürece katkıda bulunurlar(Alemdar, Erdoğan,1994:110-111).

Yaptığımız tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi “popüler kültür” çok geniş bir alanı içine alır. Evde, sofrada, televizyonda, sokakta, parkta, seyahatte, işte, eğlence ve tatil yerlerinde gördüklerimiz ve duyduklarımızda, yediğimizde, içtiğimizde, giydiğimizde... Kitle iletişimiyle varolan “popüler kültür” egemen toplumsal ve ekonomik ilişkileri destekler, ya onu yüceltir ya da yok eder gider.

Bu tür popüler kültür kasıt ve usatlıkla planlanıp topluma kabul ettirilmekten ziyade (reklâm slogan vs.) zaman içinde kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

1.3. Kültürel Değişme

Kültür bir toplumun yaşam biçimi olarak doğal yaşama ihtiyaçlarından doğmuş ve bu ihtiyaçlara çare bulma tarzı olarak ortaya çıkmıştır. İnsan

ihtiyaçları çok çeşitli ve sürekli değişen bir özelliğe sahip olduğundan, kültür de değişen bir yapıdadır.

Kültürel yapının temelinde değişebilirlik vardır. Çünkü kültür, üzerine oturduğu temellerin değişmesi, kayması ya da farklılaşması sonucunda değişime uğrayabilir. Her kültür diğerinden bir Şeyler almış, etkilemiş, etkilenmiş ve değişmiştir. Bir kültürel değer ya da ürün toplumdan topluma geçerken hatta aynı toplumda kuşaktan kuşağa aktarılırken değişime uğramaktadır.

Kültürel değişimler her toplumda, her zaman görülür. Çünkü her nesil, kendi tecrübesine dayanarak kültüre bir Şeyler katar ve kültürdeki eskiyen, gerçekliliğini yitiren unsurları kültürden atar. Bu sayede toplumda ilerleme sağlanır. Şu iyi bilinmelidir ki yeryüzünde kültürü değişmeyen (ilkel kabileler dahil) hiçbir toplum yoktur. Kültür z itibariyle aynı kalıp, değişmeler ze dokunmadan gerçekleştirilirse toplum da bir sıkıntıya sebep olmaz.

Kültür değişmesi konusuna Malinowski Şöyle bir açıklama getirmiştir: Bir cemiyetin mevcut nizamına, yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini, bir tipten başka bir tipe kaybeden bir prosestir. Kültür değişmesi, bir cemiyetin siyasi yapısında, idari müesseselerinde, toprağa yerleşme ve iskan tarzında, iman ve kanaatlerinde bilgi sisteminde, terbiye kanunlarında, maddi alet ve vasıtalarında, bunların kullanılmasında tüketim mallarının Őartında az çok husule gelen tahavvülleri ihtiva eder (Aydoğmuş,1999:11).

Kısaca değişmeyi tanımlarsak; bir bütünün öğelerinde, öğeler arasındaki ilişkilerin yapısında daha önceki durumlara göre farklılıklar gözlenmesidir. Her toplum, her birey, her ülke bir değişime tabiidir. Değişmeyen tek Şey değişmenin kendisidir. Değişme kaçınılmaz bir gerçektir.

Kültürel değişmeyle ilgili başlıca kavramlar:

Kültür aktarması: Aralarında tre, dil ve kültür ortaklığı bulunan toplumların, kültürlerinin bütününü ya da bazı unsurlarını fazla değiştirmeden bir diğerine aktarmasına denir. Kültür aktarması, genellikle g ya da evre değişiklikleri sonucunda ortaya çıkan bir olgudur.

Kültür iktibası: Bir toplumdan diğerlerine bazı değerlerin gelmesi halinde ya da toplumun diğer bir toplumdan bazı kültürel normları aynen almak, kendi

kültürüne katmak olayına denir. Kültür iktibası daha çok bir beğeni, bir tercih sonucunda ortaya çıkan bir kültürel alışveriştir.

Kültür takası: Genellikle aynı kültüre mensup toplumlar arasında bazı kültürel değer ya da normların karşılıklı olarak değiştirilmesi olgusuna denir. Alınan değer ya da normlar aynen ya da değiştirilerek benimsenir. Karşılıklı değiştirmek derken kuşkusuz bir pazarlık söz konusu değildir. Burada takası belirleyen ihtiyaçtır, kendine yakın görmedir.

Kültür uyarlaması: Bazı kültürel değerlerinin büyük bir bölümünü yitirmesi ya da kültürün alt ve üst katmanlarına ayrılması demektir. Bu durumda bir bölünme, bir ayrışma vardır. Çözülen kültürün bir daha eski homojenliğine kavuşması pek mümkün değildir. Onun için kültür çözülmesi çok ciddi sorundur. Tedavisi de çok güçtür.

Kültür karşılaşması: İki farklı kültürün aynı ortamda bir araya gelmesine denir. Kültür karşılaşmasının iki şartı vardır: İlki iki ayrı kültür olması; diğeri ise, aynı ortam ve şartlarda karşılaşmaları.

Kültür yayılması: Bir toplumun kültürünün, bir başka topluma şu ya da bu sebeple geçmesi, o toplumda yayılmasına denir. Kültürel yayılma, genelde bilinçli olarak, yayılmacı bir politikanın sonucu olarak ortaya çıkar. Neticede kültür emperyalizmine kadar varır.

Kültür karışması: Birbirinden farklı iki kültürün birbirine karışarak tek ve uyumlu bir kültür meydana getirilmelerine denir.

Kültürel değişim bazında akla gelebilecek bazı kavramlara değindikten sonra şimdi de kültürel değişimlerin etkenleri üzerinde durmak istiyoruz. Kültürel değişimlerin genelde kabul edilen iki yolu, iki etkeni vardır;

1) Serbest kültür değişimleri: Toplumlar arasında var olan doğal kültürel değişimler kastedilmektedir. Toplulukların ya da toplumların birbirleriyle temasları durumunda hiç bir zorlayıcı etki olmadan baskı ve zorunluluk bulunmadan birbirlerinin kültürlerinden etkilenmeleridir. Bu etkileşim sonucunda kültürel bazı değerler alınarak benimsenir.

2) Mecburi kültür değişimleri: Empoze ya da zorlama değişimlere denir. Toplumların, toplulukların, siyasal grupların, sınıfların v.s. kültürel değerlerini başkalarına zorla kabul ettirmeleri ve bunun sonucunda meydana gelen gelişmelerdir. Bunun adı doğrudan doğruya "kültür emperyalizmi" dir.

Kültür değişmelerini etkileyen başlıca faktörler şunlardır;

a.Toplumun yaşadığı çevrede değişiklik olması (gerek tabiat şartlarının gerekse toplumun başka bir bölgeye göç etmesi),

b.Değişik kültürlere sahip toplumlar arasındaki temaslar. Aynı çevrelerde hemen hemen o çevredeki insanlarla aynı kültürü paylaşan bu insanlar, farklı çevrede farklı kültürlere sahip gruplarla bir arada yaşamaları sonucunda bu topluluklarda kültürel değişmeler görülür. Tüm gruplar birbirlerini bir çok yönden etkileyerek kültür değişmelerine neden olmaktadır.

c.Gelişme (kalkınma) yolu ile bir toplum içinde ortaya çıkan değişiklikler. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte toplum hayatı sürekli gelişme ve değişmelerle karşılaşmaktadır. Ulaşımın ve iletişimin artması kapalı toplumların bile kültürlerinde değişmeler yaşanmasına neden olmaktadır.

Değişime neden olarak Ginsberg şu görüşleri ileri sürmektedir:

- 1) Fertlerin bilinçli istek ve kanaatları,
- 2) Değişik şartlardan etkilenen ferdi eylemler,
- 3) Yapısal değişmeler ve baskı altına almalar,
- 4) Dış etkiler,
- 5) Değişik kaynaklardan gelen unsurların belli bir noktada iç içe girmeleri veya birbirlerini etkilemeleri,
- 6) Rastlantı sebebiyle meydana gelen yeni oluşumlar,
- 7) Toplumlar ortak bir amacın ortaya çıkması (Türkdoğan,1998:64).

Günümüzde ise sosyal değişmenin en önemli şartı bilgi artışı ve akışıdır. Bilgi düzeyindeki artış ortaya bir çelişki ve çatışma ortamı çıkarmıştır. Meydana gelen çatışma ve çelişki, toplumların düşünsel hayatlarındaki etkileşime devingenlik kazandırmış, yaratılan bu ivme ile yeni ve daha büyük sosyal birimler oluşmuş ve bu sayede kültürel yeniliklerin yayılması önemli bir hız kazanmıştır.

Hızlı değişen toplumlarda “nesiller arası” çatışma da büyüktür. Sosyal bilimciler en az bu saha ile ilgilenmişlerdir. Toplumdaki süreklilik, kültürel değerlerin sosyalleşme süreci aracılığıyla yeni nesillere aktarılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ancak yeni nesiller kendilerinden öncekilerin yaşantılarını

aynen benimsedikleri için sosyalleşme sürecinin bütün kurallarıyla gerçekleştiği söylenemez.

Değişmeyi meydana getiren nedenlerin bazılarını açıklayacak olursak; değişmeyi zorlayan nedenlerin başında sanayileşme gelir. Eskiden tarım ve esnafılık gibi geleneksel üretim alanlarından tek başına veya küçük gruplar hatta aile grupları halinde çoğu kez tabiatla iç içe mevsimler ve hava şartlarına bağlı olarak çalışan ve üreten insanlar, şimdi büyük kapalı mekanlarda çok büyük gruplar halinde tabiattan uzak bir ortamda makinenin temposuna bağımlı olarak çalışmaktadırlar.

Değişmeyi zorlayan bir diğer neden ise şehirleşmedir. Bilindiği gibi nüfus, modern sektörlerde iş bulmak, daha yüksek ve istikrarlı bir gelir düzeyine ulaşarak çağın nimetlerinden yararlanmak amacıyla, hızla köyden şehirlere akmakta ve köyler gittikçe küçülürken şehirler alabildiğine büyümektedir.

Bir başka neden, pazar ekonomisinin gelişmesi ve parasallaşma hadisesidir. Yani toplumda paranın yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmasıdır. Çok yakın bir geçmişe kadar paranın bu denli aktif kullanılmamasından ve piyasanın parasallaşmamasından dolayı iktisadî hayatın çok büyük bir kısmı köylerde cereyan ederdi. Köylü, üretimini pazarda satmak amacıyla değil, esas itibarıyla kendi bir yıllık tüketimini karşılamak için yapardı. Örneğin buğday üreten köylü bunu komşusuna veya komşu köyde birine verir ve karşılığında patates alırdı. Şehirden temin edilecek daha da az miktardaki ihtiyaç maddelerini satın almak için de çok az miktarda para kullanılırdı. Pazar için üretim karşılığında ele geçen parayı çok ilerdeki yıllarda tüketebilmek imkânı doğmuş ve üretimin amacı bir yıllık ihtiyacı karşılamaktan çıkıp gelecekteki ihtiyaçları karşılamak haline gelmiştir. Yani insanlar eskiden içinde bulunduğu yılı kazanma endişesini taşıırken şimdi geleceği kazanma endişesi içine girmiştir. Bu durum, geleneksel hayat tarzına nispetle, hayata bakış ve hayatı algılayış tarzımızı geniş ölçüde etkilemekte ve değiştirmektedir.

Değişimi zorlayan bir diğer unsur, ulaşım, haberleşme ve bilgi akışı, bir başka deyişle iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmelerdir. Kara, deniz ve hava ulaşımındaki, mektup, telefon, telgraf, teleks, gazete, dergi, kitap, sinema, televizyon, video ve bilgisayar teknolojisindeki değişimler dünyayı gittikçe küçültmektedir. Eskiden iki dağın arasındaki bir köyde yaşayan ve dünyayı

dağların ötesindeki uçsuz bucaksız bilinmezlerle dolu bir mekân olarak düşünen insan, şimdi dünyayı avuçlarının içinde bir top gibi algılayabilmektedir. Dolayısıyla, zaman ve mekan kavramları ve bunların algılanışı değişmektedir (Şahin,1991:84).

Yerleşik hayata geçme, şehirleşme, ticaret, sanayileşme, ekonomik ve teknolojik gelişmeler yakın tarihe ait değişmeye neden olan etkenlerdir. Değişmeye neden olan oluşumlar ilk insandan beri devam eden sosyal, siyasi, ekonomik etkileşimlerdir. Ekonomik, teknolojik, siyasi gelişmeler kültür içerisinde var olan aileyi, fonksiyonları açısından değiştirmiştir.

İlk ailelerin yapısına bakıldığında çekirdek aile tipi görülmektedir. Zamanla geniş aile yapısı görülmüşse de günümüzde yine çekirdek aile yapısına dönmüştür. Birsen Gökçe'ye göre; iktisadî, sosyal, teknolojik alanda meydana gelen değişmeler aileyi iki ayrı yönde etkilemiştir.

Birincisi aile dışında yeni bir takım sosyal kurumların meydana gelmesi ve eskiden ailenin yaptığı görevleri yüklenmesi sebebiyle ailenin iç dinamiğini etkileyerek aile içi sorunlara yol açmasıdır. Ailenin geniş aileden çekirdek aileye doğru yapılanması bir çok değişikliklere neden olmuştur. Ailedeki değişmelerden birincisi; hısımlık bağlarının ve çerçevesinin daralmasıdır. Klan ailesindeki herkes hısımlık iken, pederşahi ailede hısımlık için baba tarafından kardeşlik aranmış; modern ailede ise ana ve baba tarafları arasında hısımlık yönünden bir denge sağlanmıştır.

İkinci değişiklik, ferdiyetçiliğin gelişmesidir. Modern aileye doğru mülkiyet, hak, sorumluluk açılarından fertlere yeni yeni imtiyazlar tanıma eğilimleri gelişmiştir (Gökçe,1990:220).

Ekonomik, sosyal, teknolojik alanda meydana gelen değişmeler toplumların düşünsel anlamda gelişmesini de beraberinde getirmiş ve neticesinde ferdiyetçiliğin de etkisiyle kişisel haklar sorgulanmaya başlanmıştır. Bu düşünsel çatışma ortamı bazı akımların kuvvetlenmesine olanak sağlamıştır. Örneğin; Feminizm. Bu akım kadınların önemli hak edinimlerini sağlamıştır. Sanayi devrimiyle ekonomik hayatta meydana gelen değişmelerle birlikte ekonomik hayata giren kadın artık toplumda daha fazla söz sahibi olmuştur. Feminizm; cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkarak cinsler arasında siyasal, ekonomik ve toplumsal eşitliği savunan bir görüştür.

Feminizm akımı poligami kaidesini kaldırmıştır. Zira bu usulün geçerli olduğu ailelerde erkek çocukların teşebbüs kabiliyetleri gelişmemektedir (Celkan,1991:31-32).

Feminizm, “Fransız mülkiyet haklarının savunulması biçiminde ortaya çıkmış, çeşitli eylem ve reformlar sonucunda bazı hakların elde edilmesinden sonra ise erkeğin kültürel egemenliğiyle mücadeleye yönelik bir harekete dönüşmüştür. Tarihi, I. Dünya Savaşı'nın başlamasına değin ve 1969 sonrasında olmak üzere iki döneme ayrılır. Her iki dönemde de öncelikle iyi eğitilmiş genç kadınlar arasında yandaş bulmuş ama 1968 sonrasında daha geniş bir tabana yayılma eğilimi göstermiştir. Günümüzde feminizm bazı vurgu farklılıklarıyla değişik ülkelerdeki çeşitli kadın gruplarca benimsenmektedir (Ana Britannica;1992:497).

Feminizm hareketleri Türkiye’de de gelişme göstermiştir. Genellikle feminist hareketlerin nedeni çağdaşlaşmayla ve sanayileşmeyle birlikte, kadınların eğitim imkânlarındaki artışlar ve bununla birlikte çalışma hayatına giren kadının ekonomik özgürlüğüne kavuşmasıdır. Kadın çeşitli özgürlükler kazandıkça artık toplumdaki sesini daha çok duyurmaya başlamıştır. Türkiye’de feminizm 1968’de doruk noktasına çıkmasına rağmen Osmanlı’da feminist hareketler 19. yüzyıla rastlamaktadır. Tanzimat döneminde Batı’yı görmüş ve batı eğitimi almış Osmanlı aydınları, Türk Kadını Batıdaki kadın gibi toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda boy gösterebilmesi için iyi bir eğitimin gerekliliğini savunmuşlardır (Tokuroğlu,1991:534).

Tanzimat aydınlarının öncülüğünde, 1876 Anayasa’sına göre kız ve erkek öğrencilere ilkökula devam zorunluluğu getirilmiştir. Yeniliklerdeki amaç, kadının toplumsal hayat içinde iyi bir eş ve iyi bir anne olmasıdır. 19. yüzyılda kadınlar için çeşitli gazete ve dergiler yayımlanmıştır. Kadının okur- yazarlığının artmasıyla özgürlük söylemleri artmıştır. Feminist hareketin dünya ölçeğinde güç kazandığı 1910’lu yıllar Türkiye’de de kadının özgürlükleri doğrultusunda önemli kazanımlar elde ettiği dönemdir. 1908 Genç Türkler Devrimi’nin benimsediği “hürriyet, musavvat, adalet, uluvevet” ilkeleri Osmanlı’da kadın sorununu gündeme getirmiş, kadının “toplumsallaşması” ya da kadın-erkek eşitliği II. Meşrutiyetin temel kaygılarından birini oluşturmuştur. Türkiye’de Batı’dakine benzer bir feminist hareket II. Meşrutiyet yıllarında gün ışığına çıkar.

Osmanlı kadınları Batı'daki feminist akımına benzer bir hareketi II. Meşrutiyetin özgürlük ortamında başlatır. Meşrutiyet yıllarında bir çok kadın örgütü kurulmuştur. II. Meşrutiyetle birlikte Türkiye'de kadının ön planda olması nedeniyle feminist hareketler önemli düzeye ulaşmıştır (Toprak,1992:230).

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesiyle birlikte kadınlar toplumsal alanda daha fazla söz sahibi olmuştur. Günümüz Türkiye'sinde kadınlar arasında dayanışmayı amaçlayan, kadınların bilinçlenmesine yönelik çalışmalarda bulunan ve bu doğrultuda çeşitli yayınlar ve kampanyalar yürüten sivil toplum örgütleri de aktif olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Sanayileşmeyle ve çağdaşlaşmayla birlikte ailede, kadından başka çocuğun durumu da değişmiştir. Çocuk, geniş aile yapısında ekonomik bir değer olarak kabul edilirken, kentleşmeyle birlikte çekirdek ailede ebeveyn-çocuk ilişkileri, davranış açısından ve özellikle psikolojik yönden geniş bir özgürlüğü simgeler. Çocuk büyük kentlerde daha çok maddi kültür kalıplarına yönelik, sporun, eğlencenin, cinsel yaşamın oluşturduğu bir dünyada yaşamaktadır. Oysa geniş aile yapısının hâkim olduğu milli kültür odak noktalarından çocuk, aile büyüklerinin denetimi altındadır. Ailenin meydana gelmesinin en temel koşulu olan evlenme, evlilik törenleri ve eş seçiminde de büyük değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin olumlu etkileri yanında olumsuz etkileri de vardır. Boşanma, evlilik dışı ilişkiler, gayr-i meşru çocuklar olumsuz etkiler arasında sayılabilir. Ailedeki değişmelerin bir diğer yönü de erkek (baba) otoritesinin sarsılmasıdır. "Bunun sonucunda gençler evlenme hususunda daha geniş bir serbestliğe kavuşmuş, kız ve erkek çocuklar iş ve hayat yollarını seçmede babanın otorite ve vesayetinden kurtulmaya başlamışlardır" (Celkan,1991:34).

Bireyin, toplumda varolma savaşına başladığı ilk saha olan aile kurumu aynı zamanda bireyi toplumun bir parçası olmaya hazırlayan ilkokuludur. Tarih boyunca en ilkel toplumdaki en gelişmiş topluma kadar bütün toplumlarda aile kurumu mevcuttur. Ailenin bütün toplumlarda var olmasından ve toplumları oluşturan en temel kurum olmasından dolayı geçmişten günümüze çeşitli toplumlar, bilim adamları ve değişik disiplinler aileyi farklı farklı tanımlamışlardır.

Aile ile ilgili tanımlara bakıldığında ortak bir tanım üzerinde birleşmek güçtür. Çünkü ailenin tanımında düşünürler farklı ölçütleri kullanmışlardır.

Sonuç olarak ailede meydana gelen değişmelerin özü; toplumun değişmesine, toplumun değişmesi de kültürün değişmesine sebep olmuştur. Tüm bunların başlıca faktörü de ailede, kadın ve erkeğin rollerinde meydana gelen yenilenmeyle fonksiyonlarının da değişmesidir. Böylelikle değişim birbirine etkileyen zincirleme reaksiyonlar gibi ardarda gelerek kültürel değişimi meydana getirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK VE AİLE

2. Ailenin Tanımı

İnsan her şeyden önce sosyal bir varlıktır. Onu diğer varlıklardan ayıran temel özelliklerden biri de sosyal hayattır. İnsan, bir yandan biyolojik büyüme sürecini tamamlarken, diğer yandan toplum normları ile bütünleşir ve içinde yaşadığı toplumun üyesi olur. Bir bakıma toplum normları, ferden eline verilmiş senaryolardır. Her fert bu senaryolardaki rolünü öğrenir, benimser ve oynar. Kişiye içinde bulunduğu grup, yani diğer grup üyeleri bir değer atfederler. Kişi grubu içinde bir statü elde eder (Klima, 1973:496 – 497). Bireye verilen bu senaryo onun toplum içindeki statüsüyle birebir ilişki içindedir. Bu statü onun ilk kimliğidir.

Sosyalleşme sayesinde insan, toplumun ortaya koyduğu tavır ve hareket modellerini, örneklerini ve düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme kişinin, toplumun kültür ile bütünleşmesini ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Sosyalleşme toplumun, kişinin diğerleri ile yaşayabilmesi için ondan beklediklerini temsil eder. Kişinin toplum içinde diğerleri ile birlikte ortak bir hayat sürmesi, toplumun örf ve adetlerine, geleneklerine, davranış örneklerine itaat etmesi, giyinmesi, yeme ve içme, uyuma, oynama, eğlenme, çalışma bakımından asli bir takım teknikleri kabul etmiş bulunması, sosyal hayatın norm ve ayınlarına uyması ve grup içinde kendisine verilecek rolleri gereğince yerine getirebilmesi halinde mümkün olmaktadır (Slesina, 1979:497). Kısaca “sosyalleşme, kişinin grup normlarına uyması, bunları öğrenmesini sağlayan süreçtir” (Dönmezer, 1984:141). Bu sayede kişi toplum içinde kendine herkesçe kabul edilen bir yer (sosyal statü) elde edecektir.

Kişilik, yani şahsiyet kavramına gelince; Şahsiyet (kişilik) kavramının Latince karşılığı “Personalite – Personality” kelimeleridir. Latince’ de “Persona” tiyatrodaki oyuncuların yüzlerine taktıkları maske anlamına gelir. Bu durumda kelime anlamı itibari ile başlangıçta, insanın aslından çok, görünüşünü ifade etmektedir. Romalılar zamanında ise kelimenin anlamında değişme olmuş ve

“Persona” bir takım ayırdedici özellikleri ile oyuncunun kendisi için kullanılmıştır. Bu bir bakıma yapma, aldatıcı görünüşten, gerçek vasıfları ile insanın asıl karakteri anlamına doğru bir kaymadır (Dönmezer, 1984:141).

İnsan, toplum ne istiyorsa ona göre olmak ister. Maske, çevre için edindiği şahsiyet yapısıdır. Bu adeta toplumun ondan istediği geleneklere göre ferdin yapılandığı bir şahsiyet görünümüdür. Asıl özel şahsiyet maskenin arkasındadır. Eğer ikisi tıpatıp birbirinin aynısı olursa şahsiyet toplumun bir kopyası olmaktadır. Yani olduğu ile olmak, istediği şekil birbirine uyuyorsa, toplumun bir aynası, bir kopyası olmaktadır (Arkun, 1979:8-10).

Bireyler, ilk etkileşimlerini toplumun çekirdeği olan aile kurumu içinde yaşamakta ve sosyal bir grubun parçası olduklarını anlamaktadırlar. Aile, toplum yaşantısını bireye aktaran bir köprü vazifesi görür. Ancak, toplumun bir parçası olmak gerek birey gerek aile bazında nicelik olarak ona tabii olmakla bitmez. Yani toplum, bireyler veya ailelerin aritmetik toplamı değildir.

Bir toplumun yapısı oluşturan, ilişkileri belirleyen belirli toplumsal kurumlar vardır. Toplumsal kurumların toplumdan topluma değişen yönleri ve aynı zamanda aynı toplum içerisinde her birinin ayrı fonksiyonu ve ayrı rolleri vardır.

Bu kurumlardan her birinin kendine ait belirli görev ve sorumlulukları vardır. Bu toplumsal kurumlardan: Ekonomi Kurumu; mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi ve dağıtım işlevlerini yerine getirir. Din Kurumu; bireylerin dünya ve ahiret işlerini düzenleyen ve onlara bir hayat tarzı sunan ilahi kurallar bütünüdür. Eğitim Kurumu; bilginin ve kültürel değerlerin bir nesilden ötekine aktarılmasını sağlar. Devlet belirli bir toplumda yaşayan insanların hak, görev, sorumluluk ve davranışlarının kontrolünü elinde tutan siyasal kurumdur.

Bu kurumların içerisinde aile kurumu diğer kurumlara temel teşkil eden önemli sosyal kurumdur. Çünkü toplumların ilk gelişme safhalarında, “ Din, devlet, eğitim, ekonomi gibi diğer sosyal kurumlar öncelikle aile sistemleri içerisinde şekillendiler ve geliştiler, sonraları bu kurumlar kültürel gelişme ile aileden bağımsız hale geldiler” (Marter, 1990:1). Diğer bir deyişle tüm bu kurumların en alt basamağı ailedir ve toplumun çekirdeğini oluşturur.

Ailenin belirli bir toplumda ve belli bir zamanda, yapısını, fonksiyon ve sorumluluklarını, aile içi ilişkileri ve değişimleri belirlemek için önce aileyi tanımlamak, ailenin toplumdaki yerini ve önemini bilmek gerekir.

Ailenin farklı kategoriler içerisinde değerlendirilmesi, onun her toplumda ve aynı toplumda değişik yapı ve özelliklere sahip olmasının doğal sonucudur. "Aile sadece sözde muayyen hususi sosyal durum tespit eden bir müessese olmayıp, aynı zamanda gerek siyasi gerekse dini bakımlardan kolektif kültürel bir teşekkül ve cemiyetin bünyesi, esas hücrelidir" (Kurtulmuş, 1997:4). Aile içinde bulunduğu toplumun alt kültürüdür yani kültür bireylere ailede aşılır ve kendini temsil eden her birey ilerleyen yaşlarında toplumun kültürünü meydana getirerek bu kültürü sürdürür veya sona erdirir. Bu sebepten dolayı aile çok önemli sosyal bir basamaktır.

Ailenin bir başka tanımı ise "aile içinde insan türünün belli bir şekilde üretildiği, cinsi ilişkilerin belirli bir şekilde düzenlendiği, sosyalleşme sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara göre bağlandığı, o güne dek toplumda meydana getirilmiş, kültürel zenginliklerin nesilden nesile aktarıldığı; biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal v.b. yönleri bulunan temel bir sosyal birimdir" (Kızılcelik, Erjem, 1992:10). Her birey sosyalleşme sürecinde özellikle küçük yaşlarda aileden aldıklarını biriktirerek, kendinden sonra gelenlere aktarmakla mükelleftir.

Sosyolojik literatürde, aile, genellikle toplumsal kurumlar arasında incelenir. H.E.Barnes' e göre, toplumsal kurumlar; insan toplumlarının organize ettiği ve insanın ihtiyaçlarına çeşitli şekillerde cevap verecek, onları idare edip yönetecek bir sosyal yapı ve mekanizmadır. Bu anlayışa göre, aile de, evlilik de, devlet ve hükümet de birer toplumsal kurumdur (Gökçe, 1976: 47). Bütün bu kurumlar zaman içinde kendilerine verilen görevler doğrultusunda kendilerine ve çevrelerine yarar sağlayacak şekilde en doğru alanda kullanılacaktır.

Kıray da aileyi bir sosyal kurum olarak görmektedir. Ona göre; "aile, toplumsal değişimde tampon kurum işlevi gören, yapısal değişimlerin getirebileceği kopuklukları şekil ve işlev değiştirerek karşılayan, bireylerin güvenlik gereksinimlerini değişik biçimlerde yerine getiren sosyal bir kurumdur (Merter, 1990:3)."

Rezzan Şahinkaya'ya göre ise aile; evlenme, kan veya evlatlık edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, oynadıkları çeşitli roller çerçevesinde (Karı-Koca, Ana-Baba, Evlat-Kardeş) birbirlerine etki yapan kendilerine özgü bir görgüyü oluşturup kuşaktan kuşağa sürdüren insan topluluğudur (Şahinkaya, 1975:17-18). Aile içerisindeki her birey rolü ne olursa olsun birbirleriyle kaçınılmaz bir etkileşim içindedir.

H.Ziya Ülken' e göre; "aralarında gerçek veya uzlaşma bir akrabalık bağı olan, yani bütün sosyal münasebetleri bir soy etrafında toplanmış olan zümrelere aile denir.

Bir zümrenin aile olabilmesi için iki şartın bulunması lazımdır.

- a) Aile zümresine giren insanlar arasında gerçek veya uzlaşma kandaşlık bağı,
- b) Ailenin bağlı olduğu cemiyet tarafından kendisine verilen hukuk düzeni.

H.Ziya Ülken aileyi bir soy etrafında toplanmış bir zümre olarak görmekte ve iki şarttan söz etmektedir; kandaşlık bağı ve hukuk düzeni. Bu iki şartı bulundurmayan gruplara aile olarak tanımlanamamaktadır (Ülken, 1990:27).

Mustafa Erkal ailenin yerine getirdiği fonksiyonları birleştirerek bir tanım yapmıştır. "Aile, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, sosyal mirası nakletme, çocukları sosyalleştirme, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir kurumdur (Yalvaç, 2000:13)."

Aile üzerine yapılan tüm tanımlamalar ailenin topluma yarar sağlamak, kendine ve içinde bulunduğu çevreye sağladığı uyumla orayı geliştirmek olduğu fikrinde birleşmiştir. Aile kurumu gerek kendi içinde gerekse çevresiyle oluşturduğu bir bütün içinde toplumun her alanında söz sahibi ve toplumun kalkınmasında, her anlamda kendini korumasında bir dayanak olmuştur.

Önal Sayın'a göre aile; "biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş, maddi ve manevi zenginlikleri biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal v.b. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (Sayın, 1990:3)."

Birleşmiş milletlerce yapılmış tanımda ise aile; "kan yasa ve evlilik yoluyla birbirlerin belirli derecede akrabalıkları bulunan hane halkı üyelerinden

meydana gelir (Akkutay, 1991:55)” denilmektedir. Birleşmiş milletlerin tanımında öne çıkan nokta, yasa ve evlilik konularıdır. Diğer tanımlarda ise (H.Z. Ülken’in hariç) kanun ve evlilik akitlerinden bahsedilmemiştir. Yasa ve evlilik aktinin tanımlarda yer almaması ailenin meşruluğu ya da gayri meşruluğu konusunda bir boşluk yaratmaktadır. Günümüzde, özellikle büyük kentlerde, herhangi bir resmi işlem veya dini işlem yapmayan ailelere rastlanmaktadır. Bu tür yaşantıların kabul görmesi toplumdaki topluma veya kültürden kültüre değişmektedir.

Winch, aileyi grup kategorisine sokmaktadır. Aile kuşak ilişkilerine göre ana-baba ve çocuklardan meydana gelen bir gruptur. Nimkoff’ a göre aile: “Karı-koca, çocuklardan veya sadece karı-kocadan kurulu az veya çok, devamlılık gösteren bir birliktir. ” Birsen Gökçe’ ye göre aile; “Ana-baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birliktir”(Gökçe, 1990: 206-204). Belirli bir grubu aile olarak tanımlayabilmek için iki kişinin “karı-koca” yeterli olmasına rağmen, ailenin üzerine düşen diğer bir işlevi olan toplum sürekliliğinin sağlanması amacıyla bu iki kişiden olma (evlat edinme) çocuklara da ihtiyaç vardır.

Kısaca aile: “Evlilik, kan yada evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlı tek bir hane halkı oluşturan, karı-koca, anne-baba, çocuklar ve kardeşler olarak her biri kendi toplumsal konumu içinde birbirlerini karşılıklı etkileyen, ortak bir kültür yaratan, paylaşan ve sürdüren bireyler grubudur (Ana Britannica, 1992: 228).”

Eliot’ a göre; “aileler kültürün aktarılmasında en önemli kanaldır, aile hayatı işlevini yerine getirmese, kültürün bozulacağından emin olabilirsiniz (Swingewood, 1996: 23).” Nitekim aile hayatı bozuk veya düzensiz olan bireylerin bir çoğunun zaman içinde sorun yaşadığı görülmüştür.

Tüm tanımlamalar ışığında toplumun en alt basamağı olan ailenin ne denli büyük bir öneme sahip olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Ailenin kendinden sonra gelenlere aktarması ve kazandırması gereken biyolojik, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik pek çok önemli görev ve sorumluluğu vardır. Bu görev ve sorumluluklar ailenin yerine getirmesi gereken fonksiyonlar olarak sıralanmaktadır.

2.1. Aile'nin Fonksiyonları

İlk çağlardan bu yana var olan aile pek çok farklı fonksiyonu yerine getirmektedir. Ailenin fonksiyonları genel olarak başlıca beş grupta inceleyebiliriz;

1. Ekonomik Fonksiyonu,
2. Eğitim Fonksiyonu,
3. Sosyalleştirme Fonksiyonu,
4. Biyolojik ve Psikolojik Fonksiyonu,
5. Kültürün Aktarılması Fonksiyonu.

2.1.1. Ekonomik Fonksiyonu

Toplumunu önemli şekilde etkileyen iki önemli müessese vardır. Bu müesseseler aile ve ekonomidir. Aile ve ekonomi birbirini etkileyen ve değiştiren müesseselerdir. "Ailenin kendi gereksinimlerini karşılayacak üretim birimi oluşu bu fonksiyonu ifade eder (Tezcan, 1990:271)." Ekonominin bel kemiği çalışan ve üreten aile yani aile fertleridir.

Aile eski çağlardan bu zamana hem üretim hem de tüketim birimi olmuştur. İlk aile tiplerinden sanayi devrimine kadar aile üretici konumdaydı. Sanayi devriminden önce varolan eski köy evlerinde veya zanaatkar evlerinde aile bir işletme görünümündeydi. Aile içinde yaşa ve cinsiyete göre iş bölümü yapılmıştır. Evin reisi olan baba hem bir patron, hem bir usta olurken; çocuk ise hem oğul hem de çırak olmuştur. Aile içerisinde her ferdin kendi yeteneği çerçevesinde bir rolü vardır.

Sanayi devriminden sonra giderek bir tüketim birimi olmuştur. Sanayi devrimi ve onu izleyen kentleşmeyle birlikte aile önemli değişiklikler geçirmiştir. "Sanayileşme ve kentleşme feodal mülklerin parçalanmasına yol açmış, yaşam biçiminde ve meslek tiplerinde keskin değişiklikler başlatmıştır. Pek çok insan, özellikle de evlenmemiş köylü gençler çiftliklerini bırakarak sanayi işçisi olmak üzere kent merkezlerine göç etmişlerdir. Bu süreç birçok geniş ailenin parçalanmasına yol açmıştır. Ana-babaların çocuklarının davranışları üzerinde hâlâ bir oranda söz hakkı vardı ama toplumsal ve coğrafi alışkanlığa ve para kazanma yollarının açılmasına bağlı olarak etkileri azaldı (Ana Britannica,

1992:229).” Bu göçle birlikte geniş aileler ufalmış ve aileden çocuğa aktarılan gelenekler, adetler yavaş yavaş daha az yaşatılmaya başlanmıştır.

Sanayi devrimiyle çocukların para kazanma yollarını öğrenerek aile bütçesine yaptıkları katkılarla aile, maddi refah seviyesine ulaşmıştır. Sanayi devriminden önce yiyecek ve yiyecekler aile içinde yapılırken bunların yapımı aile dışına kaymıştır. “Ekonomik faaliyetlerle ilgili iş, aile çevresinden ayrılmıştır. Çocuklar artık babalarının yaptığı işi, eğitime gereksinimlerinin karşılanması açısından fonksiyonel önemde somut olarak görememektedirler (Tezcan, 1990:271).” Çocuklar, baba meslekleri yerine kendi istedikleri işi yapmaya başladı.

Çocuklardan başka, ailede kadın da çalışma hayatına atılarak aile bütçesine katkı sağlamaktadır. Kadının dışarıda çalışmaya başlaması ona bazı özgürlükler ve haklar sağlamıştır. Eve ve çocuklara bakmak sanayi devriminden sonra kadına özgü bir görev gibi görülmeyip buna erkekte katkıda bulunmaya başlamıştır. Para kazanmak ve ev dışında sosyal bir yaşam sürdürmek de erkeğin tekelinden çıkmıştır.

“Bugün birçok evli kadın çalışıp mesleğini sürdürürken, birçok erkek de ev işlerinin yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Bazı çiftlerin yasal yoldan evlenmemeleri ve nikâhsız çocuk sahibi olmayı seçmeleri sonucunda da aile yapısı değişmektedir. Resmi olmayan bu ilişkilerin çoğu kısa süreli olma eğilimindedir ve tek ebeveynli ailelerin sayısında hızlı bir artış görülmektedir (Ana Britannica, 1992:229).” Küreselleşen dünyamızda kadın da ekonomik açıdan kendi ayakları üzerinde durmaya başlamış ve evin ekonomisine aktif olarak katkıda bulunmaya başlamıştır.

Sanayileşme aynı zamanda geniş aile yapısını değiştirerek çekirdek aile yapısına dönüştürmüştür. Geniş aileyi oluşturan büyükler, çekirdek aile yapısında yer almayarak kamu kurum ve kuruluşlarına yerleştirilmişlerdir. Çünkü o üretici değil tüketici konumdadır. Kamu kurumları yaşlı ve hasta kişilere bakmak, gençleri eğitmek, dinlenme ve eğlenme olanakları sağlamak gibi daha önceleri ailenin yürüttüğü işlevleri de üzerine almıştır.

2.1.2. Eğitim Fonksiyonu

Eğitim, dar tanımıyla yeni kuşakların gerekli bilgi, beceri, deney ve değerleri elde etmeleri ve kişiliklerini geliştirebilmeleri amacıyla sürdürülen etkinliktir. Geniş anlamıyla eğitim, okul öncesinde aile ve çevrede başlar. Okul sonrasında ve yaşamın tüm evrelerinde sürer (Temel Britannica, 1998:68). Birey için eğitim ilk önce aile içinde başlar yeni doğmuş bir çocuk anne baba ve kardeşlerini izler, onları takip ve taklit ederek ilk keşiflerini yapar.

Eğitim; toplumların gelişmesi ve çağdaşlaşması için en önemli unsurdur. Fertlerine yeterli eğitimi veremeyen toplumlar geri kalmaya, gelişmemeye mahkûmdurlar. Çağlar boyunca kültürel, toplumsal, ekonomik ve demokratik gelişmenin gerektirdiği insanların yetiştirilmesi için eğitim gerekli olmuştur. İlk insanlardan beri çocukların topluluğun becerilerini, geleneklerini ve inançlarını benimsemesi, yetişkinlerin avlanma, ekip biçme, yemek pişirme gibi eylemlerine katılma yoluyla olmuştur. Başlangıçta aile bir eğitim yuvası konumundaydı.

Zamanla toplumlar geliştikçe çocukların örgün eğitimini devlet yürütmeye başlamıştır. “Okula giriş yaşı düşmüş, çıkış yaşı ise yükselmiştir. Bu nedenle okul, bireyin yaşamının büyük bir kısmını işgal etmiştir. Yeni tip aile eskiye nazaran eğitim konusunda daha ilgili ve bilgilidir. Öğretmenle yakın işbirliği ile ana-babalar kendilerine düşen görevi yerine getirirler (Tezcan,1990:273).” Bireyin aldığı eğitimin sağlam temellere oturması tamamıyla aileye bağlıdır. Ailede alınan iyi eğitim sayesinde hem aile hem de toplum gelişimini en üst seviyelere kadar taşıyabilir.

2.1.3. Sosyalleştirme Fonksiyonu

İnsan, sosyal bir varlık olduğundan dolayı başkaları olmadan yaşayamama korkusu ve endişesi ile sosyalleşme güdüsüne bağlıdır. Aile, ferdi çevreleyen ilk sosyal çevredir. “Kişinin çevresiyle ilk teması doğumla katılmış olduğu aile grubu içinde başlar. Sosyolojik literatürde çocukla aile üyeleri arasında başlayan bu etkileşim sürecine sosyalleşme denir. Sosyalleşme süreciyle kişinin içgüdüleri; toplumdaki hâkim değer yargıları ve davranış kalıpları içine yerleştirilir. Böylece insanlığın hayat yürütümü hayvani seviyeden kurtarılır (Gökçe, 1990:205).” Bireyin sosyalleşmeye adım attığı ilk basamak

olan ailenin tutum ve davranışları çocuğun geleceği açısından çok büyük bir önem taşımaktadır.

Sosyalleşme sürecinde, fert, aileden bazı davranış şekillerini ve toplumun normlarını kazanır. Eğitim kurumlarında kazandırılmayan nitelikler aileden öğrenilir. Sosyalleşme, yalnızca çocukları değil yetişkin insanları da topluma hazırlayan bir süreçtir. Sosyalleşme ile toplum ve toplumun sosyal grupları varlık kazanırlar, işleyişlerini sürdürürler, sosyal birliklerini kazanırlar ve devam ettirirler. İnsan sosyalleşme süreci içinde güçlenir, gelişir, daha yüksek sosyal statüler elde etmek için kendisinin hangi yetenekleri kazanacağını ve geliştireceğini ve de olaylar içinde onları nasıl kullanacağını, rollendireceğini öğrenir. Sosyalleşme sürecinde insan güvence yollarını görür.

Toplumun kendi varlığını sürdürebilmesi için, kendi birliğini koruması gayesiyle benimsediği değerlerini, uyguladığı normlarını ve kurallarını sosyalleşme kanadı ile insanlarına benimsetir, öğretir ve de uygular. İnsan, hayatı boyunca katıldığı sosyal gruplardan normları ve değerleri öğrenir.

Aile sosyalleştirme fonksiyonu ile bireye 'ben' ve 'biz' bilincini aşılar. Yeterince sosyalleştirme fonksiyonunu yerine getirmeyen aile, bireyin sapma davranışları göstermesine neden olmaktadır. En basit örneğiyle çocuk fazlasıyla bencil veya tam tersi içine kapanık ve kendini ifade edemez bir birey haline gelebilir.

Bu gibi durumlarda fert ile aile arasında bir uyumsuzluktan söz edilebilir. Sosyalleşmenin en açık özelliklerinden birisi ferdin kendi dışındaki diğer fertlerle ve sosyal gruplarla dayanışma ve işbirliği içine girebilmesidir. Eğer bir kimse dayanışma ve işbirliği duygularından yoksunsa; o kimsede patolojik hata söz konusudur ya da toplumda yaygınlaşmış çeşitli sosyal hastalıklar mesela; yabancılaşma ve anomi-ferde yansımış olabilir (Erkal, 2000:83).

Sosyalleştirme sürecinin en önemli kaynağı olan aile, bireyi sosyal sapma ve yabancılaşma tehlikelerine karşı, bireye rehberlik ederek, çocuğa uygun değerleri ve örnekleri vererek koruyabilir. Birey değerleri, duyguları ve statü beklentilerini ailenin her üyesiyle olan deneyimleri yoluyla öğrenmektedir. Aile içindeki her fert çocuk için örnek alınacak bir senboldür ve kendi gelişimini tamamlayana kadar onları taklit etmesi kaçınılmazdır.

2.1.4. Biyolojik ve Psikolojik Fonksiyonu

İnsan türünün devamını sağlamak için çocuk yapma işlevi aileye verilmiştir. Tüm aile türleri için bu işlev ortaktır. “Toplumda nüfusun kaynağını oluşturması açısından aile temel bir kurumdur. Biyolojik fonksiyonla kuşakların sürekliliği sağlanmaktadır. Evlenmeler erken yaşta olduğu zaman ailenin bu fonksiyonu, eğitim sistemini doğrudan ilgilendirir. Artan nüfusun eğitim gereksinimlerinin karşılanması açısından bu fonksiyon önem kazanır. Erken evlenmeler nedeniyle özellikle kızların okuldan ayrılmaları da söz konusu olabilmektedir. Bu husus eğitim sistemini olumsuz etkilemektedir. Az gelirli ve yeterli eğitimden nasibini alamamış ailelerin fazla çocuk yapmaları bugün gözlenen gerçeklerdendir (Tezcan, 1990:271).”

Aile biyolojik fonksiyonla neslin devamını sağlarken psikolojik fonksiyonla aile üyeleri arasındaki duygusal ilişkileri güçlendirmektedir. Psikolojik fonksiyon, aile üyelerinin psikolojik doyuma ulaşmalarını sağlamaktadır. Birey, ailesi ve çocuklarıyla olan ilişkisi kadar anne-babası ve kardeşleriyle de psikolojik bağlar içerisinde bulunur. Böylece hem biyolojik hem de psikolojik gelişimini devam ettirir.

2.1.5. Kültürün Aktarılması Fonksiyonu

Kültürün birçok tanımını yukarda yapmıştık. Kısaca bir toplumun maddi ve manevi olarak ürettikleri değerler bütünüdür diyebiliriz. Aile sahip olduğu kültürü sosyalleştirme fonksiyonu yardımıyla bireylere aktarmaktadır. Bireylerde bu kültürü nesilden nesile devam ettirerek kültürün kalıcı olmasını sağlarlar.

Toplumun temel yapı taşı olan aile yerine getirdiği fonksiyonlarla bireyi sosyal hayata hazırlamaktadır. Bir sosyal kurum olan aile toplumda sürekli dir. Toplumdaki kurumların çalıştıracakları şahıslardan beklediği şahsiyet ve çalışma davranışlarını aile kendi yetiştirdiği fertlerine yuvasında öğreterek onları eğitir, topluma hazırlar ve sosyalleştirir.

Kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasında ve öğretilmesinde aile çok büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Kültür insanlıkla birlikte varolmuştur. İnsanların, ailelerin çevreye ve hayat şartlarına uyum sağlaması için kültür ilk aileyle birlikte doğmuştur. İnsanlar yaşabilmek için kendilerini kültürle bütünleştirmişlerdir. Kültür aile aracılığıyla nesillere hem aktarılır hem öğretilir.

2.2. Aile Türleri

Araştırmanın bu kısmında hep bahsettiğimiz ailenin türlerine değinelim. Beş farklı aile tipinden bahsedeceğiz. Bunun nedeni; geçmişten günümüze değin var olan tüm aile tiplerinin en belirgin özelliklerinin bu aile türlerinde görülmesidir. Burada ele alacağımız beş aile tipini şöyle sıralayabiliriz.

1. Klan Ailesi,
2. Ataerkil Aile,
3. Anaerkil Aile,
4. Geniş Aile,
5. Çekirdek (Modern) Aile.

2.2.1. Klan Ailesi

Klan ailesi en ilkel aile tipidir. Klanı bir aile kurumu olarak nitelendiren neden Yalvaç'a göre "dışarıdan evlenme" âdetidir. Ayrıca Yalvaç'ın klanı aile olarak nitelendiren "dışarıdan evlenme" den başka bir nedenle "Totemizm İnancı" dır. Aynı klana mensup kişiler eşlerini kendi mensup oldukları klandan seçmezler. "Kendilerini aynı hayvan ve bitki türünden gelmiş sayarak adı geçen hayvan ve bitki türleri ve bazı eşya ile kendileri arasında iyi yetenek ortaklığı gören insanların cemiyetine klan denir (Yalvaç, 2000:38)."

Yalvaç'a göre klanın tarifinde aynı kalana mensup kişiler evlenmezler. Klandaki hukuk düzenine göre bu âdete karşı gelenler cezalandırılırlar. Bu da Yalvaç' a göre klanın bir aile olduğunu gösterir.

Klanlar maddi cisimlerin adlarını taşımaktadırlar. Yani klanlar totem adı verilen bitki, hayvan veya bir eşyadan geldiklerine inanan ve kendilerini bu yüzden akraba sayan küçük topluluklardır.

"Klan fertleri kabilenin üzerinde ne biçimde bölünmüş olurlarsa olsunlar akrabalık sürüp gider. Birbirinden ayrı gruplar halinde yaşayan aynı totemin fertleri bir klana bağlıdırlar. Klanın totemi, fertlerin de totemidir. (Yalvaç, 2000:40)" Bu totemler o klanın (ailenin) simgesidir ve her klanın kendine has bir totemi vardır.

Klanların toteme bağlılıklarıyla totemizm inancı gelişmiştir. Mehmet Eröz'e göre: "Klan ailesine düzen veren bir kurum şuurundan almaktadır. Bu şuur, aileyi doğal bir birlik olmadan öteye, sosyal müessese olma durumuna

getirmekte, böyle bir seviyeye ulaştırmaktadır. Bu topluluk şuuru, totemizm'dir. Totem'de 'mana' denilen kutlu bir gücün saklı bulunduğu, gizli bir cevherin saklı bulunduğu inanılarak meydana getirilen dini ve sosyal sistemin bütününe sosyal ilimlerde totemizm denir (Eröz, 1990:225-226)." Bu dini ve sosyal sistem tıpkı ailede olduğu gibi ailenin içinde bulunduğu sosyolojik ortam ve şartlara bağlı olarak geliştirilir ve yaşatılır.

Bir klanın sosyal bir kurum olarak görülmesine neden olan şey totemizm inancıdır. "Dışarıdan birisiyle evlenme kuralı da bu inanca bağlı olarak gelişen bir adettir. Klan aile yapısında kadının yeri önemlidir. Kadın klanda mananın taşıyıcısı görevini yapar. Çünkü klan inancına göre; çocuğun doğumu mananın çoğalması demektir. Çünkü çocuk biyolojik olarak doğma ile meydana gelmeyip sihirli bir çoğalmanın eseridir (Yalvaç, 2000:46)." Bu sihrin sahibi de ana olduğu için kadın klan içerisinde çok önemli bir role sahiptir.

Totemizm inancına bağlı olarak klanda var olan hukuk düzeninde, hukuk sahibi fert olmayıp klandır. "İşlenen suçun başka klana karşı sorumlusu fert olmayıp onun mensup olduğu sosyal zümredir. Her hak klana aittir. Klanın hukuki bir şahsiyet olması, onun birbirlerini adeta bugünkü kan veya evlenme bağları ile hısımlar olan aile üyeleri gibi hısımlar sayan, aralarında karşılıklı hak ve vazife beraberliği duyan fertlerden meydana gelmiş olmasındandır (Yalvaç, 2000:45)." Bu nedenle her fert tek başına yaptıklarından sorumlu değil, aynı zamanda klan temsilcisi olarak diğer fertlerden de sorumludur.

Kısaca; klan aile tipi ilk aile şeklidir. Aynı toteme mensup fertlerden meydana gelmişlerdir. Totemizm inancı ve bu inanca bağlı olarak bir hukuk düzenleri vardır ve bu da onların bir sosyal kurum olduklarını göstermektedir. Klanda kadının yeri önemlidir. Çünkü totemizmde inancın taşıyıcısıdır.

2.2.2. Ataerkil Aile

Ataerkil ailede baba evin yöneticisidir. Toplumun çobanlık ve tarımcılığa geçişi ile birlikte kadın ekonomideki yerini kaybetmiş, toplumdaki statüsü düşmüş ve eve kapanmıştır. Kadının eve kapanmasıyla üstünlük erkeğe geçmiştir. Erkek dinsel törenlere başkanlık eder, savaşları yönetir, ailenin tüm kodlarının yönetimini yapar, soy erkek tarafından geçer, kadının miras hakkı

yoktur. Polyjini vardır. Kısaca erkek otoritesinin tam manasıyla hüküm sürdüğü bir aile tipidir.

“Ataerkil aile tipi ilk önce eski Roma’da ortaya çıkmıştır. Yunan, Hint, Çin ve Yahudi ailelerinde görülen bir şekildir (Gökçe, 1990:217).” Ayrıca ataerkil aile biçimi bizim toplumumuzda da benimsenmiştir. Halen ülkemizde pek çok ailenin temelini oluşturmaktadır. Evin reisi olan baba aile ve aile fertleriyle ilgili tüm kararları kendi başına vermektedir. Üretim ve tüketim ortak yapılmaktadır.

2.2.3. Anaerkil Aile

Anaerkil aile, ataerkil aile tipinin tam karşıtıdır. Anaerkil ailede, anne evin yöneticisidir. Soy anne tarafına dayanmaktadır. Kadın toplum içinde önemli bir statüye sahiptir. Kadın tüm malın ve mülkün yöneticisi konumundadır. Anne otoritesine dayalı bir aile türüdür. Anaerkil aile tipine ülkemizde hemen hemen hiç rastlanmamaktadır.

2.2.4. Geniş Aile

Özellikle sanayi devrimi öncesi toplumlarda ve kırsal yörelerde yaygın bir biçimde görülen aile tipidir. İ. Yasa’ya göre geleneksel geniş aile; ” bir çekirdek ailenin etrafında toplanan; bazen bir, bazen de birden fazla evli çiftlerden meydana gelen ailedir (Kangari,1993:219).”

Medenî toplumlarda, evlenen çiftler baba ocağından ayrılarak yeni bir aile kurarlar. Sanayi devrimi öncesi tarım toplumlarında yeni evlenen çiftlerin damadın veya gelinin ailesiyle oturmaları bir adetti. ”Böylece anne, baba, kızlar, damatlar, oğullar, gelinler, ve torunların aynı çatı altında yaşadığı geniş aileler oluşmaktaydı. Tarım toplumlarında ailedeki çocuklardan biri, genellikle de en büyük oğul evlendiği zaman baba evinden ayrılmaz ve çiftliğin sorumluluğunu babasından devralırdı. Böylece öbür çocuklar evlenerek aileden uzaklaşsalar bile çiftlik işlerinde babaya, ev işlerinde anneye yardımcı olacak bir oğul, ailenin ortak malı olan toprağın el birliğiyle işlenmesi yönünden hem bedava işgücü sağlar hem de aile bireylerini başka bir geçim kaynağı arama zorunluluğundan kurtarırdı. Bu tür geniş ailelerde evli çocuklar ve onların eşleri genellikle büyük ana-babanın otoritesi altındaydı ve aile içinde alınacak kararlarda son sözü çoğu kez yaşlı baba söylerdi. Bütün ailenin bakım ve ilgisiyle büyüyen çocukların yetiştirilmesinde de genellikle büyüklerinin sözü geçerdi (Temel

Britannica;1988:95-96).” Bu tür ailelerde evin çocukları evlendikten sonra da aynı evde kalırlar, onların çocukları da bu evde doğar ve evde hemen hemen her iş için evin en büyüğünün sözü dinlenir.

Türkiye'nin 2000'li yıllarda geçirdiği kriz nedeniyle bazı çekirdek ailelerde geniş aileye dönüş yaşanmaktadır. Enflasyonun artması, gençlerin ve ailede çalışan kişilerin işsiz kalmaları nedeniyle büyüklerle birlikte yaşamaları ve yeni evlenen kişilerin damat veya gelinin ailesiyle yaşamaları bu sonucu doğurmuştur.

Geleneksel geniş ailenin yapısal açıklamalarından başka, sosyolog Ogburn geniş ailenin bazı görevlerini açıklamıştır:

Bunlar:

- 1) Geniş aile kendi başına yeterli ekonomik bir birimdir. Ailenin bütün üyeleri, bu aile işletmesinin varlığını sürdürebilmesi için çalışırlar. Herkes yapılacak işlere, gücüne ve kapasitesine göre bir katkıda bulunmak zorundadır,
- 2) Aile üyelerinin sosyal statüleri ve ona ilişkin prestijleri, geniş aile tipinin o toplumdaki konumuna bağlıdır,
- 3) Yeni yetişen kuşakların sosyalleşmesinde sadece ana-babanın değil, geniş ailedeki bütün yetişkinlerin sorumluluk ve yükümlülükleri vardır; çocuklar daha geniş bir akrabalık sistemi ile karşılaşmaktadırlar,
- 4) Geniş aile, üyeleri için bir güvence kaynağıdır; onları tehlikelere karşı korur; elden ayaktan düşen yaşlıların bakımını sağlar,
- 5) Boş zamanların değerlendirilmesinde ve aile üyelerinin eğlence ihtiyacının sağlanmasında geniş ailenin önemli bir yeri vardır; bu konuda bireyleri yönlendirir,
- 6) Geniş aile, üyelerinin üreme-çoğalma ve duygusal ihtiyaçları için gerekli ortamı sağlar (Erdentuğ,1990:344-345).

Geleneksel geniş ailede sadece anne ve baba karar mercii değildir. Bunun yanı sıra ailenin en büyük üyeleri de herhangi bir konuda karar vermektedirler. Artan kentleşme ve sanayileşmeyle birlikte geniş aile yerini yavaş çekirdek aileye bırakmıştır. Toplamların bazı kritik dönemlerinde ortaya çıkan geniş aile bir nevi emniyet sübabı görevi görmektedir.

2.2.5. Modern (Çekirdek) Aile

Küçük aile, ortam ailesi, karı-koca ailesi diye çeşitli şekillerde tanımlanan modern/çekirdek aile sanayileşmeyle ve kentleşmeyle birlikte “aile sınırlarını daralması, ailenin laikleşmesi ve otoritenin devlete geçmesi ile birlikte doğmuştur (Ülken,1990:30).” Özellikle günümüz koşullarında en ideal aile tipidir.

Çekirdek ailenin aile düzeni tek eşli (monogami) aile düzenidir. Çekirdek aile, anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ailedir. “Yalnız birey sayısıyla, değil yapısıyla da geniş aileden çok farklı olan çekirdek ailenin doğuşu, kentlerdeki yaşam ve üretim koşullarına bağlanabilir. Kırsal kesimde çoğu kez bütün bireylerin birlikte çalışıp birlikte ürettikleri ekonomik bir birim olan aile, kentlerde bu özelliğini yitirir. Üretimin aile dışında yapılması, aile bireylerinin ev dışında çalışarak bağımsızlaşmasını sağlar. Geniş ailedeki katı ast-üst ilişkileri de çekirdek ailede eşitlikçi ilişkilere dönüşür. Çocukların bilgi ve beceri edinmelerini, toplumla bütünleşmelerini sağlama işlevini üstlenen aile, bireyin geleceğinin güvencesi olmaktan çıkar (Temel Britannica,1988:96).” İşte bu sayede bu tip ailede yetişen çocuklar kendi ayakları üzerinde durabilen ve de bağımsız hareket edip kendine yetebilen bireyler olacaktır.

Sanayi devrimiyle toplumların gelişmesi sonucu ortaya çıkan çekirdek aile; kadının tekrar ekonomide etkin rol almasına ve ekonomik bağımsızlığını edinmesine yol açmıştır. Çekirdek aile geniş aileden tamamen farklı bir yapı gösterir. “çekirdek aile ikâmet edeceği yeri özgürce seçip, değiştirmektedir. Birey ailesinin etkisinde kalmayarak, eğitimine, yeteneğine uygun olarak istediği bir mesleği seçmektedir. Çekirdek aile, üyelerinin bağımsız yetişmesi konusunda çaba gösterir. Bu koşullarda yetişen kişiler, sanayi toplumunun gerektirdiği girişken, müteşebbis birey tipine uyarlar (Sayın,1990:11).” Çekirdek (modern) ailenin bir diğer artısı da kadının ikinci plana atılmışlıktan ve itilmişlikten kurtulması ve bir birey olarak söz sahibi olmasıdır. Evin yönetiminde kararlar ortak verilir.

Sanayi toplumuyla içine kapanık aile dışa açılmaya başlamıştır. Aile sanayi devrimiyle büyük bir değişime girmiştir. Bu değişim aile yapısında oturduğu konuta kadar her alanda gözlenir. Ailenin geçirdiği değişimlerden hareketle R. Şahinkaya Çekirdek ailenin karakteristik özelliklerini beş grupta toplamıştır. Bunlar:

1. Sevgi, arkadaşlık ve birbirine uymak esaslarına dayanarak hayat arkadaşını seçme serbestliği,
2. Genç çiftlerin evlendikten sonra her iki tarafıda anne ve babasına bağlı olmamaları,
3. Karı-koca arasındaki müsavatın kabulü,
4. Ailede her meselede karı-koca ve muayyen yaşa gelmiş çocukların hep bir arada müzakere ve karara varmaları,
5. Ailenin bütünlüğüne ve gayesine zarar vermemek şartıyla ev halkının en yüksek derecede serbestliği (Şahinkaya,1990:39-40).

Aile tiplerini birbirinden ayıran özelliklerden biri kadın ve çocukların aile içindeki yeri, değeri ya da statüsüdür. Bu statü bir yandan dinsel inançlara bir yandan da toplumun ekonomik düzenine bağlıdır. Kapalı aile ekonomisinde üretim, ailenin tüketim ihtiyaçlarına göredir ve değişim çok önemli değildir. Bu tip ekonomide aile bireyleri ancak aile ekonomisine yardımları oranında değer kazanırlar. Yani bu düzende kişilerin yaşama hakkı yoktur. Kısaca kadın ve çocukların aile içindeki değerleriyle ekonomik gelişmeler arasında sıkı bir bağ vardır. Genel olarak aile tiplerinden bahsettikten sonra şimdi de Türkiye'deki aile yapısına bir göz atalım.

2.3. Türkiye'de Aile Yapısı

“Türkiye'de aile denilince, geniş anlamıyla evlilik, akrabalık veya evlat edinme yoluyla birbirlerine bağlı olan fertlerin tümü akla gelir. Daha dar anlamda ise bir akrabalık bağı ile bir araya gelen aynı çatı altında ve aile reisinin kazancı ile yaşayan kimseleri ifade eder. Kısaca aile; baba, anne ve çocuklardan oluşan bir topluluktur” (Özer,1991:15). Türk toplumunda aile çok önemli bir yere sahiptir. Tarih boyunca da aile kurumu her zaman Türkler için saygı duyulan ve kutsal sayılan bir müessese olmuştur. Aile yapısı zaman içerisinde Türklerin geçirdiği süreçlere bağlı olarak değişse de değerini hiçbir dönemde kaybetmemiştir.

Türk aile yapısını inceleyen araştırmacılardan Orhan Türkdoğan Türk aile sistemini gelişimini üç evreye ayırır: İslâmiyet öncesi Türk aile yapısı, İslâmiyet sonrası veya İslâm kimliği içinde Türk ailesi, batı uygarlığı doğrultusunda Türk ailesi.

“İslâmiyet’ten önce Türk ailesi; boy, sap, büyük aileler, pederi aile, izdivacı aile olarak beş tip geçirmiştir.

- 1) Boy: Eski oğuzlarda aile adı, boy ismiydi. Oğuz Türklerinde bir adamın künyesi “boy”unun ismi ile şahsi adından bileşikti. Tarihin yetiştirdiği en eski zamanlarda boy “manevi” idi. Yani çocuk anasının boynuna mensup idi. Sonradan boy “pederi” mahiyete girdi.
- 2) Sap: Sap eski Türkçe’de “semye” anlamındadır. Sap’ın içinde ferdi akrabalık yerine ortaklaşa akrabalık vardı. Yani bir fert kendinden önceki nesile mensup erkeklerle kadınlara ayrı unvanlar verir. Kendinden sonra gelen nesilde mensup erkelere ve kızlara da ayrı adlar verirdi.
- 3) Büyük Aileler: Cemiyet büyüyünce sap küçük kısımlara bölünür. Bunlara “büyük” aile denir ve üç çeşittir. Medenî büyük aile, asar be ve soy;
 - a. Medenî büyük aile: Bu ailenin içinde anne yanından olan akrabalar vardır. Çocuk anasının totemine varis olur. Çocuğun babası ile hiçbir toplumsal akrabalığı yoktur.
 - b. Asar be: Pederi sapdan doğar. Yalnız baba tarafından gelen akrabalar bu zümreye girebilir. Bu da kendi arasında üçe ayrılır. Bölünmez aksa be, zadgura, pederşahi aile.
 - c. Soy: Eski Türk ailesi ”soy” adını alır. Soyda hem erkek tarafından hem de kadın tarafından gelen akrabalar mevcuttur. Bu iki türlü akrabalar hukukça birbirine eşittir. Eski Türklerde, sülâle içinde Soyda büyük olan şehzade hükümdar olurdu. Eski Osmanlı da böyle idi.
- 4) Pederi Aile: Pederi aile hür ve eşitlikçi bir ailedir. Akrabalık iki taraflıdır. Zevceler büyük haklara sahip olduklarından kocalarına eşit gibidirler. Çocuklar da pederşahi ailede olduğu gibi, aile reisinin keyfine tabi değildir, özel olarak pederi aile hürriyetçi ve eşitlikçi bir ailedir. Türk ailesi Pederi aile sistemindedir.
- 5) İzdivacı Aile: İzdivacı aile evlenmenin neticesidir. Bundan dolayı ona izdivacı aile denilir. Türkler izdivacı “evlenmek” “ev bark sahibi olmak” diye tanımlarlar (Yalvaç,2000:107-112-117-118-119-121).

Aile Türk toplumunun çekirdeğini oluşturur. Türklerde aile kan akrabalığı esasına dayanır. Eski Türklerde aile pederşahi değil, pederi, yani “baba ocağı”na dayalı idi. Pederşahi ailede baba mutlak otorite ve yetkiye sahiptir. Pederi ailede; babanın aile içinde demokratik hakkı vardır. Baba yetkilerini eşiyle paylaşır. “Aile içerisinde evlenerek ayrı bir ev kuran oğullar arasında en küçük oğlan, babasının evinde kalır ve baba ocağını devam ettirirdi”. Eski Türk ailesi “geniş aile” değil “küçük aile” tipindedir (Erdentuğ,1990:297).

Türk aile yapısı hakkında ilk bilgiler Orhun Anıtları'nın metinleri ile Oğuz Kağan Destanı'ndan elde edilir. Orhun Yazıtları'nda şu ifadeler rastlanır: “Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insanoğlu kılınmış İnsanoğlu'nun üzerine örten Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş... Türk budunu (halkı) yok olmasın diye, halk olsun diye, babam İltemiş Kağanı annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır. Burada evrenin yaratılışı anne, baba ve çocuklardan meydana gelen çekirdek ailenin eski Türklerde de mevcut olduğu hakkında bilgiler ediniyoruz” (Celkan,1991:99).

Türk ailesi evlenme (nikâh) töreni ile oluşmaktadır. Türk ailesinde dıştan evlenme esastır. Ayrıca eski Türklerde tek eşle evlilik esastır. Ancak tek eşle evlilik sistemi fetih zamanlarında bozulurdu. Nikâhlı eş yalnız bir kadındır. Bu eş hükümdar soyundan veya Çin prenseslerinden olurdu.

“Çok eşle evlilik Türk ailesinde kendine has özellikleri olan bir durumdu. Türkler ilk kadının rızası ile eğer çocuğu olmaması halinde ikinci bir eşle evlilik yapıyorlardı. Daha çok zenginlerin birçok kadınla evlendiği görülüyordu. Fakat Türkiye'de ilk kadın “baş kadın” idi. Her zaman saygıdeğer ve üstün tutulmuştur. Mesela; Göktürk'lerde, hakanlık tahtına sadece birinci kadınların çocukları çıkabilmişlerdir” (Doğan,1992:72). Ancak zaman içinde pek çok erkek sosyal statüleri hangi durumda olursa olsun birden çok kadınla evlenme eğiliminde olmuştur.

Evlenme Türklerde duman kurma olarak kabul edilmiştir. “Ocak Türklerde her zaman kutlu sayılmıştır. Yabancılarla etkileşimi az olan Yakut Türk'lerinde evlilik; sönmez bir ateş yakmadır. Evlenme içerisinde bir takım safhâlâr ve unsurlar yer almaktadır. Kız ve erkek önceden anlaşmış olsalar bile evlenme anlaşması için ailelerin bir araya gelmesi lâzımdır. Bunun için araçlar yardımcı

olur. Aracılık sosyal gelişmenin bir görüntüsü şeklindedir. Evlenme içinde kadın verilmesi yerleşik adetlerdendir. Dünürçülere olumlu cevap verilmesi halinde iki aile arasında halledilmesi gereken husus erkek tarafından verilmesi gereken kadın meselesidir. XI. Yüzyılda başlığa kadın denilmektedir. Kız tarafına başlık şeklinde veriliyormuş gibi görünen kadın aslında gelinin çeyizinin büyük kısmını teşkil etmektedir. Çeyiz ise kız çocuğunun baba malından aldığı paydır. Evlenme sırasında düğün yapma zorunludur. Düğünde yerine getirilmesi şart olan adetlerin başında ise düğün yemeği gelmektedir.” (Akkutay,1991:55-56) Eski Türklerde verilen kadın Türkiye'nin bazı bölgelerinde devam etse de artık yok olmak üzeredir. Ayrıca eski Türklerde yapılan düğün yemekleri yerini düğün salonlarında dağıtılan pasta ve kolalara bırakmıştır.

Türklerde kadının yeri her dönemde olduğu gibi İslâm öncesi dönemde de önemlidir. Babadan sonra aileyi anne temsil etmekteydi. Annenin yeri, babanın diğer akrabalarından ileridir. Babanın mirası anneye devredilirdi. Çocukların varisi o idi. Türk tarihinde kadınların hükümdarların naibi olabilmeleri veya devlet içinde büyük söz sahibi olmalarında bundan ileri geliyordu.

Tu-küe ve Uygur yazıtlarında hatunların dini bakış açısından önemli rolü ve yeri ortaya çıkmaktadır. Bir kere onların askeri yahut siyasi bakımdan hiç bir rolleri yoktur. Ancak, devletin kuruluşunda aldıkları roller ısrarla belirtilmektedir. Klan ya da Kağan ile birlikte devletin çatı kirişini meydana getirirler ve devletin varlığı için vazgeçilmez görülürler. Hatta Roux'un ifadesiyle ; ... imparatorluğun kaderi kağaninkine olduğu gibi, kuşkusuz daha az ölçüde olmakla birlikte, hatunların kaderine de bağlıdır. Adı geçen yazıtlarda hatunda, hükümdar gibi “Tengri” tarafından atanmış, daha doğrusu, onun tarafından topluluktan ayrılmış ve ötekileri üzerine yükseltmiştir (Türkdoğan,1992:35-42).

Türkler kadınına tarihin her döneminde büyük önem vermiştir. Kadın iktisadî, sosyal, eğitim, v.b. alanlarda toplumda söz sahibidir. Türkler kadına duydukları saygıdan ve verdikleri önemden dolayı, Altay dağlarının en yüksek tepesine “kadın başı” demişlerdir.

Türk aile yapısıyla ilgili olarak batılı düşünürlerde bazı görüşler bildirmişlerdir. Bu düşünürlerden ikisi Grenard ve Richard'dır. Grenard Çin Türkistan'ında yaşayan Türkler üzerinde araştırmalar yapmış ve bazı sonuçlara varmıştır.

Bunlar:

1. Türk kızı hayat arkadaşını seçmekte kısmi bir hürriyete sahiptir. Müslüman cemiyetlerin bir kısmına mahsus ayrılık kadın kapallılığı Doğu Türkistan kabilelerinde kadın adı altında nişanlanan erkeğin nişanlısına verdiği "Meir"den burada eser yoktur. Yalnız Tozluk denen ve mecburi bir nitelik taşımayan bir hediyenin verilmesi lazımdır.
2. Türk kadını iktisadî hayatta erkeğin tam arkasındadır. Yalnız ev içinde değil, ev dışında da kadın, hayat arkadaşı ile beraberdir. "Bir çiftçi malının fazlasını pazarda satmak istediği zaman karısı ile beraber satış yerine gider. Satış fiyatını kestirmekte hakim olan kendisinden ziyade karısıdır. Hatta çok defalar kadının pazar işlerini yalnız idare ettiği görülür."
3. Bu iktisadî hürriyet yanında, Türk kadınının sahip olduğu hukuk dikkate değer. Evli kadınlar her türlü tasarruf hakkına sahiptirler. Mal varlığı prensibi görülmektedir. Kadın babasının ailesiyle ilişkisini kesmemiştir. Boşanma neticesinde kadın yalnız babasının evinden getirdiği mal değil, aynı zamanda evlilik müddeti içinde bu mala sarf edilen kısmı da kocasından isteyebilir.
4. Çok karılılık, bu bölge Türklerinde ancak ilk karının rızası ile mümkündür (Fındıkoğlu,1990:12-13).

Bununla beraber çok eşlilik, Çin Türkistan'ında yayılmış bir âdet değildir. Ancak zengin tüccarlar arasında görülür. Bunlarda ikinci veya üçüncü karılarını ilk karısının bulunduğu şehirden uzak bir şehirde bulundururlar.

Grenard araştırmasını kadın-erkek münasebetleri üzerinde yapmıştır. Grenard kadın-erkek arasındaki münasebetlerdeki gevşemenin nedeni olarak iktisadî ve sosyal hayatın gelişmesini öne sürer. Evlenirken erkek tarafından kız tarafına verdiği kadının başlık parası ile karıştırılmaması gerektiğini söyler. Kız tarafı bu kadını bir garanti olarak alır.

Türk aile yapısı üzerinde araştırma yapan diğer düşünür Richard'dır. Richard Yakut, Kırgız, Altay Türkleri üzerinde araştırmalar yapmıştır. Araştırma sonuçlarını da maddeler halinde sıralamıştır:

- 1) Yakut Türklerinde aile "matriarkal – Ana Ailesi" çevresine girer. Hısımlıkta esas anadır. Bununla beraber örneğin; Roma'daki

“Pedarşah”a benzer bir “moderşah” yoktur. Ailede hakim olan uzuv yine erkektir. Ancak erkek, ana tarafından olan erkeklerden en yaşlı olanıdır. Genellikle dayı bu rolü oynar. Dışarıdan evlenme esası olduğuna göre, başka bir klana mensup olan erkek, kadının totemini kabul eder.

- 2) Kırgız Türklerinde aile pederşahi bir manzara gösterir. Hısımlıkta temel babadır. Totemizmin yerini ecdat dini almıştır. Her evlenme, genç kadının kocasının aile dinine katılma merasimi ile meydana gelir. Bu merasimin izlerine bugün Müslüman Kırgız aşiretlerinde rastlamak mümkündür. Erkeğin nişanlısına verdiği kalın bu izlerden biridir.
- 3) Altay Türelerindeki aile yukarıda bahsedilen iki tipin arasında orta bir tiptir. Şöyle ki erkek kadının ailesine girer. Bu durum, maderşahlıkta yakınlığı gösterir. Fakat öte taraftan kadına bir Meir vermek mecburiyeti vardır. Ancak bu Meir, hediye, para şeklinde olmayıp, geçici bir iş yardımında bulunmaktan ibarettir. Erkek kısa bir zaman karısının ailesi yanında çalışmakla Meir’e karşılık bir hizmette bulunur. Bu nokta Altay Türklerindeki aile tipinin Kırgızlarla münasebetlerini de göstermektedir (Fındıkoğlu,1990:13).

Richard Grenard’ a göre aile tipleri üzerinde durmuş üç tip aileden söz etmiştir: Maderşahi, Pederşahi ve orta aile son tipi maderşahi aile tipine daha yakındır. Richard ayrıca Türklerde bu üç aile tipinin görülme nedeni olarak toplumsal ve iktisadî şartları gösterir (Fındıkoğlu,1990:12-13).

Türk aile yapısı İslâm dinini benimsedikten sonra önemli bir değişim ve gelişim göstermiştir. Türkler İslâmiyet’i M.S. 8. yy’da benimsemişlerdir. İslâm dini Türk aile yapısını olduğu kadar Türk toplum yapısını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Bunlar en önemlisi, yeni bir dinî sistemin, şamanist geleneklerle de örgütlenmiş olan eski dini anlayışı yerinden söküp atmış olmasıdır. Sosyal kurumlar özellikle aile kimliği geniş çapta İslâm normların etki alanına girmiştir. Ancak Emevi ve Abbasilerin maddi politikası sonucu İslâm Türk toplumuna nüfuz eden yaklaşım biçimleriyle saf İslâm’ın normları arasında bir ayıklama yapılmaması nedeniyle bir kısım milli yönetim biçimlerinde İslâm damgası altında toplum yapımıza nüfuz etmiştir (Türkdoğan,1992:49).

Türkler değişim dalgası içinde İslâmiyet'in getirdiği bu normları yavaş yavaş benimsemişdir. Genelde yazarlar ve düşünürler İslâmiyet'le birlikte kadının arka plana itildiği görüşünü savunmuşlardır. Kadının pasif kaldığı görüşü yanlış bir görüştür. Kadınların sosyal hayatta pasif kaldığı görüşü doğru olsaydı bu ilk önce İslâmiyet'in yayıldığı topraklarda görüldü. En güzel örnek Hz. Muhammed'in eşi olan Hz. Hatice'nin ticaretle uğraşmasıdır. Ayrıca Hz. Ayşe'de siyasi hayatta en önemli rolü üstlenmiştir Türk toplumunda kadınların sosyal, siyasi, iktisadî ve eğitim alanlarında ön planda olduğu görülür. Padişah eşlerinin Osmanlı da siyasi ve sosyal roller üstlendiği görülmüştür.

Osmanlı aile yapısının genel özellikleri İslâm medenî kanununa göre şekillenmiştir. "İslâm medenî kanunu, erkeğin reis olduğu pederşahi aile tipini kabul eder. Aile; büyükanne, büyükbaba, eş, çocuklar, varsa onların eşleri, torunları ve bazı yakın akrabalardan oluşur. Herkes aile reisinin kesin otoritesini kabule mecburdur. Veraset işlerinde kadın her zaman erkekten az hisse alır. Kadının evlilikte, kocasını seçme hakkı yoktur. Çünkü bu işi aile büyükleri yapar (Doğramacı,1992:6). Hâlen görücü usulü dediğimiz bu tarz evlilikler vardır.

Eski Türk ailesinde görülen tek eşle evlilik İslâm dininde de ön görülmüştür. Eski Türk ailesinde olduğu gibi İslâmiyet'te de; " Kadının hasta olması, çocuk sahibi olmaması gibi durumlarda erkeğin yeniden evlenmesine izin vermekteydi. Ancak bu takdirde "eşler arasında eşit davranma" şartı konarak tek evlilik tavsiye edilmiştir.

Evlenme gerçekleşmeden önce kadınıla erkeğin birbirini görmesi gerekiyordu. Erkek evlenirken kadının maddi ihtiyaçlarına karşılık olarak "Mehir" denilen parayı vermeyi kabul etmektedir. Kadın bunu kullanmakta tamamen serbesttir (Kurnaz,1991:12). Zaman içinde bu para bazı yörelerde değişmiş ve kadına boşanma anında yardımcı olacakken kadının ailesine verilmek zorunda olan "başlık parasına" dönüşmüştür.

"İslâm Türk ailesinde "evlenme kadar boşanma da yasallık kimliğine sahiptir. Kadın romanlarda bize nakledildiği gibi erkeğin iki dudağı arasında "boşsun" demesiyle boşanmış olmaktaydı (Türkdoğan,1992:55)."

Boşanma da kadının rızasında ön plandaydı. Boşanma durumunda erkek önceden belirlenen mehri, kadına vermek zorundaydı. Mehri geri verme âdeti

Osmanlı veya İslâm Türk ailesinin bir çeşit sigortasıydı. Boşanmayı engelleyen bir öneme sahipti.

Batı uygarlığı etkisinde gelişen Türk aile yapısı Osmanlı'nın son dönemlerine rastlamaktadır. Batı uygarlığının tesirinde kalan Osmanlı ailesi zamanla bozulmaya ve çözülmeye başlamıştır. Mustafa Erkal'a göre; "Türk aile yapısının çözülmeye başlaması Tanzimat sonrası ve daha sonraki dönemlerde görülmektedir. Boy ve Ocak dönemlerinde de rastlanan, fakat konağın bir özelliği olarak farklılaşmış haremlik-selamlık bu dönemde de ortadan kalkmaya başladı. Bununla birlikte Balkan, Trablus ve I. Dünya savaşlarında ve onu takip eden savaş yıllarında Türk kadını savaş alanlarında olduğu kadar, eşlerin iş bölümündeki yerlerini tutmak zorunda kaldılar. Gökalp'e göre bu ve bu gibi faktörler; daralarak konağın, yuva olmasını hazırlamıştır (Erkal,2000:70-71)."

Türk aile yapısı tarih içinde çok fazla değişime uğramıştır. Bu değişim daha çok ailenin yerine getirdiği fonksiyonlarda, kadın-erkek ilişkilerinde ve ailenin yapısında kendini göstermiştir. Türk ailesi bugün bile değişimine devam etmektedir. Türk ailesi tarihin her çağında ve diğer toplumlarda var olan aileler gibi toplumun temel taşı oluşturmaktadır. Ailede meydana gelen herhangi bir bozulma hemen toplumda kendini hissettirmektedir. Ailede ortaya çıkan bozulmalar daha çok dış etkenlerle açıklanabilir. Dış etkenler arasında en büyük faktörü bireylerin ahlâkî ve kültürel anlayışlarında meydana gelen değişimler oluşturur. Toplumumuzun diğer yabancı ülkelerin etkisi altında kalarak kendi örf ve adetlerimizle, dinimizle bağdaşmayan davranışları benimseyişi aile yapımızda önemli bozulmalara yol açmaktadır.

2.4. Ailenin Önemi ve Gereği

Aile toplumun temelini teşkil eden en küçük birim olmasına rağmen hem fert hem de toplum için vazgeçilmez fonksiyonlara sahip olan bir kurumdur. Toplumun bir binaya benzetirsek, aileler o binanın taş ve tuğlaları olacaktır. Binanın sağlamlığı nasıl kullanılan malzemenin sağlamlılığına bağlıysa, toplumun huzurlu, mutlu ve gelişmişlik düzeyi de, toplumu oluşturan ailelerin sağlamlığıyla yakından ilgilidir. Böyle olunca nasıl toplumdaki huzur ve mutluluk ailenin mutluluğuna bağlıysa, aksaklıklar ve çatışmalarda hiç şüphesiz ailedeki aksaklıkların tabii bir sonucudur. Bunun içindeki ailenin yapısını bozabilecek

zararlı unsurlardan uzak tutulmaya ve korunmaya çalışılmalıdır. Zira aile toplumun geleceğini tayin edecek sosyal bir olgudur.

Ailenin evrensel bir kurum olduğu, aile ile ilgili çalışmalarda önemle üzerinde durulan bir özelliktir. Yeryüzünde canlı yaratıldığı andan itibaren var olan bir kurumdur. Bundan dolayı dünya yüzeyinde ailesiz bir topluluk henüz görülmemiştir.

Ailenin evrensel bir kurum olduğu söylenirken bir sosyal kurum olarak onun her toplumda karşılamak durumunda olduğu fonksiyonların vazgeçilmezliğini de işaret edilmiş olmaktadır. Çünkü aile, toplum, devlet ve fert için alternatif kabul etmeyen, sosyal, ekonomik, kültürel ve biyolojik görevler yerine getirmektedir. Bu görevler, nesli sürdürme, çocukları sosyalleştirme, insanı yalnızlaştırmama ve gerginliklerden sosyal varlığı itibarıyla koruma, psikolojik ve biyolojik tatmin, üyelerinin veya bütün olarak ekonomik faaliyetlere katılması ile kültür nakli şeklinde sıralanabilir (Erkal,1992:25). Bu da ailenin toplumsal varlıklar için ne kadar gerekli ve önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Burada yeri gelmişken ailenin gereksizliğine ilişkin görüşlerin varlığına değinmekte fayda vardır.

Bu konudaki görüşler sanayileşen ve modernleşen toplumlarda ailenin dışında gelişen örgütlerin ailenin görevlerini üzerine alabilecekleri dolayısıyla böyle bir kurumun varlığına ihtiyaç olmadığı noktasında toplanmaktadır. Buna ilişkin olarak bazı toplumlarda yapılmış olan birtakım denemeler ve uygulamalar olmuştur. Örneğin Çin'de Komin, İsrail'de Kibbutz, Rusya'da Kolyoz bu tip uygulamalardır. Genel nitelikleri ekonomik olan bu kurumlar, üretim verimliliğini artırmak için kendi içlerinde bir sosyal örgütlenmeye de gitmişlerdir. Fakat bu sosyal örgütlenmeler ve üretim ilişkilerinin etkileri ailenin ortadan kalkmasına değil yapı değiştirmesine yol açmıştır (Kangar,1976:61). Bu nedenle bu denemelerin ailenin gereksizliğini ispata yönelik denemeler olduğu söylenemez.

Ailenin, toplum ve fertler için taşıdığı önem bir bakıma mutluluk ve üzüntülerin gelecekle ilgili beklentilerin paylaşıldığı temel bir kurum olmasından kaynaklanmaktadır (Erkal,1991:55). Yani ferdin toplumla bağını kuracak ve onu hayata hazırlayacak olan ailedir. Hayata gözlerini içinde açtığı aile yuvasının sıcak ortamında yetişen fertler topluma kolaylıkla intibak ederek sosyalleşecek ve şahsiyetini kazanacaktır. Bunun aksi durumunda aile sıcaklığında

yetişmeyen fertler sosyal, fiziki, ruhi sıkıntılar içinde boğuşmak zorunda kalacaktır. Bu da ferdin kişiliğini olumsuz yönde etkileyecektir. Bunun doğal sonucu olarak mutsuz fert-mutsuz aile-mutsuz toplum-mutsuz devlet ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak, aile hiç bir toplumda vazgeçilmeyen ve korunmak zorunda olan bir sosyal müessesedir. Çünkü toplumun sürekliliğini sağlayan sosyal bir olgudur. Ailesiz bir toplum soyut ve hayali bir toplumdur. Bundan dolayı aile yapısı hastalıklı olan toplumlarda sosyal özölme ve anomi ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla hiçbir toplumun gayesi özölme olmayacağına göre, aileyi koruyucu ve güçlendirici tedbirleri almak ve desteklemek zorunda olduğu belirtilebilir.

2.5. Evlilik ve Evliliğin Tanımı

Burges ve Lock'e göre; " hayvanlar çiftleşir, insanlar evlenir." Bu ifade evlilik olgusunun insana has bir farklılığı ve üstünlüğü ifade eder. Çünkü iftleşme, biyolojik, evlenme ise sosyal bir olgudur. Buna göre evlilik, sadece cinsel ilişki boyutunda olmaktan çok öte, insanın (her cins itibariyle) maddi ve manevi dünyasında büyük değişmeler meydana getiren ferdi, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik bir olaydır.

Evliliğin tanımı ve biçimi konusunda tarihin çeşitli dönemlerinde farklı tanımlamalar karşılaşılmaktadır. Evliliğin yapısı ve biçim toplumların hukuk sistemlerine, ahlâkî normlarına, örf ve adetlerine göre değişir.

Evlilik bir erkekle bir kadının toplumun bilgisi dâhilinde hayatlarını birleştirmek üzere karşılıklı rıza ile kurdukları sosyal bir müessese olarak tanımlanmaktadır. Bu beraberliğin toplumun yasal ve örf normlarına uygun olarak kurulması, geçerliliği bakımından zorunludur. Bu normlar kadın-erkek ve çocukların birbirlerine karşı olan hak ve görevlerini tayin ederler.

Aile oluşumunu ve sürekliliğin evlilik kurumuyla sağlar. Başka bir deyişle evlenme aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıpla içerisine yerleştiren bir sözleşmedir. Malinowski bu iki kavram arasındaki farkı şöyle belirtmiştir. "Aile bir grup yada örgüt evlilik ise ocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılmış kontrattır." Böylece kadın ve erkek arasında gelenek ve göreneği bağlı olarak şekillenen bir toplumsal anlaşma niteliğini kazanmaktadır (Gökçe,1991:385-386)."

Toplumsal kuralların yanı sıra aile birliğinin ve evlilik kurumunun yasalar çerçevesine oturtulmasıyla evlilik; eşlerin birbirini seçebildiği, doğrudan doğruya hayatlarını birleştirmek isteyen iki insanın kendi iradelerine dayanarak oluşturdukları bir bağ haline gelmiştir (Gökçe,1991:386). Türk medenî kanununa göre evlenme, iki karşıt cinsten insanın hukuken makbul ve muteber sayılan hayat ortaklığıdır.

Evlilik kurumu sayesinde, ailenin ve dolayısıyla toplumun sürekliliği sağlanabilmiştir. Çünkü evlilik müessesesi, toplumun geleceği açısından neslin devamını sağlama, karı-koca ve çocuklar arasında işbirliğini sağlama ve cinsi ihtiyacı tatmin etme gibi vazgeçilmez fonksiyonları söz konusudur.

Özellikle modern toplum olarak nitelendirilen Batı toplumlarında görülen evlilik dışı ilişkilerin yaygınlaşmasına rağmen, evlilik olgusu hâlâ her toplumda önemini korumakta ve devlet tarafından bizzat teşvik edilmektedir. Bizim toplumumuzda da evlilik teşvik edilmekte ve hâlâ bir ailenin temellerinin atılmasının başlangıç noktası olduğu için çok büyük bir öneme sahiptir. Farklı toplum ve topluluklarda farklı evlilik çeşitleri vardır.

2.6. Evlilik Tipleri

Evlilik, insan grupları için geçerli olan sosyal bir olgudur. Bu olgunun toplumdan topluma, kültürden kültüre ve çağdan çağa değişebilen tiplerin olması kaçınılmazdır. Bu farklılığın sosyal yapılara, hukuk sistemlerine, sosyal yaşama, değer ve normlara sahip olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Aynı zamanda toplumlar kimin kiminle, kaç eşle ve hangi koşullar altında evlenebileceğine dair bir takım kurallar oluşturmuşlardır. Bu kurallar evliliğin sosyal bir olgu haline dönüşmesini sağlamıştır.

Evlilik şekilleri; üç ayrı ölçüte bağlı olarak iki farklı grupta toplanabilir. Birinci ölçüt çevredir. Burada grup içi (Endogomy) ve grup dışı (Exogamy) olmak üzere iki ayrı uygulama söz konusudur.

Modern toplumlarda her iki tipe rastlanmakla beraber uygulamalar ilkel toplumlardaki kadar sistemli ve kesin kurallara tabii değildir (Gökçe,1991:387).

2.6.1. Grup İçi Evlenme (Endogomy)

Grup içinden evliliktir. Yani evlenecek veya evlendirilecek kişiye eş kendi grubu içinden seçilir. Bu tür evlilik belli gruplar içinde yaygındır. Örneğin;

akrabalık, sosyal sınıf, din, kast, ve millet gibi. Bu evlilik biçimiyle grubun düzeninin, prestijinin ve statüsünün korunduğu inancı yaygındır.

Eşin mensup olduğu çeşitli gruplar içinden seçilmesi birincil ilişkilerin doğal bir sonucudur. Amerika'da yapılan bir araştırmada şehirsiz yerleşmelerde evlenenlerin yaklaşık %50'sinin evlenmeden önce birbirlerine 1,5 – 2 km' lik, %25'inin ise 500 metrelik bir mesafede oturdukları saptanmıştır. Komşuculuk, yakın çevre motifi kadar aynı sınıftan olmasında kişilerin eş seçimini etkileyen faktörler arasında olduğu söylenebilir. Çünkü çevre genellikle sınıf beraberliğinin yada yakınlığının bir işareti sayılmaktadır.

İçten evliliğin diğer önemli görevi de evlenmeler yoluyla kurulmuş bulunan bağları güçlendirmek ve sürekli kılmaktır. Bu tip evlenmeler ile toplumsal ve ekonomik bağlar korunarak psikolojik bir takım sorunlar ortaya çıkmasını önlemektedir (Gökçe,1991:387).

2.6.2. Grup Dışı Evlenme (Exogamy)

Grup dışından evliliktir. Eşe grubun içinden değil, grubun dışından eş seçme imkânını verir. Bu durum en basit şekliyle sosyal gruplar arasındaki eş olup verme sistemiyle açıklanabilir.

Bu evlilik türü insanların kendi aileleri yada grupları dışında evlenmelerini sağlamakla bir toplumun farklı kesimleri arasındaki iletişim ve işbirliği imkânlarını artırmakta ve böylece çıkabilecek çatışmalar en aza indirilmiş olmaktadır (Gökçe,1991:387).

İkinci gruptaki ölçüt eş sayısıdır. Bu grupta tek eşle evlilik (Monogami) ve çok eşle evlilik (Poligami) olmak üzere iki ayrı tip vardır.

2.6.3. Tek Eşle Evlilik (Monogami)

Bir erkeğin tek bir kadınla evlenmesidir. Bugünkü modern toplumlarda monogami sadece gelenekte kalmayıp, yasal olarak da şart koşulmuş durumdadır (Şahinkaya,1979:15).

Modern yaşamla birlikte ortaya çıkan iş bölümü, uzmanlaşma, kentleşme, eğitim seviyesinin yükselmesi ile yasal zorunluluk gibi faktörler bu evlilik türünün yaygınlık kazanmasına yol açmıştır.

2.6.4. Çok Eşle Evlilik (Poligami)

Bir erkeğin yada bir kadının birden çok eşe sahip olmasıdır. (Merter, 1990:12) Bu evlilik türü kendi içinde ikiye ayrılır.

- a. Çok Kadınla Evlilik (Polygyny); Birden fazla kadınla olan evlenme şeklidir. Bu tür evlilik statüsünün, servetin ve yüksek nüfusun, grupta egemenliğin ve kadınların iş elemanı olarak önemli saydıkları yerlerde mülkiyet temeli olarak değerlendirilmektedir. Çok defa bu evlilik siyasi nüfuz elde etmek ve miras haklarını korunması gayesiyle mümkün olduğu kadar geniş akrabalık ilişkileri meydana getirmek üzere uygulanmaktadır (Merter, 1990:17).
- b. Çok Erkekle Evlilik (Polandny); Bir kadının birden fazla kocaya sahip olduğu evlilik türüdür (Şahinkaya, 1979:13). Bu tip evlilikler savaş gibi nedenlerden veya ekonomik nedenlerden dolayı erkek nüfusunun az, kadın nüfusunun fazla olması sonucunda kurulur (Merter, 1990:17).

2.6.5. İkametgah'a göre Evlilik

Üçüncü gruptaki ölçüt ikâmetgah ölçütüdür. Buna göre evlilik, matribkal (anne çevresi), patrikal(baba çevresi) ve Neolokal evlilik olmak üzere üç türe ayrılır.

- a. Matrilokal (Anne Çevresi): Bu tip evliliklerde evlenen oğulların ebeveynlerinden ayrılarak hanımlarıyla birlikte, hanımının ebeveynlerinin bulunduğu aileye katıldıkları evlilik türüdür.
- b. Patrilokal Evlilik (Baba Çevresi): Evlenen oğullar ve onların hanımları ebeveynlerinin evinde veya yakınında ebeveynleriyle birlikte yaşarken, kız çocukları evlendiklerinde kocalarının ailelerine katıldığı evlilik türüdür.
- c. Neolokal Evlilik: Evlenen çiftlerin ebeveynlerinden bağımsız bir yerleşim yerinde ayrı olarak yaşadıkları bir evlilik türüdür (Merter, 1990:29).

Bu evlilik biçimlerinin dışında kadının ölümü halinde dul kalan erkeğin, karısının kardeşi ile evlenmesi; enişteyle, baldız evliliği (sararat) ve erkeğin ölümü halinde dul kadının, kocasının kardeşi ile evlenmesi (Levirat); toplumlara hâlâ rastlanmaktadır. Ülkemizde her iki evlenme tipi de başlık sorununa çözüm

getirdiği için Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde görölmektedir. Bu tip evlenmeler hem verilmiş başlığın boşa gitmesini hem de yeniden başlık verilmesini ve mirasın bölünmesini engellemektedir. Diğer yandan babasız yada annesiz kalan çocukların yabancı ellerde ezilmesi sorunu ortadan kaldırmaktadır (Gökçe,1991:391). Lakin bu tarz evlilikler, bu yolla evlenen bireyleri psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilemektedir.

İster erkeğin ister kadının egemen olduğu evlilik şekillerinin hakim olduğu toplumlar, ister tek ister çok eşli evlilik türünün yaygın olduğu toplumlar incelensin, tümünde ortak payda, zaman dilimi içinde tüm bu kültürel normların ortaya çıkışından itibaren değişime tabi olduklarıdır. Bu değişim süreci bireyin aile içinde başlattığı iletişim sürecinin topluma aktarılmasıyla veya tersi bir etkileşimle toplumdan aldığı değişim ivmesine hız kazandırmakta olup, bu sayede kültürel değişime yön çizmektedir. Etkileşim insanın çağlar boyu kullandığı çeşitli iletişim teknikleri sayesinde olmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde insanoğlunun kültürel değişimine en büyük etken olan iletişim ve iletişimin kullanım şekillerinden bahsederek değişim serüvenine açıklık getirmeye çalışacağız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

3. İletişim

İnsanlık tarihinin başlamasıyla beraber bireylerin birbirleriyle zorunlu ilişkileri sonucunda iletişim oluşmuştur. İletişim devamlı ve durmaksızın kendi içerisinde değişen ve gelişen dinamik bir süreçtir. İletişim basit anlamda bir verinin karşı tarafa doğru ve eksiksiz olarak aktarılmasıdır. İlk dönemlerde bireyler, aralarındaki iletişimi yüz yüze sürdürürken, toplumların ihtiyaçları karmaşıklaştıkça bu tarz iletişim yetersiz kalmış ve haberleşme araçları geliştirilmiştir.

Haberleşme araçları özellikle 20. yy.'da büyük gelişmeler göstermiştir. Bireylerin tutum ve davranışlarını en çok etkileyip yönlendirebilme gücünü bünyesinde taşıyan teknolojik gelişmelerin en başta geleninin, ses ve görüntülerin dalgalar halinde iletilip-yayınlanması esasına dayanan Televizyon olduğu, kuşku götürmez bir gerçektir.

Belirttiğimiz üzere bireylerin zorunlu ilişkileri sonucunda doğan iletişimin; sosyal bilimlerde diğer tüm kavramların tanımında olduğu gibi tam bir tanımını yapmak olanaksızdır. Yine de iletişim konusunda yapılmış tanımları verecek olursak, iletişim; bilgi, fikir, duygu ve düşünceleri kapsayan anlamların, semboller yardımıyla aktarıldığı bir süreçtir (Himstreet, Beatty, 1969:3). İletişim, semboller yoluyla anlamların iletilmesidir. İletişim (communication) kavramı, Latince “communis” kavramından gelmektedir. Communis kavramının içinde “common” - ortak – sözcüğü vardır ve bu yönüyle iletişimin kurulabilmesi için ortak anlamlı sembollerin ve kavramların bulunmasına ihtiyaç vardır. Gönderici ve alıcının iletişim kurabilmeleri, ortak anlamlı kavramlar ve semboller kullanmalarına bağlıdır (Donnelly, Gibson, Ivancevich; 1987:416). İletişim gönderici ve alıcı arasında, anlamlardan sonuç çıkarmak ve bilgi değişimi olarak tanımlanabilir.

İletişim, sosyal bilimlerin yeni ve gözde alanlarından biridir. Kendi içinde uzmanlaşacak kadar büyük bir gelişme göstermiştir. Kitle iletişimi, siyasal iletişim, uluslararası iletişim, kişiler arası, grup içi ve gruplar arası iletişim,

örgütsel iletişim alanının gelişen ve ilgi çeken konuları haline gelmiştir. Nerede insan ve onun etkinliği varsa orada iletişim vardır. İnsanın düşünebilmesi, karar verebilmesi, eyleme geçebilmesi için -başkaları ile- iletişimde bulunması gerekir. İletişim yakın zamanlara kadar bir meslek, bir sanat olarak değerlendiriliyordu. Sonra disiplinler arası bir çalışma olarak kabul gördü. Ama artık bir bilim dalı olduğuna inanmak ve öyle değerlendirmek gerekiyor. Bunun basit bir nedeni var: En az on bilim dalının -tarih, sosyoloji, felsefe, ekonomi, sosyal psikoloji, antropoloji, dilbilim, hukuk, siyaset bilimi, sanat tarihi ve arkeoloji- katkılarından yararlı olsa da ilgi alanı, ilgilenme biçimi ve ulaşılmaya çalışıldığı sonuçlar farklıdır. İnsanı bütünlüğü içinde algılama kaygısı öteki sosyal bilimlerde olduğu gibi ağır basar (Alemdar, Erdoğan,1998 :1). Genel hatlarıyla iletişimin tanımını yaptıktan sonra kendisiyle birebir ilişkili olan kültür, birey, aile ve toplum gibi diğer önemli unsurların da irdelenmesinde fayda vardır.

3.1. Kitle İletişim Araçlarının Sosyo-Kültürel Değişmeye Etkileri

İnsanlar tarihin ilk dönemlerinden itibaren birbiriyle iletişim kurmuşlardır. Kullandıkları araçlar toplumdaki gelişmelere paralel olarak değişmiştir. İnsanlar arasındaki iletişim yüz yüze sürdürülürken, toplumlar karmaşıklaştıkça yüz yüze iletişim yetersiz kalmış ve haberleşme araçları geliştirilmiştir. Ayrıca insanların nüfusu artıkça yeryüzüne dağılmak durumunda kalmışlar ve sesle gözle iletişim haricinde yeni araçlar bulmak zorunda kalmışlardır.

Haberleşme araçları özellikle 20. yy'da büyük gelişmeler göstermiştir. Aytaç, kitle iletişim araçlarını tarihsel gelişme sürecine göre "yazılı ve basılı araçlar, sinema, radyo ve televizyon..." olarak sıralamaktadır (Aytaç,1991:90).

Kitle iletişim araçları insanlar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Ahmet, medyayı bir ülkenin cephaneliği sözleriyle ifade etmekte olup, medya, insanı bir dakikada yüceltip tepeye oturtur ama sırf bir dakika sonra tepetaklak etmenin zevki için der (Ahmed,1995:259).

Ülkemizde kitle iletişim araçlarının önemli bir kısmı toplumdaki değerleri adeta inkar edip değiştirilmesi gerektiğine inanan kişiler tarafından kullanılmaktadır. Özellikle medya kadını reklâm aracı haline getirmiştir. Aile üyelerini gözetmek amaç olmaktan çıkmıştır. Türkiye'de aile, kadın üzerine yoğunlaşan yayınlar batıdan daha çarpık bir şekilde işlenmektedir. Türkiye'de

günün herhangi bir saati pornografik yayınlarla karşılaşmak gayet doğalmış gibi görülmektedir. Bütün bu yayın organlarının kötüye kullanımı aileyi tahrip etmekte, genç kız ve kadınları hedef almaktadır. Günümüzde kitle iletişim araçlarının kültürel kirliliği yaydığı ve evlere kadar bulaştığını belirtmek yerinde olur.

Türk ailesi kitle iletişim araçlarının bu çıkışlarına farklı şekillerde tepki göstermektedir. Bu tepkiler; kabul etmeme, karşı çıkma, direnme, dikkate almama, değiştirme gibi şekillerde kendini göstermektedir. Genelde pasif direniş şeklinde tepkiler ön plana çıkmaktadır.

Kitle iletişim araçları insanların tutum ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bunu bilen siyasiler ve reklâm şirketleri bu güçten yararlanmakta ve ailenin dikkatini kendi üzerine çekmeye çalışmaktadırlar. Medyayı izleme artık insanlar için bir alışkanlık haline almıştır. Özellikle televizyon ve radyo buna iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Bu araçlar izlenilmese veya dinlenilmese dahi açık kalmakta ve birey bilinçsiz olarak bu programlardan etkilenmektedir. Ahmed, medyanın; kültürün ve toplumun çekirdeği olan aileyi; boşanma, anne-babaya karşı gelme, yaşlıların ev dışına atılması, ailenin daimi bir surette mekan değiştirmesi, alkolizm gibi aileyi zayıflatıp olumsuz etkilerde bulunduğu üzerinde durmaktadır (Ahmed,1995:293-294).

3.2. Kitle İletişim Araçlarının Toplumsal Gücü

Bütün bu tartışmanın amacı, kitle iletişim araçlarının bireyler, kurumlar ile toplum ve kültür için önemli sonuçları olduğunu ortaya koymaktadır. Çok kesin nedensel bağları gösteremememiz yada gelecek ile ilgili güvenilir öngörülerde bulunamayışımız, vardığımız bu sonucu ortadan kaldırmaz. Kitle iletişim araçlarının gücü konusu ise; daha farklı bir şeydir. Bu, özünde; kitle iletişim araçlarını yöneten onlara sahip olan yada denetleyenlerin yada bir iletide bulunmak için onları kanal olarak kullananların başkalarına yönelik amaçlarını ne kadar etkin olarak yerine getirdiklerini yada getirebildiklerini sormaktadır. Kitle iletişim araçları tarihsel, politik ve ekonomik güç peşinde koşanların böyle bir denetimi değerli bir mülk olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Böyle bir görünüşün dayanağı, tartışmalarla açığa çıkarılmıştır. Kitle iletişim araçları üzerinde denetim, çeşitli olanaklar sağlar. Birincisi kitle iletişim araçları dikkatleri

belirli sorunlara, çözümlere yada insanlara çekip yönlendirerek güç sahibi olanları kayırıp buna bağlı olarak da rakip birey yada gruplara yönelmesini önlerler. İkinci olarak kitle iletişim araçları statü sağlar, meşruiyeti güçlendirir. Üçüncü olarak; kitle iletişim araçları belli koşullarda inandırma ve seferber etmenin bir kanalı olabilir. Dördüncüsü; kitle iletişim araçları belirli toplulukların oluşmasına ve varlıklarını sürdürmesine yardımcı olur. Beşincisi; iletişim araçları psikik ödül ve doyumların sunulmasında araç olabilir. Rahatlatır, eğlendirir ve gururları okşayabilir. Genelde kitle iletişim araçları toplumda bir iletişim aracı olarak aldıklarını geri vermektedirler. Aynı zamanda hızlı, esnek planlanmaları ve kontrolleri kolaydır (Erdoğan İ., Alemdar K.:1990: 96).

Kitle iletişim araçlarının yapabileceklerini ve elinde bulundurduğu gücü tüm bu açıklamalarda açıkça ortaya koymaktadır. Bu noktada önemli olan diğer bir sorun da bu gücün ne şekilde kullanıldığıdır. Elbette ki uygulanacak yanlış yöntemler veya çıkar sağlamak amacı ile yapılacak yanlış propagandaların hepsi kitlenin yanlış yönleneşine yol açacaktır. Günümüzün globalleşen dünyasında artık savaşların bile kitle iletişim araçlarıyla kazanıldığı bir gerçektir.

Bu konuda yazarların çoğu, kitle iletişim araçlarının toplumsal güç aracı olarak alınması konusunda yeterince neden bulunduğuna inanmazlar. Bu görüşe göre, bulunması gereken, iletişim araçlarını güç sahibi “olup olmadıkları” ve nasıl işledikleri değil, “kimin” bu gücü kullandığıdır. Genel olarak bu ister siyasal, hukuksal yada iktisadî olsun, mülkiyet ve diğer denetim biçimlerinin sorgulanması anlamına gelmektedir. Bunla beraber konuyu biraz daha derinlemesine ele alarak ilk var sayımın, dikkatli incelenmesine gerek olduğu da söylenebilir. Yani bu kitle iletişim araçlarının mülkiyetine sahip olmanın yada bunları denetlemenin başkaları üzerinde zorunlu ve doğrudan veya öngörülen biçimde güç kurulmasını sağlamadığını varsayan görüştür. Gücün nasıl işlendiği sorusu kritik bir soru olabilir. Kitle iletişiminde “gönderici” ile “alıcı” arasındaki kurulu güç ilişkilerinde önemli yapısal değişikliklerin olması olasıdır. Bunların da açıklanması gerekir. Boyun eğmenin diğer biçimleriyle karşılaştırıldığında kitle iletişiminin durumu biraz doğa dışıdır, çünkü burada ilişkiye genelde gönüllü olarak ve açıkça eşit terimlerle girilmektedir. Durum böyle olunca, ileticilerin kullanabilecekleri bir egemenlik konumunu nasıl kazanabilecekleri pek de açık değildir (Erdoğan İ., Alemdar K.:1990: 96).

Gönderici ile alıcı arasındaki etkileşim gönderilen mesajın türü ve göndericinin sosyal kimliğiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle alıcının (izleyici) içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik değerler yeterince olgunlaşmamış bir durumda ise izleyici kendine aktarılan mesajı yanlış algılama veya kitle iletişim gücünü elinde bulunduranlar tarafından kolaylıkla aldatılıp yönlendirilmesi yaşanacak en olumsuz sonuçtur.

Eğer McQuail'in kitle iletişimindeki "gönüllülük" ve "eşitlik" varsayımını kabul edersek, bir tarafın egemenliğinden özellikle göndericinin egemenliğinden söz etmek biraz saçma görünmez mi? Dikkat edersek her varsayım kendinden sonra gelen için belli sınırlar tayin eder ve bu sınırların dışına çıkmayı akıl ve olanak dışı olarak tanımlamayı beraberinde getirir. Bilimde bu, etrafımızı ve kendimizi sistemli bir şekilde anlamamızda kaçınılmaz olarak görülür, fakat bu kaçınılmazlığın kurduğu "gerçekler" düzeni evrensel gerçekler olarak almak ve değişmezliğine inanmak bilimin yapabileceği en büyük hatalardan biridir (Erdoğan vd.:96,97). Bunu anlamak için yapılması gereken tek şey yayınların biraz daha yakından incelenerek mercek altına alınmasıdır. Bu sayede, kolaylıkla fark edilecektir ki gerçekten de göndericinin egemenliği vardır; çünkü gönderici elinde bulunan güçle kitleleri istediği şekilde yönlendirmekte hatta biçimlendirmektedir.

3.3. İletişim Araçlarının Görevleri

Halloran'ın deyişiyle, çoğulcu değerlere sahip olan izleyiciler, dolayısıyla, iletişim araçlarını kullanırken çeşitli değer sistemleriyle temas ederler. Bu sistemlerden biri iletişim örgütlerinde egemenlik sağlayabilir. Sonuç olarak bu örgütler ve diğer kurumlar bu değer sistemine diğerlerinden daha çok önem verebilir ve destek olabilirler. Fakat gene de izleyiciler toplumdaki kendi konumlarına göre bu iletişim durumuyla ilişkide serbesttirler: izleyiciler iletişimi kabul etmek, uymak, karşı gelmek, uyum sağlamak yada reddetmek zorunda değildirler. İşte bu, Halloran'a göre toplumsallaşmadır. Kişiler hayatı kendilerine anlamlı kılmak zorundadırlar. Bunu sağlama yolunda iletişim araçları toplumsal gerçeği tanımlamayı da içeren anlamlar ve açıklamalar getirmek göreviyle yükümlüdür (Halloran, 1977:31). Kitle iletişiminin hedefi olan izleyici kendi özgür iradesiyle seçimini yapmakta tamamıyla bağımsızdır.

İzleyici bağımsızdır ancak; izleyici kendi eğitim, sosyolojik seviyesi açısından bu seçimi doğru bir şekilde yapacak yetiye sahip değilse bu noktada baskın olan gönderici (yayın organı) tarafından iletilene razı olmak durumunda kalabilir.

Tutucu kuramın, Halloran gibi liberallerin dışındaki aydınlara göre iletişim araçları;

- a) Ahlâksızlığı düzenbazlığı, günahkarlığı teşhir eden,
- b) İfade özgürlüğünün bekçisi olarak çalışan,
- c) Milyonlara kültür getiren,
- ç) Halka günlük zararsız eğlence sunan,
- d) Dünya olayları hakkında bizi aydınlatan,
- e) Ekonomik örgütlerimizin gelişmesi için ürünleri satın almamız ve tüketmemizi bıkmadan ısrarla tekrarlayarak yaşama düzeyimizi daha da geliştiren sadık hizmetkarımız ve kurtarıcımızdır (De Fleur, 1970:5).

Loevinger (1968:40) “Özgür bir millet olarak kalabilmemiz gerçek bir ortak kültürün gelişmesine bağlıdır. Bu iletişim araçlarının en çok popüler programlar sunmasıyla sağlanabilir” diye iletişim araçlarının rolünü açıklamıştır.

Kitle iletişim araçları enformasyonu veren ve yayan geniş bir “bilgi endüstrisinin” parçasıdır. Bu araçların görevi enformasyonu hazır, hızlı ve geniş bir şekilde sağlamaktır. Bunu yaparken, bu araçlar toplumda var olan enformasyonlar arasından seçme yaparlar (gatekeeping), seçtiklerini işler ve izleyiciye iletirler (Schramm, 1973:138).

McQuail (1983:79,80) iletişim araçlarının görevini/rolünü beş temel katagoride toplar:

- 1) Enformasyon görevi: Dünyada ve toplumdaki durumlar ve olaylar hakkında bilgi sağlamak, güç ilişkilerini göstermek (çıkar grupları ve örgütleri arasında ilişkiler); yenilikleri, uyumu ve gelişmeyi kolaylaştırma.
- 2) Karşılıklı bağlılık sağlamak görevi: Enformasyon ve olayların anlamı hakkında açıklama ve yorum yapma, yerleşmiş kurallar ve egemenlik için destek sağlamak; toplumsallaşma, farklı etkinlikleri ayarlama,

fikir veya oybirliği sağlama, öncelikler sırasını saptama ve bağımlı toplumsal duruma işaret etme.

- 3) Devamlılık sağlama görevi: Egemen kültürü ifade etme ve alt kültürler ve yeni kültürel gelişmeleri tanıma; değerler ortaklığını işleme ve tutma.
- 4) Eğlence, avuntu, boş vakit geçirme günlük baskılardan uzak, dinlenme olanakları sağlama.
- 5) Harekete geçirme(seferber etme) görevi: Siyasal, savaş, ekonomik kalkınma, iş ve bazen din alanında toplumsal amaçlar için kampanya yapma (Erdoğan vd.:106-107).

3.3.1 Sistemin Yapısı ve Değişimi

Tutucu kuram kitle iletişim araçları ile politik ve ekonomik “sistemler” ilişkisi görevsel farklılaşmanın getirdiği işbölümüyle oluşan “birimler” arası ilişki olarak görür. Birimlerin toplumdaki işlevleri yeterli derecede farklılaşınca, üreticinin (mal, yiyecek, fikir, kültürel ileti gibi) tüketiciye olan yakın yüz yüze ilişkisi olanaksızlaşır. Farklılaşma süreci üreticinin ürettiğini en sonunda kullanmasından ve tüketici aldığıının kaynağı ile doğrudan ilişkisinden “yabancılaşmasını” ortaya çıkarır. Bu farklılaşma olmadan tüketici belli özgürlük derecesini elde edemez. Aynı zamanda farklılaşmanın olduğu sistemde, eğer sistem sabit dengeli olmasıyla, belli kontrol mekanizmaları zorunludur. Bu kontrol mekanizması “özgürlük derecesini” belirler. Bu kontroller örgütlenmiş yasal düzenleme kalıplarında toplanırlar. Parsons’a göre yüksek derecede farklılaşmış Pazar sisteminde alıcılar dört farklı özgürlük derecesine sahiptirler:

1. Çarşıda alışveriş için dolaşım seçme yapabilme özgürlüğü,
2. Alışverişini ve seçmeyi istediği zaman yapabilme özgürlüğü,
3. Herhangi bir alışveriş koşuluna bağlı olmama ve fiyatlar üzerine pazarlık yapma özgürlüğü,
4. Harcamalarını istediği zamana yayma özgürlüğü.

Endüstrileşmiş ekonomilerde Pazar sistemi kusurlu çalışabilir ve alıcının özgürlük derecesine (seçme özgürlüğü) zorlamalar getirebilir:

- a) Seçme özgürlüğünü tekelleşme kısıtlayabilir,

- b) Kitle üretimi sonucu kalite düşüklüğü çeşit üzerindeki seçme özgürlüğünü azaltabilir,
- c) Tekelleşme fiyat farklılığı ve pazarlık yapma üzerine olan seçme özgürlüğünü kaldırabilir,
- d) Enflasyon nedeniyle harcamaları zaman içinde uzatmaya dayanan özgürlük anlamını yitirebilir.

Parsons kitle iletişim sisteminin, ekonomik ve siyasal sistemde olduğu gibi; farklılaşmış toplumsal sistem olduğunu belirtir. Bu sistem de dört seçme özgürlüğü getirir:

1. Gazeteler, dergiler, kitaplar, radyo ve televizyon istasyonları ve programlar arasından seçim yapma,
2. İçerik çeşitleri ile kalite çeşitliliği açısından seçim yapma,
3. İzleyicinin, alıcını seçimde harcadığı para ve zamanı, hem de izleme sonucu ortaya çıkan “etki” ile ilgilidir,
4. İzlemeyi zaman içinde saptayıp, ona göre izleyip izlememe, şimdi okuma veya bir kenara koyup sonra okuma.

Parsons bu sistemde de yoldan çıkmaların ve kusurlu fonksiyonların olabileceğini ve olduğunu, fakat Amerikan toplumunda buna karşı geliştirici oluşumların egemenliğini belirtir. Olumlu yapısal değişimler olmakta ve ve bu sistemin uzayıp genişlemesini, farklılaşmasını ve mükemmelleştirmesini ortaya çıkarmaktadır. Genişleme belli bir üst düzey kültür grubu yerine, sistemi geniş halk kitlelerine ulaştırmakla olmaktadır. Farklılaşma araç, içerik ve izleyici yönlerinden olmaktadır. Bu da artan farklılaşma ile gelen artan uzlaşma sistemin kapasitesi artmakta, dolayısıyla iletişim sistemi mükemmelleşmektedir (Erdoğan vd.:107,108).

Günümüzde medya tehlikeli bir araç haline gelmiştir. Çünkü sinsidir, ürkütmeden göz aracılığıyla insanı kendine çekmekte kişiye pek bir yarar sağlamayıp, sadece boş zamanı değil, boş olmayan zamanları da harcatıp olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Burada yazılı basın, televizyon ve sinema gibi kitle iletişim araçlarının olumsuz etkileri üzerinde durmakta fayda vardır.

3.3.1.1. Yazılı basının sosyo-kültürel açıdan yol açtığı sorunlar

Dünyada haberleşme tekniklerindeki önemli yeniliklerden bir tanesi de matbaanın geliştirilmiş olmasıdır. Matbaa Türkiye'de 1727 yılında İbrahim Müteferrika ve Âgah Efendi'nin çalışmaları sonucunda girmiştir. Böylece elde yazarak çoğaltma, yerini seri üretime bırakmış ve dolayısıyla daha çok kişiye hitap etmeye olanak tanımıştır. Bu gelişimin neticesinde yazılı basının daha çok kişiyi etkisi altına almasına olanak sağlamıştır.

Yazılı basın içerisinde temel olarak gazete, kitap ve dergileri sayabiliriz. Gazeteleri de birçok kişi okumak için almamaktadır. Birçok kişi otomobil, televizyon, ev, yemek, takımı, tencere takımı vb. almak için gazete almaktadır. Böylece gazeteler habercilik işlevlerini bir kenara bırakmış ve insanların evlerinin donatan mağazalar durumundadır. Gazetelerin birçoğu promosyon gazeteleri durumuna gelerek gerçek işlevlerinden sapmışlardır. Yeterli bilinç düzeyine sahip olmayan aileler, reklâmların da etkisiyle bir veya daha fazla gazeteyi verdiği hediyeden dolayı almakta, bu hem aile bütçesini hem de hiç okumadan veya göz gezdirilerek okunan gazete kullanılmış kâğıt israfı olmakta ve ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu sebepten yazılı basının günümüz şartlarında daha arka planda kaldığını görüyoruz. Bunun sebebini Aytaç; yazılı basın içerisinde en fazla gazete, dergi ve kitapların pahalı oluşu ve belli bir eğitim seviyesinin gerektirmesinin bunda etkin olduğunu belirtmektedir (Aytaç, 1991:92:93).

Diğer bir konu da birçok gazetenin, kadın cinselliğini ön plana çıkaran fotoğraflar, fotoroman vb. yayınlar ile aileleri olumsuz yönde etkilemesi ve kadını bir meta olarak göstererek aşağılamasıdır. Bu durum gençlerimizin ahlâkını bozucu, karı-koca ilişkisini zedeleyici bir etkiye sahiptir. Böylelikle kadın ve çocuklar birer "promosyon aracı" olarak görülmektedir. Ayrıca reklâmlarda kadınlara yönelik bölümler kadınları hafif gösterirken, okuma-yazması az sinema ve sahne sanatçılarının özel hayatlarına ilgi duyan, giyim ve makyaja aşırı ilgi gösteren, falına bakmadan güne başlamayan, yemek yapmasını bilmeyen, tatminsiz bir kitle olarak göstermektedir.

Haftalık dergilerde erkek egemenliği kendini devam ettirmektedir. Birçok derginin kapak konularında "cinsel takıntılar" ön planda olmakta ve aile

bireylerinin önemli bir kesimini ilgilendirmeyen saplantılı yayınlar aileyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Işık; magazin, gazete ve dergilerin Türk toplumunda yaptığı tahribatı "atom bombası yapmazdı." diyerek bu durumu eleştirmektedir. "Bu yayınlar toplumsal ve ahlâkî alanda çöküntüye nedendir" demektedir (Işık,1988:55).

Burada sorun matbaada, gazete, dergi ve kitap gibi kitle iletişim araçlarında değil, bunların kullanım amacından kaynaklanmaktadır. Amaçları bilgi vermek değil, baskı sayısını arttırmaktır. Bu amaca ulaşmak için her türlü yöntemi kullanmaktadır. Bu durum ailede baba-çocuk, anne- çocuk, karı-koca ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Sonunda, aile üyelerini kötü alışkanlıklara itmektir.

3.3.1.2. Sinemanın sosyo-kültürel açıdan yol açtığı sorunlar

XX. yy'ın başlangıcında yayılmaya başlayan sinema, kısa sürede Türkiye'de de etkisini göstermeye başlamıştır (Doğan,1981:153).

Bugün bir sinemanın izleyiciye ulaşmasının üç temel yolu bulunmaktadır. Bunlar; televizyon, video ve sinema salonlarıdır. Sinema salonları, daha ziyade batılı filmleri göstermek amacıyla kurulmuştur. Böylece seyirci batı da izlenme rekorları kıran filmleri çok kısa bir süre sonra izleyebilmektedir. Yabancı filmlerle batı kültürü benimsetilmeye çalışılmaktadır (Erdoğan,1991:37). Böylece halkımız farkında olmadan batı kültürünü benimsemekte ve uygulamaktadır.

Yine ülkemizde sinema da televizyondan farklı olarak denetleme imkânlarının daha sınırlı olması sebebiyle şiddet ve seks filmleri daha çok yayınlanmaktadır. Sinemaya gidenler ise daha ziyade gençler ve çocuklar olmaktadır. Bu durum gelecek nesli kendi elimizle kültürel erozyona maruz bırakmak demektir.

Bu sinemayı, basın gibi kar amacı güden bir işletme olarak düşünen yönetmenlerin ve yapımcıların etkisi sonucunda olmaktadır.

Işık, bazı yönetmenlerin para kazanmak amacıyla halkın zaaflarından faydalanarak, sanatsal hiçbir değeri olmayan daha çok seyirci toplayıcı nitelikte basit ve iğrenç çekimlere ağırlık verdiklerini belirtmektedir. Yine arabesk sinemaları da aile de ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir. Işık, bu filmlerin

izleyici melankoliye ittiğini ve tamamen ticarî amaçlı olduğunu söylemektedir (Işık,1998:62).

Aile, okul ve çevre kişiliğin oluşmasında etkili faktörlerdendir. Bunların yanı sıra medya, kişilerin davranışlarına etki etmektedir. Aile ve okulun vermek istedikleriyle medyanın verdikleri çatışmaktadır. Medyanın Türk kültürüne ters düşen yayınları yabancılaşmaya neden olmaktadır. Bunun sonucunda intihar, uyuşturucu kullanımı ve amaçsızlık kendini göstermektedir.

3.3.1.3. Televizyon programlarının sosyo-kültürel açıdan yol açtığı sorunlar

Televizyon kitle iletişim araçları içerisinde en etkili olandır. Bunun nedeni hem göze hem de kulağa hitap etmesidir. Artan kanal sayısı, her kesimden insanın ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik yayınlar hazırlaması bakımından birçok kesimin dikkatini üzerine çekmektedir.

Televizyon; bireylerin eğlence, dinlenme, eğitim, haber alma gibi ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Bu olumlu işlevlerin yanı sıra, şiddet, seks, saldırganlık ve suç içerikli filmlerinin izlenmesi kişileri “sosyal sapma” davranışlarına itmektedir. Aşırı izleme boş zamanların yanlış değerlendirilmesine, kitap okumaya ayrılan zamanın azalmasına neden olmakta, çocukların uyku düzenlerini bozmakta, aile içi ilişkileri zayıflatmaktadır. Akşam bir araya gelen aile üyeleri ancak televizyon izlemekte, iletişim kurulamamaktadır. Bu durum televizyonun başlıca olumsuz yönlerini ifade etmektedir. Birçok kişi programları seçmeden, açık olan kanalda ne varsa onu izlemektedir. Televizyonun yol açtığı en önemli sorun çocuklar açısından olmaktadır. Özellikle reklâmlar ve şiddet, çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Televizyon çocukların hayal gücünü daraltmakta ve taklitçiliğe neden olmaktadır. Televizyonda başrol oyuncularını sık sık alkol kullanmakta ve sigara içmektedir. Bu da çocukları ve gençleri sigara içmeye ve alkol kullanmaya özendirilmektedir. Türk toplumun kültürel ve toplumsal özelliklerine ters uygulamalar Türklere aitmiş gibi gösterilmekte ve bu durum sorunlara neden olmaktadır.

Televizyon da çocuklara yönelik olarak hazırlanan yerli ve yabancı yayınlar, çocukların duygu, düşünce ve davranışlarını geliştirmede yetersiz kalmakta, Türklerin milli ve manevi değerlerine ters düşmektedir.

Muhsin'de, bu filmlerde mutlu, zengin azınlığın çocuklarına yer verildiğini köy ve gecekondu çocukları ile çalışan çocukların sorunlarının ekrana yansıtılmadığını belirterek, televizyon yayınlarını eleştirmektedir (Muhsin,1991:146).

Böylece çocuklar ve gençler batılı hayat tarzına göre bir diğer deyişle batı kültürü ile yetişmekte, kendi değerlerine yabancı bir nesil oluşturmaktadır. Temelde çocuklar açısından olmak üzere bir diğer sorun, saldırganlık ve şiddet filmlerinin etkileri olmaktadır. Uzun bir süre bu filmleri izleyen çocuğun bundan etkilenmemesi oldukça güçtür. Ayrıca çocuklar bu filmlerden farklı şekillerde etkilenmektedir. Korkak bir çocuğun bu sahneleri izlediğinde korkusu ve çekingenliği ortadan kalkacağı yerde artabilmektedir. Yaramaz ve hırçın bir çocuk ise; bu hareketleri kendi arkadaşları üzerinde deneyebilmektedir. Çocuklar bu gibi filmleri olağan görüp öyle davranmaktadır. Bu durum olumsuz ilişkilerin geliştirilmesine ve hem aileden hem de toplumdaki uzaklaştırılmasına neden olmaktadır.

Televizyon programlarının olumsuzluğu sadece şiddet ve saldırganlık aşılması değildir. Aynı zamanda sıradan, basit, kültürel ve eğitici yönü bulunmayan programlar hazırlandığı için kişileri uyuşukluğa, tembelliğe ve işin kolayına teşvik edici yönü de bulunmaktadır. Bu durum insanların zamanlarını tamamen boşa harcamasına ve gerçeklerden uzaklaşıp her şeyi toz pembe görmesine neden olmaktadır.

Bir de yabancı diziler aracılığıyla kültür emperyalizmi yapılmaktadır. Türk aile yapısı, ahlâk anlayışı ile bağdaşmayan bu diziler özellikle kadınları etkisi altına almakta ve istediği gibi yönlendirilmektedir.

Televizyon programları sadece gerçek hayatı yansıtmamakla kalmamaktadır. Aynı zamanda mutlu azınlığı, yoksul ve cahil halk kesimine özendirici, imrendirici ve kıskandırıcı bir şekilde sunmaktadır. Aynı hayat seviyesine ulaşmak isteyenler ise birçok sorunla karşılaşmaktadır. Televizyon yıldızı olmak için evden kaçan genç kız ya da erkekler batağın içine

saplanmakta ve kolay kolay çıkamamaktadır. Bu durum hem kendisi hem de ailesi için bir yıkım olmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; televizyon günümüzün en etkili teknolojik araçlarından biridir. Televizyon tümüyle olumsuz bir etkiye sahip değil, aksine topluma birçok fayda sunmayı amaçlamaktadır. Ancak televizyonun kullanım amacı ve kullanım şekli aileler açısından sorunlara neden olmaktadır. Yabancı ve bazı yerli diziler, filmler, toplumları tüketim toplumu haline getiren reklâmlar, şiddet ve saldırganlık eğilimleri, boş hayallere yönelten bazı magazin ve eğlence programları, bir daha geri gelmeyecek olan vaktin boşa ve yanlış amaçlar uğrunda kullanılmasına neden olmaktadır. Ayrıca toplumdaki sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik sorunların hiç biri televizyonla birlikte ortaya çıkmamıştır. Ancak televizyon bu sorunların yaygınlaşmasında ve etkinlik sahasını genişlemesinde kolaylaştırıcı bir rol oynamıştır.

Sonuç olarak kitle iletişim araçlarının amacı; halka bilgi sunmak, eğitmek ve haberleşmeyi sağlamaktır. Ancak, bu olumlu işlevlerin yanı sıra yukarıda belirttiğimiz birçok olumsuz işlevleride bulunmaktadır. Neticede tüm bu olumsuzluklar; ilk önce aileyi, daha sonra da toplumu ve kültürü etkilemektedir. Hiç istenmeyen yönde değişime sebep olmaktadır. Bunlar bir an önce çözüm bekleyen sorunlar içerisinde yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TELEVİZYON

4. Çağdaş Bir Mitoloji : Televizyon

İletişim sektöründe yeni bir çığır açan televizyon, icatların icadı olmaya en büyük adaydır. Televizyon, teknolojik bir cihaz ve iletişim aracı olarak iki ana başlıkta inceleyebilir.

Teknolojik bir cihaz olarak televizyon, "hareketli görüntülerin sesle birlikte elektrik sinyaline dönüştürülerek bir alıcıya iletilmesi ve alıcıda yeniden ses ve görüntüye dönüştürülmesi", "Sabit veya hareketli cisimlerin, kalıcı olmayan görüntülerinin elektrik yoluyla uzağa iletimi" işlevlerini yerine getiren aygıta verilen isimdir. "Uzak görüntü" ya da "uzaktakini görme" anlamına gelen televizyon kelimesi, radyoda olduğu gibi hem bir teknoloji hem de o teknolojiyi kullanan araçtır. Görüntünün tespit edilmesi, işlenmesi, çeşitli tekniklerle (uydular, kablo şebekesi gibi) iletilmesi ve bu iletimin alınıp izlenmesi süreçlerinin tümü televizyonun teknolojik anlamını açıklarken, iletilen yayınları almaya ve izlemeye yarayan elektronik cihaz da televizyonun araç olarak tanımıdır. Televizyonla ilgili en önemli olgu televizyonun görüntüyü iletmesidir. Bu iletimin gerçekleşebilmesi için de -aynı seste olduğu gibi- "ışık" elektrik sinyaline dönüştürülür. Görüntünün elektriksel ifadesi de "video" yani "görüntü sinyali" dir. (<http://www.turkcebilgi.com/?Bilgi=Televizyon&mode=>)

Kitle iletişim aracı olarak televizyon, diğer kitle iletişim araçlarının (gazete, dergi, radyo) olanaklarını kullanmakla beraber bunların tümünden farklı ve daha üstün bir araçtır.

Kitle iletişim araçları içinde etkisi en çok tartışılan da televizyondur. Öyle ki bazı araştırmacılara göre insanların dünyasını aynı düzenin içine sokan, onları sahip oldukları tüm değer yargılarından uzaklaştırıp ahlâksızlığa, şiddete, tüketime ve tek boyutlu düşünmeye iten baş edilemez bir canavardır. Kimi araştırmacılara göre ise, insanlığın bugüne kadar icat ettiği en önemli araçtır. Çünkü onun sayesinde, insanlar ülkelerinde, hatta dünyada ulaşamadıkları en uzak yerlerdeki olup bitenleri, görüp işiterek saniyesi saniyesine izler, izlerken

eğlenir, eğlenirken de öğrenirler. Yarar ve zararlarıyla her zaman tartışma konusu olan televizyonun nerede ve nasıl doğduğuna bir göz atalım.

4.1. Dünyada Televizyonun Tarihi

Televizyonun icadı diğer icatlar gibi kolay olmamıştır. Bu icat insanoğlunun neleri başarabileceği konusunda verilebilecek en iyi örnektir. Her başarısız deneyimde yılmayan, bugünkü televizyonun babası sayılan kişi İskoçyalı John Baird'dir. John Baird 1888 yılında İskoçya'nın Helensburgh kentinde dünyaya gelmiştir. Zekası iyi olmasına rağmen okuldaki durumu içler acısı olan John, öğretmenleri tarafından her zaman dalgın, ağır kanlı ve yavaş öğrenen bir öğrenci olarak hatırlanır. Fakat yine de "Glasgow and West Scotland Technical College'dan " Elektrik Mühendisi olarak mezun olmayı başarmıştır. Daha sonra Glasgow Üniversitesi'nde bilim üzerine mastır yapmaya başlayan John, I. Dünya Savaşı nedeniyle eğitimini tamamlayamaz. Pek de iyi olmayan sağlık durumu nedeniyle askere alınmayınca, savaş dönemindeki tüm vaktini icatlarına ayırır, hatta televizyona doğru giden ilk hamleleri de bu yıllarda yapar.

Oldukça ilkel koşullarda üretilen ve eski bir çay kutusunun üzerine monte edilen Televisor'ün motoru, el yapımı bir Nipkow diskten oluşmaktadır. Disk tekeri olarak; şapka kutusundan kesilen yuvarlak karton, lambayı yerleştirmek için; bir bisküvi kutusu, mil yerine; bir dikiş iğnesinden yararlanmıştır. Baird'ın bulunduğu ilk anten iyi bir iletken olan Malta haçıydı.

Baird icadını Kraliyet Enstitüsü'ne resmi olarak ilk kez 26 Ocak 1926'da tanıtır. 1928'de ise ilk görüntüler Atlas Okyanusu'nun öbür yakasına, yani Londra'dan New York'a ulaşmıştır (fazla bir şey görmek mümkün olmasa da). Bundan sonra Baird ilk televizyon istasyonunu kurar ve BBC için ilk televizyon yayınlarını yapmaya başlar. Baird'in ilk ilkel TV'yi icat ettiği dönemde, BBC gibi yayıncılar radyoya odaklanmıştı. BBC'nin TV yayıncılığına geçişi, 1929'da sınırlı bir kitleye ulaşan ilk deneme yayınıyla başladı. Günde iki yayın kuşağında hizmet vermeye başlayan BBC Televizyonu, ilk kuşakta haber, ikinci kuşakta ise müzik yayını veriyordu. İlk TV oyunu da BBC tarafından 14 Temmuz 1930' da Londra da yayınlanan "the man with the flower in his mouth" dur. 1930'ların ortasında ise televizyon yayınları hem İngiltere'de, hem Amerika Birleşik

Devletleri'nde az sayıdaki zengin kişilerin evlerinde izlenmeye başlanmıştır. Elbette ki bu dönemde televizyonun pahalılığı yüzünden hızlı bir yayılmadan bahsedilemez.

Daha sonra ki yıllarda birçok değişime uğrayan bu buluş Amerikalı mühendis Philo Farnsworth'un çalışmalarının verimli bir sonuç almasıyla ileri safhâlara geçmiştir. (<http://www.turkcebilgi.com/?Bilgi=Televizyonun%20icadı>)

4.2. Türkiye'de Televizyonun Tarihi

İstanbul Teknik Üniversitesinin (İTÜ) bir laboratuvar çalışması olarak 1952 yılında başlattığı ilk deneme yayınları televizyonun Türkiye' de başlama tarihi olarak kabul edilebilir. Aslında televizyon yayını ile çalışmaların tarihi İTÜ Elektrik Fakültesi'nin girişimleriyle 1949 yılına kadar indirilebilir. Bu tarihlere dikkat çeken Aziz' e göre, iddia edildiği gibi Türkiye' de televizyon yayıncılığı dünyadan 30 yıl sonra değil, 1952 tarihi başlangıç tarihi olarak alınırsa, 13 yıl sonra başlamıştır (Aziz, 1999:18). O dönemlerde Basın Yayın Genel Müdürlüğü' ne atanan Altemur Kılıç, hatıralarını anlatan bir yazısında bazı gerçekleri ortaya çıkarmaktadır. Kılıç, çalışma ofisinin rafından tozlu bir dosyanın içinde Amerikan Konsorsiyumu' nun 1957 yılında Türkiye' de Televizyon ve FM radyo yayınlarını başlatmak için o zamanki hükümete verdiği bir teklif bulunduğunu iddia eder (Kılıç, 1996:52). Ancak anlaşılabilir ki dönemin hükümeti ne Televizyona ne de FM radyoya ilgi duymamış ve teklifi rafta unutmuştur.

İTÜ deneme yayınları ilk olarak henüz televizyon alıcısına sahip olmayan halk tarafından İTÜ' nün Gümüşsuyu'ndaki binasında daha sonra ise Beyoğlu bölgesinde izlenmiştir (Çankaya, 1997:31). Beyoğlu'ndaki ilk yayında Kore Savaşı ile ilgili bir film gösterilmiş, ardından gazeteci Burhan Felek bir konuşma yapmıştır. Yayınlar 15 günde bir 17:00 – 18:00 saatleri arasında yapılmıştır. Bu yayınların içeriğini tiyatro, klasik müzik, Türk sanat ve halk müziği konserleri, sağlık, çocuk ve kültürel programlar oluşturmuştur. Kısıtlı imkânlarla bu kadar zengin program yayını takdir edilmesi gereken bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Yayın saatlerinin ve program sayılarının artması televizyon alıcısı satışlarını canlandırmıştır. Bir örnek vermek gerekirse, 1966 yılında evlerde ve iş yerlerinde kullanılan televizyon alıcısı sayısı 2000 dolaylarındadır. Ancak o dönemde tek bir televizyonun oteller, kahvehaneler, pastaneler, okullar ve

evlerde toplu olarak seyredildiği hesaba katılacak olursa, izleyici sayısının tahmin edilenin üstünde olduğu düşünülebilir (Aziz, 1999:19).

İTÜ' nün başlattığı yayınlar 1970 yılında yani TRT yayınlarının başladığı 1968 yılından iki yıl sonraya kadar sürmüştür. 1968 olaylarının bir sonucu olarak İTÜ' de bir grup öğrencinin saldırılarıyla yayınlar kesilmiştir. Henüz televizyona yabancı bir kültürün ideolojik geri besleme ile oluşturduğu çatışma ortamında, televizyon yayınlarının mutlu kapitalist bir grubun ayrıcalığı olarak görülmesiyle başlayan olaylar, yayınların yapıldığı binayı basmaya kadar ileri gidebilmiştir. Yayınların kesilmesinden sonra İTÜ, teknik donanımını TRT' ye devretmiştir. TRT ilk yayınlarını bu teknik donanımla yapmıştır (Tekinalp, 2003:239-240).

TRT'nin ilk "kapalı devre" televizyon yayınları 1966 yılında hazırlanmış ve Alman teknik yardımıyla kurulan 5 Kw. gücündeki stüdyoda eğitim yayınları olarak başlamıştır. Bu yayınlarda haber, spor, şiir, müzik, açık oturum, film, kültür, eğitim ve çocuk programları yayınlanmıştır.

1968-1969 yılları arasında yapılan ve her türlü olanaksızlıklar içinde gerçekleştirilen yayınlar "deneme yayınları" olarak adlandırılmaktadır (Çankaya,1997:32). TRT'nin Ankaralılara yaptığı ilk televizyon yayını siyah-beyaz olarak 30 Ocak 1968 tarihinde gerçekleşmiş ve yayınları yaklaşık bir milyon kişi izlemiştir. İlk televizyon yayınları saat 19:15' de başlamış 20:50' de sona ermiştir. Tarihe geçecek ilk Türk televizyon yayını Televizyon Daire Müdürü Mahmut Tali Öngören' in "Başlarken" adlı bir konuşmasıyla açılmış daha sonra radyo spikeri Zafer Cilasun' un sunduğu haberlerle devam etmiştir.

TRT, 1 Mayıs 1964 yılında devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla özel yasayla özerk bir kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulmuştur. TRT'nin özerkliği, 1972'deki anayasa değişikliği sırasında kaldırılmış ve kurum "tarafsız" bir kamu iktisadî kuruluşu olarak yeniden düzenlenmiştir. TRT ile başlayan bu serüvenden küçük kesitler vermek gerekirse;

- ◆ 14.08.1966 tarihinde TRT kapalı devre televizyon eğitimi yayınları başladı,
- ◆ 01.10.1967 tarihinde TRT Ankara Televizyonunun teknik deneme yayınları başladı,

- ◆ 30.01.1968 tarihinde TRT Ankara Televizyonu deneme yayınlarına başladı,
- ◆ 21.07.1969 tarihinde televizyon, insanın aya ilk ayak basışı ile ilgili televizyon filmi, normal yayın günü dışında özel olarak yayınladı,
- ◆ 30.08.1971 tarihinde İstanbul Televizyonu, İTÜ televizyon vericisinden Ankara bağlantılı yayınlara başladı,
- ◆ 03.10.1971 tarihinde televizyonda ilk spor naklen yayını olarak İzmir'den "Karşıyaka - İstanbulspor" futbol karşılaşması verildi,
- ◆ 03.03.1972 tarihinde televizyonda 12 saat süreli ilk canlı yayın yapıldı. Televizyonda reklâm yayınlarına başlandı,
- ◆ 24.05.1974 tarihinde televizyon yayınları 7 güne çıkarıldı,
- ◆ 31.12.1981 tarihinde televizyonda ilk kez yılbaşı gecesi renkli yayımlandı,
- ◆ 15.03.1984 tarihinde TRT televizyon programlarının tümü renkli olarak yapılmaya başlandı,
- ◆ 15.09.1986 tarihinde 2. Kanal deneme yayınları başladı,
- ◆ 02.10.1989 tarihinde Arı Stüdyosu'nda düzenlenen bir törenle TV - 3 ve Gap Televizyonu yayına başladı,
- ◆ 30.07.1990 tarihinde Eğitim ağırlıklı program yayınlayacak olan TV - 4, İzmir'den deneme yayınlarına başladı (<http://www.trt.net.tr>).

Yayınlara başladığı yıllarda, ilk olmanın yarattığı ideal mükemmeliyetçilik anlayışı ve bu anlayışı gerçekleştirmeye çalışan, bir çoğu gazetecilik ve radyoculuktan televizyona geçen yöneticiler grubu, TRT'nin bugüne kıyasla çok daha özerk yapısı ve hepsinden önemlisi, bugünü serbest yayıncılık ve rekabet pazarının oluşturduğu reyting mücadelelerinin olmayışı TRT'nin yayın dünyasında tek başına olması, ilkeli yayın ortamını hazırlayan etmenler olmuştur. Bu yayınların içerikleri incelendiğinde televizyon yayınlarının başladığı ilk günlerde televizyonun asla bir eğlence aracı olarak değil, bir kültür ve eğitim aracı olarak değerlendirildiği ve içeriğinin bu mantıkla planladığı görülür. Yayıncıların eğlenceyi amaç değil araç olarak kabul etmesi ve programları bu felsefe ile yapılandırması Avrupa' da eğitim gören Türk yayıncılarının Avrupa'daki devletçi yayın anlayışından etkilenmesinden, ama en önemlisi, kitle iletişim aracı olarak televizyonun gelişmekte olan Türkiye' de gerek halk

gerekse yayıncılar tarafından bir gelişme aracı olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktaydı.

Bugün televizyonun geldiği nokta göz önüne alınacak olursa, Türkiye’ de televizyonun yeni yayılmaya başladığı ilk yıllarda TRT’ ye yüklenen eğitici ve kültürleyici misyon, bugünkü koşullarda sadece idealize edilmiş istekler olarak değerlendirilebilir. Bir başka anlatımla kamusal hizmet aracı olan TRT’ den beklenen işlevleri, günün ekonomik, siyasi ve kültürel koşulları belirlemektedir (Tekinalp, 2003:241-242-246).

Toplumsal süreçte yaşanan gelişmeler ve özgürlük tanımının algılanma biçimindeki değişiklikler, kamu hizmeti gören kuruluşların halkın taleplerine cevap veremez hale gelmesine neden olmuştur. Toplumların algılama biçiminde meydana gelen değişim süreci ile serbest piyasa ekonomisi biçimlenmiştir. Bu yeni dönemde kendine sağlam bir yer edinen serbest piyasa ekonomisi her alanda olduğu gibi Televizyon yayıncılığında da ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. Kültür ve eğitim aracı olan kamu yayıncılığı bu değişim dalgasına daha fazla direnemez hale gelmiş ve piyasalaşma süreci ile çok kanallı sistemin tohumları başlanmıştır.

Dünyada görsel-işitsel yayıncılığa kar amacıyla başlayan tek ülke Amerika’dır. Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de, Amerika’nın aksine, görsel işitsel yayıncılık bir kamu hizmeti olarak görülmüş ve başlangıçtan itibaren bu yönde önlemler alınmıştır. Avrupa’ da 1960’ların sonunda özel radyo ve televizyona geçiş son derece sancılı olmuştur. Çoğunlukla korsan yayınlarla yayıncılıkta devlet tekeli yıkılmaya kalkışan özel girişimciler, dernekler, partiler, belediyeler ya da öğrenci grupları bu girişimlerden rahatsız olan hükümetleri karşılarında bulmuşlar, tespit edilen istasyonlar hemen dağıtılmış ya da mahkemeye verilmişleridir. Sonunda gerek kamuoyu baskısı, gerek yasaların “ifade özgürlüğü” ile ilgili maddelerinin özel girişimcilere sağladığı dayanak, gerekse hükümetlerin bu gelişimi durduramayacaklarını kavramalarıyla, bazı sınırlandırılmaları kabul ederek özgür ve ticarî medya istediği başarıya ulaşmıştır (Tekinalp, 2003:274 – 275).

Türkiye’de de, Avrupa’dan 20 yıl farkla, özel Televizyona geçiş biraz sancılı olarak gerçekleşmiştir. İlk yıllarda, Türkiye’de her türlü iletişim ve denetim yetkisi Telsiz Genel Müdürlüğü ve PTT Genel Müdürlüğü’nün elinde olmuştur.

Yasa, radyo ve Televizyon yayınlarıyla ilgili her türlü çalışma yetkisini PTT'ye vermiştir. İletişim teknolojisinin gelişmesiyle giderek karmaşık bir hal alan radyo frekanslarının hangi metrelerde hangi ülkeler tarafından kullanılabilceği konusu Türkiye'nin de üye olduğu uluslararası bir kuruluş olan ITU (International Telecommunication Union) tarafından kararlaştırılmaktadır. ITU'nun 1980'lerin sonunda Türkiye'ye ayırdığı kanal sayısı dördttür. Bu sayı özel televizyonun gündemde olduğu 1990'lı yılların başında tartışmalara yol açmıştır. Özel televizyon yayınlarının başlayabilmesi için yasal zorunluluklar bir tarafa bırakılacak olursa, bazı teknolojik alt yapının oluşturulması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi kanal sorunuuydu. Rumeli Holding'ten iki özel girişimci 7 Şubat 1989'da Eutelsat'tan Magic Box (Star1) için iki yayın hattı kiralamıştır. Sekiz kanaldan tüm Doğu Avrupa ve Türkiye'ye çeşitli dillerde yayın yapacak eğlence kanalı Magic Box girişimcileri, hükümetin bilgisi dahilinde çalışmalarını sürdürmüş ve Mayıs 1990'da yayınlara başlayacaklarını açıklamışlardır. Bu yayınlar, tıpkı CNN, RTL ve BBC gibi çanak antenlerle uydudan alınıyor ve yurtdışından yapılan yabancı yayınlarla aynı yasal haklara sahipmiş gibi görünüyordu, ancak yabancı yayınlarla önemli bir ayrıntı ile ayrılıyordu. Yayınlar Türk seyircisi için hazırlanıyor, Türk seyircisine yönelik reklâm yapıyordu. İkinci ve en önemli fark ise, programların Türkiye'deki stüdyolarda hazırlanıp uydu ile Almanya'ya çıkarılması ve sonra yine uydudan dış yayınmış gibi ülkeye dağıtılmasıydı. Bir başka deyişle, tüm teknik araç gereç, stüdyo ve insanlar Türkiye'de konuşlandırılmış ama yayınlar Almanya'dan alınıyordu. Magic Box deneyimi yasal boşluklara nasıl kılıflar hazırlanabileceğini gösteren dünyadaki ilginç örneklerden biridir. Magic Box yayınları daha sonra İstanbul'da kurulan yer vericileri ile çanak antene sahip olmayan evlerden de izlenmeye başlamıştır. TRT'ye hiç bir kurala tabi olmayan bir rakip çıkmıştır (Tekinalp, 2003:275 – 276-277).

Kamuoyunun yeni televizyon kanallarını benimsemesi, gerek iktidardaki gerekse muhalefetteki siyasetçilerin kamuoyunun bu isteğine karşı çıkacak gücü bulamaması, yeni medya patronlarının nicelik olarak televizyon kanallarındaki çoğalmayı popülist bir söylemle, demokrasinin ön koşulu olan ifade özgürlüğü ve çok seslilik olarak tanımlaması ve siyasilerin bu söyleme eşlik etmesi sonucunda, 1990-1993 yılları arasında Türkiye'de özel

Televizyonculukta yasadışı bir kaos dönemi yaşanmıştır. Bu dönem, 8 Temmuz 1993 yılında 3913 sayılı yasa ile anayasanın 133. maddesinin değiştirilmesi ile sona ermiştir. Bu maddeye göre 1927 yılından bu yana, radyo televizyonlar üzerinde tekel kuran TRT'nin tekel kaldırılıyor ve özel televizyonlara yasal kapı açılıyordu. Ancak en önemlisi, yasadışı bir görsel işitsel yayıncılık dönemi sona eriyor; yayıncılıkta yasal bir dönem başlıyordu (Tekinalp, 2003:282-283).

Televizyon, 26 Ocak 1926 tarihinde icat edilmesinden bugüne kadar kat ettiği yaklaşık 80 yıllık geçmişi boyunca gerek dünyada gerekse ülkemizde çok zorlu mücadelelerle hayatlarımıza dahil olmuş ve bazen bizim ricamız bazen de emri vakiyle birey ve toplum yaşamlarımıza müdahale etmiştir. Sosyal yaşama direkt etkisi sebebiyle pek çok kere farklı zümrelerde ve platformlarda tartışma konusu olmuştur. Televizyon üzerine bir çok yazı yazılmış, bilim adamları tarafından araştırmalar yapılmış ve kuramlar geliştirilmiştir. Sosyal hayata bu derece etki eden teknoloji harikası bu cihaz üzerine geliştirilen kuramları incelemek onun etkilerinin de anlaşılması için gereklilik arz etmektedir.

4.3. Televizyonun Kuramsal Ardaları

Basının kamuoyu oluşturma ilişkisini açıklamak için yapılan araştırmalarda "Gündem Koyma ve Saptama Kuramı, Suskunluk Sarmalı Kuramı, Bilgi Açığı/Bilgi Gediği Kuramı ve Bağımlılık Kuramı" (Fejes, 1999:317) olmak üzere dört kuramdan faydalanılmaktadır. Televizyonun etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada, kamuoyu oluşumunda etkiyi açıklayan bu kuramlara "Kullanım ve Haz Alma Kuramı ile Yetiştirme Teorileri Kuramının" da eklenmesi gerektiği düşünerek, bütün bu kuramların neler olduğunu detaylı bir şekilde inceleyelim.

Medya çalışmalarında birçok önemli kırılma olmuştur. Bu önemli kırılmalardan ilki etki çalışmalarının yerini izleyici çalışmalarına diğer bir değişle kitle iletişim araçlarının izleyiciye ne yaptığının değil de izleyicinin bu araçlarla ne yaptığının sorgulanmasına bırakılarak yaşanmıştır. Bu anlamda, 1950 sonlarından-1970'lere kadar iletişim çalışmalarında etkili olan 'Kullanımlar ve Doyumlar' yaklaşımı izleyicinin medya mesajlarını nasıl yorumladığını çözümlenmeye çalışmıştır.

4.3.1. Kullanımlar ve Doyumlar

1960'lara gelindiğinde, genel olarak sosyal bilimlere hakim olan sistem yaklaşımının da etkisiyle fonksiyonalist bir iletişim anlayışı gelişti. Klapper artık "kitle iletişimi halka ne yapar?" sorusu yerine "halk kitle iletişimi ile ne yapar?" sorusunun sorulması gerektiğini belirterek iletişimi fonksiyonalist bir bağlamda ele alarak; kullanımlar ve doyumlar kuramını gündeme getirdi. Bu kurama Lazarsfeld, Katz, McQuil, Blumer gibi kuramcılar da katkıda bulunmuşlardır (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi57/ozsoy.htm>). Bu kurama göre insanlar kitle iletişim araçlarını belirli gereksinmelerini karşılamak için kullanırlar ve bu kullanım sonucunda da belirli doyumlara ulaşırlar.

Gereksinimler, içinde bulunulan sosyal konum bakımından farklılaşır. Benzer farklılıklar, elde edilen doyum bakımından da söz konusudur.

Kurama göre dört tür doyum söz konusudur;

- 1) Vakit geçirme; günlük sorunlardan kaçma,
- 2) Kişisel ilişki; arkadaşlık vb. ilişkiler geliştirme,
- 3) Kişisel özdeşlik; mevcut değerleri destekleme,
- 4) Gözetme; bilgi alma.

Bu kuram bir bakıma izleyiciyi aktif bir konuma yükseltmekte ve izleyicinin ne tür gereksinimini nasıl bir doyumla karşılayacağı konusunda etkin olduğunu savunmaktadır. Bauer izleyicinin sunulanlar arasından seçmek yoluyla etkin olduğunu belirtiyor. Bunun devamı olarak kitle iletişim araçları da izleyicinin bu etkinliği bağlamında belirli faydalar bekleyen bir konumdadır. Bu nedenle Bauer izleyici ve kitle iletişim araçlarının karşılıklı etkileşim içinde olduğunu savunur.

4.3.2. Gündem Belirleme

Gündem belirleme çalışmaları 1963 yılında Cohen'in başlattığı ve 1973'te de McCombe ve Shaw'ın (<http://www.umitatabek.net/uckuram.html>) geliştirdiği çalışmaların ürünüdür. Bu kurama göre kitle iletişim araçları halka "ne düşünecekleri" konusunda çok etkili olmayabilirler, ancak onların "ne hakkında düşünecekleri" konusunda çok etkilidirler. Böylelikle kitle iletişim araçları etkinin yönünün ne olacağına bakmaksızın kamuoyu için takip edilecek bir gündem

hazırlarlar. Bu kuramın savunucuları “tutum değişimi”nden çok “bilme ve farkında olma” üzerinde durulması gereğini savunmuşlardır.

Gündem belirleme yaklaşımının iletişim literatüründe yaygınlaşması sonucunda, gündem belirlemenin çeşitli yollarla ölçümü gündeme geldi. Burada üç ölçme seviyesinden söz edilebilir;

- 1) Kişinin ne tür konularla ilgilendiği saptanabilir,
- 2) Kişilerin arkadaşları ve tanıdıklarıyla neler üzerine konuştuğu araştırılabilir,
- 3) Belirli kişilerin kamuoyunu nasıl algıladıkları araştırılabilir.

Kamuoyunun oluşumunda kitle iletişim araçlarının nasıl etkili oldukları literatürde sıkça ele alınmıştır. Kitle iletişim araçlarındaki gündem ile halkın gündemi arasında fark olup olmadığı da araştırılmıştır. Bunlara ek olarak gündem oluşumunda kapı tutucusu olarak işlev gören kurumların rolü de incelenmiştir. Örneğin, gazetelerin gündemini belirlemede haber ajanslarını rolü üzerinde durulmuştur.

4.3.3. Suskunluk Sarmalı

Alman E. Noelle-Neumann (<http://www.umitatabek.net/uckuram.html>) tarafından geliştirilen bu kuram azınlıkta olduklarını hissedenden insanların fikirlerini açıklamaktan niçin kaçındıklarını açıklamayı amaçlar. Bu kurama göre insanlar hangi görüşlerin kuvvetlendiğini, yaygınlık kazandığını izlerler ve bunun için çevrelerini gözlerler, insanlar genel olarak egemen kamuoyunu bilir. İnsanlar genellikle çoğunluk tarafından benimsenmeyen tutum, inanç ve fikirlerden kaçınırlar, bunun arkasında tecrit olma endişesi vardır. Kendi düşünceleri, tutumları kamuoyunda egemen olan düşünce ve tutumla uyumlu ise, bu düşüncelerini açıklamakta tereddüt göstermezler. Ancak kendilerinin azınlıkta olduklarını düşünürlerse bu kez suskun kalmayı tercih ederler. Bu nedenle suskunların görüşleri yayılmaz ve bu bir sarmal olarak sürer gider.

Suskunluk sarmalı, bir bakıma Festinger’ in bilişsel çelişki modelini psikolojik alandan alıp sosyolojik alana taşımaktadır. Suskunluk sarmalı kuramı da bilişsel çelişki modeli gibi bir denge durumunu açıklar. Öte yandan suskunluk sarmalı, çeşitli toplumlarda farklı boyutlarda işler (<http://www.umitatabek.net>) .

4.3.4. Yetiştirme/Ekme Teorisi (Cultivation Theory)

Gerbner, kültürel göstergeler, ekme/yetiştirme (cultivation) kuramı, ekme tezi veya ekme analizi olarak adlandırılan yaklaşımını, 1960'ların ortasında PA Üniversitesi Annenberg İletişim Okulu'nda geliştirdi. Ekme kavramı belli bir şeyi (psikoloji, kültür ve ideolojiyi) belli bir yere (izleyici bilincine) yerleştirme ve besleyip yetiştirmek için yapılan amaçlı girişim anlamındadır. 1967'den beri Gerbner ve arkadaşları Televizyonun en çok seyredildiği akşam vakti (prime time) ve gündüz programlarının örneklemelerini incelemektedir. Yaklaşım, Amerikan iletişim alanında egemen olan "etki sorunu" ekseninden hareket ederek geliştirilmiştir. Etki geleneğini ekme tezi açısından sürdüren bu yaklaşım, içerik analiziyle televizyonda egemen imajlar olarak seçilen televizyon dünyasının kültürel göstergeler değişkenlerini belirler ve bu imajların izleyicilere etkisini alan araştırması (survey) yoluyla inceler. İncelemede elde edilen Televizyon izleme yoğunluğuyla imajlar arasındaki istatistiksel ilişkiyi anlamlandırır. Elbette, bu incelemede, sadece izleme yoğunluğu üzerinde durulmaz, aynı zamanda sosyo-demografik değişkenler de (örneğin yaş, meslek, eğitim, gelir, cinsiyet) ilişki analizine katılır. Ayrıca bu değişkenlere, azınlık grup ve siyasal tutumlar da eklenmektedir (Dominick, 1990:43). İzleyici değişkenleri çoğunlukla izleme yoğunluğu; kültürel göstergeler ise günlük yaşamı ve televizyon dünyasını yansıtan kategorileri içinde toplanır. Çok televizyon seyredenlerle az seyredenler karşılaştırıldığında, çok seyredenlerin televizyon dünyasını yansıtan "televizyon cevabı" "ekme etkisi" delili olarak yorumlanır. Bu incelemelerin ana sonucuna göre, "Televizyon uzun dönemli" etkilere sahiptir; bu etkiler küçüktür; dolaylıdır; fakat artan bir şekildedir; üst üste birikir ve anlamlıdır.

4.3.4.1. Yaklaşımın yöntemi

Kültürel göstergeler projesi birbirini tamamlayan ileti sistemi ve "ekme" çözümlenmelerini içeren iki araştırmadan oluşur. İleti sistemi çözümlenmesi için televizyon programlarının örnekleri kaydedilir ve içerik çözümlenmesine tabi tutulur. Bu içerik çözümlenmeleriyle televizyon dünyasının özellikleri belirlenir. Bu özellikler televizyon dünyasının izleyicilere verdiği potansiyel dersler (ekme) olarak kabul edilir ve alan araştırmasında sorulacak "Televizyon yanıtı" ile ilgili

soruların kaynağı olarak kullanılır. “televizyon yanıtı” olmayan soruların kaynağı olarak da resmi istatistiklerden faydalanılır. Televizyon izleme az, orta ve çok olarak sınıflandırılır. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir ve (kent ve kent olmayan) çevre değişkenleriyle korelasyon analizi yapılır.

(<http://www.findthelinks.com/irfanerdogan/gerbner.html>)

Toplumsal sınıf sosyo-ekonomik statü ile tanımlanmış ve işçi sınıfı, orta sınıf ve üst sınıf olarak ayrılır. Ekme çözümlemesinde televizyonu az ve çok izleyenlerin sorulara verdikleri yanıtlar incelenir. Amaç, çok izleyenlerin sorulara televizyon dünyasının potansiyel derslerini yansıtacak şekilde yanıt vermelerinin (televizyon yanıtı) benzer demografik özelliklere sahip olan fakat az televizyon izleyenlerden daha fazla olup olmadığını bulmaktır. “Ekme” kavramı, izleyicilerin düşüncelerine televizyonun katkılarını açıklar. “Ekme” farklılığı iki izleyici grup arasındaki “televizyon yanıtındaki” yüzde farkıdır (Gerbner et al., 1982:103). Televizyon seyretme oranına bağlı olarak verilen yanıtlar izleyiciye ekilenin etkisini gösterir.

4.3.4.2. Yaklaşımın bulguları

Televizyonun örgütsel ve ideolojik yapısı:

Gerbner’e göre (1982:100 -127.):

Televizyon merkezileşmiş bir öykü anlatma sistemidir. Draması, reklâmları, haberleri ve televizyon programlarıyla her izleyici eve bir ortak imajlar ve iletiler dünyası getirir. Halk televizyonun simgesel çevresi içinde doğar ve televizyonun tekrarlanan dersleri ile yaşar. Simgesel çevreyi yaratma sıkı sıkıya denetlenen bir süreçtir.

Ticarî televizyon halkın elinden etkili bir şekilde soyutlanmıştır. Televizyon halkın doğrudan katılmasından uzaklaştırılmıştır. Halkın yönetiminden korunmuş ve özel şirketlerin yönetimine bağlanmıştır. Bu yönetimi sağlayan mekanizma reklâmdır. Reklâm yapan firmalar televizyona müşteri çektiği, teslim ettiği, haber ve eğlence yoluyla öteki hizmetleri gördüğü için para öder.

Televizyon olası en geniş izleyici sayısını en az maliyetle elde etmek için rekabet eder. Bunun anlamı en geniş ve alışılmış yaklaşımlar (nüfusun çoğunun hoşuna gidecekleri verme), keskin çatışmaların bulandırılması, rekabet eden

görüşleri birbirine katma ve dengeleme, farklı ya da sapan görüntülerden çekinme, korkulan ya da bastırılmış olarak sunmadır. Görevsel bir görüş gerçekte ne kadar merkezden öte veya kaydırılmış olursa olsun, daha aşırı görüntülerle dengelenir. Bu dengeleme sunuşun nesnel, ılımlı veya kitle pazarlaması için yatkın sunuş olarak görünmesi içindir. Bu örgütsel baskılar ve görevler ılımlı ya da orta yol sunuşların ve yönelimlerin yetiştirilmesini/ekilmesini gösterir. (Gerbner ve ötekiler, 1982:105).

Gerbner'e (Gerbner ve ötekiler, 1982:119) göre televizyon seyretme farklı grupların yaşam koşullarıyla ve dünya görüşleriyle farklı fakat uygun bir şekilde ilgilidir. Bu uygun kalıpların en genel olanları "ana akım" olarak isimlendirilir. Ana akım (anayol, orta yol, ana damar) televizyonun ekmeye çalıştığı genel dünya görüşü ve değerleri olarak tanımlanır. Televizyon toplumun bütün sektörlerine girer, tekrarlanan ve yaygın kalıplar yoluyla belli bir dünya görüşünü ortaya atar; bu kalıplar organik bir şekilde birbiriyle ilişkili ve içsel olarak uyumludur.

Çağdaş toplumda halk artan bir şekilde, gerçek ilişkiler yerine televizyonla ilişkiye girip doyum sağlamakta ve "vekaletsel" deney kaynaklarına dayanmaktadır. Kişileri birbirine bağlayan ve ortak bilinci kuran popüler kültürün dokusu şimdi kitle iletişiminden salınan, genellikle işlenmiş üründür. Ekme analizlerinin bulgularına göre, televizyon Amerikan toplumunu yansıtırken oranlı şekilde, demografik nitelikleri temsil edecek bir biçimde yansıtmamaktadır. Örneğin televizyonda erkekler kadınlardan üç kat daha fazla yer alır. Kadınların çoğu televizyonda erkeğe hizmet eder, genç erkeklerle tanışır ve hızla yaşlanırlar (<http://www.findthelinks.com/irfanerdogan>).

Ulusal gelirin hemen hemen yarısı nüfusun üstteki yüzde yirmisine gittiği gerçeğine rağmen, saf Amerika olarak sunulan "orta sınıf" efsanesi televizyon dünyasına egemendir. Televizyon dünyasında hemen herkes ortalama bir gelire rahat bir yaşam sürüyor görünür. Amerikan televizyonunda hemen hemen on televizyon karakterinden yedi tanesi orta sınıfta görünür. Çoğu profesyoneller ve menajerlerdir. Hizmet sektörü dahil işçi sınıfı Amerikalıların yüzde 67'sini oluşturur, fakat televizyon karakterlerinin sadece yüzde onu işçidir. Televizyon dünyasındaki düşük oranlı temsil, izleyicilerin sınırlı yaşam

koşullarını, sınırlı etkinlikler alanını ve katı bir şekilde ön yargılanmış imajlarını ekmeği ima eder (Gerbner, 1979:180; 1982:106).

Televizyonu çok izleyenlerde büyük tehlikeler ve emniyetsizliklerin olduğu, “rezil bir dünyada” yaşadıkları duygusunun az izleyenlerden daha keskin olduğu kanısı vardır. Bunu Gerbner “insafsız dünya sendromu” olarak niteler. Bu sendrom, duyarlılığın ve güvenin kaybolmasına katkıda bulunur; bazıları için güç ve diğerleri için incinebilirlik gösterir ve şiddet ve kurban etmeyi davet eder (Gerbner, 1982; Gerbner, 1992, aktaran Hamelink, 1997:114).

4.3.5. Ball–Rokeach ve Defleur’un Kitle İletişim Etkileriyle İlgili Bağımlılık Modeli

Ball – Rokeach ve Defleur (1976)’ün tanımladığı bu model; yöntem olarak kitle iletişim araçlarından etkilenen toplumun yapısal koşullarında odaklanır. Temel olarak; bu durum modern toplumun doğasıyla ilgili düşüncelerin özlerine sahip bir toplumsal yapı modelidir ve bu modern toplumda, kitle iletişim araçları, koruma, değişme ve gelişme süreçlerine, toplumsal hareketin sadece birey ve grup düzlemlerinde değil toplumsal düzlemde de yaşamsal olarak işin içine girer, bilgi sistemleri olarak değerlendirilir.

Modelin sunduğu en önemli ve özgün yön, eşdeyişle düşünce, belki de çağdaş toplumlardaki izleyici bireylerin, kitle iletişim araçlarına, haber kaynaklarından bilgilenmek, kendi toplumlarına uyabilmek ve orada ne olduğunu öğrenmek için bağımlılık duydukları düşüncesidir. Ancak, bu bağlantıların en önemlileri, ilk önce toplumun değişmeye, çatışmaya ya da kararsızlığa ne derece açık olup olmadığı ve ikinci olarak da kitle iletişim araçlarının biricik ve merkezi bilgi verme işlevini nasıl yerine getirdiğidir. Bu model sonuç olarak üç tür değişken arasındaki ilişkiyi gösterir ve bu üç değişkenin etkileşimden doğan etkilerini inceler.

Bu yaklaşım tarafından çalışılması yararlı bulunan ve modelin ayrıntılandığı etkileri destekleyen bazı tartışmalar vardır. Bunlar şöyle özetlenebilir:

- a) Bilişsel

- Belirsizliğin yaratılışı ve çözülmesi,
- Tutum oluşumu,
- Gündem belirlenmesi,
- İnsanların inanç sistemlerindeki genişleme,
- Değerlerin netleşmesi.

b) Duygusal

- Korku, endişe yaratımı,
- Moral yükselimi ve azalması (yabancılaşma).

c) Davranışsal

- Harekete geçirme ya da hareketsizleştirme,
- Sorun yaratma ya da sorun çözümüleme,
- Hareket için strateji sağlama ya da ona ulaşma (örneğin; siyasal gösteri),
- Özverili davranışlara neden olma (örneğin; derneklere para bağışlama).

Bu modeli yorumlarken, izleyici, medya sistemi ve toplumsal sistemin üç ana bileşenin etkileşimini her ne kadar bu ilişkinin doğası toplumdaki topluma değişse de akıldan çıkarmamak da gerekmektedir. Her bileşen, etkilerin oluşum farklarına göre de değişim gösterebilirler.

Toplumsal sistem; yine toplumun kararlılık derecesine göre değişmektedir. Bu temel sağlam oluşturulabileceği gibi bazı geçici krizler sırasında, gelişmekte olan ülkelerde ya da hızlı değişim koşullarında bozulabilmektedir. Böyle durumlarda yeni objeler tanımlanabilir, tutumlar gözden geçirilebilir, eski değerler yeniden ele alınabilir ya da yenileri önerilebilir. Bu durumların tamamı bilgi edinme sürecini başlatır.

İzleyici, toplumsal sistemle ve toplumsal değişikliklerle olan ilişkisine göre farklılaşır. Bazı gruplar kazanabilir, bazıları da kaybedebilir. Yine medyaya bilgi kaynağı olarak bağımlılıkta da bazı farklılıklar vardır. Genel olarak toplumdaki elit grubun medya üzerinde daha çok kontrole sahip olduğu ve toplumdaki diğer gruplara göre daha az bağımlı olduğu söylenebilir. Elit gruplar medya dışı, uzmanlaşmış bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşabilirler.

Kitle iletişim araçları nitelik, çeşitlilik, güvenilirlik ve otorite konularında farklılık gösterir. Bazı koşullar altında ya da bazı toplumlarda medya, toplumsal

ve siyasal haber almada diğerlerine oranla daha merkezi bir rol oynar. Kitle iletişim araçlarının farklı farklı düzlemlerde yerine getirdiği, farklı farklı işlevleri olduğu söylenebilir.

Bağımlılık modeli, kitle iletişim araçlarının genel etkileri üzerinde çalışırken birçok avantaja sahip bir yaklaşımdır.

- Daha önce de değinildiği gibi model geniş bir etki olanakları sunar. Yazarlar modelin şöyle bir varsayım öne atmaktan şiddetle kaçındığını savunur. Kitle iletişim araçlarının bireyler ve toplum üzerinde hiçbir etkisi yoktur ya da bireyi ve toplumu yönlendirmede sonsuz gücü vardır. Yazarlar onun yerine her etkinin şu ya da bu şekilde verili düzene ilişkin bazı durumlara bağlı olduğunu öne sürerler.
- Birey ve kişilik değişkenlerinden çok, yapısal durumlara ve tarihsel koşullara daha fazla önem verir. Bunun nedeni, toplumsal sorunlara çoğu kapsamlı iletişim modellerinden daha rahat değinebilmesidir.
- İzleyici üzerindeki etkilerin, toplumsal sistem hatta medyanın kendisi üzerindeki etkilere dönüşebileceğini dikkate alır. Medya gösteri deneyimi, kitle iletişim araçlarının yenileştirilmesi ya da değiştirilmesi için bir gereksinmeye yol açabilir. Bu da; ya siyasal sistem ya da serbest pazar mekanizması, ya da acil bir medya seçeneğinin (alternatifinin) yaratılmasıyla başarılabilir.

Bu modelin zayıflığı; değişim öğelerin gerçek bağımsızlığını, özellikle medya sisteminin toplumsal sistemden bağımsızlığını abartmasından kaynaklanmaktadır. Daha önceki çalışmalar kitle iletişim araçlarını nötr, apolitik ve gereksinimler doğrultusunda hizmet verme kurumları olarak sunuyorlardı. Oysa kitle iletişim sistemlerinin toplumdaki egemen kurumlar ile işbirliği halinde çalıştığını düşünmek daha doğru bir yaklaşımdır (Mc.Quail, Windahl; 1981; 99 – 102).

4.3.6.Bir Etki Olarak Bilgi Boşluğu

Kitle iletişimin uzun dönemdeki etkilerini ele alırken, bilgi ya da haber boşlukları hakkındaki tartışmaları da dikkate almak gerekmektedir. Bu tartışmanın alt yapısı; kitle iletişim araçları ile belli bir dereceye kadar mümkün

olabilen ve sürekli artış göstererek süren bir bilgi akışıyla oluşmaktadır. Bu artış; kuramsal olarak, toplumdaki herkesin çıkarlarına hizmet etmelidir. Bu hizmet, her bireyin çevresindeki dünyada destek bulma olasılığını elde edinceye ve belki de ufkunu daha kolay genişletinceye kadar sürmelidir.

Ancak son zamanlarda yapılan araştırmalarda, araştırmacılar bilgi akışını belli gruplar adına negatif bir etkiye sahip olduğunu ve gruplar arasında bilgi açığı oluştuğunu ve arttığını belirtmektedirler. Örneğin, belli bir konuda bir sosyal grup ile diğeri arasında bir boşluk oluşması gibi.

4.3.6.1. Bilgi boşluğu hipotezi

Bu alana bilinen en eski katkı Tichenor'un (Tichenor ve diğeri 1970) bilgi boşluğu hipotezi olmuştur. Tichenor'un savunusuna göre; bir toplumsal düzende bilgi akışı, artış gösterdiğinde; daha yüksek sosyo ekonomik statüye sahip eğitilmişler, daha aşağı konumdaki (daha az) eğitimlilere oranla bilgileri daha iyi sindirmiş olabilecektir. Çoğalan bilgi, bilgi boşluğunu azaltmak yerine fazlalaştıracaktır.

Roger (1976), bilgilenmenin sadece "bilgi boşluğunun" arttırmadığına, aynı zamanda tutum ve davranışlarda da boşlukların oluşmasına neden olduğuna dikkat çeker. Buna bağlı olarak, kavramı "iletişim etkileri boşluğu" olarak değiştirir. Ayrıca kitle iletişimin bu boşluğun oluşumunda tek neden olmadığını da belirtir.

Bu boşluğun oluşumunda doğrudan doğruya bireyler arasındaki iletişimin de benzer etkileri olabilmektedir. Sonuç olarak; boşlukların sadece değişik eğitim düzeyleri tarafından oluşmak zorunda olmadığını, başka unsurların da bu tür boşlukların yaratımında katkısı olabileceği gerçeğinin altını çizer.

İsviçreli bir araştırma grubu, "iletişim potansiyeli" kavramı çerçevesinde bir araştırma başlatmıştır.

Kavram, bireyin bilgi almasına ve verişine olanak veren ve onun için iletişim sürecini kolaylaştıran özellikler ile kaynakların yerine geçmektedir.

Bu tartışmada, iletişim potansiyeli, yaşamda belli değerleri elde etme aracı olarak kullanılmaktadır.

İletişim potansiyelinin ölçüsü ve biçimi, üç temel özellik ve kaynak türüne dayanır.

- a) Kişisel özellikler: İnsan, hem belirli temel (çoğunlukla görmek ve konuşmak gibi doğuştan gelen) yeteneklere hem de değişik dillerde konuşmak ve daktilo yazmak gibi sonradan kazanılmış yeteneklere sahiptir. Bunun yanında, iletişim kurma, bilgi edinme, tutum edinme ve kişilik geliştirme gibi bir potansiyele de sahiptir.
- b) Bu özellikler; bireyin toplumsal konumuyla ilişkilidir. Bu konu; gelir, eğitim, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerle tanımlanır.
- c) Bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapının özellikleri; en önemli öge bireyin birincil gruplarının (örneğin aile, çalışma grubu) ikincil gruplarının (kulüpler, dernekler, okul ve benzeri düzenlemeler) iletişime başladığında işlev görmesidir. Bu bağlamda toplumu da bir iletişim sistemi olarak görmek mümkündür.

Potansiyel, bireyin belirli değerleri elde etmesini ve belirli nesnel değerlere ulaşmasına yardımcı olur. Bu tip değerlere örnek olarak yazarlar, kimlik ve dayanışma ruhu taşımayı, birinin yaşam koşullarını ve toplumu bir bütün olarak etkileyebilmeyi gösteriyorlar.

Eğer yukarıdaki modeli bir kitle iletişim aracı modeli olarak ele alırsak, bu üç tür özelliği, bağımsız değişkenler olarak görmek gerekir. Böylece kişinin nesnel gerçeklere ve değerlere ulaşabilme derecesi de bağımlı değişken olmalıdır. Eğer bir toplumda değişik grupların potansiyel iletişimi arasında sistemli bir ayrılık varsa bu aynı zamanda ayrı ayrı grupların nesnel gerçekleri ve değerleri arasında da sistemli bir ayrılığa yol açar.

4.3.6.2. Tek boşluktan boşluklara

Sözü edilen olgu genellikle toplumda “bilgi boşluğu” yada “haber boşluğu” olarak nitelenen olgudur. Bu kuşkusuz olayı basite indirgemektir. Sadece bir değil pek çok bilgi boşluğu vardır ve birbirlerine pek benzemezler. Çeşitli toplumlardaki değişik bilgi boşluklarını çıkış noktası olarak alırsak onların nüfusla birlikte farklı bir biçim aldığını görürüz.

Genellikle boşlukların zamanla arttığı öne sürülür. Bir toplumda ayrıcalıklı yani yüksek iletişim potansiyeli olan grupların daha az ayrıcalıklı yani yüksek iletişim potansiyeline sahip olmayan gruplara göre bilgiye daha çabuk ulaştığını söyleyebiliriz. Zaman içerisinde özel konu devam ettiği sürece aradaki bilgi

boşluğu kapanmaktadır. Sonuç olarak ilerleyen zaman içinde daha az ayrıcalıklı grup ayrıcalıklı gruba yetişme şansını kazanmaktadır. Ayrıcalıklı grubun, belli bir durumda daha fazla bilgi edinme için, kendinde daha fazla istek duymamasından ve daha az ayrıcalıklı grubun sürekli güdülenmiş olmasından dolayı uzun dönemde bilgilenme eşitlenmekte ve böylece tavana ulaşılmaktadır.

Amerikalı araştırmacılar pek çok bilgi boşluğunu kapamadaki başarısızlığın uzay araştırmalarıyla, sigara içme ve kanser konularıyla giderilmeye çalışılmasını örnek olarak gösterirler. Yazarların ileri sürdüğüne göre yoğun medya ilgisi çok ve az eğitilmiş sınıflar arasında genişleyen boşluklarla sonuçlanmıştır. Bu konu tartışma gündeminden düştüğünde ancak birkaç kişi bu konu hakkında konuşacağından, ayrıcalıklı ve ayrıcalıksız gruplar arasındaki boşluk devam edebilir, hatta daha da genişleyebilir.

Dinamik bir toplumda değişik konular güncellik ve uygunluk açısından artıp azaldığında, yeni bilgi boşlukları durmaksızın oluşur. Her boşluğa göre değişen, uygun ve uygun olmayan koşullar konunun karmaşıklığına ve içeriğine dayanır. Eğer bilgi boşluklarına toplumsal bir ışık altında bakarsak bilgi miktarının değil kişinin hangi bilgiyi sindirmiş ve yansıtmış olduğunu görürüz.

Farklı bilgi boşluklarının gerçek gelişimi pek çok ögeye bağlıdır.

- 1) Ancak bir konunun herhangi bir topluluğun ilgisini uyandırdığı yerde, bu bilginin dağılımı daha eşit bir biçimde olabilir,
- 2) Konu, eğer bir toplumsal çatışma havasında ortaya çıkmışsa bu eşitlenmenin oluşması daha olasıdır,
- 3) Bu tür bilgi eşitlenmesi büyük ve çoğulcu toplumlardan çok, küçük ve türdeş topluluklarda oluşur.

Yukarıda bahsedilen düşünce kitle iletişim araçlarının, bilgi boşluklarının oluşmasındaki tek yaratıcı etken olmadığını vurgular. Örneğin ünlü bir Amerikan araştırmasında meslektaşları ile iyi ilişkileri olan ve sık sık onlarla iletişimde bulunan doktorlar, soyutlanmış olan doktorlara oranla yeni buluşları daha çabuk kabul etmektedirler.

Fakat kitle iletişim araçlarının farklı türde boşluklar oluşturup oluşturmadığı da ilginç bir sorudur. Televizyonun boşlukları kapamada basından daha geniş bir potansiyele sahip olduğuna dair kanıtlar vardır.

Bu, televizyonun genellikle daha türdeş ve sınırlı bir kaynakken, basın ise; her gazetenin daha farklılaştırılmış bir içerikle değişik gruplara ulaştığı gerçeğine bağlanmaktadır. Televizyonun daha güvenilir bir kaynak olduğunu ve kamuoyunu bilgilendirmesiyle pek çok ülkede daha yüksek oranda halka ulaştığı gerçeği gözardı edilemez.

Bilginin bireysel olarak dağıtıldığı, ekranda veri iletiminin değişik biçimleri olarak ortaya çıkan yeni medya kullanımları bireyin isteklerine, beklentilerine, güdülenmesine ve daha önceki bilgilerine dayandığı için bu tip meydanın, daha iyi eğitim ve daha yüksek statüye geçmeyi mümkün kıldığından bilgi boşluklarını genişletebilmektedir.

Bilgi boşlukları modelleri belki de kitle iletişim araçlarının türdeş biçimde iyi bilgilendirilmiş izleyici kitlesini oluşturma yeteneğine sahip olduğuna inanan, bozulmamış ve abartılmış liberal görüşe bir tepkidir. Bilgi boşlukları hakkındaki tartışma kitle iletişim araştırmalarındaki diğer model ve alanlarla ilişki kurabilmektedir.

4.4. Televizyonun Toplum Üzerindeki Etkileri

Kumandası bizim elimizde olan yani daha başka bir tabirle tüm kontrolünü kendi elimizde tuttuğumuz televizyon gerçekten bizi etkileyebilir mi?. Peki hâlâ halkın ve bazı köşe yazarlarının tabiriyle “Aptal Kutusu” televizyon bizi nasıl etkilemektedir?. Olumlu mu yoksa olumsuz mu ?.

Kimi teorisyenlere göre televizyon toplum için faydalı ve hatta sorunların çözüm kaynağı iken kimilerine göre ise kesinlikle zararlı bir araçtır. Televizyonu zararlı veya yararlı hale getiren yine biz değil miyiz? Televizyonun asıl görevi diğer tüm iletişim araçlarının da olduğu gibi bilgi aktarmaktır.

Mc. Luhan'a göre, “mesaj aracın kendisidir”. Bir iletişim eyleminde belirleyici olan şey iletilmek istenen mesajın içeriği değil, bu mesajı iletmek için kullanılan mesajın kendisidir. İnsanların ilişki ve eylem ölçülerini biçimleyen ve belirleyen şey kullanılan araçlardır (Özkök, 1985:163). Yani, her iletişim tekniği ya da belli iletişim teknikleri grubta belli bir kültürü ortaya çıkarırlar. Bu düşünürün göre, toplumların evrensel gelişim sürecinde temel unsur iletişim teknikleri ve bunların farklılaşmasıdır.

Televizyon ile birlikte görme duyusunun egemenliği ve basılı yazının oluşturduğu uygarlık artık aşılmaktadır. Bu araç sayesinde, insanlar artık “evrensel bir köy”de yaşamaktadırlar. Dış dünyayı algılamada, Gutenberg Galaksisi’nin buyrukçu özellikleri silinmekte, daha önceki doğallığa (kabile dönemine) dönüş başlamaktadır. Gerek Mc. Luhan, gerekse liberal gelenek içerisindeki diğer düşünürler tarafından, Televizyona böyle bir anlam yklenilmesinin arkasında yatan en önemli sebep, 19.yy. aydınlanma çağının bilim ve akla yüklediği anlamdır. “Bilgi, güçtür anlayışı”, bu güce sahip olunması ile gerek bireysel gerek toplumsal sorunların zlebileceğine olan inancı da beraberinde getirmiştir. Mc. Luhan’ın sözünü ettiği dönemlerden sonuncusu olan elektronik dönemin aracı televizyonun, hem işitsel hem görsel olarak alıcısına ulaşması ve bu sayede, çok farklı kültürler hakkında bilgilerin edinilmesini sağlaması, sorunların zm kaynağı olarak niçin bu aracın düşünüldüğünün göstergesidir. Kısaca belirtilirse, televizyon, insanlığı “küresel bir köy”e götürmektedir. Televizyon sayesinde dünya küçülecek, kültürler birbirine benzeyecek ve bu durum toplumlardaki sorunların üzülmesine sebep olacaktır (<http://www.insanbilimleri.com>).

Peki hâlâ sorunların özümlenmesi gerçekten de Mc. Luhan’ ın dediği kadar basit midir? Eğer bu sorunları zme gücü yanlış ellere geçerse ne olur? Hem göze hem kulağa hitap eden televizyon çok iyi bir propaganda aracıdır. “Televizyon her an öğretmektedir. Televizyon bütün okullardan ve bütün yüksek ğretim kurumlarından daha çok eğitim verir” diyen Mc Luhan (www.medyakronik.com) gerçekten de haklıdır ve yerinde bir tespit yapmıştır. Fakat bu gücün doğru kullanıp kullanılmadığı elbette ki bir tartışma konusudur. Dünyanın küresel bir köye dönüşmesi zayıf toplum ve topluluklarda sıkıntı yaratacağı herkesçe bilinen bir gerçektir. Kendi küçük dünyalarında kendi kültürleriyle yaşamaya çalışan ekonomik ve siyasi açıdan glenememiş toplumlar televizyon ile kendilerine verilen mesajlardan olumsuz etkilenmiş ve zaman zaman bu etki bu kitlelerin parçalanma ve bölünmelerine kadar varmıştır. Bunun bir çok rneği küreselleşmenin tartışıldığı günümüzde devamlı suretle yaşanmaktadır. Amerikan filmlerine “Hollywood yapımları” kabaca bir göz atmak bu gerçeği ortaya koymak için yeterlidir. Pek çok yapımda Amerikan halkının kültürü, askeri ve siyasi gücü çeşitli mesajlarla izleyiciye verilmektedir.

Amerikan televizyonlarının yanı sıra taraflı yayın “eşik bekçiliği” yapan yayıncıların pek çok haber ve siyasi içerikli yapımlarıyla da dünya halkları yönlendirilmektedir. En yakın örneği Irak ve Afganistan savaşı sırasında yaşanmıştır. Amerika elinde bulunan güçle yarattığı kamuoyu sayesinde demokrasi vaadiyle adeta elini kolunu sallayarak Irak’a girmiş ve ele geçirmiştir.

Televizyonun ülkemizde son derece etkili olduğunun göstergelerinden biri de televizyon dizileridir. Gerek birey gerek toplum, bu dizilerden öyle etkilenilir ki “gerçek dünyada” olan olaylardan daha çok dizilerdeki, televizyonun “sanal dünyasında” olan olaylar birinci derecede öneme haiz olur. Örneğin; 1980’li yıllarda ülkemizde yayınlanan ve gündem belirleyen “Dallas” dizisi. Dizinin yayınlandığı yıllarda, ülke iç ve dış siyasi gelişmelerinden ziyade toplumun gündeminde dizideki karakterlerin yaşadığı maceralar vardı. Dizinin ana karakterlerinden “J.R. Eving”i kimin vurduğunun açıklandığı gün ile Prof. Dr. Tütengil, Prof. Dr. Doğanay ve Kemal Türkler’i vuranların yakalandıklarının açıklandığı günle çakışmıştır. Türk izleyicileri gerçek katillerden çok sanal katilin kimliğini merak etmiştir. Bu konuyla ilgili olarak, Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarından Oktay Ekşi 23 Kasım 1980 tarihli “İnsan Budur” başlıklı makalesinde şunları yazmıştır: “İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı dünkü gazetelerde yayımlanan bildirisinde, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil’in, Prof. Dr. Ümit Doğanay’ın ve Kemal Türkler’in öldürülmelerini planlayan ve gerçekleştiren kişilerin yakalandığını kamu oyuna duyuruyordu. İnanır mısınız, bir tek insan telefonu açıp da “Biliyor musunuz, kimmiş bunlar?” demedi. Oysa, Hürriyet Gazetesinin telefonları sabahtan akşama kadar hiç susmadı ve sürekli tek bir soruya cevap vermeye çalıştı: J.R.’ı baldızı Christine vurdu (Ekşi: 1980)”.

Konunun daha iyi ortaya konması açısından örnek verdiğimiz dizi “Dallas”ı biraz daha yakından tanıyalım. Bu dizi Hollywood film tarzında çekilmiş zamanının en görkemli yapıtlarındandır. Dizinin ana kahramanları Texas’lı petrol zengini “Eving” ailesi fertleridir. Dizide işlenen ana tema, mutsuz, büyük, zengin aile fertlerinin birbirlerinin arkasından yürüttükleri entrikalarıdır. Dizinin temel özelliği biz sıradan insanlara muhteşem zenginliğin kapılarını açarak o masalımsı dünyayı tanıtmaları ve daha da önemlisi “zenginler ama bizim kadar huzurları yok” düşünsel seviyesine adım atmamızı sağlamaktır. Peki izleyici bu mesajları nasıl yorumlamıştır?

Bu sorunun cevabına varabilmek için anahtarımız Klapper' in bir sorusu olacaktır; "halk kitle iletişimi ile ne yapar?". Bu soru yukarıda geniş anlatımını yaptığımız "Kullanımlar ve Doyumlar" yaklaşımının ana düsturudur. Kuramdaki doyuma konu olan ana kriterler; vakit geçirme, kişisel ilişki, kişisel özdeşlik ve gözetlemedir. Bundan hareketle yukarıdaki örneğimizi incelersek; halk belirli gereksinmelerini karşılamak için ve bu suretle doyuma ulaşmak için bu dizileri izlemektedir. Dallas dizisi de Türk toplum hayatında öncelikle; vakit geçirme, günlük sorunlardan kaçma ihtiyacının vasıtası olarak yer edinmiştir. Dönemin siyasi ve ekonomik çalkantılarından uzaklaşmanın bir an bile olsa mevcut karmaşadan, yokluktan uzaklaşarak, o zengin dünyanın içinde bulunmak tartışılmaz bir rahatlık sağlıyordu. İzleyici, yaşadığı sıkıntıları, dizideki zengin aile fertlerini izlerken, kişisel özdeşlik kurarak kendini sanal aleme dahil ediyor ve kısa süreliğine de olsa J.R.'ın yudumladığı viskinden haz alıyor, Bob' un spor arabasının deri koltuğunun rahatlığını tadıyordu. Peki gerçek dünyadaki geçim sıkıntısı ile dizideki zengin dünya, kişilerde siyasal düzene karşı bir bakış açısı oluşmasına yardımcı olmamış mıdır?. Dizi verdiği mesajla bunun da üstesinden gelmiştir; "zenginler ama huzurları yok". İşte bu noktada, kuramımızda "ihtiyaçlarını nasıl bir doyumla karşılayacağı konusunda etkin olan izleyici" bu mesajı da kendisine göre yorumlayacaktır. Yani ya dizideki sanal dünyaya karşı bir nefret ya da o dünya ile özdeşleşecektir. Ülkemizde 1980 sonrasına bakıldığında genel olarak apolitik bir nesil, Eving ailesi üyelerinin entrikalarını aratmayacak aile içi ilişkiler, kısa yoldan zengin olma istediği ile işlenmiş suçların artışı ve daha fazlasını sayabileceğimiz sanal dünyaya daha yakın bir tablo ortaya çıkmıştır. Toplum izlediği diziden, etkinlik rolünü üstlenerek, ihtiyacının, dizideki dünya normlarında yaşamak olduğundan yana tercih koymuş ve hayatında bu yönde bir gelişim süreci takip etmiştir. Tabii ki Türk toplumunun bu günkü yapısının temel olumsuzluklarından tek bir dizi sorumlu tutulamaz. Ancak bu dizilerde verilen mesajlar eğer halkın eğitim düzeyinin, bulunduğu siyasi, ekonomik ve sosyal yapının karmaşık ve yetersiz olduğu zamanlamada gelirse, bir toplumun kültürel ve sosyal hayatının ilerlemesinde muhakkak ki etkili olacaktır.

Ülkemizde son yıllarda Latin Amerika dizileri furyası başlamıştır. Hâlf hazırda gösterimde olan dizilerin %78.24'ü ABD, %5.53'i de Brezilya'dan satın

alındığı halde ses getiren ve en çok izlenme oranına sahip olan dizilerin Brezilya yapımları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun nedenleri araştırıldığında, Latin Amerika ülkeleri ile ülkemiz arasındaki tarihsel, sosyal ve ekonomik bağların ve benzerliklerin mevcut olmasından ileri geldiği anlaşılmıştır (Özsoy, 1998:380). Yani izlenen dizilerin, kültürel kimliğe ve sosyo-ekonomik yaşantıya yakınlığı, izlenme oranına direkt etki etmektedir. İzleyiciyi merkez alan, kültürden kültüre, aileden aileye, cinsiyete bağlı olarak kişiden kişiye televizyon metinlerinin farklı olarak algılanacağını ileri süren “Kodlama ve Kodaçımı” kuramı Latin Amerika dizilerinin ülkemizdeki popülaritesini açıklamamızda temel kuram olacaktır.

Ülkemizde gösterilen ve büyük reyting almayı başarmış Latin Amerika dizilerine; “Kimsesiz Maria, Zenginlerde Ağlar, Köle Isaura” örnekleri sayılabilir. Bu dizilerde işlenen konular; fakir genç kız, fakirlik sebebiyle yaşanan buhranlar, fakirlik sebebiyle reddedilen aşklar, toplumun ekonomik anlamda ezilmiş ve itilmiş kesiminin yaşam savaşıdır. Dizi setleri genelde ana karakterlerin yaşam mücadelesi verdiği varoşlar, büyük şehir banliyöleri veya kırsal kesimlerdir. Bu diziler seyirciye yaşanan sorunların temelinde “fakirliğin” yattığı mesajını çekilen çileler kodu ile vermektedir. Latin Amerika dizilerinin, ülkemizde bu denli popüler olmasının ana sebebi de Türk insanının tarihsel gelişim süreci, sosyo-ekonomik şartlarıyla benzerlikler göstermesinden ileri gelmektedir. Tarımsal hayatın, gelişen endüstriyel süreçle zor durumda kalması ve bu sebeple insanların kırlardan kentlere göçüşü, büyük kentler de, bu göç sebebiyle yaşanan fiziksel ve psikolojik sorunlar bakımından, Latin Amerika ülkeleri ile büyük benzerlikler göstermektedir. Hatta global anlamda baktığımızda bu ülkeler ile ülkemiz ekonomik süreçlerinde yaşanan krizlerin dahi yakın zaman dilimlerinde gerçekleştiğini görürüz. Saydığımız bu benzer şartların varlığından dolayı Türk izleyicisi bu dizilere ilgi göstermekte ve kendi hayatından kesitler bulmaktadır. Maria’ nın fakirliği sebebiyle aşık olduğu erkeğin ailesi tarafından kabul görmemesi, köyden göçüp şehre gelirken yaşadığı bin bir güçlük, şehirde temsil ettiği “fakir grubun” toplumun diğer kısmı tarafından dışlanması, işsizliği, ülkemiz izleyicisinin de yaşamış olduğu sıkıntılara paralellik göstermektedir. Bu sebeple Türk izleyicisi, Latin Amerika

dizilerin verdiği “kodu” kendi toplumsal gelişim süreci ile örtüşürüp, anlamlandırarak dizi ile iletişime girmektedir.

Televizyonla etkileşimimiz elbette sadece dizi karakterleri ile sınırlı değildir. Bu etkileşimin belki de en önemli konusu, dünyada olan olayların varlığından haberdar olmamız ve haberdar oluş şeklimizdir. Yani haber programları ve bize sunulmuş biçimleri.

Finlandiya Devlet Başkanı Kekkonen görevdeyken katıldığı bir seminerin açılış konuşması için kürsüye davet edildiğinde bu konuşması sırasında dünyada haberciliğin akışı konusuna da değindi ve “gelişme yolundaki ülkeler, habercilik alanında endüstrileşmiş batı ülkelerinin tesiri altındadır. Buna habercilik emperyalizmi denir” diyerek uzun zamandır yüksek sesle söylenmemiş bu sıkıntıları dile getirmiştir (Refik, 1990:392-394). Kekkonen bu konuda haklıydı. Çünkü sadece 3.Dünya ülkeleri değil gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler batıdaki dört büyük haber ajansından en az birine abonedir. Bu dört büyük haber ajansı şunlardır; Reuters, Associated Press (AP), United Press International (UPI) ve Agence France Presse (APF)' dir. Bu dört büyük ajansı 3.Dünya ülkeleriyle ilgili her gün ortalama yüz bin kelimedenden daha fazla bir haber geçerler. Bu ajanslara abone olmak hem pahalı hem de peşin para gerektirdiğinden bu ajansların 3.Dünya ülkelerindeki aboneleri genellikle resmi makamlardır (Özsoy, 1998:383-384).

Özetle; meydana gelen olayların haber yapılmaları ve bizlere sunulması birtakım politik baskılar ve güç savaşlarının gölgesinde ve süzgecinden geçmiş olarak önümüze getirilmektedir. Kekkonen'in de belirttiği gibi habercilik, endüstrileşmiş batı ülkelerinin tesiri altında olup, bu ülke çıkarları doğrultusunda elemine edilip, makyajlanarak olaylar önümüze sunulmaktadır. Yani olan her önemli olay haber yapılmamakta sadece bizlere yansıtılacak ve üzerinde düşünmemizin istenildiği olaylar haber olarak önümüze sunulmaktadır. İletişim literatüründe bu yöntem yani “ne hakkında düşüneceğimizin” söylenmesine yukarıda da kavramsal özelliklerini verdiğimiz “gündem belirleme“ denmektedir.

Gündem belirleme kuramı, bugün ülkelerin politikalarını dahi belirlemelerinde aktif olarak kullanılmaktadır. Bunların başında Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. ABD kitle iletişim araçlarını sadece eğlence ve iletişim aracı olarak değil, aktif enformasyon ve propaganda aracı olarak da

kullanmaktadır. Irak Savaşı öncesi, savaşa neden bulma yayınları bu konuda yaşadığımız en taze örnektir. Televizyonda uzun süre Irak'ta varolduğu söylenen ve ABD'nin savaş nedeni saydığı, nükleer tesislerin görüntülerini günlerce izledik. Buradaki amaç tüm dünya kamuoyuna petrol için yapılacak, ABD çıkarlarına hizmet eden bir savaş için bizlerin, aslında onları dünyanın geleceği ve barış için savaştan bir havari olarak düşünmemizi sağlamaktı. Savaşın insanî boyutu çok gerilere atılmış, insanların sadece Saddam'a odaklanmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Tüm Irak halkı birer Saddam' mış gibi gösterilerek savaşta ölen ve ölecek insanların üzerine suç kisvesi giydirilmiş ve bizlere "üzülmememiz, suçlunun yok edilmesi gerektiği" düşüncesine odaklanmamız gerektiği, yapılan haberlerle verilmeye çalışılmıştır. Bu savaş esnasında Amerika'nın Irak halkı için de ince oyunları olmuştur. Örneğin; Irak'ta tüm hedefler vurulurken televizyon vericilerine zarar verilmemesine özen gösterilmiştir. Çünkü savaş esnasında halkı yenildiğine ve hükümetlerinin dağıldığına iknâ edilmesi ABD'nin bu ülkeye yaptığı özel yayınlarla sağlanılmaya çalışılmıştır.

ABD daha önce de Vietnam'a karşı başlattığı savaşta aynı yöntemleri kullanmıştır. Bu savaştan mağlubiyetle çıkmıştır. Ancak bu gün yeni neslin birçok ferdi ABD'nin savaşı kazandığını veya ABD askerlerinin bu ülkede çok eziyet çektiğini düşünmektedir. Bunun sebebi ABD'nin medya yoluyla yaptığı enformasyon sürecinin etkili olmasıdır. ABD hükümeti ve ordusunun hiç bir kısıtlamaya gitmeksizin gerek teçhizat gerekse maddi destekle Hollywood film endüstrisinin arkasında durarak; Vietnam topraklarında kaybettiği savaşı film setlerinde kazanmayı başarmıştır. Bu sanal galibiyete en güzel örnek Rambo serisidir. Genç kuşağında çok yakından bildiği bu ve buna benzer "cesur" Amerikan askeri temalı filmlerde, Amerikalı asker her türlü işkence ve baskıya rağmen tek başına düşman ülke silahlı güçlerini yenmeyi başarır. Bu filmlerle Amerika bir türlü içine sindiremediği yenilgiyi bertaraf ederek, kendi toplumuna gurur, diğer ülke seyircisine de yenilmezliğini aşılama çalışmıştır.

Yukarıdaki örneklerle de açıklamaya çalıştığımız gibi, birey televizyon karşısında, kendisini televizyondaki aktörün yerine koyarak, aktörün canlandırdığı karakteri kendi hayatında oynamaya, yansıtılan yaşamın özlemine duymaya yönelebilmektedir. İzlediği filmdeki, beğendiği karakterle kendisini

öylesine bütünleştirmektedir ki; artık onlar hayatının bir parçası olmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak televizyonlarda yayınlanan programlar aracılığıyla izleyicilere çok değişik mesajlar iletilmektedir. Televizyon artık, toplumu ve onun en temel birimi olan aileyi, onun üyelerini bir tür mesaj bombardımanı-iletişim sağanağı altında bırakmaktadır. İzleyiciler, verilmeye çalışılan bu bombardıman ve sağanak halindeki mesajları çoğunlukla elemeye tâbi tutmadan, olduğu gibi almak durumunda kalmaktadırlar. Televizyon mesajları bireylere, arasında seçim yapamayacakları türden homojen mesajlar vermektedir ve bu nedenle de bireyler seçici olma anlamında özgür değildir (<http://yayim.meb.gov.tr>).

Gerbner'in belirli bir mesajı (psikoloji, kültür, ideoloji...) belirli bir alıcıya (izleyici bilinci) yerleştirmek ve besleyip yetiştirmek olarak tanımladığı ekme "Cultivation" kuramından yola çıkarak ülkemizde özellikle özel kanalların prime-time yayın içeriklerini irdeleyelim: Eğer "Ekilen" mesaj doğru içerikle dolu ise gerçekten de çok olumludur; çünkü günümüz teknolojisinde bir televizyon kanalı yardımıyla insanlara ulaşmak çok basittir. Özel televizyon kanallarını prime-time yayınlarının içeriğini genelde mafya, ağılık kültürü içeren diziler, içeriği tamamen boş kullanılıp atılan komediler, Amerikan yapımı kan, vahşet veya savaş temalarını içeren filmler ve zenginlerin ve ünlülerin (bir çok kişi tarafından idol "ikon" olarak benimsenmiş) lüks hayatlarını anlatan magazin programları oluşturmaktadır. Peki herkese kolayca ulaşan televizyon reyting kaygısı ile yaptığı bu yayınlarla ne ekmeye çalışıyor? Veya bu kaygı ile istemeden de olsa! İzleyici bilincine ne ekmekte? Türkiye'nin içinde bulunduğu süreç pek de iç açıcı değildir. Yaşanan ekonomik krizler, yolsuzluk olayları, milli gelir seviyesinin düşük olması ve daha pek çok etken ülkemizdeki üzücü tablonun sadece birkaç nedeni olarak sıralanabilir. Toplum bilimcilerin de dile getirdiği üzere, toplumların bu gibi süreçlerde ya sosyal çürüme ya da sosyal patlama yaşamaları çok büyük olasılıktır. İşte tam bu noktada her an elimizin altında bulunan televizyon, özel kanalların yukarıda belirtilen yayın politikalarından dolayı bizi elbette ki olumsuz etkileyecektir. İzleyici kullanımlar ve doyumlar teorisinde de açıklandığı üzere kendine verilen mesajla "ekinlenmekte" kendi gereksinimlerini karşılamak üzere bu tür yayınları takip etmektedir. Belki ilk önceleri vakit geçirmek ve eğlenmek için takip ettiği yayınlarla, daha sonra kişisel özdeşlik kuracak ve bu paralelde, çevresiyle geliştireceği kişisel ilişkiler

yardımıyla, kendine anlatılana (ikonuna) en kısa yoldan benzemek veya ulaşmak için her yolu deneyecektir. Bu süreç içerisinde bu yayınları gözetirken de yayıncı kuruluşların kâr etmelerine, reytinglerini artırmalarına yardımcı olacaktır.

Bu noktada “Kurtlar Vadisi” adlı diziyi biraz daha yakından inceleyelim. Mafya ilişkilerinin anlatıldığı ve yüksek izlenme oranlarına sahip bu dizi yediden yetmişe herkes tarafından ilgiyle (fanatizm boyutunda) izlenmektedir.

- ◆ “TV’nin tartışılan dizisi Kurtlar Vadisi’ne özenen çete, bir işadamını kaçırap sekiz gün inanılmaz işkence yaptı. Fidyeyi alırken yakalanan çete üyelerinin dizideki karakterlerin isimlerini kullandıkları belirlendi. EYÜP’ de bir işadamını kaçırap sekiz gün boyunca işkence yapan zanlılar, fidye olarak istedikleri 75 milyar lirayı almaya geldikleri Bahçelievler’ de yakalandı. Liderliğini “Polat” ve “Komiser” lakaplarını kullanan Kürşat Mican’ın (23) yaptığı öne sürülen on iki kişilik çete gözaltına alındı. Perişan halde kurtarılan işadamı Zübeyir Temurtaş, günlerce işkence gördüğünü söyledi. Vücudunda sigara söndürdüler. Temurtaş, “Beni Zeytinburnu’nda bir bodrum katına kapattılar. Sürekli gelip dövüyorlardı. Üzerimde sigara söndürdüler, kerpetenle kulak mememi ve burnumu sıktılar, saçlarımı önce bıçakla tutam tutam, daha sonra da tamamen tıraş ettiler. Zorla idrarımı içirdiler. Oradan Üsküdar’a, ardından da Fatih’e getirildim. Her şeyden ümidimi kestiğim anda polis tarafından kurtarıldım” dedi. Sanıkların, işadamı Zübeyir Temurtaş’a zorla toplam 157 milyar lira tutarında borç senedi imzalattıkları belirlendi. Dizideki gibi sanıkların, işadamının yanında birbirlerine Kurtlar Vadisi’ndeki karakterlerin isimleriyle hitap ettikleri anlaşıldı. Azmettirici olduğu ileri sürülen Halil Sert’ in “Halo” ismini, çete lideri Kürşat Mican’ ın “Polat” veya “Komiser” isimlerini kullandığı belirtildi. Sanıklardan Gökmen Küçük’ ün “Kabasakal”, Azerbaycan uyruklu Amin Askerov’un “Vatansever”, Orhan Gümüş’ün ise “Rahmani” lakaplarını kullandıkları kaydedildi (www.hurriyetim.com).
- ◆ Show TV’deki Kurtlar Vadisi dizisinin yayımlandığı saatlerde herkesi ekran başına toplaması, güvenlik güçlerinin işine yaradı. Kayseri polisi, kentte aranan kişilerin büyük bölümünü diziyi izlerken ele geçirdi.

Kayseri Emniyet Müdürü Orhan Özdemir, reyting rekorları kıran dizinin ardından operasyon saatlerinde değişikliğe gidildiğini söyledi. Daha önceden operasyonların 08.00-11.00 ile 19.00-23.00 saatleri arasında yapıldığını anlatan Özdemir, şu bilgileri verdi: “Haklarında yakalama müzekkeresi olanların çoğu, kendilerine Kurtlar Vadisi'nde olduğu gibi çeşitli isimler veren eli silahlı, bıçaklı, maceracı kişiler bu dizileri kaçırmıyor. Bu yüzden operasyon saatini 21.00-23.00 saatleri arasında değiştirdik.”

Özdemir'in aktardığına göre kentte 3 bin 263 kişi aranıyordu. Hakkında yakalama müzekkeresi bulunanlardan 657'si ile gıyabi tevkif müzekkeresi olanlardan 356'sı dizi saatindeki operasyonlarda ele geçirildi (www.kurtlarvadisi.com).

Sadece bu iki örnek bile bu toplumun bu diziden nasıl etkilendiğini açıkça gözler önüne sermektedir. Bu gibi çok yüksek izlenme oranlarına (reyting) sahip programlar halk tarafından çok yüksek bir ilgiyle takip edilmekte ve onların üzerinde çok büyük etkiler yaratmaktadır. Kullanımlar ve doyumlar teorisinde de anlatıldığı gibi halk bu dizilerle kendilerini özdeşleştirmekte, karakterlere özenerek, çevresiyle bu yönde ilişkiler kurma gayretinde bulunmaktadır. Birkaç enteresan örnek de bu dizinin yapımcıları tarafından kurulmuş resmi internet sitesinde yayınlanan forum bölümünden verelim ve bakalım izleyici ne diyor? Bu bölümde yurdun ve hatta bu yayını izleyen dünyanın pek çok farklı köşesinden gelen 6199 tane kayıtlı mesaj bulunmaktadır.

- ◆ “slm kurtlar vadisi dizinizi çok beğendim önceleri pek beğenmezdim daha doğrusu bu dizinin güzel olmadığına inanırdım sonra arkadaşların tavsiyesi üzerine bu dizinin mükkemelliğini keşfettim şimdi ise hiçbir bölümünü kaçırmam bu son bölümlerde polat ve elif ölüyorlarmı yoksa yaşıyorlarmı bu olan herşey örgüt tarafından mı? oluyor dizinin devamını diliyorum.”
- ◆ “Bence Harika Bir Dizi Polat Ölürse Dizi Biter Diyorum Çünkü O Çakır Gibi Değil Biter O Gercekte Bir Baron DİZİ BİTMESİN”
- ◆ “simdiye kadar hiçbir tv programına bu kadar baglanmamıstım insan dizi hiç bitmesin istiyor.türkiyedeki gercekleri bize gösterdiginiz için teşekkürler.”

- ◆ “Sizi begeniyle izliyorum filmin sezon sonu geldi,biz şimdi perşembe akşamları ne yapcaz?Daha 13 yaşındayım ama filmde oynamak isterdim film yönetmeni&senaryoyu yazana ve size bu filmde oynadığınız (teşekkürler saygılar)...”
- ◆ “hi polat.your father is a thief he steal stars and put in your eyes .I am crayz about polat. I wish YOUR SUCCES WILL BE FOREVER”; (Merhaba Polat, senin baban bir hırsız, yıldızları çaldı ve senin gözlerine koydu. Polatın delisiyim. Sonsuz başarılar diliyorum) (www.kurtlarvadisi.com) (Mesajlar hiç bir değişikliğe uğratılmadan aynen alınmıştır.)

Bu dizi, kişiler tarafından öylesine çok ciddiye alınmış ki tamamıyla bir senaryo uyarınca çekilen dizinin, Türkiye'nin gerçeklerini anlattığı söylenmektedir. Bu da bize aslında acı bir gerçeği gösteriyor ki, izleyici bu sanal dünyayı gerçek olarak benimsiyor ve haber örneklerinde olduğu gibi zaman zaman kendisi de bu dünyaya girerek, karakterlerin yaptıklarını kendi hayatlarında uygulamaya kalkıyor. Ve tabi ki atlanamaz bir gerçek daha bu izleyicilerin yaşları; daha henüz 13 yaşındaki bir çocuk bu dizinin en büyük hayranlarından birisi. Diziye ara verildiğinde içine düşeceği boşluğu sorgulayarak yayınlandığı saatte “ne yapacağım?” diyor; dizide rol almak istiyor. Belki de gelecekte o da bu dizideki karakterlere benzemeye çalışacak yani sanal dünyayı gerçeğe taşıyacak.

Gerbner'in de teorisinde belirttiği üzere televizyon; yaş, cinsiyet, milli kimlik, sosyal ve ekonomik statü açısından her kesmi farklı etkilemektedir. Özellikle çocuklar, gençler ve varoş diye tabir edilen fakir mahalle sakinleri, mafya dizilerinin kahramanlarına benzeme çabalarına girmekte, magazin programlarında gösterilen hayatlara özenerek kolay yoldan para kazanmak istemekte ve psikolojik anlamda zarar görerek, saldırgan veya tam tersi içine kapanık, ezik, kendine olan güvenini yitirmiş ve kendini ifade edemez hale gelmektedir. Bunun sonucu olarak da rüşvet, kapkaç, hırsızlık, gasp, çete oluşturma çabaları, erken yaşlarda uyuşturucu ve alkol kullanımı gibi olaylarda artış gözlenmektedir. Mc Luhan'ın da söylediği gibi “kullanıcı içeriğin ta kendisi” olmaktadır (<http://www.medyakronik.com/akademi/kuramcilar/marshall.htm>).

Yani sosyal çürümenin izleri görülmektedir. Sosyal çürümenin en büyük etkisinin çocuklar üzerinde olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir.

4.4.1. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Günümüzde çocuklar, gündelik yaşamları içerisinde çok uzun süreler boyunca televizyon seyretmektedirler. Ülkemizde ve yurtdışında bu konuda yapılan çalışmaların (Lyle ve Hoffman, 1972:129-256, Batmaz ve Aksoy, 1995:232; Orhan, 1997:15; RTÜK, 1997:9) ortak bulgusu, şu gerçeği ortaya koymaktadır: Çocuklar, en iyimser ihtimalle, günde en az iki saat televizyon izlemektedirler. Yine araştırmaların (Dewalt ve Erickson, 1989:123-198; Çaplı, 2001: 215-228) ortaya koyduğu bir başka gerçek, çocukların, televizyonda, yalnızca çocuk izleyici kitlesi dikkate alınarak hazırlanmış çocuk programlarını değil, yetişkinlere yönelik programları da izledikleridir. Özellikle yetişkinlere yönelik programları izlemelerinin çocuklar için önemli doğurguları vardır ve bunlardan en önemlileri, şiddet ve cinsellik içeriği taşıyan ve olumsuz davranışlar (küfürlü dil kullanımı, alkol ve uyuşturucu kullanımı) içeren programlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

RTÜK'e gelen şikâyetler incelendiğinde, şikâyette bulunan kişilerin, kimi televizyon programlarındaki cinsellik içeriğinin çocuklar için uygun olmadığı konusuna değindikleri dikkat çekmektedir:

"[...] Klip demeye bin şahit gerektiren bu yapıt artık erotikliğin sınırını aşmış, tamamen pornografik [...]. Elinizi vicdanınıza koyun. Bu klipleri bizim çocuklarımız izliyor."

"[...] Pop şarkıcılarının müzik kanallarında yayınlanan klipleri, müstehcenlik konusunda çığırından çıktı. Görüntüler, [...] erotik değil, pornografik neredeyse. Üstelik bu klipler günün her saati yayınlanıyor. Yani, bu klipleri çocuklarımız ve gençlerimiz rahatlıkla izleyebilir."

Yukarıdaki iki örnekte, izleyicilerin yaptığı pornografi/erotizm ayrımının ne derece geçerli ve sağlıklı ayrımlar olduğu bir yana, bu izleyiciler, gelişim düzeyine uygun olmayan cinsellik içerikli görüntülerin, çocuk ruh sağlığı açısından çeşitli sakıncaları olduğuna ilişkin araştırmaların ortaya koyduğu görüşe paralel bir yaklaşım sunmaktadırlar. Cinsellikle ilgili kaygıların, ana babaların kaygıları arasında önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Schmitt 'e

(2000:127) göre de, televizyonda şiddet, cinsellik ve kötü dil, ana babaların her zaman kaygı duydukları içerik özellikleridir. Aşağıdaki örnek, televizyonda şiddetin gösterilmesine ilişkin bir kaygıyı yansıtmaktadır:

“Bugün Kanal D ana haber bülteninde yayınlanan, bir kadının 55 yerinden bıçaklanması haberini içim sızlayarak izledim. Böyle şiddet içeren haberlerin, değil gelişme çağındaki çocukları etkilemesi, büyük izleyicilerin bile ruh sağlığını bozmaması mümkün değil.”

Televizyonda şiddet, gerçekten de, üzerinde, ruh sağlığına olan etkileri bakımından sıklıkla ve haklı bir biçimde durulan bir konudur. Televizyonda şiddet görüntülerini izlemenin yarattığı bir sonuç, duygusal bozukluklardır. Şiddet içeriği, gerçek-fantazi ayrımını gelişimsel özellikleri dolayısıyla yapamayan özellikle küçük yaştaki çocukları, olumsuz bir biçimde etkilemekte, örneğin uyku bozukluklarına yol açabilmektedir. Televizyonda şiddetin, yalnızca çocuklar için söz konusu olmayan bir başka önemli doğurgusu da, bu tür içeriğin genel olarak yoğun bir biçimde yayınlanması dolayısıyla, “dünyanın güvensiz bir yer olduğu” na ilişkin bir “kültürleme” yaratmasıdır. Televizyonda şiddetin, bir başka önemli doğurgusu da, dizilerde ve filmlerde, çoğunlukla bir sorun çözme aracı olarak kullanılmasıyla ilgilidir. Şiddet kullanmanın, cezalandırılmayan, üstelik çoğunlukla da başarıya ulaşan ve filmin, izleyicinin kendisini en çok özdeşleştirdiği baş kahramanı tarafından sergilendiğini gören izleyici ve özellikle de çocuk, şiddetin “işe yaradığı” mesajını almakta ve “gözlemsel öğrenme” aracılığıyla şiddet davranışını öğrenmektedir. Tüm bunlar, çocuk izleyicinin şiddet davranışlarına başvurma olasılığını artıran unsurlardır.

Gereğe ne olursa olsun, yetişkinlerin ya da ana babaların, çocukları için “uygun olmayan içerik” (ya da “uygun bulmadıkları içerik”) konusunda yapabilecekleri çeşitli şeyler vardır. Bunlardan biri, oldukça basit bir şekilde, kaygı duyulan içerikteki programı izlettirmemektir. Bu olgu, konuyla ilgili alan yazında “kısıtlayıcı aracılık” olarak adlandırılmaktadır.

Kısıtlayıcı aracılık, genel olarak kurallarla ve yasaklamalarla ilişkilidir ve televizyonun ne zaman, nasıl ve ne kadar izleneceğine ve televizyonda hangi içeriğin izleneceğine ilişkin kurallar koymaktır (Weaver ve Barbour, 1992:73, 236-242). Kısıtlayıcı aracılığın sonuçlarını ortaya koyan çeşitli araştırmalara göre, izlemelerine ilişkin kural konan çocukların, daha az saldırgan, kendilerini

daha fazla kontrol edebilen, okula daha çok uyum sağlayan çocuklar oldukları (Singer, Singer ve Rapaczynski, 1984:461-480); Televizyon programlarını daha iyi anlayabildikleri ve gerçek dünyayla televizyon arasında daha iyi ayırım yapabildikleri (Desmond, Singer, Singer, Calam, ve Colimore, 1985:293-309); cinsiyet rollerine kalıp yargılardan daha uzak bakabildikleri ve dış dünyaya ilişkin korkularının daha az olduğu (Rothschild ve Morgan, 1987:299-314); ana babalarından, televizyonda reklâmı yapılan ürünlerin satın alınmasını daha az istedikleri ve dolayısıyla bu konuda daha az çatışma yaşadıkları (Reid, 1979:149-158.) saptanmıştır.

Ana babaların televizyon konusunda başvurabilecekleri bir diğer yol, “aktif aracılık” olarak adlandırılmaktadır. Aktif aracılık, ana babaların çocuklarıyla televizyon hakkında konuşmalarıdır (Nathanson, 1999:124-143). Programın gerçekliğini tartışmak, televizyonda izlenen davranışlar hakkında eleştirel yorumlar yapmak, televizyonda sunulan bilgilere ek ve destekleyici bilgiler sağlamak, aktif aracılık yapmaktır (Nathanson, 2001:115-151). Collins, Sobol ve Westby (1981:158-163.), yetişkinlerin televizyonla ilgili yorumlarının çocukların bir televizyon programının parçalarını anlamak için gerekli akıl yürütme biçimini geliştirmelerine olumlu yönde etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Aynı şekilde, Colder-Bolz ve O’Byrant (1978:106-118), Colder-Bolz (1980:183), Watkins, Calvert, Huston-Stein ve Wright (1980:672-674.), Desmond ve ark. (1985:323-328), Valkenburg, Krcmar ve de Roos (1998:315-326), yaptıkları araştırmalarda, yetişkinlerden, izledikleri programlar hakkında ek bilgi alan ve/ya da bu programların yetişkinler tarafından yorumlandığını duyan çocukların, içeriğe ilişkin daha çok şey hatırladıklarını ve daha çok şey öğrendiklerini göstermişlerdir.

Ana babaların başvurabileceği yukarıda anlatılan bu yollar, televizyon kanalları ve RTÜK tarafından yapılabilecekleri ve alınabilecek önlemleri değersiz kılmamaktadır. Öncelikle televizyon kanalları, sorumlu yayıncılık anlayışı içerisinde, medya etiği kavramını, çocukların ve gençlerin ruh sağlıklarını dikkate alacak bir çerçevede tutmayı temel bir ilke olarak gözönüne almalı ve çocukların televizyon izleyebilecekleri saatlerde, çocuklar için olumsuz içerik özellikleri taşıyan yayınlara yer vermemeyi, bir sorumluluk meselesi olarak görmelidirler.

RTÜK, yayıncıların yukarıda anlatılan türde düzenlemeler yapmalarını destekleyici ve kolaylaştırıcı bir işlev üstlenebilir. Örneğin, çeşitli ülkelerde uygulanan ve izleyiciyi programların niteliği hakkında önceden bilgilendirerek, herhangi bir aracılık uygulamasına gitmek isteyen ana babayı (ya da diğer yetişkinleri) donanımlı kılan “koruyucu simge sistemi”ni ülkemizde de yaygın bir biçimde kullanılır ve anlaşılır bir hale getirmek yönündeki çabaları çok değerli bir işlev taşıyacaktır. Bu çerçevede, RTÜK, denetleyici işlevinin yanı sıra geliştirici ve yol gösterici görevlerini de daha yetkili bir biçimde geliştirme yolunda adım atmış olacaktır.

4.4.2. Televizyonun Dil Üzerindeki Etkisi

4.4.2.1. Dil ve düşünme ilişkisi

Yüzeysel bir yaklaşımla sanıldığıının aksine, dil yalnızca iletişim aracı değildir. Dili, kendi dışında oluşmuş düşünceleri bir yerden bir yere aktaran bir taşıta indirgemek yanlıştır. Dil, düşünceye taşıtlık etmekle kalmaz ona araçlık gereçlik de eder. Dil düşüncenin hem yapıtaşısı hem aracı hem de avadanlığıdır. Dilden soyutlanarak düşünce üretmek, sonra da bu düşünceleri dil aracılığıyla taşımak olanaksızdır. Çünkü dil olmayınca, yalnızca taşıtlık değil, taşınacak mal da olmaz. Kısacası düşünce olabilmesi için dil de olmalıdır. Dil düşüncenin varlık biçimidir. Böyle olunca da, dil nasıl ise düşüncenin de öyle olması kaçınılmazdır. Çorba gibi bir dille yüksek ahlâk (zeka) düzeyi gerektiren bir düşünsel etkinlik gerçekleştirilemez (Eroğul: 2001:132-145).

Bilim adamları, dilin düşünceyi koşullandırdığına; dil gelişmediğinde düşüncenin de durduğuna, düşünmeye dayanan bilim alanlarında da başarı sağlanamayacağına dikkat çekerler. Bir noktada milletlerin gücü dil ve düşüncelerin gücüyle doğru orantılıdır.

Başka dillerin baskısı ve etkisi altındaki ezik dillerle evrensel boyutlarda düşüncelerin üretilemeyeceği açıktır. Bir fert, kendi dilini ne kadar iyi kullanıyor ve başkalarıyla ne kadar rahat diyalog kurabiliyorsa, o ölçüde kendi olarak kalmayı teminat altına almış demektir. Ayrıca dil, bir konuşma ve düşünce vasıtası olmanın yanında, geçmişteki zenginlikleri günümüze, günümüzdeki birikim ve oluşumları da geleceğe intikal ettirmede önemli bir köprü vazifesi görmektedir.

Türkçenin sanat ve bilim dili olması isteniyorsa, sanat ve bilimle çağdaşlığa uzanılacaksa Atatürk'ün şu sözü unutulmamalıdır: "Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de, yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

4.4.2.2. Ulusal dil ve önemi

"Joseph de Maistre, toplumsal ve bireysel bozulma, çözülme ve çöküşlerin neden ve sonuçlarını incelerken özellikle dile, dilde ortaya çıkan bozulma ve kirlenmelere dikkat çekerek "Her bireysel ya da toplumsal bozulma, kendini her şeyden önce dilde gösterir; bireysel ya da toplumsal çözülüşün ilk belirtileri dilsel değerlerde baş gösterir." diyor (Dündar: 2000: 28-43). Şimdiki durumumuza bakalım: Türkçe parçalanmış ve dağılmış mı? Dilimiz yabancı diller kuşatması altında mı? Öğretim dili İngilizce mi? Türk parasının yerine yabancı paraları mı koyduk? Değerler değişti mi? Tüketim kültürü ile mi yoğrulduk? Sanat ve bilimden uzaklaştık mı? Elli-altmış sözcükle mi konuşuyoruz? Dilimizden ve kimliğimizden uzaklaşıyor muyuz? Çözülme olup olmadığı bu soruların yanıtındadır.Goethe Enstitüsü yetmiş ülkede, yüz kırk merkez ile Alman dilini; The British Council yüz otuz ülkede, iki yüz otuz merkeziyle İngiliz dilini ve Alliance Française de on üç ülkede seksen merkezi ile Fransız dilini tanıtmakta ve geliştirmektedir (Hızlan, 1999: 28,93-185).

Almanlar, İngilizler, Fransızlar, Amerikalılar dillerini tanıtmak, benimsetmek; kültürlerini yaygınlaştırmak için emek veriyorlar, para harcıyorlar. Dillerini ve kültürlerini yerleştirdikleri toplumlarda ise yeni cepheler açıyorlar. Bu somut ve açık tehlike karşısında ulusal dil korunmalı ve geliştirilmelidir. "Bir ülkenin vatandaşları o ülkenin ulusal dilinde yetkinleşmezlerse bu, başta doğrudan doğruya o vatandaşların yaşam alanlarının kısıtlanmasına, ardından da o ülkenin dilsel, kültürel, politik ve ekonomik yönden ufalanarak yok olmasına yol açar. Ulusal dillerin korunması sorunsalı, doğrudan doğruya ulusal ekonomilerin ve insanın refahının korunması sorunsalından ayrılamaz" (Bilgen: 2002: 59).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görev, yetki ve sorumluluklarının çerçevesi yasayla belirlenmiştir. Bu bağlamda, Kurulun Türkçe ile ilgili görev,

yetki ve sorumlulukları vardır. Radyo ve televizyon yayınlarını da düzenleyen bu yasa, ilgili kurumlarda Türkçe'nin kullanımına ilişkin ilkeleri de kapsamaktadır.

Türkçe'nin kullanımına ilişkin sorunlar bu yasaya sığar mı? Bu sorunların birincil kaynağı radyo ve televizyon kanalları mıdır ? Radyo ve Televizyon Üst Kurulu bu sorunların çözüm yeri midir? Toplumsal yapının dili de biçimlendirdiği gerçeğinden hareketle, konu geniş bir çerçevede değerlendirildiğinde bu sorulara verilecek yanıt "hayır" olacaktır.

Nitekim; mektup, telefon, faks, e-posta yoluyla Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna ulaşan izleyicilerin radyo ve televizyon kanallarında dilin kullanımına ilişkin eleştirileri; eğitim, kültür, bilim, hukuk vb. boyutlarıyla büyük ve önemli bir soruna işaret etmektedir.

Radyo ve televizyon kanallarında;

1. Konuşma ve yazı dili olarak Türkçe'nin doğru ve güzel kullanılmaması,
2. Batı ve doğu dillerinden alınan sözcüklerin ve dil kurallarının çokluğu. Kimi zaman bunların yanlış kullanılması,
3. Toplumun kültürüne ve değerlerine uymayan bir dil anlayışı,
4. Yazı ve dil devrimine aykırılık,
5. Türkçe'yi küçümseme, Türkçe ile alay etme,
6. Yabancı dille öğretimin bir sonucu olarak, bilinçsizce kullanılan Türkçe
7. Küfür ve argo,
8. Sözcük sayısı az olan, basit sözcüklere dayanan zayıf ve yetersiz bir Türkçe eleştirilmektedir.

Dildeki ve düşüncedeki bozulmanın bir sonucu olan bu eleştiriler, yazı ve dil devrimi karşıtlarına, Osmanlıcılara, İngilizcecilere, yabancı dille anadili öğretimine, dil ile ilgili kurumların eksik ve yanlışlarına, ve kültürel sömürüye karşın Türkçe'den vazgeçilememesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü düşünmeyen konuşmayan toplumların yerine başkaları konuşur ve düşünür.

4.4.3. Televizyonun Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Televizyonun etkilediği bir diğer kesim de kadınlardır. Özellikle reklâmların hedef kitlesi olarak kadınlar görülmekte ve reklâm içerikleri onlar üzerine

kurulmaktadır. Örneğin kozmetik ürünlerinin birinci dereceden kullanıcısı kadınlardır ve televizyon reklâmları ile kadın izleyiciler tüketime yöneltilmektedirler. MTM' nin (Medya Takip Merkezi) araştırmasında, yerli dizileri en fazla tercih edenlerin kişisel bakım ürünleri, gıda ve dayanıklı tüketim malları sektörlerinden firmalar olduğu gözlenirken, özellikle yaz aylarının vazgeçilmezi olan terlik reklâmları dördüncü sırada yer bulmuştur (www.medyatakup.com). Bu örnekle de anlaşılacağı üzere prime time' da yayınlanan ve yüksek bir izlenme oranına sahip yayınlara verilen bu tür reklâmlar genellikle kadın izleyicilere (tüketici) yöneliktir. Tecimsel medya gücünü kullanarak, firmalar, özellikle kadınları potansiyel tüketici olarak görmekte ve onlara yönelik kampanyalar yapmaktadır. Bu alandaki bir diğer unsur da moda programlarıdır. Bu tür yayınlarda öncelikli kadınlara yönelik olarak güncel olan (moda) giysi, ayakkabı ve benzeri kıyafetler tanıtılarak bunların kullanımı teşvik edilmektedir. Bu tür yayınlar sonucunda ekonomik açıdan yetersiz olan çevrelerdeki kadınlarda ezikliğe ve eksiklik hissine neden olabileceği açıktır. Elbette ki bu durumdan en fazla ergenlik çağında olan genç kızlar etkilenecektir.

Televizyon kadın ilişkisi incelenirken ele alınması gereken bir başka yayın kuşağı ise "Yaseminin Penceresi", "Kadının Sesi" tarzındaki kadın hakları ve kadın sorunlarının tartışılıp konuşulduğu programlardır. Bu tür programlarda kadınlar hep ezilen, mağdur durumda kalan bireyler olarak gösterilmekte ve bu tür programlarla güya onların dertlerine çözümler bulunmaktadır. Ancak yakın geçmişte yaşanan acı bir olay, bu işin ekranda görüldüğü kadar basit olmadığını ve beklenmeyen sonuçlar doğurabileceğinin en açık kanıtıdır. Elazığ'da yaşayan Birgül Işık isimli bir bayan yaşadığı sorunları kendi başına çözemeyerek son çareyi televizyona çıkmakta bulmuş; evinden kalkarak İstanbul'a gelmiş ve "Kadının Sesi" adlı programa katılarak dertlerini anlatmıştır. Daha sonra programda o ve onun gibilerin dertleri tartışılıp konuşularak üzerine yorumlar yapılıp konu etraflıca tartışılmıştır. Programdan sonra evine dönen kadın öz oğlu tarafından babasının ve ailesinin azmettirmesiyle vurulmuştur. Basında bu olayın nasıl yer aldığına bir bakalım. "Elazığ'da, televizyondaki kadın programına çıktığı iddiasıyla oğlu tarafından silahla vurularak ağır yaralanan Birgül Işık, tedavi gördüğü Fırat Üniversitesi Fırat Tıp Merkezi'nde

hayatını kaybetti. Fırat Tıp Merkezi Başhekimisi Doç. Dr. İrfan Kaygısız, Birgöl Işık'ın solunum ve kalp yetmezliği nedeniyle hayatını kaybettiğini söyledi. Morg önünde toplanan Birgöl Işık'ın yakınları gazetecilere "Sizin yüzünüzden böyle oldu" diyerek saldırdılar. Işık, televizyonda yayınlanan bir kadın programına katıldığı gerekçesiyle 17 Mayıs 2005 tarihinde ondört yaşındaki oğlu tarafından vurulmuştu”

(<http://www.sabah.com.tr/2005/06/14/gnd109.html#TOP>).

Haberde de görüldüğü üzere Birgöl Işık'ın ailesi televizyonu suçlamaktadır. Peki ama gerçekten de suçlu olan televizyon mu ? Aynı olayla ilgili bir başka habere daha göz atalım. “Annem başını açtığı için vuruldu. Birgöl Işık'ın kızı Bircan Işık (12) annesinin, çıktığı Kadının Sesi programında başını açtığı için ağabeyi tarafından vurulduğunu öne sürdü. Annesinden, programa çıkması için başını açmasını istediklerini, ilk önce bunu reddeden annesinin iki gün sonra istenileni yaptığını dile getiren Bircan Işık, şunları söyledi: İstanbul'da terminaldeydik. Bir kadın geldi yanımıza. Dedi ki “Her türlü yardımı yapacağız, televizyona çıkaracağız ama başını açarsan.” İlk gün annem programa çıkmadı. İki gün sonra başı açık çıktı. Çünkü “başın açık olmazsa çıkartmayız” dediler. Biz, babam öldürür diye televizyona gitmedik. Sonra karakola gittik, üç gün kaldık. Elazığ'a dönüşte terminalde indik. İki abim bizi almaya geldi. Bir süre sonra annem oturduğunda küçük abim silahını ateşledi. Televizyoncular bize söyledikleri gibi yardım etmediler. “Tekrar geldiğiniz yere geri dönün” dediler. Bu kez polisler bizi gönderdi. Annem programa başı örtülü çıksaydı ağabeyim onu vurmazdı. Ama programcılar kabul etmedi” dedi (<http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2005/05/20/magazin/magazin8.html>). Küçük kızın anlattıkları ne kadar da acı öyle değil mi? Olayın diğer bir yönü de yayıncıların reyting uğruna hiç gözlerini kırpmadan bireyleri kullanmalarıdır. Sorunlara çare bulma amacıyla yayınlanan bu tür programlar sorunlara sebep olmaktadır ve olan yine kadınlara olmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK PROGRAMLARI

5. Dünden Bugüne Evlilik Programları

Her şey “Biri Bizi Gözetliyor” adlı yarışma programıyla başladı. On beş kişi bir evde gün geçiriyor, bunu gözetleyen halk yarışmacılara oy veriyor. İşte mantıksızlık burada başlıyor. Bir insan bir insanı niye gözetlesin? Belgesel değil ki hayvan ya da bitki türlerinin gizemli hayatını öğrenilebilsin. Yüzyıllardan beri varolagelmiş insanlar gibi on beş kişi uykusu geliyor uyuyor, karnı acıkıyor yemek yiyor, insanî ihtiyaçlar sergiliyor.

Bilinir ki Türk milleti aksiyon sever. Normal olarak seyircilerde daha ilk grupta yarışmaya heyecan katmak için Melihçiler ve Eraycılar diye saflara ayrıldı. Hatırlayın, o sıralarda Galatasaray - Fenerbahçe ezeli rekabeti gölgede kalmıştı. Bu taraflaşma toplumun iki farklı kültürünün beğenilerinin çatışması halinde ortaya çıkmıştır gelmiştir: Delikanlılık kültürünü simgeleyen beğeniler ve seçkin kültürü simgeleyen beğenilerin. Pierre Bourdieu'ye göre "beğeni", belli bir sınıfın yaşam biçemi ve farklı tercihlerinin birliğini materyal ve simgesel olarak ifade eden örüntülerdir (2002: 173). Bourdieu'yü izleyen Dell, beğeni ve toplumsal farklılaşma arasındaki ilişkiye dikkat çekerek, "... beğeni, toplumsal farklılıklarının işaretleyicisidir" demektedir (1998: 91). Tüm bu yarışmalarda iki gruba ayrılmış yarışmacıları destekleyen hayran toplulukları da bu yarışmacıları farklı beğenileri temsil ettikleri için tutmuş, her yarışmacının kimliğinde ise yukarıda kısaca bahsedilen iki farklı toplumsal beğeni düzeyleri materyal ve simgesel olarak ifadelerini bulmuştur.

Bununla bitse iyi. Yarışma yayınlandığı dönem boyunca meşhur olup kısa yoldan para kazanmak isteyen gençlerle dolup taşı. Bazıları ise “tek kasetlik şarkıcı”olarak müzik tarihindeki yerlerini aldılar. Bu yarışma sonunda Melih kaset çıkardı ama tek kasetlik. Çünkü bu kaseti hiç tutmadı. Bir tek Melih mi televizyon dünyasına girmeye çalıştı. Tabi ki hayır! Diğer yarışmacılarda bir şeyler yapmaya çalıştılar. Örneğin; kimileri televizyon kanallarında sabah programı sunmaya başladı, kimileri V.J.'lik yapmaya çalıştı, kimileri ise dizilerde kısa zaman rol aldılar. Ama hiçbiri bir sezondan fazla devam edemediler.

Buradan kendine pay çıkaran program yapımcıları ve televizyoncular oldu. Çünkü bu programların sonunda yapımcılar gördü ki konu aşk olunca yarışmanın reytingi daha fazla artmaya başlamıştı. Bunun üzerine evlilik ve aşk yarışmaları yapmaya başladılar. Buna da 2002'nin Ekim ayında başlandı. İlk yapılan evlilik programı ise "Ben Evleniyorum" olmuştur.

Günümüz televizyonlarının birçoğunda evlilik yarışmaları yer almaktadır. Bu yarışmalar hazırlanırken öncelikle Türk yapımcılar genellikle yabancı kanallardan örnek almaktadır. Yarışmaların Türk toplumuna en uygunlarını seçtikten sonra bu programların yapımcıları ile görüşülerek telif hakları alınmaktadır. Daha sonra program için uygun stüdyo bulunur ve yayın yapılabilmesi için en uygun dekorlar hazırlanır. Sonra yarışmacıların yaşamlarını sürdüreceği platformun hazırlanması ve dekorasyon işlemleri gerçekleştirilir. Son olarak da yarışmacı seçimine geçilir.

Yarışmacı seçimini deneyimli ve bilgili kişilerden oluşan bir jüri üslenmektedir. Bu jüride örnek olarak; program yapımcısı, yönetmeni, psikolog, aile danışmanı doktor gibi mesleklerden kişiler bulunmaktadır. Jüri kadrosu tamamlandıktan sonra sıra yarışmacı adaylarına ulaşmak için gereken yollar hazırlanır. Bunlar yarışmanın yapılacağı kanalda yayınlanacak olan kısa reklâm spotları ve gazete reklâmlarıdır. Bu işlem bittikten sonra kanalın bağlantılı olduğu bir gazeteden başvuru formları verilir. Formlar geldikten sonra jüri belli kriterler altında ilk elemesini yapar. Kriterler şu özelliklerden oluşmaktadır:

- Jüri bireyleri seçerken öncelikle, bu bireylerin kişisel özelliklerine bakmaktadır. Bu özellikler mutlaka baskın olmalıdır ki, programın reyting seviyesini arttırabilsin.

- İkinci olarak bireylerin eğitim durumlarını araştırmaktadırlar. Bunda mutlaka katılan bireylerin belli bir seviyede eğitim görmüş olmaları gerekmektedir. İstenen eğitim seviyesinin toplum geneliyle paralellik göstermesi ön koşuldur. Sebebi ise adayların değişik eğitim seviyelerinden olan izleyiciler ile yakınlık kurması vasıtasıyla izlenilirliği arttırmaktır.

- Üçüncü ve son olarak da bireylerin fiziksel özelliklerine bakmaktadır. Çok güzel ya da çok yakışıklı bireyler aranmamaktadır. Mutlaka bu kişilerin belli bir estetiğe sahip olması da beklenmektedir. Burada da amaç yine izleyici kitlesi ile olan "bunlar bizim içimizden kişiler" düşüncesini zedelemekten ancak

yine de televizyon ekranında da estetik olmayan bir görüntü yaratmadan seçim yapmaktır.

Diğer bir yarışmacı grubu ise ailelerdir. Bu grupta da ilk olarak ailelerin yaşam biçimlerine bakılmaktadır. Aday aile tipik Türk ailesi özelliklerini taşımalıdır. Böylece izleyici kendinden bir parça bulacak ve programı daha çok izleyecektir. İkinci kriter aile üyelerinin birbirlerine ne kadar bağlı olduklarıdır. Bu bağlılık Türk aile yapısının en büyük özelliği olduğundan izleyici, aileyi daha çok benimsemektedir.

Bu işlemler de bittikten sonra jüri kalan yarışmacı adayları ile ikinci bir eleme yapar. Bu elemelerde jüri yarışmacı adaylarıyla birebir görüşme yaparak onları ikinci bir kez sınamaktadır. Böylece yarışmaya en uygun adaylar da belirlenir. Yalnız program jürisi mutlaka çıkacak aksilikler için yedek yarışmacıları da seçer ve yarışmaya katılmaya hak kazanmış adaylara da şartları ağır olan birer kontrat imzalatılır. Bu kontrata göre yarışmacılar sağlık sorunu hariç yarışma evini ve yarışmayı terk edemez ve ettikleri takdirde yüklü bir tazminat ödemek zorundadırlar. Bu işlemler yapıldıktan sonra yarışma başlamaktadır.

Evlilik programlarının ilki olan "Ben Evleniyorum" adlı yarışmaya on iki erkek yarışmacı, seçilebilmek için beş gelin adayı da seçmek için katılmıştır. Bu yarışma sonucunda Şebnem isimli bayan yarışmacı ile Atilla adlı erkek yarışmacı evlenmişler ve şu anda bir çocuk sahibidirler. Daha sonra ki yarışmalar da ise son yarışma hariç evlenen olmamıştır. Son yarışma da Şale ile Ahmet adlı yarışmacılar evlendiler ama onlarda boşanmak için karar aldılar. Yalnız mahkemeye dilekçe vermediler. Bunun sebebi ise yarışmaya gerçek katılma sebebiyle aynı. Para! Eğer dilekçe vermiş olsalardı yani bu işi resmiyete dökmüş olsalardı ellerindeki, her şeyi yani; dayalı döşeli ev, araba, devre mülk, yarışma sonunda alınmış olan para ve altınlar, bunların hepsini geri vereceklerdi. Bu yüzden ayrılamadılar. Tabi ki, bu yarışmanın birde en önemli oyuncusu olan Semra hanım vardı. Oyuncu denmesindeki sebep, bu yarışma gerçekten bir oyun ve en iyi oynayan kazanabiliyor. Semra Hanım yarışmada kaybetti. Ama dışarıda kazandı. Hem de öyle bir kazandı ki ülkemizin sayılı assolistleriyle birlikte turnelere bile çıkmaya başladı. Yani bu yarışmanın verebileceğinden çok daha fazlasını kazanmaya başladı. Bir de Türkiye'de

inanılmaz büyük bir hayran kitlesi oluşturdu. Bu kitle Semra Hanım nereye gitse onunla birlikte gitmektedir. Semra Hanım'dan bahsedip oğlu Ata'dan bahsetmemek olmaz. Ata bu yarışmaya 18 Eylül'de girdi. Sinem isimli bir kıza aşık olup evlenmek istedi. Fakat baskın karakterli anne Semra, olumsuz tavır koyarak evlenmesini yasakladı. Bu yaşa gelmiş genç bir erkeğin anne karşısında bu kadar ezilmesi tüm Türkiye'de hayretle karşılandı. Babasız büyüyen bu gence annesi hem analık hem babalık yapmış olması sorulara bir nebze olsun cevap olmuştu. Fakat ebeveyn çocuğunun evlilik kararında bu kadar karışması uygun mu? Kanâtimce ebeveyn gelin adayında gördüğü olumsuz yönleri oğluna anlatıp son kararı evladının vermesini beklemelidir. Ata'nın hikayesi bununla da bitmiyor. Annesi ve sevgilisi ile olan ilişkileri onu kısa sürede tüm ülkede popüler yaptı. Ve tabi günün birinde yarışma bitti. Kısa sürede ulaşılan pırıltılı şöhret hayatı sönmeye başladı. Bu tür yarışmalarda popüler olan diğerleri gibi Ata'da unutulmaya başladı ve Adana'dan acı haber geldi. Ata şarkıcı Cansever'le gittiği Adana'da bir otel odasında uyuştucu komasından ölmüştü. Yarışmada büyük reyting alan Ata şimdi de ölümüyle reyting almıştı. Bir ilginçlikte ölüm tarihi 18 Eylül'dü.

Birde Caner ile Tülin vardı. Bu maraz aşk (!) Hâlâ da devam etmekte ve sabah programlarında kendine yer bulmaktadır. Bu iki yarışmacıda 2003–2004 sezonunun flaş isimleriydi. Bir ara evlenecekler dendi ama olmadı. Daha sonra ayrıldılar dendi gene barıştılar. Caner, Tülin'in evini bastı, sonra köyüne gitti onu ailesinden istemeye çalıştı ama karar değiştirdi ve son olarak intihara teşebbüs etti başarılı olamadı ve hastahaneden televizyon yayınlarına katıldı. Bunların sebebi ise reyting. Aslında Caner bir güzellik merkezi açtı ve adını duyurmaya çalışıyordu. Daha sonradan anlaşıldı ki Caner, bir şarkıcı ile aşk yaşamış. Tülin ise bir hastanede psikolojik tedavi görmekte. Demek ki bu kadar hızlı çıkışlar inişler insan psikolojisini olumlu etkilemiyor. Böylece bu masal da bitti.

Bu yarışma şimdi de Kanal D'ye transfer oldu ve orada halen devam etmektedir. Yalnız orda bu karakterler kadar gazetelere manşet olan herhangi bir yarışmacı olmamıştır.

Bu yarışmaların başarısı toplumda da birçok şekilde yankı buldu. Bazı gruplar sadece "oyun" ve bu oyun ile birlikte ortaya çıkan telegörsel kimlikler ile ilgilendiler. İnternette telegörsel kimlikleri tartışan forumlar ortaya çıktı.

Muhafazâkar görüşlü partilerin temsilcileri ise katıldıkları tartışma programlarında bu program türünün "Türk örf adetleri ve aile yapısı ile bağdaşmadığını" ve "Türk ahlâkî değerlerine zarar verdiğini" öne sürdüler. Bunların yanı sıra, RTÜK Show TV'ye, bu programın yayınından dolayı "genel ahlâkî kuralları, toplumun huzurunu ve Türk aile yapısını bozduğu" için yayından durdurma cezası verdi. Bazı köşe yazarları bu cezayı desteklediler. RTÜK de bu programın gençlerin ahlâkını bozduğunu ve gayri-ahlâkî ilişkilere gençleri yönlendirdiğini açıkladı. Show TV ise programa yönelik yapılan bu eleştiri ve suçlamalara, programın en az on yedi ülkede yayınlandığını ve bu yerlerde programın "gayri ahlâkî" bulunmadığını açıklayarak tepki gösterdi. RTÜK ise ülkenin her yanından 2817 izleyici telefonu aldıklarını ve izleyici tepkilerinde programın gece yarısı gösterilen erotik programlarla birlikte geç saatlerde yayınlanmasının talep edildiğini açıkladı. Tüm bu tartışmalar devam ederken, RTÜK'ün kararı İstanbul'daki bir iletişim konferansında "sansürün geri dönüşü" olarak sert bir biçimde eleştirildi. Daha sonraki bir tarihte RTÜK ilk yayın durdurma kararına benzer bir şekilde yine yayın durdurma kararı aldı. Ancak bu kez kararına şu cümleyi de ekledi: "Yarışmacılar komünal bir yaşam sürmektedir. Show, gençlerin para ve şöhret kazanmak için her şeyi yapmalarının mübah olduğu sanal bir yaşam tarzı yaratmaktadır."

Bu tip yarışma programları "toplumsal ve kültürel bir olgu" olarak ulusal gazeteler ve dergilerde oldukça kapsamlı bir şekilde tartışıldı. Bazı köşe yazarları bu programlar ile yakından ilgilendiler ve Türkiye'de nasıl ve neden böyle bir "olgunun" ortaya çıktığını tartıştılar. Köşe yazarlarının bakış açısı genel olarak olumsuz idi. Hatta Ece Temelkuran "gündelik yaşam pratikleri ile kaynaşmış neo-liberal değerlerin vücut bulmuş hâli olduğunu öne sürüp, dedikodu yapmak ya da dans etmekten başka hiçbir şey yapmayan sıradan insanların ekran içinde görünürlülük kazanmasının, "gönüllü işkence toplumu" nun kültürünü işaret ettiğini yazdı (Milliyet: 17 Mart 2002). Bu yeni kültür; okumaktan, üretmekten ziyade tüketme eğilimi içinde bulunan, entelektüel bir birikimden ziyade bedenini teşhirine önem veren gençliğin yaşam biçiminin bir göstergesi olarak yorumlandı. Perihan Mağden, bir yarışmacısının sözlerini aynen alıntıyla aktardı: "Bugüne kadar çok şey yaptım: dans, aerobik, müzik, modellik..." Köşe yazarı yarışmacının kendine yönelik

değerlendirmesini/kıymet biçmesini ise şu şekilde yorumladı: "hiçbir şey yapmamak" (Radikal: 19 Mayıs 2001). Diğer medya eleştirileri genellikle programın doğasına yönelikti ve programın gözetlemeciliği teşvik etmesinden, anlık şöhretler yaratmasından, "içi boş" konuşmalardan dolayı eleştirmekteydi.

Türkiye'de hayranlık olgusu çoğunlukla bir spor takımını tutanlar ya da belli bir tür müzik sanatçısını izleyenler arasında görülür. Ancak bu yarışmaların ortaya çıkışından sonra, yeni bir tür hayran kültürü ve hayran topluluğu olgusu da gelişmiştir. Gerçek televizyonun anlatısal açıklığı ve melezliği izleyicilerin anlam inşa etme sürecine bir çok şekilde katılabilmesine olanak sunarken, bazı izleyiciler de hayran topluluklarını oluşturmuşlardır. Bazı izleyiciler boş zamanlarını hatta çalışma zamanlarını programı mümkün olduğunca düzenli ve devamlı izlemeye adanmışlardır. Buna ek olarak, bu izleyicilerden bazıları programda gerçekleşen olayları ve karakterler arasındaki ilişkileri tartışmak ve irdelemek üzere resmi on-line tartışma gruplarına veya bazı tartışma programlarına doğrudan ya da telefon aracılığı ile katılmışlardır. Bazı yarışmacılarının hayranları yarışmacıya aşırı bir şekilde bağlanmış, onun habitus'unu kendilerinininkilerle, kendi arzu ve duruşları ile ilişkilendirmişlerdir. Pierre Bourdieu'nün kullandığı şekliyle *habitus*, bireylerin içine doğdukları çevrenin yanı sıra, toplumsal sürecin ve pratiklerin konumlandırmalarını imlemektedir. Habitus, toplumsal kimlik, düşünce, zevk ve alışkanlıkların bir bütünüdür (Türkoğlu, 2003). Habitus'la olan bu ilişkinin sonucunda, hayran kitleleri, tuttıkları yarışmacıya ilişkin enformasyon değiş-tokuşunda bulunmuşlar, evde meydana gelen olaylar ve evin sakinlerinin eylemlerine ilişkin ahlâkî değerlendirmeler üretmişlerdir. Program sona erdikten sonra da, yarışmacının özel hayatını izleyerek, onunla iletişim içinde olmayı arzu etmişlerdir.

Burada, hayran topluluklarının kurulmasında ortaya çıkan en önemli öge, gerçek televizyonun bir özelliği olan konuşma ediminin kendisidir. Konuşma edimi aracılığı ile hem yarışmacılar hem de yarışmacıların hayran toplulukları kendi kişiliklerini, değer yargılarını açıklamışlar ve kendileri için bir duruş noktası çizmişlerdir. Sıradan "gerçek" insanların, hakkında konuşulan şöhretler haline gelmesi, Hill ve Couldry'nin çalışmalarında da vurgulanan bir olgudur (Couldry, 2002; Hills, 2002b). Bu canlı tartışmalar hayran toplulukları ve anti-hayran

toplulukları için kendi anlam pratiklerini üretme olanağı sağlamakta ve yeni yıldızlık sistemine katkıda bulunmaktadır. Yeni yıldızlık sisteminden, yukarıda bahsedildiği gibi, sıradan bireylerin medyada metinlerarası bir biçimde görünürlük kazanarak yıldızlaştırılmalarıyla medyanın popüler kültüre eklediği bir süreci anlıyoruz (Jenkins, 1992:76). Hayran toplulukları toplumsal ve kültürel toplulukların içerisinde diğer hayran toplulukları ile etkileşim içerisinde kurulmakta ve şekillenmektedir. Metinlerarasılık, hayranlık olgusunun gelişmesinde güçlendirici bir rol oynamaktadır.

Bu yarışma programlarında geniş kapsamlı bir metinlerarasılık sözkonusudur. Telegörsel kimliklerin kurulmasında sadece ev sakinlerinin mahrem hayatlarını kamusalallaştırmaları değil, yapım şirketinin bilinçli olarak başvurduğu metinlerarasılık uygulaması da önemli bir rol oynamaktadır. Metinlerarasılık, yarışma-oyundan alınan kesitlerin farklı yapımlarda kullanılması veya farklı mecralarda bu kesitlerin dolaşıma girmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ardışık programların yanısıra paparazzi programlarında, magazin programlarında, ciddi tartışma programlarında ve ana televizyon haberlerinde yarışma karakterleri gündeme gelerek, yarışma olay örgüsünün ve kurgusunun metinlerarası dolaşımı gerçekleşmiştir. Metinlerarasılık aynı zamanda ev sakinlerinin hayran topluluklarının oluşmasına ve görünür olmasına kaynaklık etmektedir. Özellikle ev sakinlerinin internetteki forumlarında ortaya çıkan hayran toplulukları, bu yapıyı "delikanlı olmak", "dürüst olmak" vb. ahlâkî değerler bağlamında tartışarak, sakinleri ve sahnelenen yaşamlarını kendi gündelik yaşamlarına dahil etmektedir. Yani izleyici ev sakinleriyle bir tür empati ilişkisi kurmaktadır.

Birde paranın diğer yüzü yani bu tip yarışma programlarına karşı olan anti-hayran kitlesi açısından yaklaşımlar doğmuştur. Anti-hayran topluluklarını "bir metin ya da türden şiddetli bir biçimde nefret eden, onları saçma, bayağı, ahlâkî olarak yozlaşmış ve/veya estetik olarak düşük (Jonathan Gray: 2003: 70) " bulan hayranlar olarak ifade edilebilir. Anti-hayranlar bu hislerini çoğunlukla "nefret alanları" vasıtasıyla görünür kılmaktadırlar. Bunun Türkiye'deki örneklerinden biri "ekşisözlük" adlı, orta ve üst sınıf üniversite öğrencilerinin ve kimi medya çalışanlarının günlük olarak internette yayınladıkları bir sözlüktür. Bu sözlüğe madde yazan çeşitli kullanıcılar gerçek televizyonunun ardında

yatan düşünceye ve ideolojiye olan eleştirilerini ve nefretlerini açıkça dile getirmekte ve katılımcı yarışmacılar hakkında olumsuz yorumlarda bulunmaktadırlar. Yarışmacıların kökenleri, programdaki konuşmaları ve davranışları, şovun formatı hakkında konuşmaktadırlar. Böylece, yarışmayı dikkatli bir biçimde seyrettikleri ve ayrıntıların üzerinde durdukları anlaşılmaktadır.

Gray'in bahsettiği diğer bir kategori olan hayran olmama durumunda ise, belli bir programın izleyicileri, hayranlıkta ve anti-hayranlıkta olduğu gibi metni bu kadar ayrıntılı takip etmemekte, gündelik yaşamlarına taşımamaktadır (Gray, 2003: 74). Hayran olmayanlar da gerçek televizyonunu seyretmekte ancak bu metnin anlatısına bağlanmamaktadır. Programı kaçırdıklarında rahatsız olmamakta ve program metninin diğer medya dolaşımını takip etmemektedir. Henry Jenkins'in de belirttiği gibi, "medya metninin-hayranları oldukça yaygın medya metinleri boyunca metinlerarası bağlantılar kurmaktan haz alır" (1992: 36). John Fiske'ye göre de, hayran kültürü "izleyicinin üretici gücünü" işaret etmektedir (1992). Türkiye'deki tabloid basın da çeşitli hayran topluluklarının bu ihtiyaç ve arzularını karşılar. Bu tip yarışma programlarının daimi izleyicileri ve yarışmacı hayranları da tabloid basın tarafından keşfedilen yeni bir hedef tüketici kitesidir. Bu nedenle, yarışmacı evi ve karakter oluşumu üzerine yaratılmış/kurulmuş öyküler medya endüstrisi tarafından yaygın bir şekilde dolaşıma sokulur. Böylece bir yandan yarışmanın pazar payı büyütülürken, program ve bağıntılı programların izlenme oranları artırılır.

Tüm yarışmacılar hemen hemen neredeyse anti-politik bir tavır içinde olup, Türkiye'deki genç kuşakların birer klişe temsilcileri idi. Programa yönelik en sert eleştirilerden birisi, programın gençler arasında, bu gibi yarışma programlarına katılarak ve görünür olarak kolayca zengin ve şöhret olunabileceği şeklinde yeni bir düşünce biçimini/zihin örüntüsünü teşvik ettiği şeklinde idi. 1960 ve 1970'lerde Türk sinema endüstrisi dünyanın belli başlı sinema endüstrilerinden biriydi ve oldukça güçlü bir yıldızlık sistemi vardı. 1990'larda bu yıldızlık sisteminin ortadan kalkmasından bu yana, sadece gerçek televizyonun yarattığı bu yeni yıldızlık sistemi onun yerini alabilmiştir. Yeni yıldızlık sistemi ve yeni hayranlık olgusu bu yarışmalar ile ortaya çıkmış ve bir şekilde geçmişi ikâme etmiştir.

5.1. Türk Ailesi ve Televizyon

Endüstri devrimi ile birlikte kaçınılmaz olarak, toplumun diğer kurumlarında ve ailede de önemli değişimler olmuştur. Ailede gözlenen bu değişimler, dünyadaki diğer toplumlardan farklılıklar gösterse de Türk ailesi için de geçerlidir. Türkiye’de özellikle 1960’lardan sonra başlayan hızlı kentleşme ve endüstrileşme Türk ailesini de etkilemiştir (Demiray: 1999:1).

Mübeccel Kıray (1984: 29) yazdığı kitapta, büyük kentte yaşayan ve değişen Türk ailesinin değişme nedenlerini şöyle sıralar: Değişen mekânlar, değişen hayat kazanma biçimleri, aile kompozisyonunda değişimler, roller ve ilişkilerde yaşanan değişim, kadının çalışmasıyla değişen ev içi roller, çocuk yetiştirilmesi, konum sağlamak, güvence ve uyum. Çiğdem Kağıtçıbaşı (1993:54) ise Türkiye’de ailenin kentleşmeyle beraber, sosyal etkileşim, kişiler arası bağlılık ve karşılıklı bağımlılığa dayanan yeni yapısı içinde melezleştiğini, bunun da “melez aile” kültürünü ortaya çıkardığını söyler. Emre Kongar (1998:598-599), Türkiye’de ailenin gerek geleneksel, gerekse çağdaş toplum yapılarında görmediğimiz kendine özgü bir yapı kazandığını, toplumun değişim ve dönüşüm sürecinde bu durumun özel bir aile yapısı yarattığını belirtir.

Türk ailesi sosyolojik değişim geçirmiştir ve halende geçirmektedir. Toplumsal değişimin getirdiği zorlamalar kadar; kültürel ve dünya görüşü kalıplarının değişimi ve bireylere sunumu ile de büyük aile (üç kuşak bir arada aile) de yıpranmaktadır. Çekirdek aile ve bu ailenin tüketim toplumu şartlarında yaygınlaşması, bu gelişmenin teşviki, büyük ailenin parçalanma sürecini arttırmaktadır. Bu da ailede otorite parçalanmasına, fakat asıl önemlisi iş gücü aşınışına neden olur. Üçüncü kuşağın eğitimi ve bakımı henüz bu alanda anonim müesseselerin gelişemediği toplumumuzda büyük meseleler meydana getirmektedir. Aile içi iş bölümüyle çözümlenecek sorunlar, çekirdek ailede büyür. Tüketim kalıpları, çekirdek ailede sorunlar yaratır. Tüm bu sorunlara ve geçirdiği sarsıcı değişimlere rağmen Türkiye, aile birliğini koruyabilen ülkelerin başında gelmektedir (Ortaylı, 2000:157-158).

Aile kurumunun önemli olduğu ülkemizde, kurumun değişen ekonomik ve toplumsal koşullara uyumunun en önemli araçlarından biri de medyadır. Özellikle değişen koşullar içinde biçimlenen medya çıktıları, bu koşullar içinde var olan kurumları -başta aile kurumunu- da etkilemektedir. Louis Althusser’in

(1994: 128) vurguladığı gibi devletin ideolojik aygıtlarından olan medya ve aile kurumu ile bu kurumların karşılıklı ilişkileri, diğer kurumlara oranla iki kat daha politiktir. Hem medya çıktılarının kodlanması sürecini hem de izleyicinin bu kodları açma anında ve sonrasında kapsayan sürecin bütünü belirleyen ise hakim olan değerler ve güçler arasındaki ilişkilerdir. İzleyicinin medya çıktılarını anlamlandırması da tüm bu ideolojik süreçten bağımsız değildir. Özellikle televizyonun üst yapısı ve anlatısı içinde yer alan farklı program türleri ve metinleri kendi yapılaşmaları içinde zaman zaman mesajları izleyicisinin tercih edilen yönde açmasına neden olurken zaman zaman da karşı çıkmasına, direnmesine ve tartışmasına olanak verir. Televizyon metni, izleyicinin tercih edilen yönde mesajları açmasını istese de bu her zaman garantili değildir. Televizyon mesajlarını algılama sürecinde izleyicinin ev içi ortamı, bu ortamdaki rolü, cinsiyeti, toplumsal konumu, kültürel geçmişi ve daha pek çok değişken bu süreci etkiler.

Fiske (1987:94-95), Barthes'ın (2002) yazarsal metin ayrımından yola çıkarak televizyon metinlerinin üretimsel (yapımcıl/producerly) olduklarını öne sürerken, Bahtin'in çokanlamlılık ve metinler arasılık, Volosinov'un işaretin çok vurgululuğu kavramlarından yararlanmış, bu kavramları medya analizlerine taşımıştır. Fiske, Barthes'ın yazarsal metin ayrımının da Eco'nun (1979) açık ve kapalı metin ayrımından hareket ettiğini söyler. Okurcul metin kapanırken, yazarsal metin farklı anlamlara açılır. Silverman (1983), yazarsal metni tanımlarken belli bir bağlam içindeki dört özelliğinin altını çizer: "Üretim", "yapı", bunları içine alan "süreç" ve "parçalılık". Parçalılık televizyon metninin temel özelliklerinden biridir. Fiske, televizyon metnini tanımlarken Eco ve Barthes'ın teorilerinin ışığında, açık, yazarsal ve bu haliyle avant-garde (öncü) metinlere benzediğinin altını çizer ve yapımcıl bir metin olarak yazarsal metinlerden ayrılan yönlerinin onu popüler metin yaptığını söyler.

John Ellis (İnal:2001:221), televizyon anlatısının özelliklerini şöyle belirtir: Televizyonda görsel göstergeler anında, doğrudandır, izleyiciye seslenir. İzleyici ve metin arasındaki uzaklık ortadan kalkar. Gerçek zamanı kullanan televizyon bize, evinde oturan aileye seslenir. Günlük yaşamın doğal akışını ve rutinini kurarlar. Bir süre sonra dizilerde yer alan tiplere ve karakterlere iyice alışırız. Bu karakterler değişir, dönüşür. Televizyonun parçalanarak akan anlatısı onu

süren, sonlanmayan bir üst anlatı haline getirmiştir. Parçalarla akan televizyon anlatısı farklı türleri ortak bir paydada birleştirir. Televizyon anlatısı türsel uzlaşmaların ötesinde, türleri içine alarak birbirine benzeştirir. Türler arasındaki bu benzeşme, hem paradigmatik boyutta (sonlanma) hem de sentagmatik boyutta (parçalanma) ortaya çıkan bir yapılaşmadır. Televizyonun parçalanarak akan anlatısı, anlamlandırma biçimini ve temsilleri de şekillendirir.

Televizyon metninin yukarıda saydığımız kendine has özellikleri, televizyonun ve metninin izleyicisi ile girdiği ilişkiyi değerlendirirken daha dikkatli olmamız gerektiğini özetlemektedir. Televizyonun bu parçalı ve sürekli akışı içinde izleyici, 'güç bende artık' edasıyla elinde kumanda aleti programların birinden diğerine gezinir. Üstelik bu gezinti hali içinde başka işler de yapabilir. Yapılan alan araştırmaları, kadın ve erkeklerin televizyonu kullanma biçimleri arasında da farklılıklar olduğunu bulgulamıştır. Geleneksel özelliklerini hâlâ koruyan geçiş dönemindeki kentli Türk ailesi için televizyonu kullanmak, bir anlamda iktidar sahibi olmak anlamına gelir. İşten eve yorgun gelen baba için televizyon yorgunluk ve stresin atıldığı, anne için ev işi ve çocuğun bakımıyla beraber kullandığı bir araç olur. Televizyonun cinsler arası farklı kullanımlarına rağmen her ikisi için de ortak olan nokta, televizyon izleyicisinin dikkatli bir izleme edimine sahip olmamasıdır. Ev içi ortam izleyicisini sürekli olarak böler.

Yapılan araştırmalar, aile içi program seçimlerinde de farklılıklar olduğunu, haber, belgesel, tartışma ve spor gibi daha 'ciddi' programları erkeklerin, soap opera (Diziler), moda, özellikle kadınlar için hazırlanmış sabah ve öğleden sonra kuşak programlarını (ki bu kuşaklarda kadınlar için yemek tarifleri, çocuk bakımı, pratik bilgiler ve eğlence bir arada sunulur) ise kadınların tercih ettiğini göstermiştir. Fakat özellikle Türkiye'de son yıllarda televizyon program türlerindeki değişim ve dönüşümlerin etkisinde bu farklılıkların azaldığı kanısındayız. Çünkü televizyon programlarının anlatı yapısı ve türsel özellikleri gitgide daha birbirine benzeyerek (pek çok program türünün serileşme yönünde geliyor olması) kadın ve erkek izleyicinin her ikisini de hedeflemektedir.

Televizyon, aile kurumunun varlığının sağlıklı temeller üzerinde devamı konusunda da olumsuz etkiler yapabilmektedir. Öteki toplumsal kurumlar gibi, aile kurumunun temelini de insanlar arası ilişkiler oluşturmaktadır. Sağlıklı ailenin ön koşulu, aileyi oluşturan bireyler arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması ve

sağlam temellere dayanmasıdır. Televizyon, bireylerin; aile içi ilişkilerin sağlamlaştırılmasına, bu ilişkilere derinlik kazandırılmasına, aileyi oluşturan bireyler ararsındaki iletişim ve etkileşimin etkin ve kalıcı kılınmasına yardımcı olacak; bütün bunların sonucunda da sağlıklı bir aile ortamı oluşturabilmesi ve sürdürülebilmesine olanak sağlayacak zamanlarını çalmaktadır. Daha öz bir anlatımla bireyler, aile ilişkilerinin geliştirilmesinde ve aile ortamının sıcak bir yuvaya dönüştürülmesinde çok önemli işlevlere yönelik olarak kullanabilecekleri serbest zamanlarını, televizyon karşısında harcamaktadırlar. Bu ise aile içi etkileşimi zayıflatmakta ve bireyler arasındaki ilişkileri hem nicelik, hem de nitelik bakımından olumsuz olarak etkilemektedir. Sonuçta da aile içi ilişkilerin seyri, “aynı çatı altında fakat birbirine yabancı bireyler” boyutuna doğru sürüklenmektedir. Bu durum, çocukların sosyalizasyonunu ve kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek çok ciddi riskleri de beraberinde taşımaktadır.

Türkiye’de kentli ailelerin televizyon ve metinleri ile kurduğu ilişki, bireysel ve karmaşıktır. Bu yüzden de geçmişten farklı olarak, izleyici üzerine odaklanan araştırmaların artması gerekmektedir. Bu odaklanma salt bir alımlama analizi olmaktan ziyade, tarihsel-toplumsal koşulları içinde izleyiciyi anlamaya yönelik olmalıdır. Televizyon, ekonomik sıkıntılar çeken, kentin yoğun, yorucu ve gerilimli yaşamı içinde bunalan izleyicisine bir yandan bu sorunlarından kaçışı için farklı olanaklar sunarken bir yandan da yarattığı temsili dünya içine hapseder. Bu temsili dünyada, kapitalist değerler gizli ya da alenen, profesyonel kodlarla yüceltilerek haklılaştırılırken, izleyici için kapitalist dünyadaki kahramanlarının eylemleri doğallaşmıştır. Televizyon anlatısı, izleyicisine bir taraftan özgürlükler tanırken diğer taraftan belli kodlarla onu bilinçli olarak sınırlayan bir yapılaşmaya sahiptir. Televizyon anlatısının profesyonellerce kurulan bu yapılaşmasının yanına izleme ve anlamlandırma sürecinin karmaşık yapısı da eklenince, analizlerde alan araştırmalarının önemi bir kat daha artmaktadır. Alan araştırmalarının birey/özne olarak izleyicinin önemine vurgu yapmasına rağmen bu etkinliği ölçülü kullanmamız gerekmektedir. Çünkü televizyonu ve televizyonun izleyicisi ile kurduğu ilişkiyi eksiksiz değerlendirebilme çabalarında, televizyon aracının kendisi, televizüel söylem, televizyon mesajlarının yorumlanması, aracın kendisinin kullanımı ve tüketimi gibi farklı evreler ve bu evreler içinde farklı değişkenler, bu değişkenlerin

birbirleriyle ilişkilerini kapsayan bir süreçle karşı karşıyayız. Bu karışık süreçte izleyicinin gerçek konumunu bilmek ve kendisinden bire bir aldığımız verilerle çözümler yapmak sanırım televizyonu ve izleyicisiyle olan ilişkisini anlama çabamızda önemli ipuçları sağlayacaktır. Çağdaş bir masal anlatıcısı olarak kabul gören televizyon, ailelere masal anlatmaya devam ederken, araştırmalar, hem masalı ve anlatıcısını hem de dinleyicisini/izleyicisini ve onun kişisel serüvenini anlamaya, anlatmaya devam edecek...

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ULUSAL TELEVİZYONLARDA YAYINLANAN EVLİLİKLE İLGİLİ PROGRAMLARIN, HALK ÜZERİNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ (ELAZIĞ İLİ KIRSAL ALAN ÖRNEĞİYLE)

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE METODOLOJİSİ

6.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Türkiye'de yayınlanan evlilik yarışma programlarının Elazığ kırsalı üzerindeki etkilerinin belirlenmesidir.

Evlilik programları furyasından daha önce BBG (Biri Bizi Gözetliyor) adlı bir yarışma düzenlenerek televizyonlarda yayınlanmaya başlamıştır. Bu yarışma programı yurtdışında yayınlanan benzerlerinin (Big Brother) telif hakkı alınarak ülkemize getirilmiş ve izlenme oranları yüksek çıktığı için ilerleyen zamanlarda farklı format ve adlarda tekrar tekrar yayınlanmıştır. Bugüne kadar yayınlanan evlilik programlarının isimleri şunlardır: Ben Evleniyorum, Biz Evleniyoruz, Kalplerde İkinci Bahar, Size Anne Diyebilir miyim?, Bir Prens Aranıyor, Sevda Masalı, Beyaz Atlı Prens, Sahte Gelin ve Hayaller Gerçek Oluyordur. Bu programların genel amacı aynı evde kalan gelin ve damat adayı yarışmacıların finalde evlenmesidir.

Program ilk olarak yabancı ülkelerde yayınlanmıştır. Çeşitli yapımçı firmalar tarafından telif hakları satın alınarak ve tekrardan düzenlenerek ülkemizde yayına koyulmuştur. Bu noktada ülkemiz koşullarının da değerlendirilerek izleyicinin bu tarz programlara hazır olup olmadığı da tartışılmalıdır. Araştırmalar sırasında rastlanan pek çok internet sitesinde yapılan mini anketlerde bu tarz programların ahlâkî açıdan insanımıza uygun olmadığı saptanmıştır. Peki hâlâ durum gerçekten böyle iken neden bu programlar çok büyük yankılar uyandırmış ve kitleleri peşinden koşturmayı başarmıştır. Bu çalışma ile örneklem için seçilen halka önceden hazırlanan çeşitli sorular (anket) sorularak düşünceleri ortaya koyulmak istenmiştir.

Bu programlar eğlence, yarışma formatlı yayınlardır. Farklı televizyon kanallarında farklı formatlarda yayınlanmış ve yüksek izlenme seviyelerine

(reyting) ulaşmışlardır. Yayınlandığı tüm sezonlarda halkı ekran başına taşımış, gündem oluşturmuş ve hatta ana haber programlarına bile konu olmuştur. Öncelikli amacı eğlendirmek ve yarıştırmak olan programlar yarışmacıların özel hayatları, yaşadıkları ev içerisinde yaşadıkları sansasyonlar ile halkın dakişilere ve olaylara taraftar olmalarına neden olmuştur. Halkı bu denli etkileyen ve peşinden sürükleyen evlilik programlarının Elazığ kırsalı üzerindeki etkileri yapılan alan araştırmasıyla ortaya konmuştur.

6.2. Problem Cümlesi

Televizyonlarda özellikle en çok izlenme oranının olduğu saatte (prime-time) yayınlanan evlilik yarışmalarının toplum üzerinde etkisi var mıdır? Alan araştırması sonunda elde edilen verilerle Elazığ'ın kırsal bölgelerinde yaşayan halkın nasıl etkilendiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

6.3. Araştırmanın Sınırları

Araştırma; evlilik yarışmalarının yayınlandığı saat açısından her yaştan izleyiciye ulaşabildiği, özellikle bayanların günlük aktivitelerinin aksamasına yolabilecek kadar çok izlendiği ve merak edildiğinden etkilerinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Yarışmalar pek çok defa tartışılıp üst kurul (RTÜK) tarafından uyarılmış hatta kanalların kapanmasına neden olmuştur. Evlerde ev halkı arasında izlenmesi veya izlenmemesi için çeşitli tartışmaların yaşandığı görülmüştür. Ayrıca küçük yaşlardaki izleyiciler üzerinde de olumsuz etkilere neden olabileceği düşünüldüğü için araştırma daha da önem kazanmaktadır. Evlilik yarışmaları eğlence amaçlı programlar olmasına rağmen izlendiği noktada kalmayıp zaman zaman kamu oyununun da gündemine oturmayı başarmıştır.

Evlilik programlarının ister olumlu ister olumsuz olsun toplumu etkilediği açıktır. Özellikle kırsal kesimdeki halkın evlilik yarışmalarıyla ilgilenip ilgilenmediğinin ve ne ölçüde takip ettiğinin belirlenmesi bir diğer merak konusudur. Kırsal bölgelerde yaşayan halk genel olarak eğitim seviyesi, ekonomik seviye ve sosyal statü bakımından büyük kentlerde yaşayanlardan farklılıklar gösterir. Genel olarak hayvancılık ve tarımla uğraşan kırsal kesim halkı üretken bir yapıya sahiptir. Kentleşmiş nüfus ise bunun tam tersine tüketici konumundadır. İşte bu farklılıktan dolayı bu tarz yarışmaların kırsal kesimde

yaşayanların kentlerde yaşayan insanlardan daha farklı etkilenebileceği sorusunu akla getirmektedir. Şu bilinen bir gerçektir ki her birey içinde bulunduğu sosyolojik ve ekonomik koşul farklılığından dolayı farklı ihtiyaçlara sahiptir. Alan araştırmasıyla desteklenen bu çalışma ile sorulara cevap veren bireylerin (kırsal kesim halkı) bu tarz programlar hakkındaki genel görüşleri somut bir şekilde ortaya konulmuş olacaktır.

Evlilik yarışmaları ile ilgili olarak daha önceden kırsal kesimi inceleyen bir çalışma yapılmamış olması bu araştırmanın önemini bir kez daha artırmaktadır. Bu araştırma sonunda elde edilen veriler pek çok yeni bilgi ve düşünceye ışık tutacaktır.

6.4. Hipotezler

6.4.1. Temel Hipotezler

Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili yarışma programları Elazığ kırsalındaki halkı etkilemektedir.

6.4.2. Alt Hipotezler

Alt hipotezlerimiz ise;

1. İnsanlar genellikle boş vakitlerini televizyon izleyerek geçirmektedirler.
2. Elazığ kırsalında kitle iletişim araçları içinde en fazla takip edileni televizyondur.
3. Televizyon genellikle haber alma ihtiyacının doyurulması için izlenmektedir.
4. Araştırma grubu genel olarak televizyondan aldığı haberlere inanmaktadır.
5. Evlilikle ilgili programlar merak edildiği için izlenmektedir.
6. Bu programlarda meydana gelen tartışma ve kavgaların sebep ve sonuçları genellikle merak edilmektedir.
7. Bu yarışmalarda meydana gelen kavgalar izleyiciyi rahatsız etmektedir.
8. Bu programlar yerine başka programlar yayınlanmalıdır.
9. Bu programlar gelenek, görenek, örf ve adetlerimize uygun değildir.
10. Bu programlar kültürel ve ahlâkî açıdan olumsuz etkilere sahiptir.

11. Programların çok fazla takip edilmesine rağmen böyle bir programda evlenmek istenmemektedir.
12. Denek grubu kendi ailesinden veya yakınlarından kimsenin böyle bir yarışmada evlenmesini istememektedir.
13. Elazığ kırsalında geleneksel (görücü usulü, beşik kertmesi...) evlilik usullerinin daha sağlam temeller üzerinde olduğuna inanılmaktadır.
14. Evlilikle ilgili programlar çok izlenilmesine rağmen denek grubu tarafından yayın saati takip edilmeyip denk gelinirse izlenilmektedir.
15. Bu programlar yüzünden evde tartışma yaşanmaktadır.
16. Denek grubu tarafından bu programlar her anlamda zararlı görülmektedir.

6.5. Araştırma Evren ve Örneklemi

Bu araştırma kapsamında televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili tüm yarışma programlarının (farklı formatta ve farklı kanallarda) Elazığ kırsalı üzerindeki etkileri alan araştırmasıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın evreni Elazığ'ın merkeze bağlı ilçelerinin köy, mezra ve mahallelerinde yaşayan farklı yaş, cinsiyet, eğitim grubuna mensuptur. Genel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan grup içerisinde farklı mesleklerden denekler de bulunmaktadır.

Çalışmanın temelini oluşturan anket 1008 kişiye, 1 Mayıs – 15 Haziran 2005 tarihleri arasında bilimsel bir temelde uygulanmıştır.

Alan çalışması; yaklaşık sekiz anketörden oluşan bir grup ile tarafından kırk beş gün süre boyunca hedeflenen kişi sayısına ulaşana değin sürdürülmüştür. Evler, kahvehaneler dolaşmış ve her deneğe tüm sorular anketörler tarafından yüz yüze sorulmuş ve verilen cevaplar doğrultusunda anketler değerlendirilmiştir.

6.6. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında; konu kapsamındaki tanımlar ve kavramlar (kitle iletişimi, televizyon, iletişim modelleri, evlilik yarışmaları...) akademik normlarda literatür ve kaynak araştırmalarıyla elde edilmiş ve düzenlenmiştir. Uygulanan anket elli yedi sorudan oluşmaktadır. Anketteki ilk sorular deneğin demografik verilerini içeren sorular, geri kalanlar ise kişilerin televizyon ile ilgili

alışkanlıklarını ve evlilik yarışmalarıyla ilintili sorulardır. Ankette 13 adet açık uçlu soru bulunmaktadır.

Anketin genel yapısı ve içeriği;

- 1.Demografik bilgiler,
- 2.Televizyonla ilgili alışkanlıklar hakkında bilgiler,
- 3.Televizyondan beklentilerle ilgili bilgiler,
- 4.Evlilik yarışmalarıyla ilgili bilgiler.

Anketin değerlendirilmesinde ve sonuçların analizinde SPSS (SPSS 11,0 versiyonu) istatistik amaçlı bilgisayar programından faydalanılmıştır. Belirtilen istatistik programında ölçmeye alınan elli yedi anket soru tek tek başlık halinde tanımlanarak her tanımlanan sorunun cevap şıkları sayısal (nümerik) olarak kodlanmıştır. Tüm soru formlarının programa girilmesinden sonra her sorunun sayısal ve yüzde olarak tablo dökümleri alınmıştır. Araştırmanın önemi açısından ankette yer alan bazı sorular birbiriyle çapraz karşılaştırma yapılarak değerlendirilmeye alınmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Anket sahada uygulanmadan önce eksikliklerinin görülmesi ve veri toplama amaçlı olarak "ana taslak anket" uygulanmıştır. Yapılan bu pilot çalışma uygulamış olduğumuz elli yedi soruluk temel anket sorularımızın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Temel anketimizi uygularken anket formu üzerine açıklama başlığı adı altında anketimizin amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Anketler Elazığ merkez ilçesine bağlı yerleşim birimlerinde yaşayan 1008 kişiye uygulanmıştır. Bu yerleşim birimleri; Hankendi, Yazıkonak, Akçakiraz, Yurtbaşı, Mollakendi beldeleri ile Pirinçci, Hıdırbaba, Hal, Koruk, Muratçık, Altıkuşak, Alpagut, Cip, Kaplıkaya, Gümüşbaşlar, Gözebaşı, Kuyulu, Yenice, Sedeftepe, Hoş, Kıraç, Güzelyalı, Karşıbağ, Çağlar, Karasaz, Elmapınar, Koçkale köyleri ile Harput mahallesi, Toraman ve Ebil mezralarıdır.Toplam 5 belde 22 köy 1 mahalle 2 mezra olmak üzere 30 adet yerleşim birimidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

7. Alan Çalışması Ve Verilerin Değerlendirilmesi

7.1. Anket Sorularından Elde Edilen Veriler Ve Değerlendirilmesi

Tablo 1. "Cinsiyetiniz?"

	Yüzde %
Erkek	28,2
Kadın	71,8
Toplam	100,0

Elazığ şehrinin çeşitli kırsal kesimlerinde televizyonda yayınlanan evlilik programlarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen ankete 1008 kişi katılmıştır. Katılanların %72'si kadın %28'i erkektir.

Tablo 2. "Yaşınız?"

	Yüzde %
20 yaş ve aşağısı	19,4
21-30	23,9
31-40	21,3
41-50	14,7
51-60	11,4
61 yaş ve yukarısı	9,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların %24'ü 21-30 yaş arası, %21'i 31-40 yaş arası, %19'u 20 yaş ve aşağısı, %15'i 41-50 yaş arası, %12'si 51-60 yaş arası ve %9'u 61 yaş ve yukarisindedir.

Tablo 3. "Doğum yeriniz?"

	Yüzde %
Elazığ\Şehir merkezi	14,2
Elazığ\Merkez ilçe köyleri	59,5
Elazığ\Dış ilçeleri	6,1
Elazığ dışı	20,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların %60'ı Elazığ'ın merkeze bağlı ilçe köyleri, %20'si Elazığ dışı, %14'ü Elazığ şehir merkezi, %6'sı Elazığ'ın dış ilçeleri doğumludur.

Tablo 4. "Medenî haliniz?"

	Yüzde %
Evli	66,1
Bekar	30,9
Dul	2,9
Boşanmış	0,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların %66'sı evli, %31'i bekar, geriye kalanlar ise dul veya boşanmıştır.

Tablo 5. "Eğitim durumunuz?"

	Yüzde %
Okur yazar değilim	18,0
Okur yazarım	7,0
İlkokul	37,3
Ortaokul	13,4
Lise	18,7
Üniversite mezunu	5,0
Yüksek lisans ve üstü	0,7
Toplam	100,0

Ankete katılanların eğitim durumları şöyledir; %37'si ilkokul mezunudur, %19'u lise mezunudur, %18'inin okur yazarlığı yoktur, %13'ü ortaokul mezunudur, %7'sinin herhangi bir tahsili yoktur yalnızca okuma yazma bilmektedir, %5'i üniversite mezunudur, %1'e yakın kısmı ise yüksek lisans ve üstü çalışmada bulunmuştur.

Tablo 6. "Aylık geliriniz?"

	Yüzde %
0-250 milyon	76,8
251-500 milyon	9,1
501-750 milyon	9,4
751 milyon-1 milyar	2,5
1 milyar ve üstü	2,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların aylık gelir durumu şöyledir; %77'si 0-250 milyon arası, %9'u 251-500 milyon arası, %9'u 501-750 milyon arası, %3'ü 751 milyon-1 milyar arası, %2'si 1 milyar ve üstü maaş almaktadır. Genel olarak kırsal kesimde yaşayan vatandaşların gelir düzeyi asgari maaşın altındadır.

Tablo 7. "Mesleğiniz?"

	Yüzde %
Çiftçi	14,6
İşçi	2,5
Memur	5,3
Esnaf	2,0
Emekli	3,9
Öğrenci	12,8
Ev hanımı	57,0
Şoför	0,7
İşsiz	0,6
Ekspert	0,1
Elektrikçi-tesisatçı	0,2
Müzisyen	0,1
Çoban	0,2
Mühendis	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların %57'si ev hanımı, %14'ü çiftçi, %13'ü öğrenci, %5'i memur, %4'ü emekli, %3'ü işçi, %2'si esnaf, kalan %2'lik kısmı ise diğer meslek gruplarındandır (şoför, işsiz, eksper, elektrikçi, tesisatçı, müzisyen, çoban ve mühendis).

Tablo 8. "Evinizde kaç kişi yaşamaktasınız?"

	Yüzde %
2	9,7
3	13,0
4	26,4
5	22,8
6 ve üstü	28,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların ailelerinde genel olarak 3 kişiden daha fazla insan yaşamaktadır (%77). Bu da kırsal kesimdeki ailelerin çekirdek aileden çok bazı akrabaların da bulunduğu geniş aile biçiminde yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 9. "Çocuklarınızın evlilik ve istikbali ile ilgili konularda kim karar veriyor?"

	Yüzde %
Baba	12,6
Anne	4,3
Anne/baba birlikte	53,1
Ailecek	19,7
Kendisi	10,3
Toplam	100,0

Ankete katılanların ailelerinde çocukların evlilik ve istikbali gibi geleceğini etkileyen konularda ebeveynler ve aile tartışıp görüşerek kararları birlikte vermektedir (%72).

Tablo 10. "Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?"

	Yüzde %
Bekar	30,9
Görücü usulüyle	48,1
Tanışıp-görüşerek	15,2
Kaçarak	1,9
Beşik kertmesi usulüyle	0,0
Berdel usulüyle	0,0
Başlık parası usulüyle	0,0
Kuma evliliği	0,1
Kan bedeli evliliği	0,0
Kayın evliliği	0,2
Akraba evliliği	3,7
Toplam	100,0

Ankete katılan ve evli olan kişilerin çoğunluğu evliliklerini görücü usulüyle yapmıştır (%49).

Tablo 11. "Evlıyseniz veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?"

	Yüzde %
Görücü usulüyle	15,9
Tanışıp-görüşerek	83,2
Kaçarak	0,2
Beşik kertmesi usulüyle	0,0
Berdel usulüyle	0,0
Başlık parası usulüyle	0,1
Kuma evliliği	0,1
Kan bedeli evliliği	0,0
Kayın evliliği	0,1
Akraba evliliği	0,4
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı tanışıp görüşerek evlenilmesi konusunda hem fikirdir (%83). Kırsal kesimde yaşayan bu insanların büyük çoğunluğunun görücü usulü ile evlilik yapmalarına rağmen bu tarz bir düşünceyi savunması onların da geleneksel evliliklerden memnun olmadıklarının bir göstergesidir. Çağın gereklerine uygun olarak gençlerin anlaşarak evlenmesi onların da düşüncelerinde yer etmektedir.

Tablo 12. "Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?"

	Yüzde %
Radyo	4,1
Televizyon	76,7
Kitap	5,0
Gazete, dergi vs.	1,6
Kahveye giderim	3,9
İnternet	3,3
Komşu ve akraba ziyaretine giderim	4,3
Şehre gezmeye giderim	0,1
Hepsi	0,1
Hobi	0,4
Müzik	0,2
Kültür etkinliği	0,3
Spor	0,2
Toplam	100,0

Ankete katılan deneklerin çoğunluğu işlerinden arta kalan boş zamanlarını televizyon karşısında geçirmeyi tercih etmektedir (%77).

Tablo 13. "Size göre televizyonun en önemli işlevi nedir?"

	Yüzde %
Haber vermek	50,4
Gündem oluşturmak	4,5
Reklâm	0,7
Sosyalleşmeyi sağlamak	3,3
Eğlence ihtiyacını gidermek	28,3
Eğitime katkı sağlamak	12,2
Hepsi	0,1
Spor	0,2
Zarar vermek	0,3
Vakit geçirmek	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların büyük bir kısmı televizyonun en önemli işlevinin haber vermek olduğunu (%50), diğer bir çoğunluğu ise eğlence ihtiyacını gidermek olduğunu (%28) düşünmektedir.

Tablo 14. "Günde ortalama kaç saat televizyon seyrediyorsunuz?"

	Yüzde %
1 saat	7,5
2 saat	20,1
3 saat	29,2
4 saat	20,6
5 saat	12,6
6 saat ve daha fazla	9,9
Toplam	100,0

Ankete katılanların %72'si gün içerisinde 3 saatten daha fazla zamanını televizyon seyrederek geçirmektedir. Deneklerin büyük çoğunluğunu ev hanımlarının oluşturmasının bu durumda önemli etkisi olmaktadır.

Tablo 15. "Televizyonda ilginizi en çok hangi programlar çekmektedir?"

	Yüzde %
Haber	40,6
Müzikleğence	26,1
Reklâm	0,0
Yarışmalar	12,1
Dizi	10,4
Sinema	2,3
Belgesel	3,7
Spor programları	2,3
Siyaset	1,1
Ekonomi	0,3
Eğitici yayınlar	0,8
Tartışma programları	0,1
Magazin programları	0,1
Çocuk programları	0,1
Kadın programları	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların çoğunluğunun düşüncesi, televizyonda öncelikle haber programlarının ilgi çektiğidir (%41), daha sonra ise müzik-eğence programları (%26), yarışma programları (%12) ve diziler (%10) en çok ilgi çeken programlar arasında yer almaktadır.

Tablo 16. "Televizyon izlemedeki en önemli üç amacınız nedir?"

Amaç	Yüzde %
Haber almak	68,0
Spor olaylarını izlemek	3,7
Politika	0,6
Eğlence	21,3
Eğitim	2,9
Kültür	0,4
Sağlık	0,3
Ekonomi	0
Reklâm	0
Alışkanlık	0,6
Yarışma programları	1,5
Mecburiyetten	0,2
Bilgi edinme	0,5
Toplam	100,0

Ankete katılanların "Televizyon izlemedeki en önemli üç amacınız nedir?" sorusuna birinci tercih olarak en çok haber almak (%68), ikinci tercih olarak en çok eğlenmek (%21), üçüncü seçenek olarak en çok spor olaylarını izlemek (%4) cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 17. "Size göre, televizyonlarda daha çok hangi tür programlar yapılmalıdır?"

	Yüzde %
Haber	37,4
Müzikleğence	26,3
Reklâm	0,1
Yarışmalar	9,5
Dizi	6,3
Sinema	2,2
Belgesel	8,3
Spor programları	2,0
Siyaset	1,4
Ekonomi	0,6
Sağlık programları	0,7
Aile programları	0,6
Eğitici programlar	3,3
Hepsi	0,1
Dini yayınlar	0,6
Kültür yayınları	0,2
Tartışma programları	0,1
Çocuk programları	0,2
Tiyatro	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların televizyonda görmeyi arzuladıkları programlar haber (%37) ve müzik-eğence (%26) ağırlıklı programlardır.

Tablo 18. "Televizyonlarda yayınlanan haber programları, tartışma programları veya eğlence programlarından aldığınız bilgiler, sizin belirli konulardaki kanaatlerinizi değiştirmiyor mu?"

	Yüzde %
Çok değiştiriyor	3,1
Değiştiriyor	37,9
Biraz değiştiriyor	23,4
Değiştirmiyor	30,8
Hiç değiştirmiyor	4,9
Toplam	100,0

Televizyonda yayınlanan programlardan aldıkları bilgiler ankete katılan kişilerin büyük çoğunluğunun belirli konulardaki düşüncelerini değiştirmektedir (%64).

Tablo 19. "Televizyonlarda yayınlanan programları genelde nasıl buluyorsunuz?"

	Yüzde %
Çok olumlu	0,7
Olumlu	32,7
Biraz olumlu	38,3
Olumsuz	24,4
Çok olumsuz	3,9
Toplam	100,0

Televizyonda yayınlanan programlar ankete katılanların çoğunda olumlu yönde etki bırakmaktadır (%72).

Tablo 20. "Televizyonu en çok günün hangi saatlerinde seyrediyorsunuz?"

	Yüzde %
Sabah saatleri	4,0
Öğlen saatleri	5,0
Öğleden sonra	6,0
Akşam saatleri	82,4
Gece yarısı	2,7
Toplam	100,0

Ankete katılanların geneli akşam saatlerinde televizyon karşısına geçmektedir (%82).

Tablo 21. "Türkiye'deki televizyon kanalları size göre, daha çok hangi türde program yapmalıdır?"

	Yüzde %
Haber	49,7
Politika	1,6
Eğlence	26,6
Eğitim	12
Sağlık	2,7
Kültür	3,8
Ekonomi	0,1
Reklâm	0,1
Spor	1,7
Sinema	0,3
Yarışma	0,4
Müzik	0,1
Belgesel	0,6
Dizi	0,2
Din	0
Tartışma	0
Çocuk	0
Eğitici	0
Tiyatro	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların "Türkiye'deki televizyon kanalları size göre, daha çok hangi türde program yapmalıdır?" sorusuna birinci tercih olarak haber (%50), ikinci tercih olarak eğlence (%26), üçüncü tercih olarak eğitim (%12) cevabını ağırlıklı olarak vermişlerdir.

Tablo 22. "Televizyonu izlemekteki beklentileriniz nelerdir?"

	Yüzde %
Haber almak	46,4
Spor olaylarını izlemek	3,6
Show programlarını izlemek	21,3
Tartışma programlarını izlemek	5,1
Belgeselleri izlemek	3,0
Müzik dinlemek	9,3
Reklâmları izlemek	3,0
Sinema izlemek	2,4
Dizileri izlemek	5,6
Vakit geçirmek	1,9
Yarışma programlarını izlemek	0,2
Eğlence programlarını izlemek	0,2
Eğitim programlarını izlemek	0,6
Siyaset programlarını izlemek	0,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların televizyonla ilgili beklentileri ağırlıklı olarak haber almak(%46) ve şov programlarını izlemektir(%21).

Tablo 23. Televizyonlardan edindiğiniz haberlere inanıyor musunuz?"

	Yüzde %
Çok inanıyorum	1,2
İnanıyorum	50,3
Biraz inanıyorum	39,5
İnanmıyorum	7,1
Hiç inanmıyorum	1,9
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin güçlü bir çoğunluğu televizyondan duydukları haberlere inanmaktadır (%91).

Tablo 24. "Seyrettiğiniz programların beğendiğiniz veya beğenmediğiniz taraflarını televizyon kanallarına ve RTÜK'e iletiyor musunuz?"

	Yüzde %
Şimdiye kadar hiç iletmedim	96,9
Çok nadiren iletiyorum	0,9
Nadiren iletiyorum	0,8
İletiyorum	1,3
Çok sık iletiyorum	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların hemen hemen hiçbiri izledikleri programlarla ilgili beğeni veya şikayetlerini televizyon kanallarına veya RTÜK'e iletmemiştir (%97).

Tablo 25. "Televizyonlardaki spiker ve program sunucularını bilgili ve yeterli buluyor musunuz?"

	Yüzde %
Kesinlikle bulmuyorum	5,5
Çok az buluyorum	10,7
Biraz buluyorum	30,6
Buluyorum	51,0
Çok buluyorum	2,3
Toplam	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu televizyondaki spiker ve program sunucularını bilgileri ve sunumları açısından yeterli bulmaktadır (%95).

Tablo 26. "Dünyadaki ve Türkiye'deki toplumu etkileyen önemli olayları, genellikle, hangi kitle iletişim aracından öğreniyorsunuz?"

	Yüzde %
Televizyon	94,1
Radyo	1,9
Gazete	1,9
Dergi	0,2
İnternet	1,9
Toplam	100,0

Ankete katılan kişiler dünyadaki ve Türkiye'deki toplumu etkileyen önemli olayları televizyon aracılığıyla öğrenmektedir (%94).

Tablo 27. "En fazla hangi kitle iletişim aracını kullanıyorsunuz?"

	Yüzde %
Televizyon	92,0
Radyo	3,5
Gazete	1,9
Dergi	0,2
İnternet	2,5
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin en çok kullandıkları kitle iletişim aracı televizyondur (%92). Bunun sebebi köylerde okuma kültürünün yaygınlaşmamış olması ve çağın en etkili iletişim aracı olan internetin kırsal kesimlerde henüz çok fazla kullanılmamasıdır.

Tablo 28. "Televizyonlarda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?"

	Yüzde %
Hiç izlemem	0,3
Çok az izlerim	23,0
Biraz izlerim	33,4
İzlerim	40,4
Çok sık izlerim	2,9
Toplam	100,0

Ankete katılanların tamamına yakını evlilikle ilgili programları izlemektedir.

Tablo 29. "Evlilikle ilgili programları neden seyrediyorsunuz?"

	Yüzde %
Haberdar olmak	5,1
Genel bilgi	3,6
Gündemi takip etmek	3,6
Eğlence	14,4
Merak ettiğim için	38,0
İlgimi çektiği için	13,3
Mecbur kaldığım için	19,3
Herkes izliyor	1,0
Ev halkı izliyor	0,9
Can sıkıntısı	0,8
Fikir edinmek	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılan kişiler evlilik programlarını; yarışmacıların başlarından geçen olayları merak ettikleri için (%38), ailelerinde yaşayanların bu programları izlemesi veya o saatte tüm kanallarda evlilikle ilgili programlar yayınlaması gibi nedenlerden dolayı mecbur kaldığı için (%19), çıkan olaylar eğlenceli (%14) veya ilginç geldiği için (%13) izlemektedirler.

Tablo 30. "En çok hangi kanalda yayınlanan evlilik programını izliyorsunuz?"

	Yüzde %
Atv	2,2
Kanal D	20,6
Show Tv	73,6
Tgrt	2,3
Hepsi	1,2
Star Tv	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu Show TV'de yayınlanan evlilik programını (%74), kalan kısmı ise Kanal D'yi (%21) ve diğer kanallardaki evlilik programlarını (%5, Tgrt, Atv, Star vb.) izlemektedir.

Tablo 31. "En çok hangi yarışmacı grubu ilginizi çekiyor?"

	Yüzde %
Kaynanalar	30,2
Gelin adayları	25,0
Damat adayları	3,9
Hiçbiri	39,8
Hepsi	1,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların önemli çoğunluğunu bayanların oluşturması nedeniyle evlilik programlarındaki yarışmacı gruplarından gelinler ve kaynanalar en çok ilgi çeken gruplar olarak gözükmemektedir (%55), bir diğer önemli kısım ise hiçbir grupla özel olarak ilgilenmeyip genel olarak bu programları izlemektedir (%40), kalan azınlık ise damat adayları veya tüm yarışmacı gruplarıyla ilgilenmektedir.

Tablo 32. "Evlilikle ilgili programları izleme sebebiniz nelerdir?"

	Yüzde %
Haberdar olmak	4,4
Genel bilgi almak	3,9
Gündemi takip etmek	3,8
Eğlenmek	21,3
Merak ettiğim için	34,5
İlgimi çektiği için	10,8
Herkes izlediği için	2,2
Mecbur kaldığım için	17,0
Ev halkı izliyor	1,9
Can sıkıntısı	0,3
Toplam	100,0

Ankete katılanlar evlilik programlarını merak ettikleri (%35), eğlenceli buldukları (%21), mecbur kaldıkları (%17) ve ilginç buldukları (%11) için seyretmektedirler.

Tablo 33. "Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlarda meydana gelen kavgaların sebeplerini ve sonuçlarını merak ediyor musunuz?"

	Yüzde %
Çok merak ediyorum	4,1
Merak ediyorum	34,3
Biraz merak ediyorum	21,4
Merak etmiyorum	27,9
Hiç merak etmiyorum	12,3
Toplam	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu evlilik programlarında meydana gelen kavgaların sebep ve sonuçlarını merak etmektedir (%60).

Tablo 34. "Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlarda meydana gelen kavgalar sizi rahatsız ediyor mu?"

	Yüzde %
Çok rahatsız oluyorum	11,6
Rahatsız oluyorum	40,0
Biraz rahatsız oluyorum	16,3
Rahatsız olmuyorum	23,2
Hiç rahatsız olmuyorum	8,9
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin önemli çoğunluğu evlilik programlarında çıkan kavgaların sebep ve sonuçlarını merak etmelerine rağmen bu kavgalardan rahatsız olmaktadır (%68).

Tablo 35. "Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?"

	Yüzde %
Çok rahatsız oluyorum	14,6
Rahatsız oluyorum	35,5
Biraz rahatsız oluyorum	17,7
Rahatsız olmuyorum	25,5
Hiç rahatsız olmuyorum	6,7
Toplam	100,0

Ankete katılanlar arasında büyük çoğunluk evlilik programlarından rahatsızlık duymaktadır (%68).

Tablo 36. "Sizce televizyonlarda evlilikle ilgili programlar yerine başka programlar yayınlanmalı mı?"

	Yüzde %
Evet	69,9
Hayır	6,6
Fark etmez	21,2
Fikrim yok	2,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların genel düşüncesi evlilik programları yerine farklı programların yayınlanmasıdır (%70), diğer bir çoğunluk grup ise farklı programların olup olmamasının bir önemi olmadığını düşünmemektedir (%21).

Tablo 37. "Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?"

	Yüzde %
Çok uygun	0,4
Uygun	2,2
Biraz uygun	9,5
Uygun değil	63,8
Hiç uygun değil	24,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olmadığını düşünmektedir (%88).

Tablo 38. "Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?"

	Yüzde %
Çok sebep olmaktadır	6,0
Sebep olmaktadır	33,4
Biraz sebep olmaktadır	23,7
Sebep olmamaktadır	26,1
Hiç sebep olmamaktadır	10,8
Toplam	100,0

Evlilik programları Ankete katılanların büyük kısmının kadın-erkek ilişkileri konusundaki fikrini etkilemektedir (%63).

Tablo 39. "Size göre evlilikle ilgili programlar kırsal kesimde yaşayan halkın isteklerine cevap veriyor mu?"

	Yüzde %
Çok veriyor	0,6
Veriyor	4,6
Az veriyor	11,8
Vermiyor	59,3
Hiç vermiyor	23,7
Toplam	100,0

Yapılan araştırmada evlilik programlarının kırsal kesimde yaşayan halkın isteklerine yanıt vermediği ortaya çıkmaktadır (%83). Anket araştırmalarının yapımı esnasındaki görüşmelerde halk bu tarz programlar yerine ziraat ve üretim ağırlıklı programların yayınlanmasının daha iyi olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 40. "Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?"

	Yüzde %
Çok olumlu	0,8
Olumlu	3,1
Az olumlu	13,5
Olumsuz	64,0
Çok olumsuz	18,7
Toplam	100,0

Ankete katılanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının toplumun genelinde kültürel ve ahlâkî yönden olumsuz etkide bulunduğunu düşünmektedir (%83).

Tablo 41. "Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?"

	Yüzde %
Çok olumlu	0,8
Olumlu	2,8
Az olumlu	12,5
Olumsuz	62,2
Çok olumsuz	21,7
Toplam	100,0

Ankete katılanlar evlilik programlarının toplumun çekirdeği olan aileler üzerindeki kültürel ve ahlâkî etkisinin de olumsuz olduğunu düşünmektedir (%84).

Tablo 42. "Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?"

	Yüzde %
Çok yaratıyor	11,7
Yaratıyor	64,1
Az yaratıyor	14,6
Yaratmıyor	8,0
Hiç yaratmıyor	1,6
Toplam	100,0

Ankete katılanların tamamına yakını evlilik programlarının güçlü bir şekilde toplum üzerinde ahlâkî zafiyet yarattığını düşünmektedir (%90).

Tablo 43. "Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?"

	Yüzde %
Çok gereksiz	19,5
Gereksiz	61,3
Az gerekli	12,4
Gerekli	6,3
Çok gerekli	0,5
Toplam	100,0

Ankete katılanların büyük çoğunluğu evlilik programlarının gereksiz olduğuna inanmaktadır (%81).

Tablo 44. "Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?"

	Yüzde %
Çok isterdim	0,5
İsterdim	2,5
Biraz isterdim	2,1
İstemezdim	55,7
Hiç istemezdim	39,3
Toplam	100,0

Ankete katılanların hemen hemen hiçbiri televizyonda yayınlanan evlilik programlarının herhangi birinde evlenmek veya evlenmiş olmak istememektedir (%95).

Tablo 45. "Yarışma içerisinde çıkan tartışmalar, dışarıda sizleri etkiliyor mu?"

	Yüzde %
Çok etkiliyor	2,8
Etkiliyor	19,5
Biraz etkiliyor	17,4
Etkilemiyor	44,7
Hiç etkilemiyor	15,6
Toplam	100,0

Ankete katılanların %60'ı evlilik programlarında çıkan tartışmalardan etkilenmemekte, %40'ı ise etkilenmektedir.

Tablo 46. "Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?"

	Yüzde %
Çok iyi olabilir	0,4
İyi olabilir	3,9
Biraz iyi olabilir	11,1
İyi olmayabilir	50,0
Hiç iyi olmaz	34,6
Toplam	100,0

Ankete katılanlar bu tür evlilik programlarında evlenenlerin evlilik hayatlarının düzgün olmayacağı kanaatindedir (%85).

Tablo 47. "Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerinde oturuyor?"

	Yüzde %
Eskiden yapılan evlilikler	52,3
Günümüzde yapılan evlilikler	41,4
İkisi de kalıcı	4,5
İkisi de kalıcı değil	1,9
Toplam	100,0

Ankete katılanların %52'si görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evliliklerin, %41'i günümüz evliliklerinin daha sağlam temeller üzerine kurulduğunu düşünmektedir. Kalan azınlığın ise %5'i her ikisinin de kalıcı olduğunu, %2'si ise ikisinin de kalıcı olmadığını düşünmektedir.

Tablo 48. "Sizce televizyonlardaki evlilik programlarına adaylar niçin katılmaktadır?"

	Yüzde %
Evlenmek	1,4
Şöhret olmak	78,7
Para kazanmak	16,1
Kaset çıkarmak	0,6
Dizi ve sinemada oynamak	1,3
Eğlenmek için	1,2
Reklâm	0,4
Hepsi	0,3
Yarışmak	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılanların genel düşüncesi yarışmacıların evlilik programlarına şöhret olmak (%79) ve para kazanmak (%16) amacıyla katıldıkları yönündedir.

Tablo 49. "Size göre her yeni çıkan evlilik programı bir öncekine göre nasıl?"

	Yüzde %
Çok iyi	0,2
İyi	2,7
Normal	16,9
Kötü	63,7
Çok kötü	16,6
Toplam	100,0

Televizyonda sürekli yenisi yayınlanan evlilik programlarının eskilerine oranla daha kötüye gittiği düşünülmektedir (%80).

Tablo 50. "Televizyonlardaki evlilikle ilgili programların varlığını ilk nasıl öğrendiniz?"

	Yüzde %
Arkadaşlarımdan duydum	5,6
Televizyonlarda reklâmını gördüm	66,7
Tesadüfen bir bölümünü izledim ve haberdar oldum	21,9
Kamu oyunda çok tartışıldığı için merakımdan izledim ve sonra müptelası oldum	3,2
Ev halkı izliyor	2,6
İnternette gördüm	0,1
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin önemli kısmı evlilik programlarının varlığından televizyonda yayınlanan reklâmları izleyerek haberdar olduklarını (%67), diğer bir çoğunluk ise tesadüfen bir bölümüne denk gelip izleyerek haberdar olduklarını (%22) belirtmektedir.

Tablo 51. "Bu güne kadar televizyonlardaki evlilikle ilgili hangi yarışmaları, sürekli olarak, izlediniz?"

	Yüzde %
Ben evleniyorum	8,5
Biz evleniyoruz	33,7
Kalplerde ikinci bahar	2,4
Gelinim olur musun?	48,4
Size anne diyebilir miyim?	5,9
Bir prens araniyor	0,6
Sevda masalı	0,5
Beyaz atlı prens	0
Sahte gelin	0
Toplam	100

Evlilik programlarını seyreden kişilere bu programlar arasında sürekli takip ettikleri programlar sorulduğunda birinci tercih olarak en çok “Gelinim Olur musun?” (%48), ikinci tercih olarak çok “Biz Evleniyoruz” (%33), üçüncü tercih olarak ise en çok “Size Anne Diyebilir miyim?” (%5,9) isimli programları tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 52 "Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?"

	Yüzde %
Çok etkiliyor	2,2
Etkiliyor	13,2
Biraz etkiliyor	16,8
Etkilemiyor	50,1
Hiç etkilemiyor	17,8
Toplam	100,0

Ankete katılanların %32’i evlilik programlarını seyretmek için günlük işlerini az veya çok aksatmaktadır, geriye kalan büyük çoğunluk ise günlük işlerinin bu tür programlardan daha önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 53. "Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?"

	Yüzde %
Çok sık ihmal ediyorum	2,1
İhmal ediyorum	9,2
Bazen ihmal ediyorum	26,2
İhmal etmiyorum	33,1
Hiç ihmal etmiyorum	29,4
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin %62’si evlilik programlarını izlemek için gündelik işlerini ihmal etmediklerini, %38’i ise ihmal ettiklerini belirtmektedir.

Tablo 54. "Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon başına geçiyor musunuz?"

	Yüzde %
Biliyorum\geçiyorum	17,8
Biliyorum\bazen geçiyorum	20,2
Biliyorum\geçmiyorum	3,2
Bilmiyorum\denk gelirse seyrediyorum	48,2
Bilmiyorum\geçmiyorum	10,6
Toplam	100,0

Ankete katılanların %48'i takip ettikleri evlilik programlarının saatini bilmemekte eğer televizyon seyredirken denk gelirse izlemektedir, %41'i programların başlangıç saatini bilmekte bunların sadece yarısı o saatte mutlaka ekran karşısına geçmektedir.

Tablo 55. "Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?"

	Yüzde %
Çok isterim	0,3
İsterim	2,8
Az isterim	2,6
İstemem	53,9
Hiç istemem	40,5
Toplam	100,0

Ankete katılan kişilerin neredeyse tamamı, kırsal kesimde yaşadıklarından ve evlilik programlarını gelenek ve göreneklerine uygun bulmadıklarından, herhangi bir yakınının böyle bir yarışmaya katılmasını istememektedir(%94).

Tablo 56. "Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?"

	Yüzde %
Çok sık yaşıyoruz	1,4
Yaşıyoruz	9,7
Az yaşıyoruz	12,9
Yaşamıyoruz	54,8
Hiç yaşamıyoruz	21,2
Toplam	100,0

Ankete katılanların %23'ünün ailelerinde evlilik programlarının izlenmesi nedeniyle aile içi tartışmalar yaşanmaktadır, kalan büyük çoğunluğun ailelerinde ise bu tür tartışmalar yaşanmamaktadır.

Tablo 57. "Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?"

	Yüzde %
Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	0,8
Faydalı olduğunu düşünüyorum	11,2
Zararlı olduğunu düşünüyorum	56,0
Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	18,5
Oldukça çok zararlı olduğumu düşünüyorum	13,6
Toplam	100,0

Ankete katılanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının zararlarının fazla olduğuna inanmaktadır (%88).

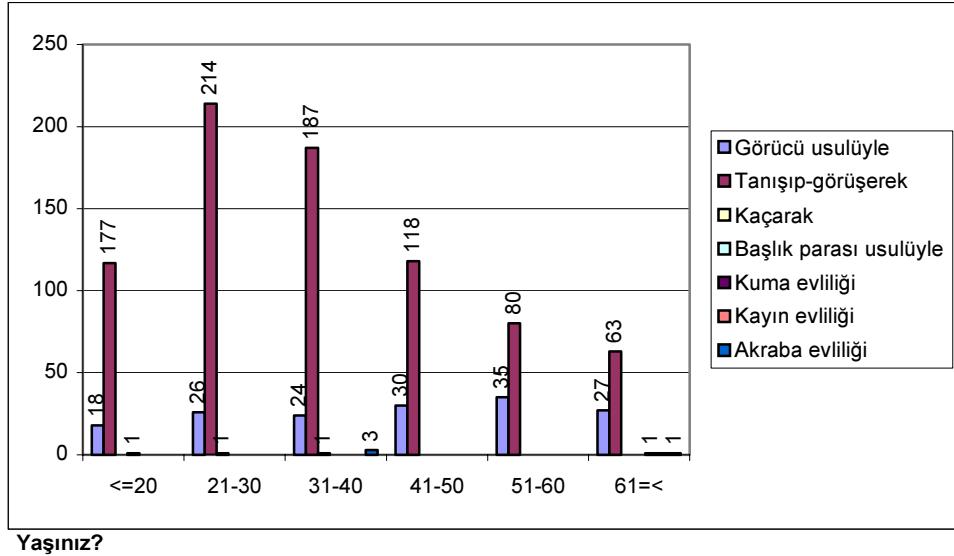
7.2. Anketteki Bazı Soruların Çapraz Karşılaştırmasından Elde Edilen Veriler, Grafikler Ve Yorumları

Tablo 58. “Yaşınız?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” .

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							Toplam
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	18	177		1				196
	21-30	26	214	1					241
	31-40	24	187	1				3	215
	41-50	30	118						148
	51-60	35	80						115
	61 yaş ve yukarısı	27	63			1	1	1	93
Toplam		160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 47,221, sd= 5, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 1. “Yaşınız?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

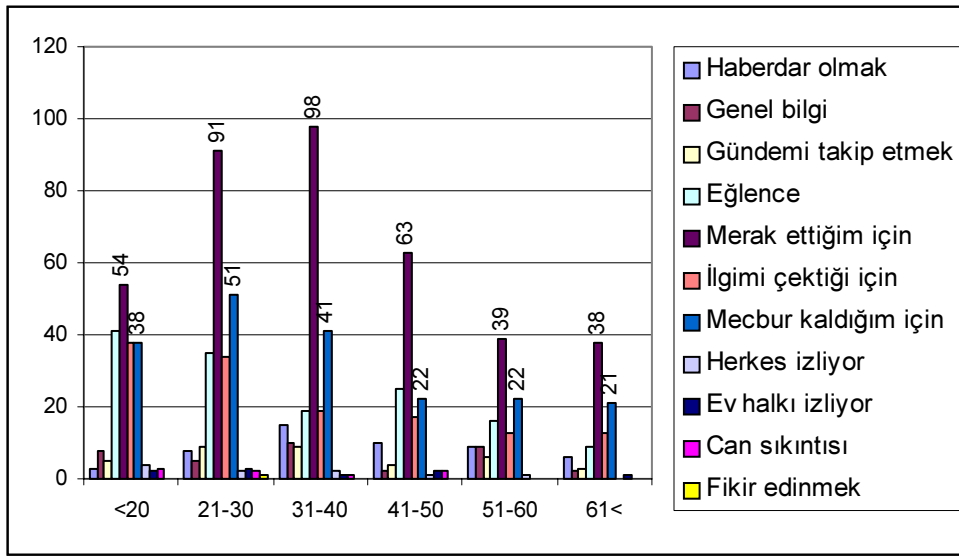
Kendi düşünce ve görüşlerinin dış çevrelerden etkilenmesine izin vermeyen ve toplum üzerine en baskın grup olan 21-30 yaş grubu arasındaki insanlar anlaşarak evlenilmesi konusunda hemfikirdir. 20 yaş ve aşağısındaki grup ile 31-40 yaş arası grupta bu düşüncüyü etkili bir şekilde desteklemektedir. 41 ve üstü yaş grubundaki insanların bu konudaki destekleri yaşla ters orantılı olarak azalmaktadır. Yaş ortalaması arttıkça görücü usulü evliliklere olan destekte de artış görülmektedir.

Tablo 59. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?”

		Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?											
		Haberdar olmak	Genel bilgi	Gündemi takip etmek	Eğlence	Merak ettiğim için	İlgimi çektiği için	Mecbur kaldığım için	Herkes izliyor	Ev halkı izliyor	Can sıkıntısı	Fikir edinmek	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	3	8	5	41	54	38	38	4	2	3		196
	21-30	8	5	9	35	91	34	51	2	3	2	1	241
	31-40	15	10	9	19	98	19	41	2	1	1		215
	41-50	10	2	4	25	63	17	22	1	2	2		148
	51-60	9	9	6	16	39	13	22	1				115
	61 yaş ve yukarısı	6	2	3	9	38	13	21		1			93
Toplam		51	36	36	145	383	134	195	10	9	8	1	1008

Chi Square = 33,633, sd= 15, p=0,004<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Yaşınız?

Şekil 2. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

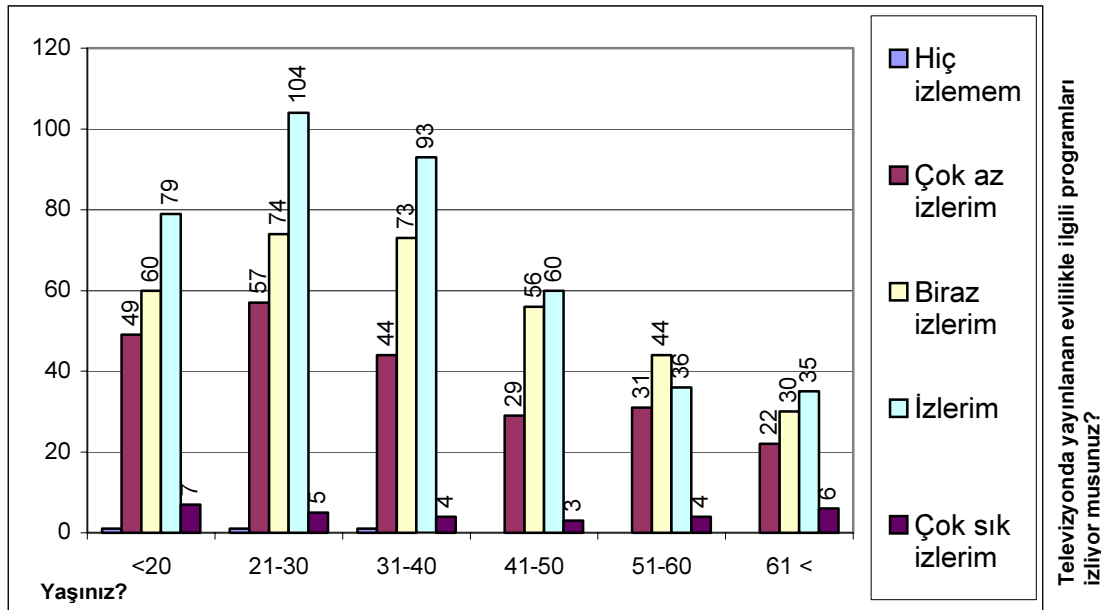
21-40 yaş grubundaki insanların evlilik programlarını yarışmalar içerisinde meydana gelen olayları merak ettiklerinden izledikleri görülmektedir. Diğer yaş gruplarında da daha düşük bir yoğunlukta olmasına rağmen merak etkindir. Evlilik programlarının izlenmesindeki diğer bir önemli sebep ise aileden başka birinin bu programları izlemesi, televizyon izledikleri saatlerde bu tarz programlar dışında program bulunmaması gibi sebeplerden dolayı bir mecburiyetin söz konusu olmasıdır. Mecburiyetin yaş gruplarına etkisinin de merakın etkisiyle benzer olduğu görülmektedir. Diğer bir veri ise evlilik programlarını eğlence kaynağı olarak gören insanların yoğunluğunun yaş ortalaması ters orantı göstermesidir.

Tablo 60. “Yaşınız?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?					
		Hiç izlemem	Çok az izlerim	Biraz izlerim	İzlerim	Çok sık izlerim	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	1	49	60	79	7	196
	21-30	1	57	74	104	5	241
	31-40	1	44	73	93	4	215
	41-50		29	56	60	3	148
	51-60		31	44	36	4	115
	61 yaş ve yukarısı		22	30	35	6	93
Toplam		3	232	337	407	29	1008

Chi Square = 7.591, sd= 10, p=0,679>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

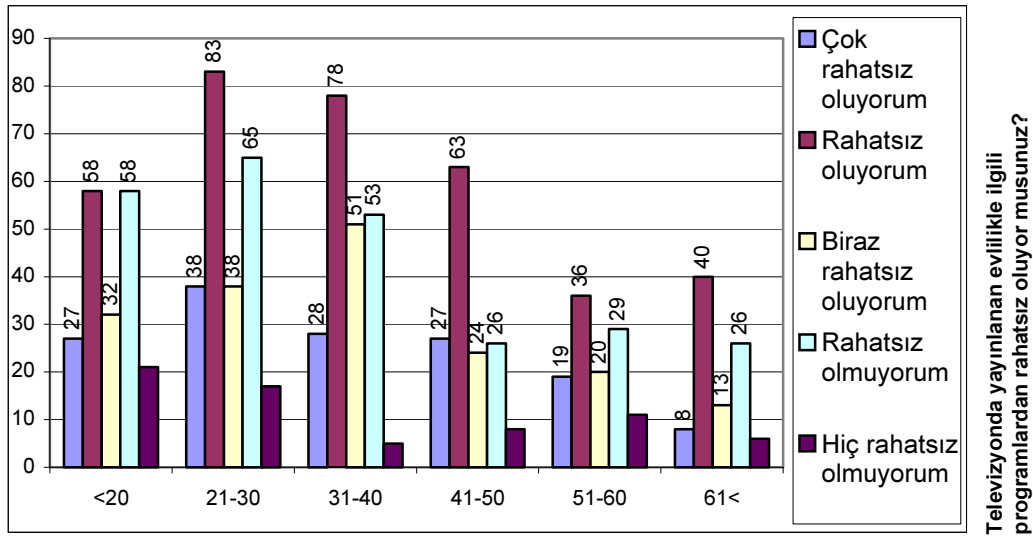
Şekil 3. “Yaşınız?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarının daha çok 21-40 yaş grubundaki insanların dikkatini çektiği, diğer yaş grubundaki insanların ise daha az dikkatini çektiği görülmektedir. Bu azalış yaş ortalamasının artmasıyla birlikte daha da düşmektedir. 20 yaş ve aşağısındaki genç nüfus ise 21-40 yaş aralığındaki orta yaş grubu kadar olmamakla birlikte bu tarz programları genel olarak izlemektedir.

Tablo 61. “Yaşınız?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	27	58	32	58	21	196
	21-30	38	83	38	65	17	241
	31-40	28	78	51	53	5	215
	41-50	27	63	24	26	8	148
	51-60	19	36	20	29	11	115
	61 yaş ve yukarısı	8	40	13	26	6	93
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Square = 34,862, sd= 20, p=0,021<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Yaşınız?

Şekil 4. “Yaşınız?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

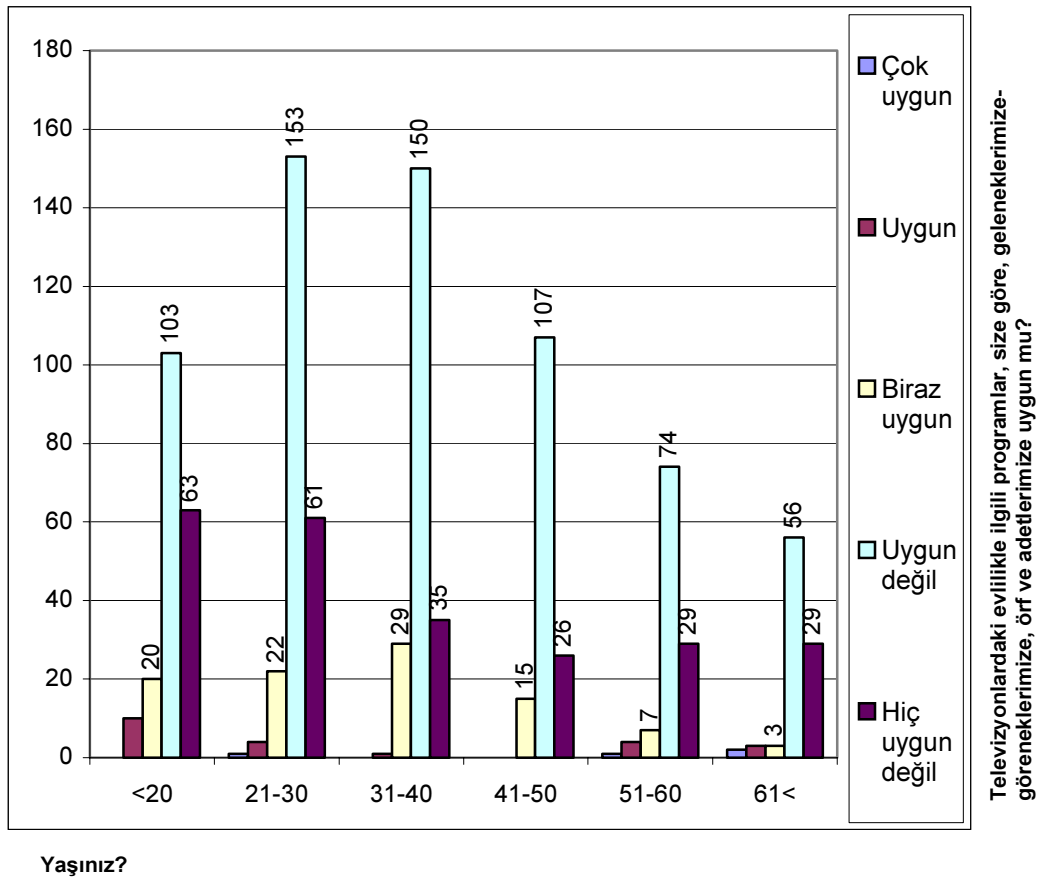
50 yaş ve altındaki kişilerin evlilik programlarından daha yaşlı kişilere oranla daha çok rahatsızlık duydukları verilerden anlaşılmaktadır. 51-60 yaş grubundaki insanlar en az rahatsız olan gruptur. Burada ilginç olan bu soruya verilen cevapların diğer sorulara verilen cevaplarla çelişmesidir. Kişilerin bu tarz programları seyretmelerine rağmen rahatsız olduklarını dile getirmeleri, insanların evlilik programları hakkındaki gerçek düşüncelerini söylemelerinin yanlış anlaşılacağı dürtüsünden kaynaklanmaktadır.

Tablo 62. “Yaşınız?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı		10	20	103	63	196
	21-30	1	4	22	153	61	241
	31-40		1	29	150	35	215
	41-50			15	107	26	148
	51-60	1	4	7	74	29	115
	61 yaş ve yukarısı	2	3	3	56	29	93
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 48,309, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

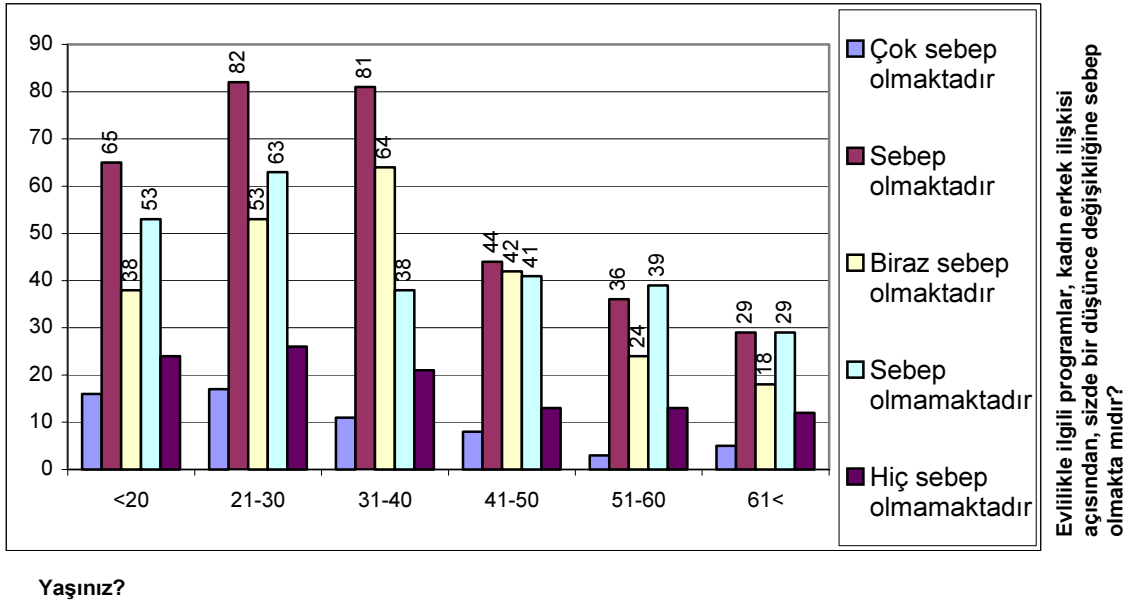
Şekil 5. “Yaşınız?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

21-40 yaş grubundaki insanlar evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun düşmediği kanısındadır. 20 yaş altı ve 41-50 yaş grubu aralığındaki insanlarda bu düşüncüyü desteklemektedir. 50 yaş üzerindeki insanların daha düşük bir yoğunluğa rağmen aynı kanaatte oldukları kuşku götürmez bir gerçektir.

Tablo 63. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					
		Çok sebep olmaktadır	Sebeptir olmaktadır	Biraz sebep olmaktadır	Sebeptir olmamaktadır	Hiç sebep olmamaktadır	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	16	65	38	53	24	196
	21-30	17	82	53	63	26	241
	31-40	11	81	64	38	21	215
	41-50	8	44	42	41	13	148
	51-60	3	36	24	39	13	115
	61 yaş ve yukarısı	5	29	18	29	12	93
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 25,625, sd= 20, p=0,179>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Şekil 6. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

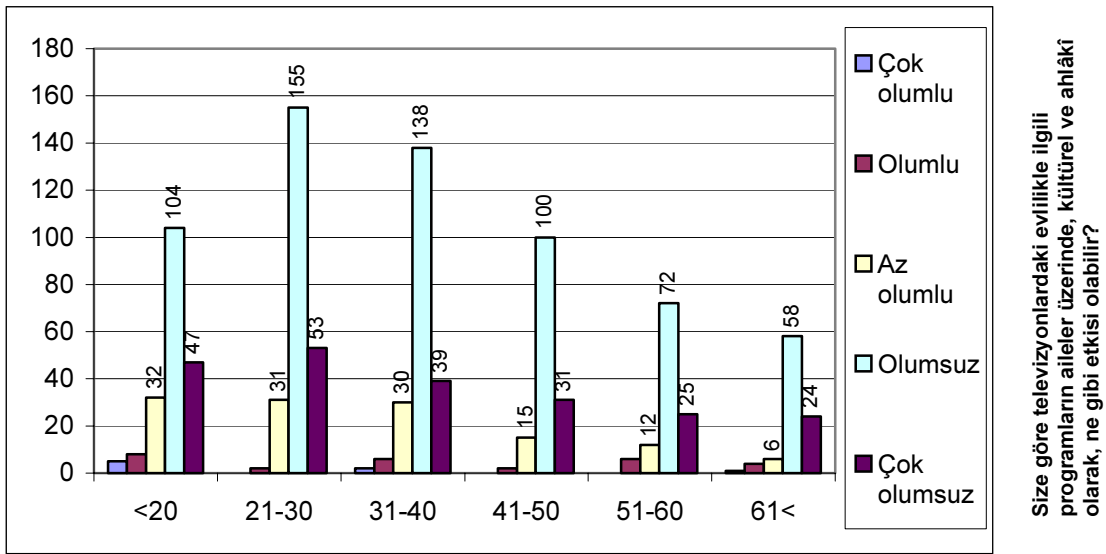
Evlilik programlarının en çok 21-40 yaş aralığındaki insanlarda kadın-erkek ilişkisi açısından fikir değişikliğine sebep olduğu görülmektedir. 20 yaş ve altındaki insanlarda da fikir değişikliği yarattığı bir gerçektir. Ancak 41 yaş ve yukarisındaki insanların yaşlarının verdiği tecrübe ve olgunluk gereği daha düşük bir oranda, bu konudaki düşünceleri kalıplaşmış ve sabit olduğundan, izledikleri evlilik programları kadın-erkek ilişkileri açısından kendilerinde bir düşünce değişikliği yaratmaktadır.

Tablo 64. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	5	8	32	104	47	196
	21-30		2	31	155	53	241
	31-40	2	6	30	138	39	215
	41-50		2	15	100	31	148
	51-60		6	12	72	25	115
	61 yaş ve yukarısı	1	4	6	58	24	93
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 26,576, sd= 15, p=0,032<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Yaşınız?

Şekil 7. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

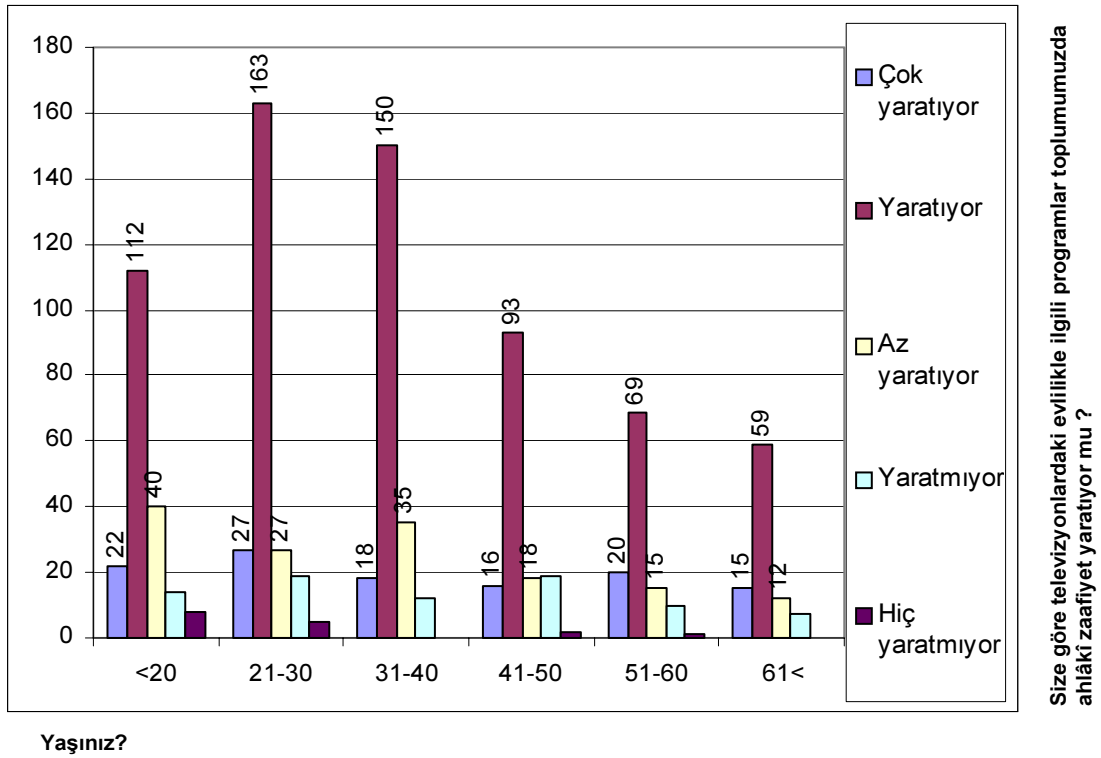
Evlilik programlarının aileler üzerindeki kültürel ve ahlâkî yönden etkisinin olumsuzluğu tüm yaş gruplarında kuşku götürmez bir gerçektir. Olumsuzluk konusunda en etkin grup yine 21-40 yaş grubudur. 20 yaş altı ve 41-50 yaş grubundaki insanlarda bu konudaki düşünceye destek vermektedir. 50 yaş yukarısındaki insanların da azalan bir tepkiyle bu düşünceye destek verdikleri görülmektedir. Etkinin azda olsa olumlu yönde olduğu fikrinde olanların ise 40'lı yaşlara kadar neredeyse sabit oranda olduğu 51 yaş ve üzerinde ise yaş artışıyla ters orantılı olarak azaldığı görülmektedir. Bu durum yaşın verdiği olgunlukla ilgili olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 65. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?					Toplam
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	22	112	40	14	8	196
	21-30	27	163	27	19	5	241
	31-40	18	150	35	12		215
	41-50	16	93	18	19	2	148
	51-60	20	69	15	10	1	115
	61 yaş ve yukarısı	15	59	12	7		93
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 26,001, sd= 15, p=0,038<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

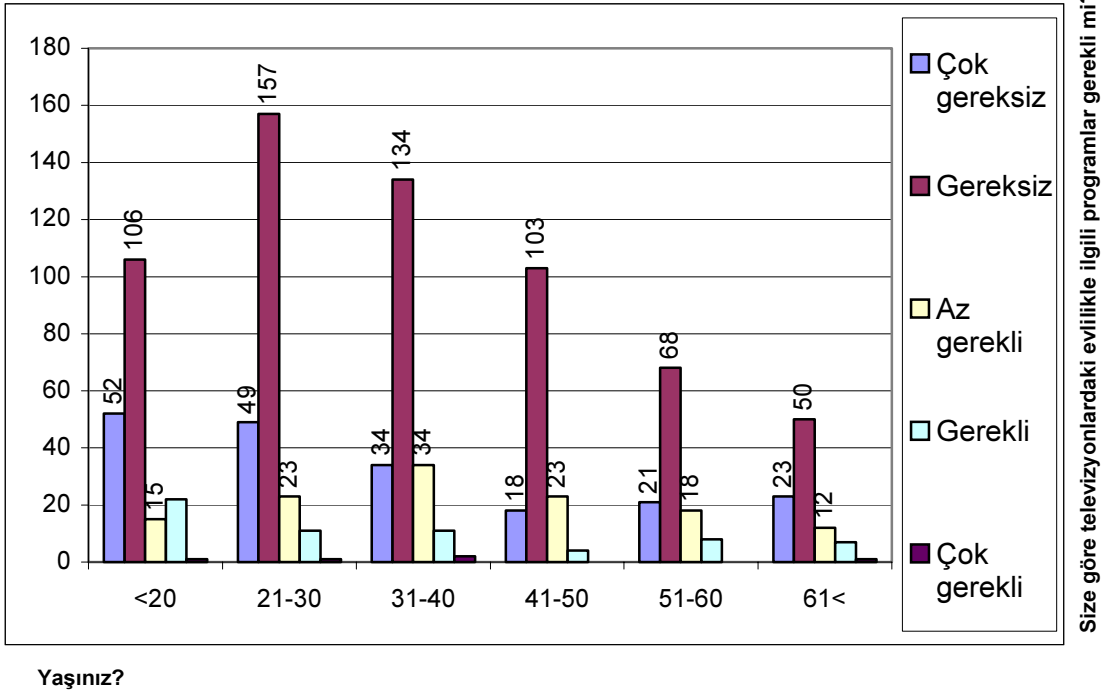
Şekil 8. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

21-40 yaş grubundaki insanlar evlilik programlarının toplumda ahlâkî zafiyete yol açtığı ve zararlı olduğu konusunda ortak bir karara sahiptir. 20 yaş altındaki ve 41-50 yaş grubu arasındaki insanlarda bu düşünceye destek vermektedir. 51 yaş ve üzerindeki insanlar da azalan bir yoğunluk bulunmasına rağmen bu düşünceye destek vermektedir.

Tablo 66. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	52	106	15	22	1	196
	21-30	49	157	23	11	1	241
	31-40	34	134	34	11	2	215
	41-50	18	103	23	4		148
	51-60	21	68	18	8		115
	61 yaş ve yukarısı	23	50	12	7	1	93
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 38,817, sd= 15, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 9. “Yaşınız?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

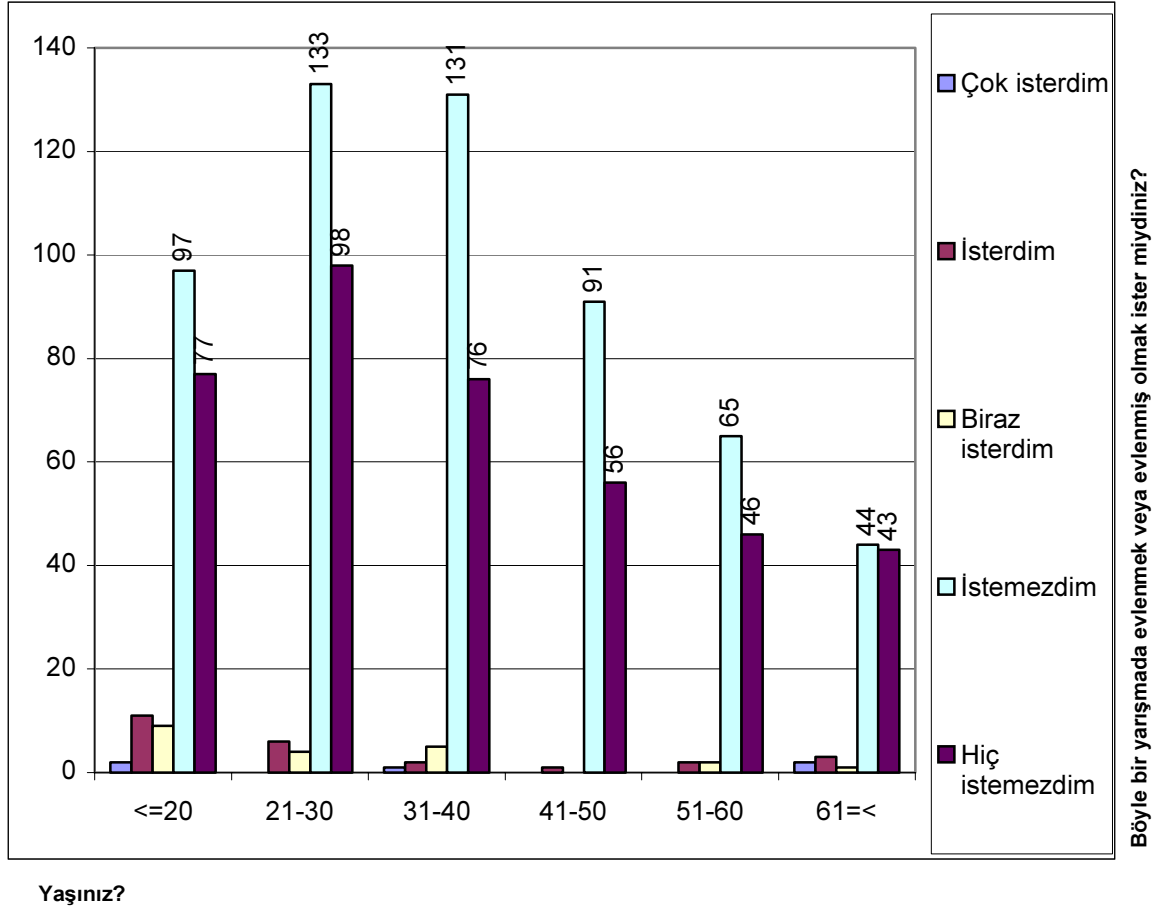
Ankete katılan tüm yaş grubundaki insanlar evlilik programlarını gereksiz bulmaktadır. Bu düşüncenin en yoğun olduğu grup 21-30 yaş grubudur. 31 yaş ve üzerindeki insanlarda bu düşünce aynı olmakla birlikte yaşın artışıyla ters orantılı olarak düşüncenin yoğunluğunda bir azalış görülmektedir. 20 yaş ve altındaki insanlarda da yoğunluk azalmaktadır. Bu durum 21-30 yaş aralığındaki insanların karşılaştıkları her türlü olay hakkında düşünmelerinden ve hayat karşısında hiç kimseye bağlı kalmadan özgür iradeleriyle karar vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 67. “Yaşınız?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	2	11	9	97	77	196
	21-30		6	4	133	98	241
	31-40	1	2	5	131	76	215
	41-50		1		91	56	148
	51-60		2	2	65	46	115
	61 yaş ve yukarısı	2	3	1	44	43	93
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 29,134, sd= 10, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 10. “Yaşınız?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

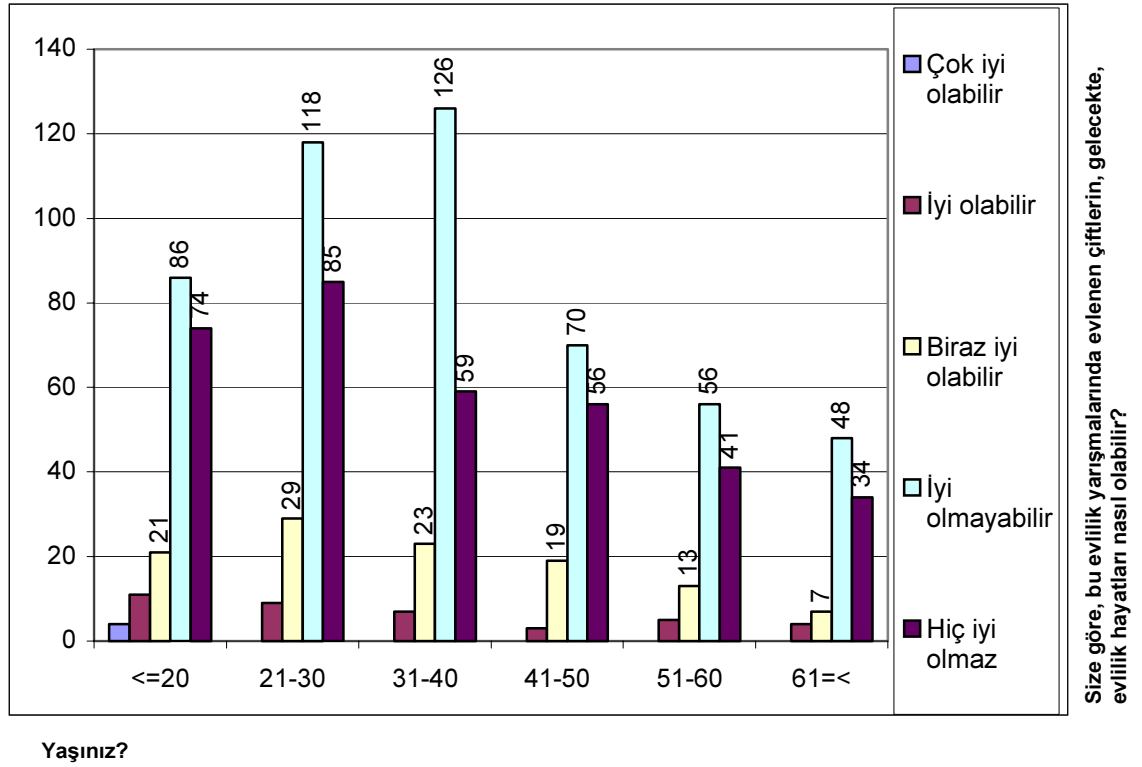
Ankete katılan insanların büyük kısmı bu tür bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak istememektedir. İsteyeceğini belirten azınlık grubun ise 40 yaş ve aşağısında özellikle 20 yaş altındaki genç nüfusta toplandığı, 41 yaş ve yukarısında böyle bir isteğin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 68. “Yaşınız?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?”

		Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?					Toplam
		Çok iyi olabilir	İyi olabilir	Biraz iyi olabilir	İyi olmayabilir	Hiç iyi olmaz	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	4	11	21	86	74	196
	21-30		9	29	118	85	241
	31-40		7	23	126	59	215
	41-50		3	19	70	56	148
	51-60		5	13	56	41	115
	61 yaş ve yukarısı		4	7	48	34	93
Toplam		4	39	112	504	349	1008

Chi Square = 18,781, sd= 15, p=0,224>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 11. “Yaşınız?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

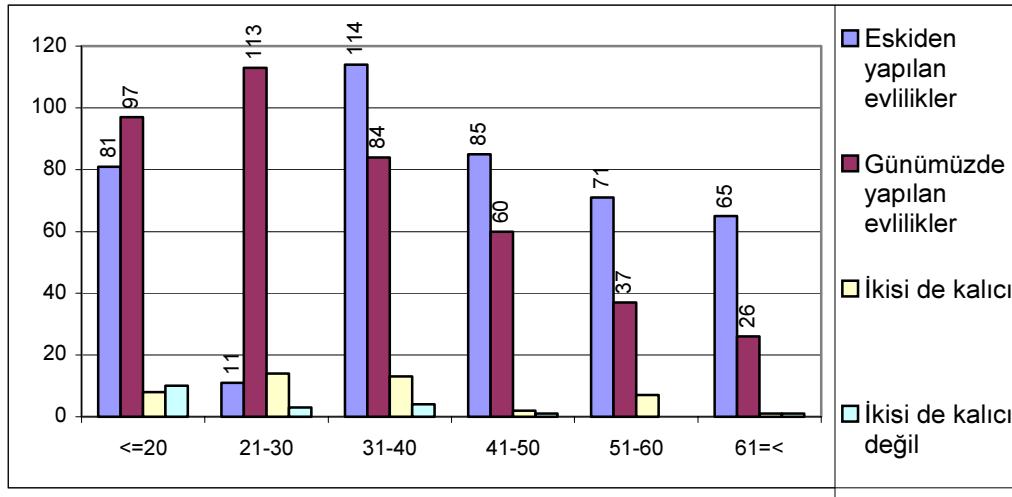
21-40 yaş grubundaki insanlar evlilik programlarında evlenen kişilerin evlilik hayatlarının düzgün olmayacağını düşünmektedir. 20 yaş altındaki insanlar da bu düşünceye destek vermektedir. 41 yaş ve üzerindeki insanların da düşüncesi aynı olmakla birlikte düşüncenin yoğunluğunda yaş artışıyla ters orantılı olarak bir azalma görülmektedir.

Tablo 69. “Yaşınız?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	81	97	8	10	196
	21-30	11	113	14	3	241
	31-40	114	84	13	4	215
	41-50	85	60	2	1	148
	51-60	71	37	7		115
	61 yaş ve yukarısı	65	26	1	1	93
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 121,514, sd= 5, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?

Yaşınız?

Şekil 12. “Yaşınız?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

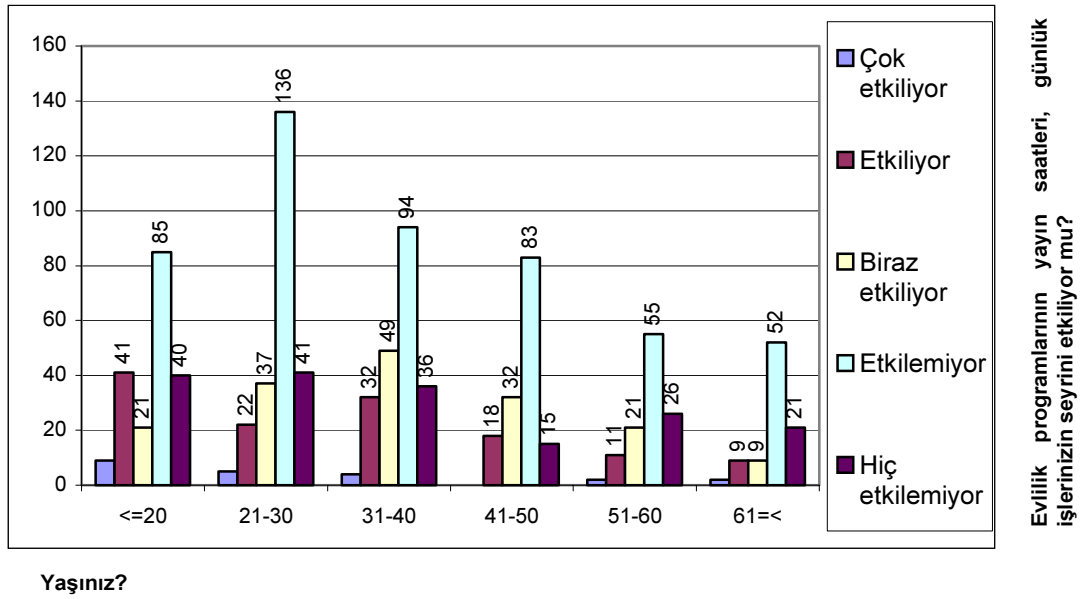
31 yaş ve üzerindeki insanlar görücü usulü, akraba evliliği gibi geleneksel evlilikler yaptıkları ve adetleri gereği boşanmanın ters oluşu nedeniyle boşanmaların daha düşük oranlarda olmasından dolayı kendi zamanlarında yapılan evliliklerin daha sağlam temeller üzerine kurulu olduğuna inanmaktadır, bu düşünce yaş ortalaması arttıkça daha çok desteklenmektedir. 30 yaş ve aşağısındaki insanlar da ise geleneksel evlilikler kendilerine ters geldiği ve iki insanın tanışmadan evlenmesinin evlilik hayatlarını olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle günümüzde yapılan evliliklerin daha sağlam olduğu fikrinin daha yoğundur, bu düşünce yaş ortalamasının azalmasıyla daha çok desteklenmektedir.

Tablo 70. “Yaşınız?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?”

		Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?					
		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Biraz etkiliyor	Etkilemiyor	Hiç etkilemiyor	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	9	41	21	85	40	196
	21-30	5	22	37	136	41	241
	31-40	4	32	49	94	36	215
	41-50		18	32	83	15	148
	51-60	2	11	21	55	26	115
	61 yaş ve yukarısı	2	9	9	52	21	93
Toplam		22	133	169	505	179	1008

Chi Square = 49,132, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzeyle birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 13. “Yaşınız?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

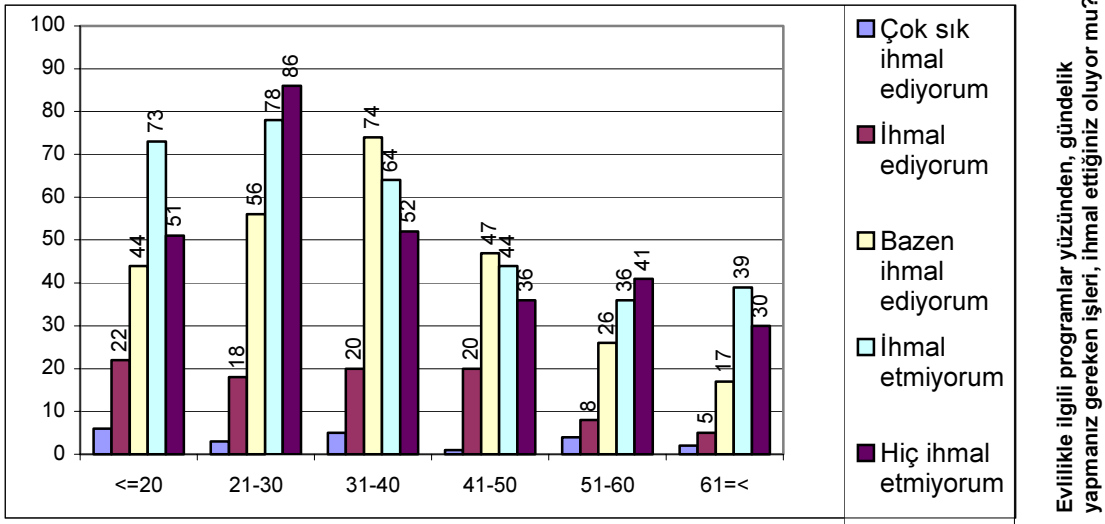
Evlilikle ilgili programları seyretmek daha çok çalışan insanların bulunduğu 21-30 yaş aralığındaki grubun günlük işlerinin seyrini etkilememektedir. Genelini öğrencilerin oluşturduğu 20 yaş ve aşağısındaki insanların işlerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak genelini ev hanımı ve emeklilerin oluşturduğu 31-50 yaş grubundaki insanlar bu tarz programları seyredirken günlük yapmaları gereken işlerden taviz vermektedir. 51 yaş üzerindeki insanlar ise yaşlarından ötürü çok fazla işle ilgilenmediklerinden bu tarz programların işlerini etkilemedikleri kanaatindedir.

Tablo 71. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					Toplam
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	6	22	44	73	51	196
	21-30	3	18	56	78	86	241
	31-40	5	20	74	64	52	215
	41-50	1	20	47	44	36	148
	51-60	4	8	26	36	41	115
	61 yaş ve yukarısı	2	5	17	39	30	93
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 36,611, sd= 20, p=0,013<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Yaşınız?

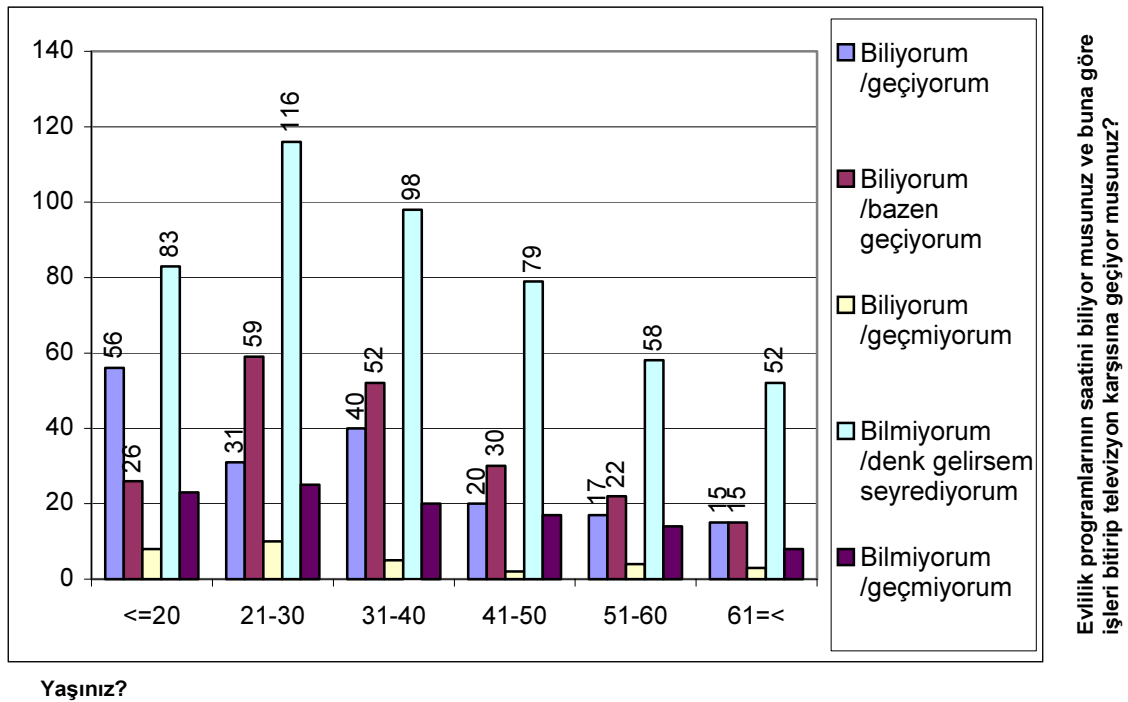
Şekil 14. “Yaşınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

21-30 yaş grubundaki insanların çoğunluğu evlilik programları yüzünden günlük işlerini kesinlikle ihmal etmediklerini ifade etmişlerdir. Diğer yaş grubundaki insanların büyük kısmı ihmal etmediklerini belirtmişlerdir. Günlük işlerini ihmal edenlerin daha çok 31-40 yaş grubunda bulunduğu, 30 yaş ve aşağısı ile 41-50 yaş grubundaki insanların da ihmal konusunda yüksek yüzdelere sahip olduğu görülmektedir. 51 yaş ve yukarısı içinse ihmal durumu daha düşük yüzdelere tekabül etmektedir. 30’lu yaşlara kadar günlük işlerini aksatanların sayısı artış göstermekte, 40’lı yaşlardan sonra ise insanların işlerini aksatmadıklarını ifade ettikleri verilerden görülmektedir.

Tablo 72. “Yaşınız?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					Toplam
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	56	26	8	83	23	196
	21-30	31	59	10	116	25	241
	31-40	40	52	5	98	20	215
	41-50	20	30	2	79	17	148
	51-60	17	22	4	58	14	115
	61 yaş ve yukarısı	15	15	3	52	8	93
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 36,220, sd= 20, p=0,014<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 15. “Yaşınız?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

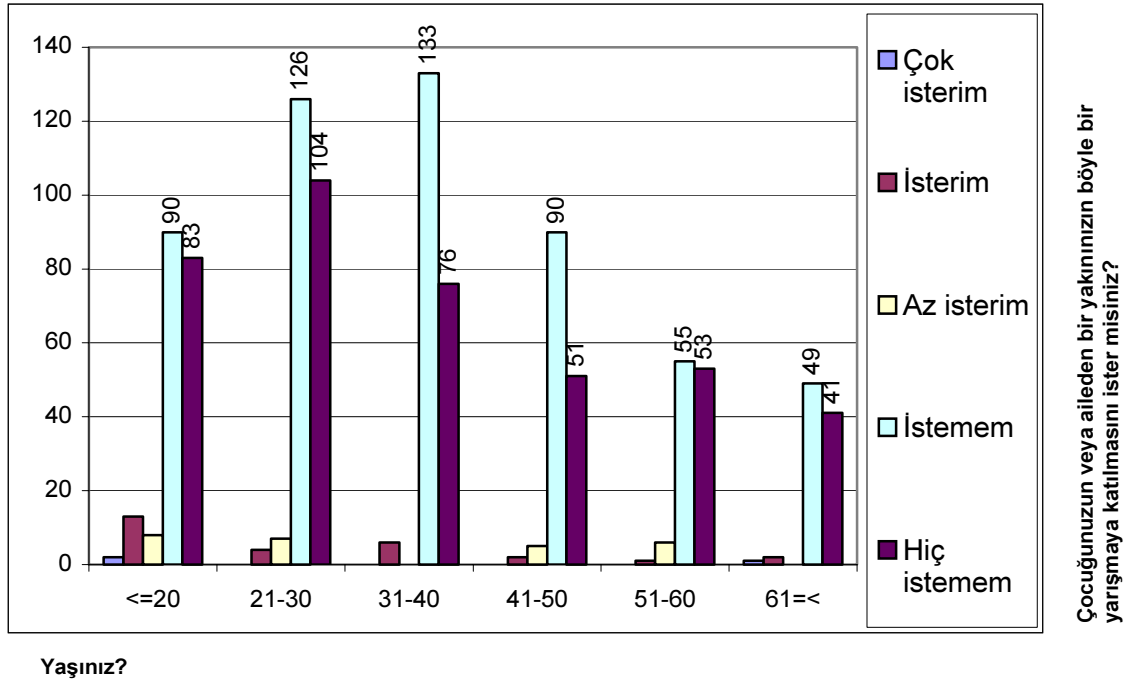
Ankete katılan tüm yaş gruplarındaki insanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının başlangıç saatini bilmediklerini denk gelirse seyrettiklerini ifade etmektedir. Diğer sorulardaki cevaplarla karşılaştırıldığında bu ifadelerinin tezatlığı ortaya çıkmaktadır, televizyon izledikleri vakitlerde genellikle evlilik programlarını izlemeleri ve buna rağmen bu tür bir cevap vermeleri onların bu tür programlar hakkında bir çekingenliğinin olduğuna işaret etmektedir. Yani izliyorlar ancak insanların izlediklerini bilmelerini istemiyorlar gibi bir düşünce ortaya çıkmaktadır.

Tablo 73. “Yaşınız?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					Toplam
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	2	13	8	90	83	196
	21-30		4	7	126	104	241
	31-40		6		133	76	215
	41-50		2	5	90	51	148
	51-60		1	6	55	53	115
	61 yaş ve yukarısı	1	2		49	41	93
Toplam		3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 29,270, sd= 10, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 16. “Yaşınız?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

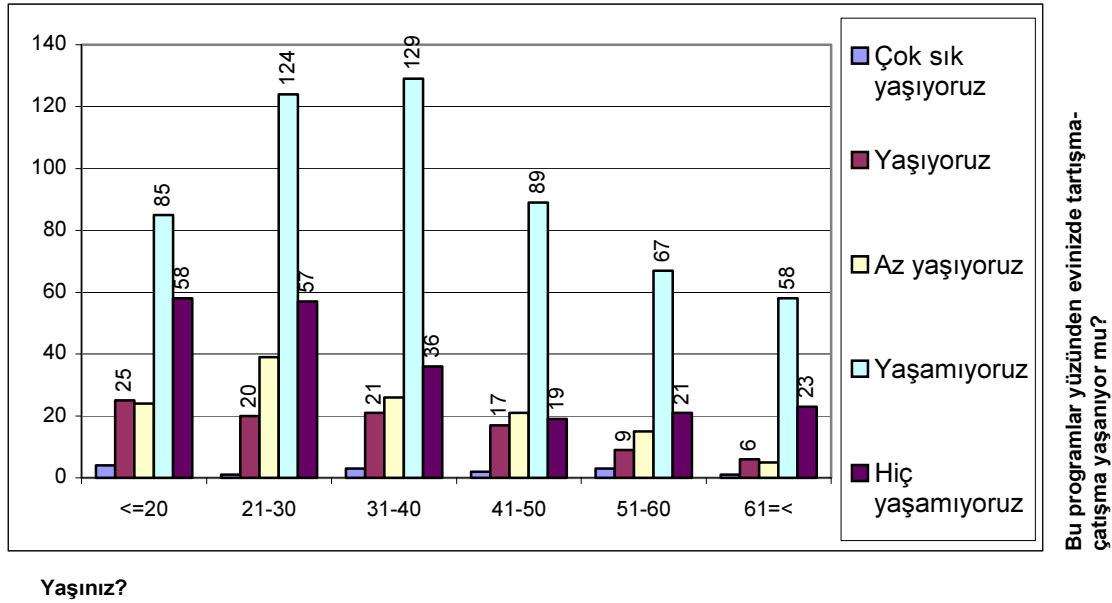
Evlilik programlarındaki yarışmacıların tüm hayatlarını, sevgilerini, düşüncelerini, kızgınlıklarını, 24 saat direkt ekranda karşısında yaşamaları özellikle kırsal kesimde yaşayan Türk insanının kafa yapısına uymamaktadır. Bu nedenle insanların etkin çoğunluğu evlilikle ilgili yarışmalarda herhangi bir yakının görmek istemediğini, bunu kaldıramayacaklarını belirtmişlerdir. Katılmasından rahatsızlık duymayacağını belirten azınlığın büyük çoğunluğu 20 yaş altındaki genç nüfusta toplanmıştır.

Tablo 74. “Yaşınız?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?”

		Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?					Toplam
		Çok sık yaşıyoruz	Yaşıyoruz	Az yaşıyoruz	Yaşamıyoruz	Hiç yaşamıyoruz	
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	4	25	24	85	58	196
	21-30	1	20	39	124	57	241
	31-40	3	21	26	129	36	215
	41-50	2	17	21	89	19	148
	51-60	3	9	15	67	21	115
	61 yaş ve yukarısı	1	6	5	58	23	93
Toplam		14	98	130	552	214	1008

Chi Square = 37,595, sd= 20, p=0,010<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 17. “Yaşınız?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

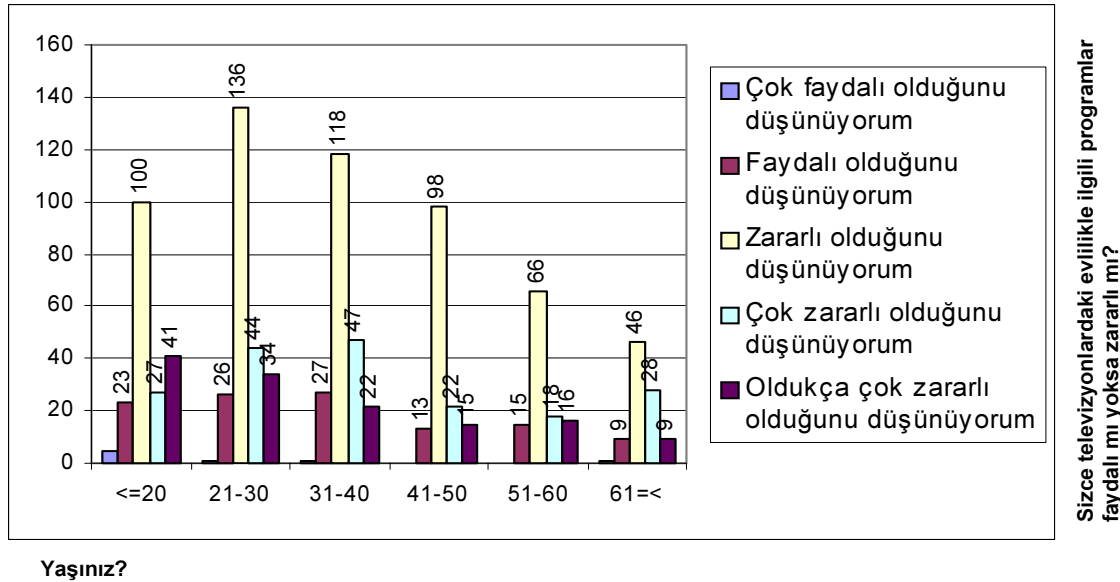
Evlilik programları nedeniyle aile içi tartışmaların genel olarak yaşanmadığı araştırma sonucunda görülmektedir. Toplumsal meselelerin yoğun olduğu günümüzde insanların dörtte birinin evlerinde bu tarz programlar yüzünden tartışma yaşıyor olması bile yüksek bir orandır. Aile içerisinde evlilik programlarının izlenmesinden dolayı tartışmaların çıkmasının en önemli sebebinin bu programların izlenmemesi taraftarı olan insanların izleyenleri uarması konusunda yaşandığı ankete katılanlar tarafından beyan edilmiştir. Tartışma yaşayanların daha çok 21-30 yaş grubundaki insanlar olduğu, 20 yaş altı ve 31-40 yaş grubundaki insanların tartışma yaşadığı, ancak 41 yaş ve yukarısında yaş ilerledikçe ters orantılı olarak tartışma yaşayanların da azaldığı görülmektedir.

Tablo 75. “Yaşınız?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Toplam
Yaşınız?	20 yaş ve aşağısı	5	23	100	27	41	196
	21-30	1	26	136	44	34	241
	31-40	1	27	118	47	22	215
	41-50		13	98	22	15	148
	51-60		15	66	18	16	115
	61 yaş ve yukarısı	1	9	46	28	9	93
	Toplam	8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 40,703, sd= 20, p=0,004<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 18. “Yaşınız?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

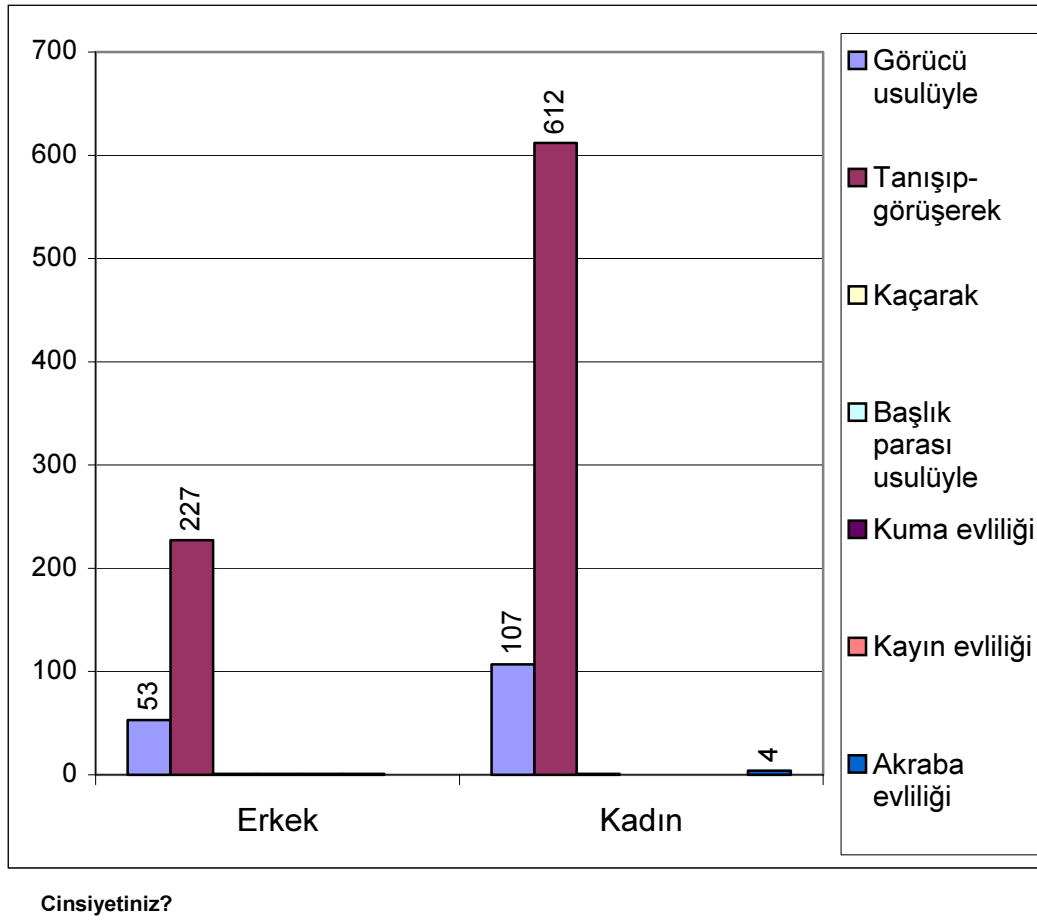
Araştırma sonucunda insanların evlilik programlarını zararlı bulduğu bir gerçektir. Yaş gruplarıyla orantı kurulduğunda en çok 21-30 yaş grubundaki insanların zarar konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. 31-50 yaş grubu ve 20 yaş altındaki grubunda bu fikre destek verdiği, 51 yaş ve yukarisinin yaş artışıyla azalan bir yoğunlukta bu düşüncüyü destekledikleri görülmektedir. Faydalı olduğunu düşünen azınlık grubun ise daha çok 40 yaş altındaki grupta olduğu, daha yaşlı insanlarda ise faydalı olduğunu düşünen insanların sayısının daha az olduğu verilerden görülmektedir.

Tablo 76. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							Toplam
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	
Cinsiyetiniz?	Erkek	53	227	1	1	1	1		284
	Kadın	107	612	1				4	724
Toplam		160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 3,094, sd= 1, p=0,079>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 19. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

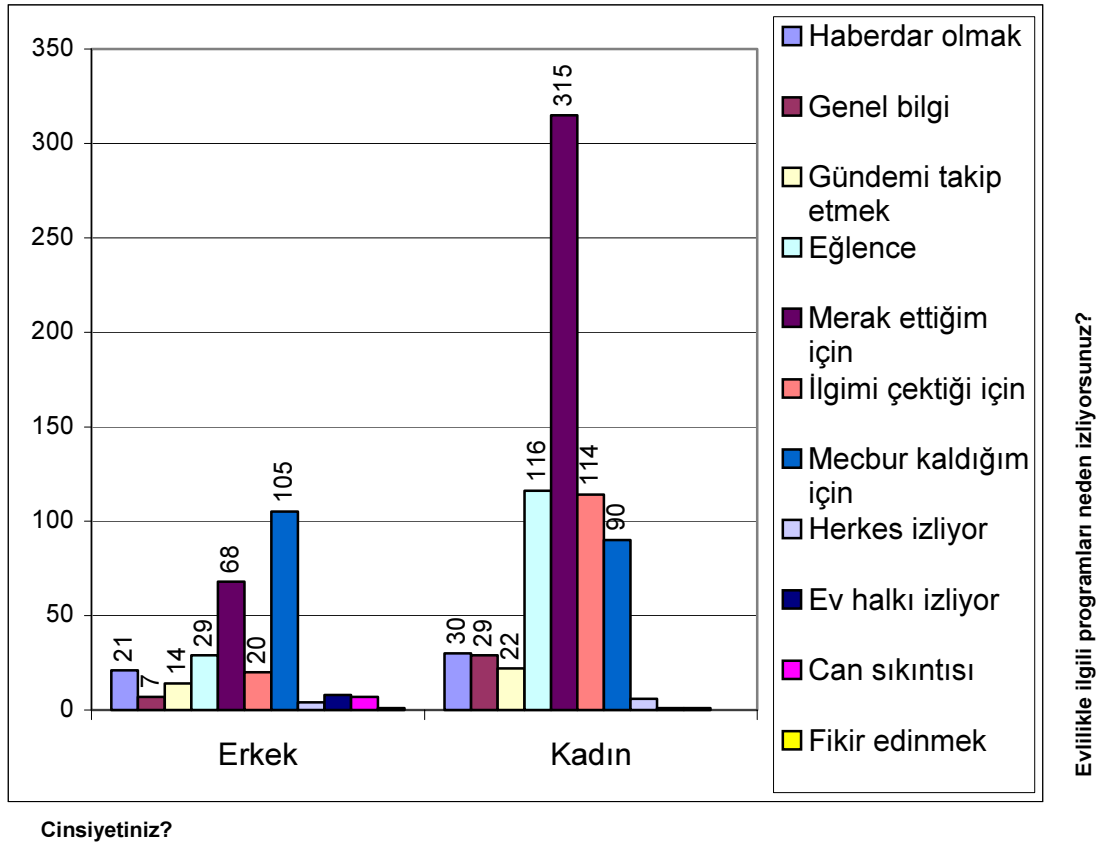
Evliliklerin görüşüp anlaşarak yapılması konusunda bayanların çoğunluğu hemfikirdir. Erkeklerinde bu konuya daha düşük bir yoğunlukta olmasına rağmen tam destek verdiği görülmektedir. Bayanlarda erkeklere oranla daha çok kişinin görücü usulü evlilik taraftarı olduğu görülmektedir.

Tablo 77. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?”

		Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?											
		Haberdar olmak	Genel bilgi	Gündemi takip etmek	Eğlence	Merak ettiğim için	İlgimi çektiği için	Mecbur kaldığım için	Herkes izliyor	Ev halkı izliyor	Can sıkıntısı	Fikir edinmek	Toplam
Cinsiyetiniz?	Erkek	21	7	14	29	68	20	105	4	8	7	1	284
	Kadın	30	29	22	116	315	114	90	6	1	1	1	724
Toplam		51	36	36	145	383	134	195	10	9	8	1	1008

Chi Square = 112,854, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 20. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

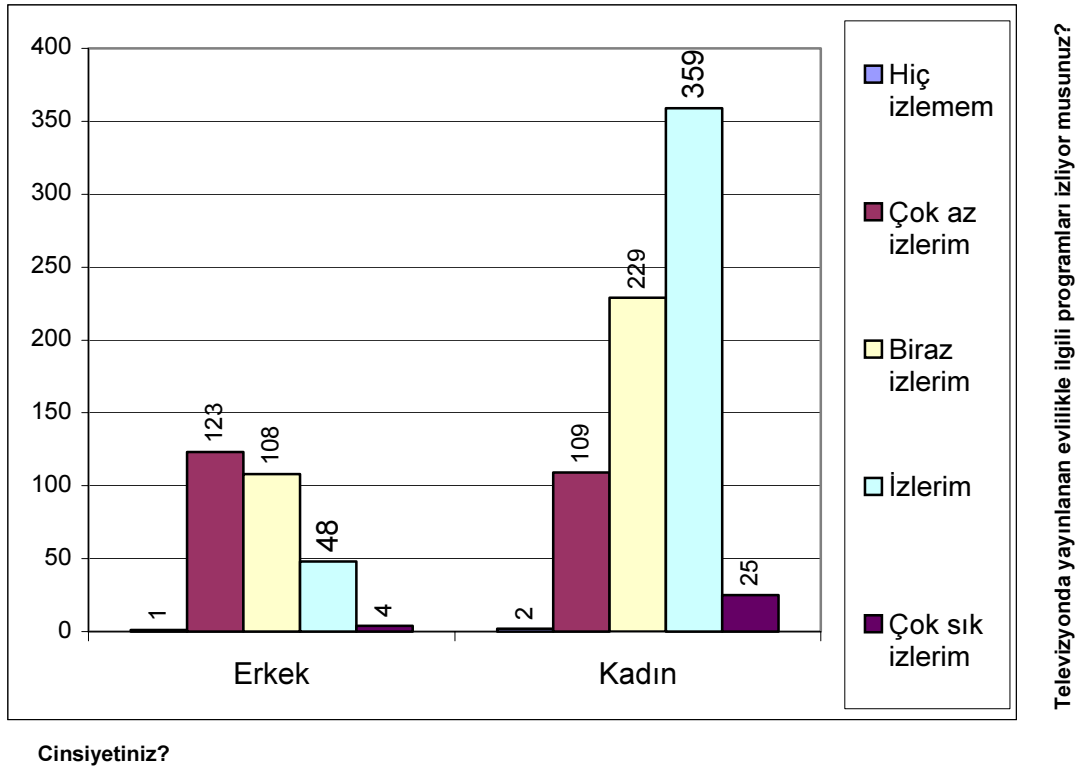
Erkeklerin genel çoğunluğu evlilikle ilgili programları diğer aile mensupları izlerken mecbur kaldıkları için izlediklerini belirtmiştir. Bayanların çoğunluğu ise bu tarz programlarda yaşanan ilişkilerin, kavgaların ve diğer olaylardaki gelişmelerin sonuçlarını merak ettiklerini ve bu nedenle bu tarz programları takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 78. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?					Toplam
		Hiç izlemem	Çok az izlerim	Biraz izlerim	İzlerim	Çok sık izlerim	
Cinsiyetiniz?	Erkek	1	123	108	48	4	284
	Kadın	2	109	229	359	25	724
Toplam		3	232	337	407	29	1008

Chi Square = 130,223, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

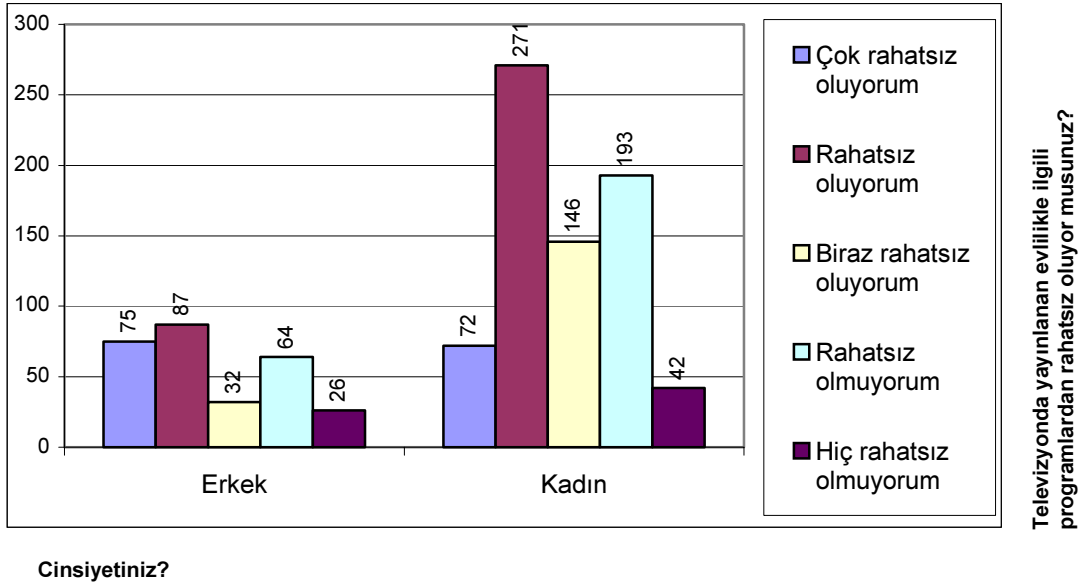
Şekil 21. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarını bayanların erkeklere oranla daha sık izlediği görülmektedir. Buradan bu tarz programların daha çok kırsal kesimde yaşamalarından dolayı kadın erkek ilişkileri ve sosyal yaşantı konusunda eksiklik hisseden ve bu tür konulara daha meraklı olan bayanlara yönelik olduğu ve onlara hitap ettiği sonucu çıkmaktadır.

Tablo 79. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Cinsiyetiniz?	Erkek	75	87	32	64	26	284
	Kadın	72	271	146	193	42	724
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Square = 54,474, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 22. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

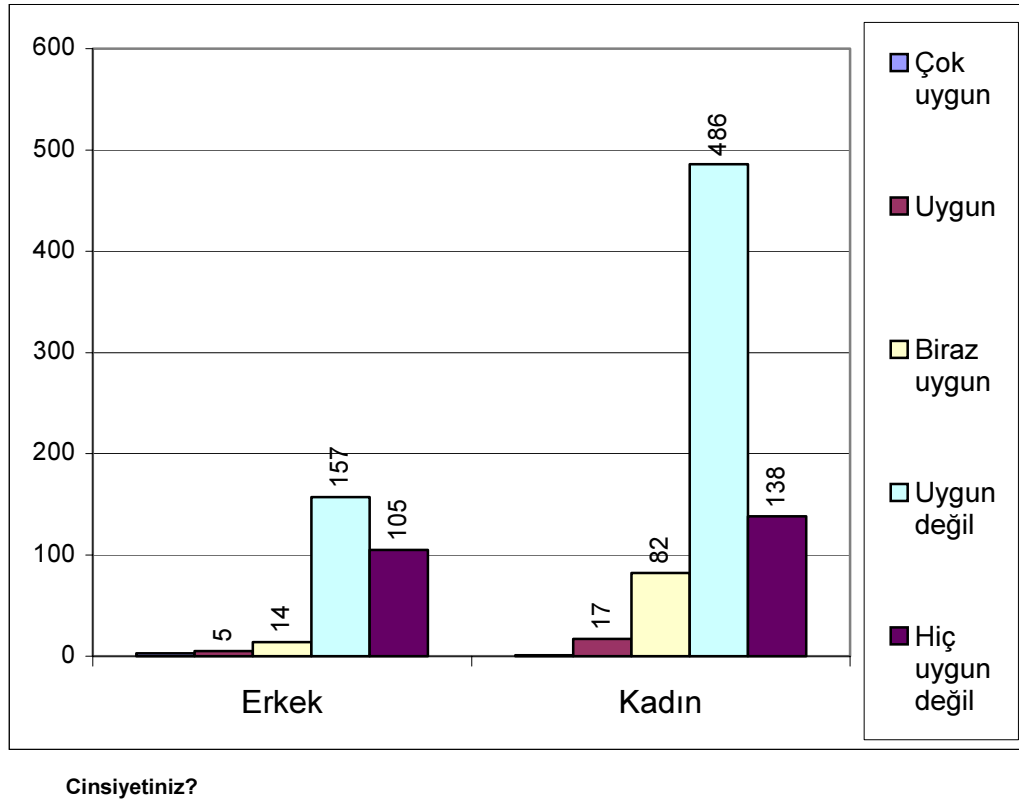
Her iki cinsinde evlilik programlarından rahatsızlık duyduğu ancak bayanların daha az rahatsız olduğu görülmektedir. Bayanların bu tarz programları merakla izlemelerine rağmen çoğunluğunun rahatsız olduğunu dile getirmesi tezat bir durum yaratmaktadır. Bayanlardaki bu karşıt iki durumun, bu tarz programlara ilgi duydukları halde neden izledikleri konusuna kendi kafalarında da bir yanıt bulamamalarından ve yanlış anlaşılacakları düşüncesiyle rahatsız olduklarını dile getirmelerinden, kaynaklanıyor olması muhtemeldir.

Tablo 80. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Cinsiyetiniz?	Erkek	3	5	14	157	105	284
	Kadın	1	17	82	486	138	724
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 45,052, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

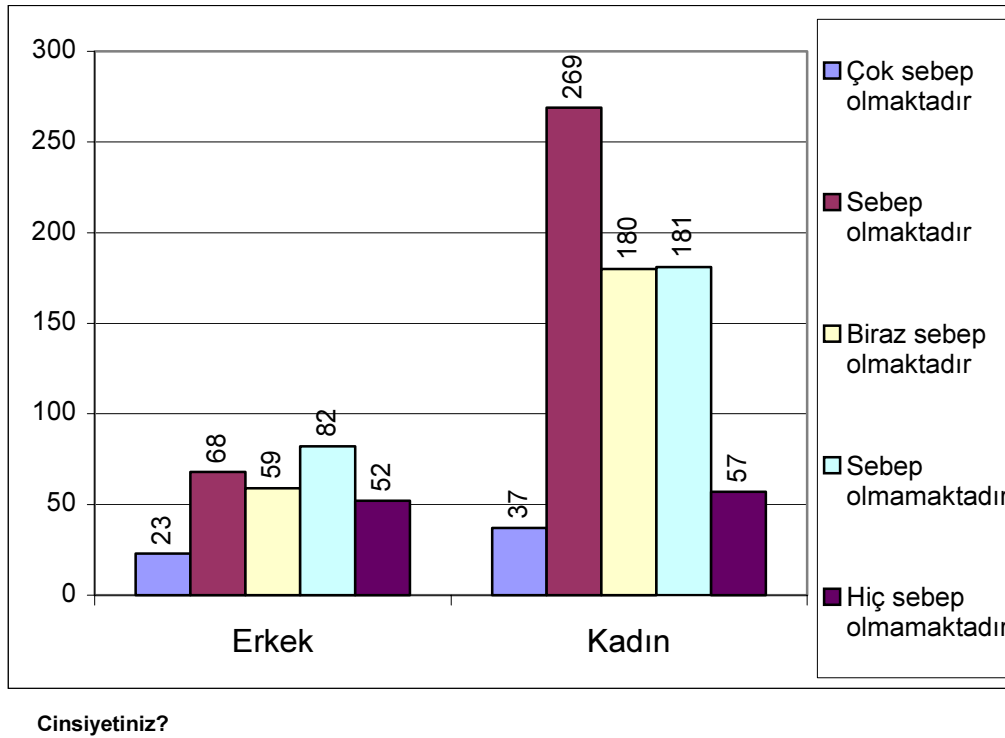
Şekil 23. “Cinsiyetiniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olmadığı her iki cinsinde ortak görüşüdür. Uygunluğu konusunda ise bu tarz programlara daha fazla ilgi duyan bayanların baylara oranla daha fazla sayıda olduğu görülmektedir.

Tablo 81 “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					
		Çok sebep olmaktadır	Sebepl olmaktadır	Biraz sebep olmaktadır	Sebepl olmamaktadır	Hiç sebep olmamaktadır	Toplam
Cinsiyetiniz?	Erkek	23	68	59	82	52	284
	Kadın	37	269	180	181	57	724
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 36,867, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?

Şekil 24. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

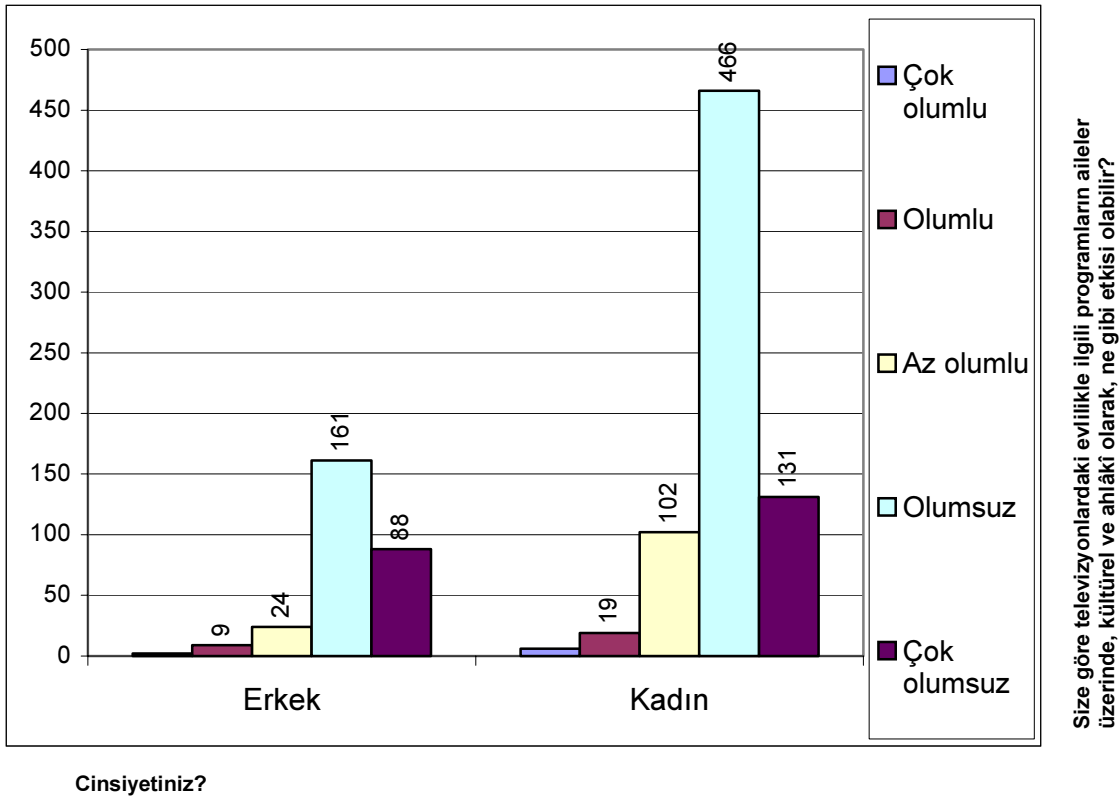
Evlilik programları kadın-erkek ilişkisi açısından erkeklere oranla bayanlarda daha çok düşünce değişikliğine sebep olmaktadır. Bu durum kırsal kesimde yaşayan bayanların ilişkiler konusundaki tecrübesizliği ve bu konulara olan merakı nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Böylelikle bu tarz programların bayanlar üzerinde daha etkili olduğu bir kez daha ispatlanmıştır.

Tablo 82. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					Toplam
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	
Cinsiyetiniz?	Erkek	2	9	24	161	88	284
	Kadın	6	19	102	466	131	724
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 22,980, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 25. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

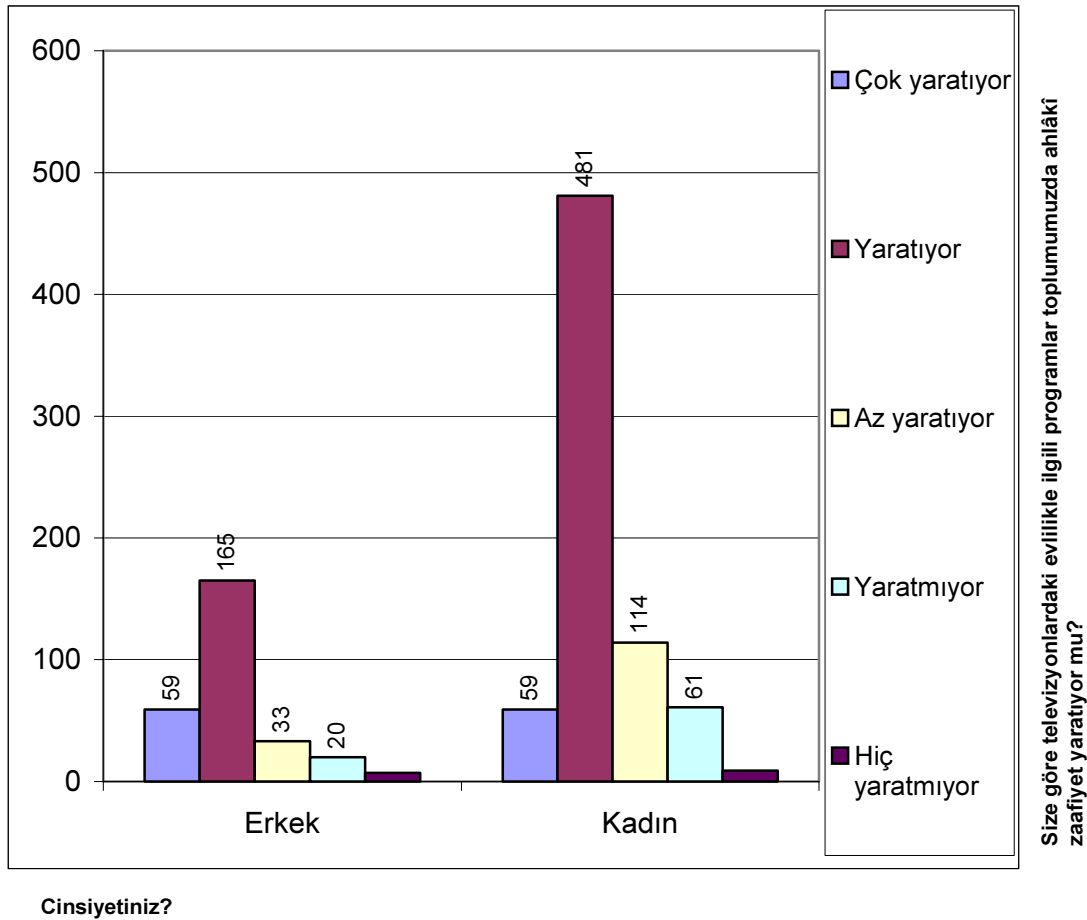
Bayan veya erkek her iki cinsinde büyük çoğunluğunun düşüncesi evlilik programlarının aileler üzerindeki kültürel ve ahlâkî etkisinin olumsuz olduğu yönündedir. Olumlu etkide bulunacağı düşüncesinde olan azınlık grubun çoğunluğunu ise yine bayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 83. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?					Toplam
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	
Cinsiyetiniz?	Erkek	59	165	33	20	7	284
	Kadın	59	481	114	61	9	724
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 32,376, sd= 3, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

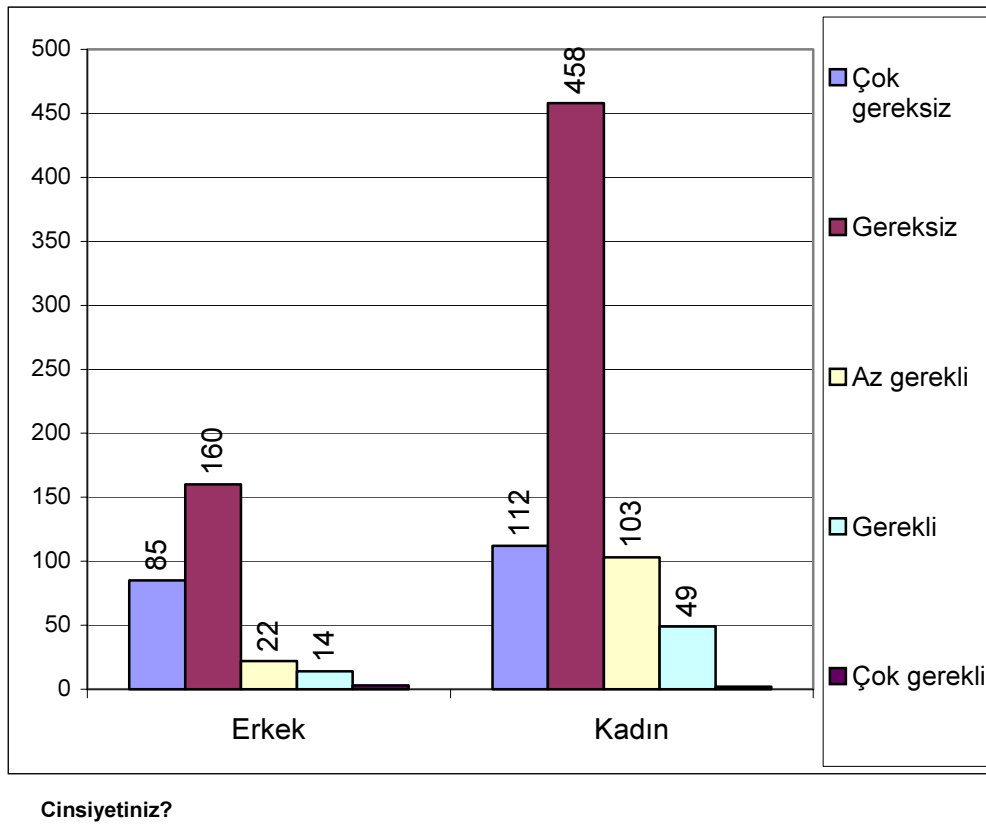
Şekil 26. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarının toplumda ahlâkî zafiyete sebebiyet verdiği ankete katılan bayanların ve erkeklerin ortak düşüncesidir.

Tablo 84. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	Toplam
Cinsiyetiniz?	Erkek	85	160	22	14	3	284
	Kadın	112	458	103	49	2	724
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 33,930, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.
(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 27. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

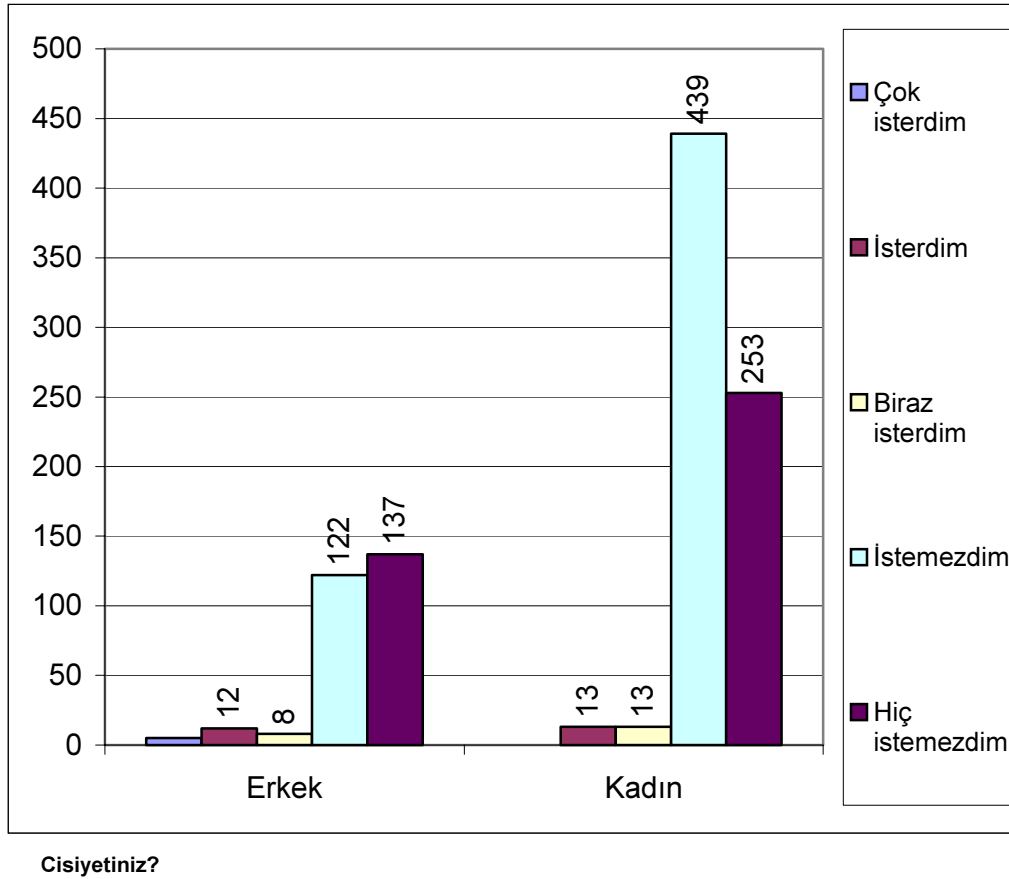
Ankete katılan bayan ve erkek grupların çoğunluğunun evlilik programlarının gereksizliği konusunda ortak bir payda da toplandığı görülmektedir. Gerekli olduğunu düşünen azınlık grubun büyük çoğunluğunu ise yine bayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 85. “Cinsiyetiniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Cinsiyetiniz?	Erkek	5	12	8	122	137	284
	Kadın		13	13	439	253	724
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 38,146, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

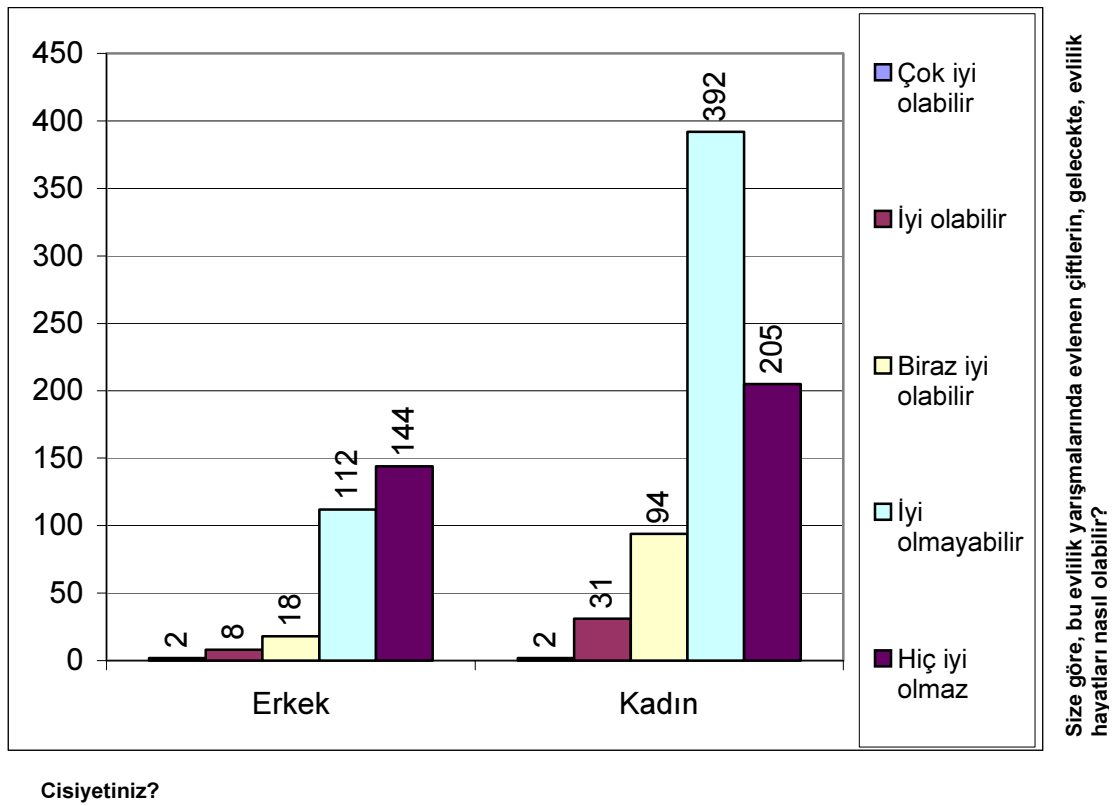
Şekil 28. “Cinsiyetiniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Ne kadın ne de erkek gruplarının etkin çoğunluğu böyle bir yarışmada evlenmeyi istememektedir. Her iki grupta izleyici olarak kalmanın daha iyi olduğu konusunda hemfikirdir.

Tablo 86. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?”

		Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?					Toplam
		Çok iyi olabilir	İyi olabilir	Biraz iyi olabilir	İyi olmayabilir	Hiç iyi olmaz	
Cinsiyetiniz?	Erkek	2	8	18	112	144	284
	Kadın	2	31	94	392	205	724
Toplam		4	39	112	504	349	1008

Chi Square = 45,538, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

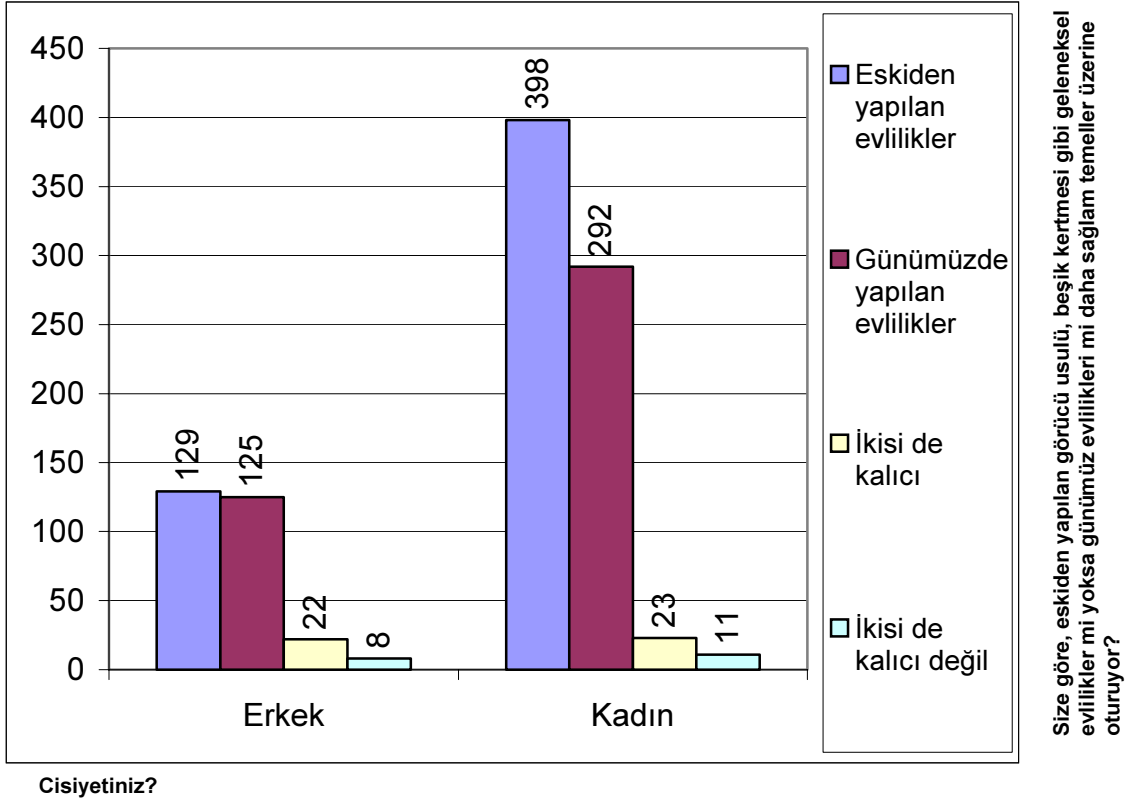
Şekil 29. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Erkeklerin genel düşüncesi evlilik programlarında evlenen çiftlerin gelecekteki evlilik hayatlarının hiç iyi olmayacağıdır. Bayanların büyük çoğunluğu ise daha ılımlı düşünerek iyi olmayabilir ifadesini kullanmışlardır. İyi olabileceğini düşünen azınlık grubun ise çoğunluğunu yine bayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 87. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Cinsiyetiniz?	Erkek	129	125	22	8	284
	Kadın	398	292	23	11	724
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 38,478, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

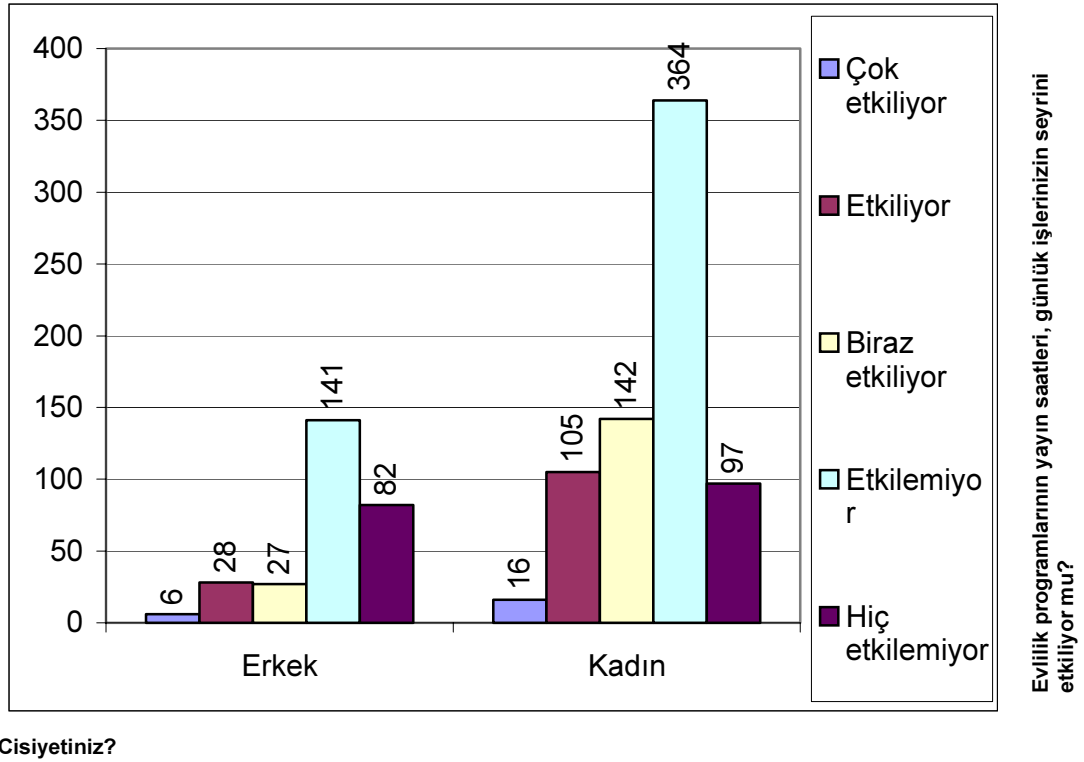
Şekil 30. “Cinsiyetiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Bayanların çoğunluğunda kendi ailelerinden ve etrafındaki evliliklerden esinlenerek eski usul evliliklerin daha sağlam olduğu düşüncesi hakimdir. Erkekler ise bu konuda net bir tavır ortaya koyamamıştır, günümüz evliliklerini ve eski usul evlilikleri savunanların sayısı hemen hemen eşittir.

Tablo 88. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?”

		Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?					Toplam
		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Biraz etkiliyor	Etkilemiyor	Hiç etkilemiyor	
Cinsiyetiniz?	Erkek	6	28	27	141	82	284
	Kadın	16	105	142	364	97	724
Toplam		22	133	169	505	179	1008

Chi Square = 43,295, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

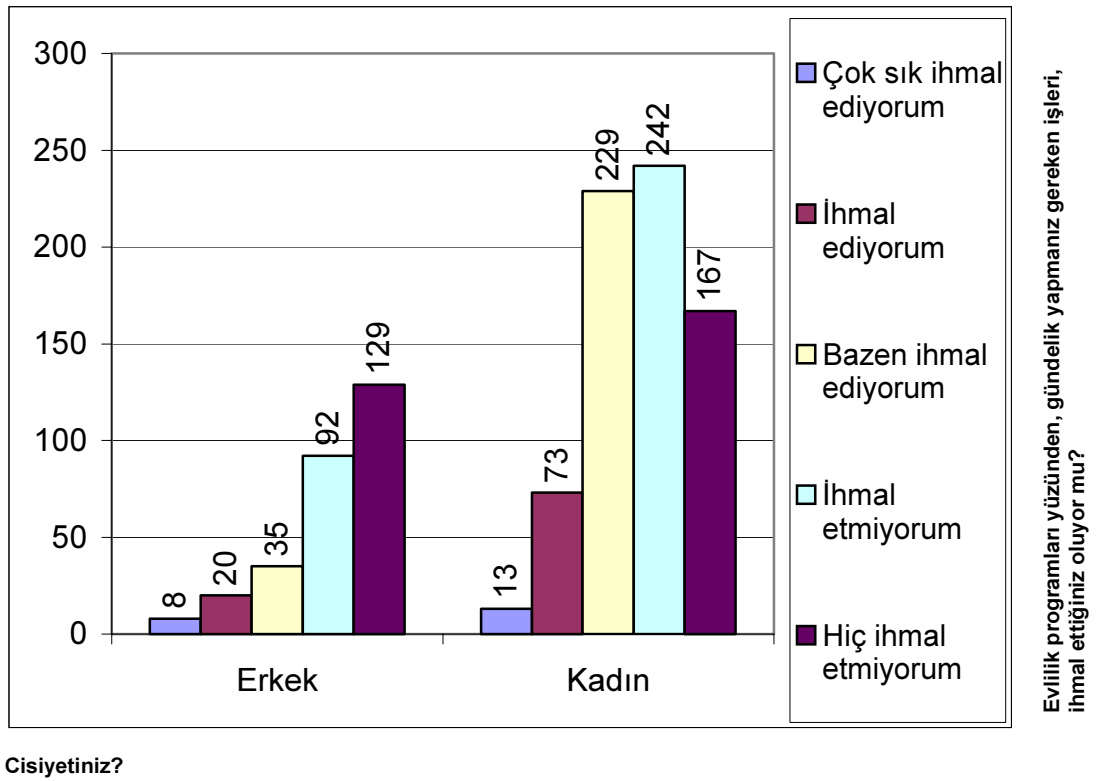
Şekil 31. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Bayanların da erkeklerin de büyük çoğunluğunun “evlilik programlarının yayın saatleri günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorusuna etkilemiyor cevabını verdikleri görülmektedir. Etkilediği azınlık grupta ise çoğunluğu bayanların oluşturduğu görülmektedir. Bayanlar evlilik programlarındaki gelişmeleri merak ettiklerinden takip ettikleri programın yayınlandığı saatlerde yapmaları gereken işleri ihmal etmektedirler.

Tablo 89. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilik programları yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilik programları yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					Toplam
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	
Cinsiyetiniz?	Erkek	8	20	35	92	129	284
	Kadın	13	73	229	242	167	724
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 66,879, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

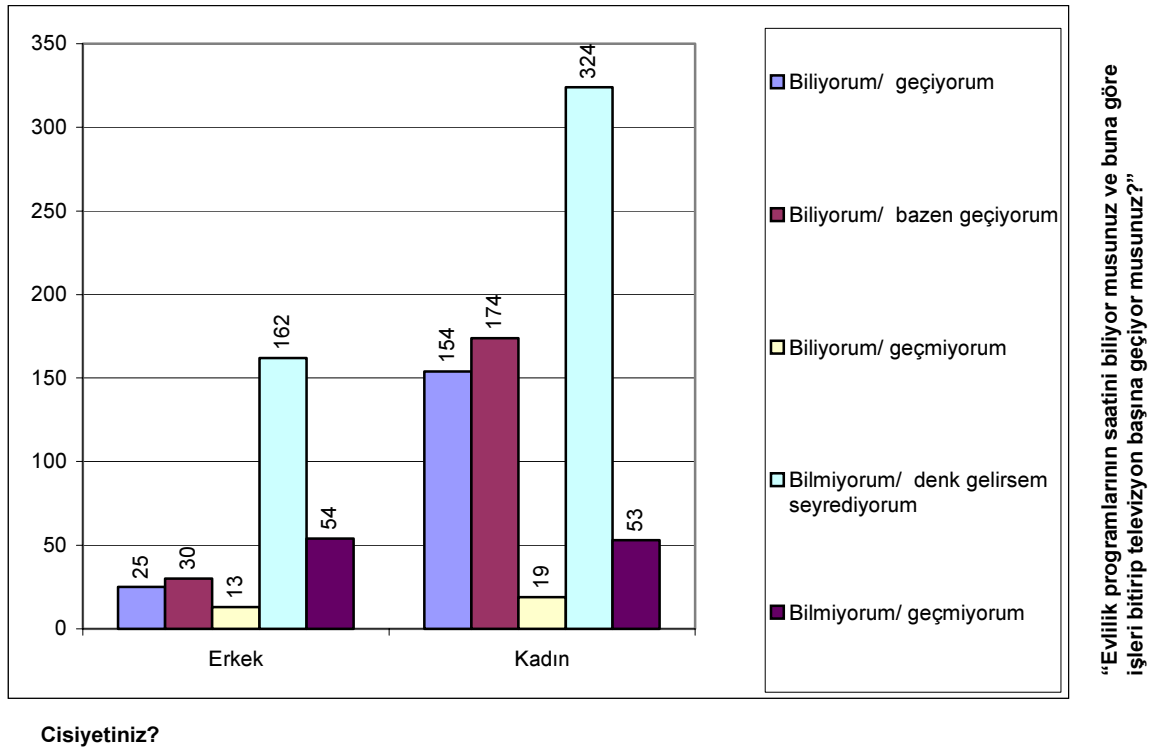
Şekil 32. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilik programları yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Ankete katılan erkek grubunun genelde bu tarz programları izlemek için günlük işlerini aksatmadıkları görülmektedir. Bayan grubunun da büyük kısmı ihmal etmediğini belirtmesine rağmen, küçümsenmeyecek bir çoğunluğunun da ihmal ettiği yapılan araştırma sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 90. “Cinsiyetiniz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon başına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon başına geçiyor musunuz?					Toplam
		Biliyorum/ geçiyorum	Biliyorum/ bazen geçiyorum	Biliyorum/ geçmiyorum	Bilmiyorum/ denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum/ geçmiyorum	
Cinsiyetiniz?	Erkek	25	30	13	162	54	284
	Kadın	154	174	19	324	53	724
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 71,263, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

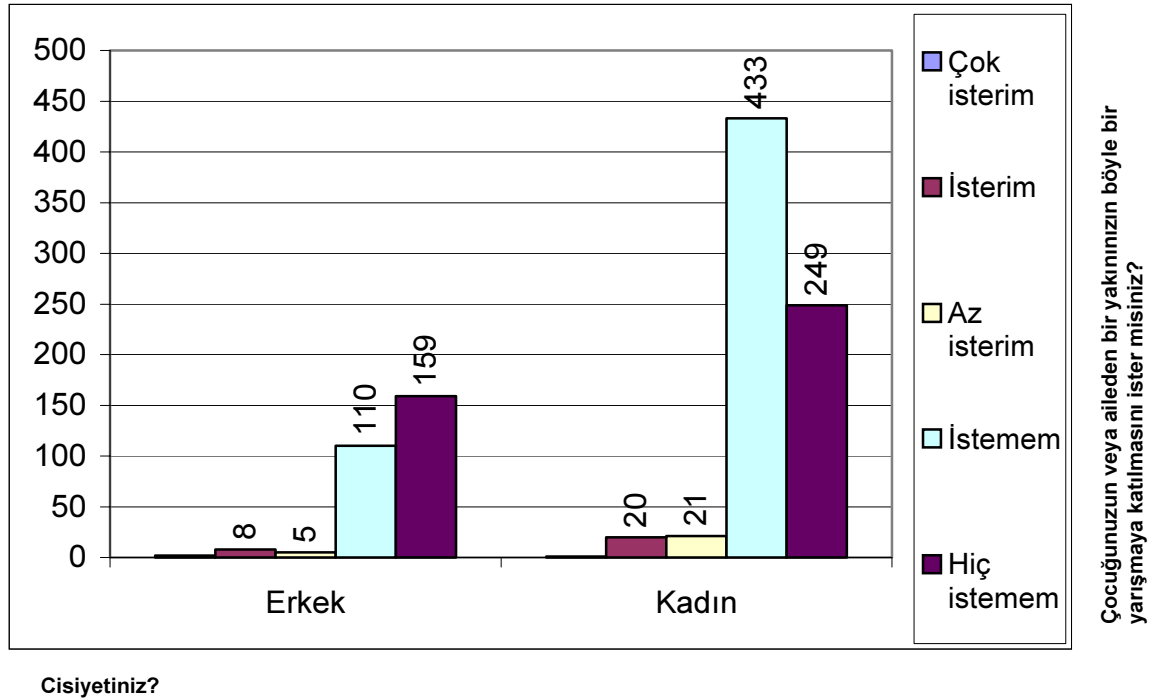
Şekil 33. “Cinsiyetiniz?” ve sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Erkeklerin de bayanların da büyük çoğunluğunun denk geldikleri zaman bu tarz programları izledikleri alınan yanıtlardan ortaya çıkmaktadır. Ancak bayanların önemli bir çoğunluğunun takip ettikleri evlilik programlarının yayın saatini bildiği ve genellikle o saatte ekran karşısına geçtikleri bir diğer önemli veridir.

Tablo 91. “Cinsiyetiniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					Toplam
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	
Cinsiyetiniz?	Erkek	2	8	5	110	159	284
	Kadın	1	20	21	433	249	724
Toplam		3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 43,543, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

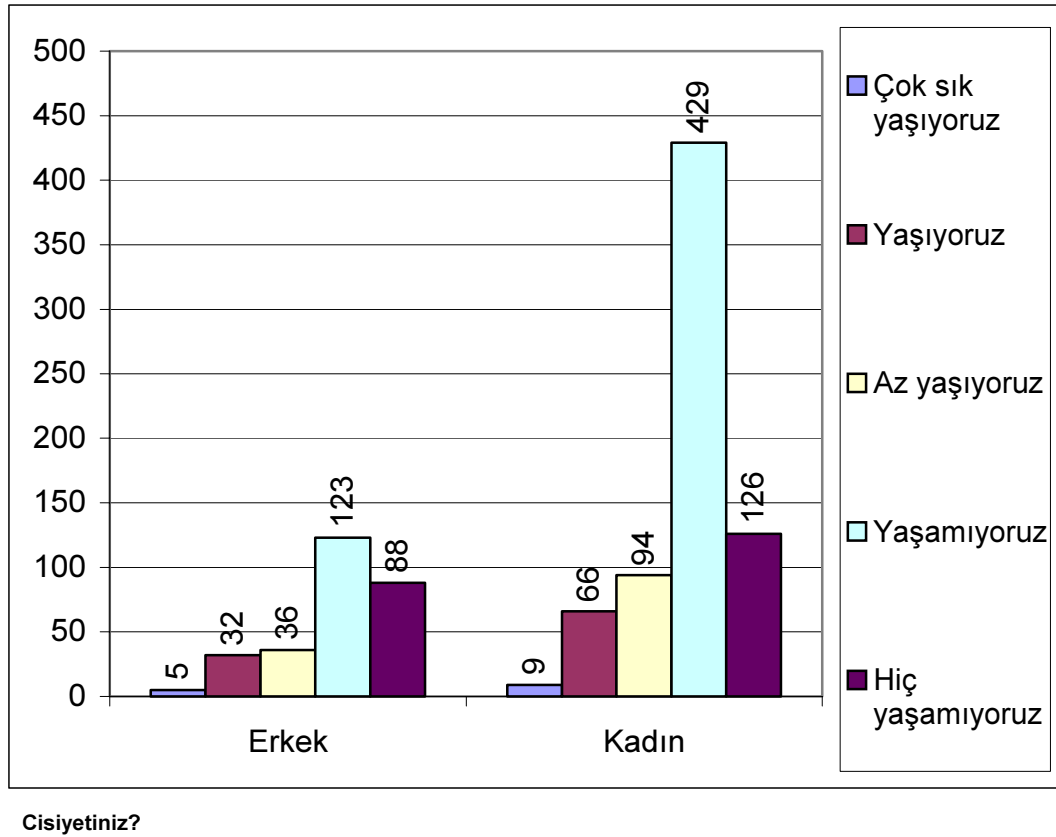
Şekil 34. “Cinsiyetiniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Ankete katılan bayan ve erkek deneklerinin aile yakınlarından birinin evlilikle ilgili bir yarışmaya katılmasını istemedikleri görülmektedir. Kırsal kesimde yaşayan halka yönelik olarak yapılan bu çalışmada bu insanların gelenek ve göreneklerine daha bağlı olması ve kendi ailelerinde böyle bir olaya müsaade etmeyecekleri özellikle erkek fertlerin çoğunluğunun hiç istemezdim yanıtını vermesiyle bir bakıma ispatlanmış olmaktadır.

Tablo 92. “Cinsiyetiniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu?”

		Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu?					Toplam
		Çok sık yaşıyoruz	Yaşıyoruz	Az yaşıyoruz	Yaşamıyoruz	Hiç yaşamıyoruz	
Cinsiyetiniz?	Erkek	5	32	36	123	88	284
	Kadın	9	66	94	429	126	724
Toplam		14	98	130	552	214	1008

Chi Square = 28,575, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

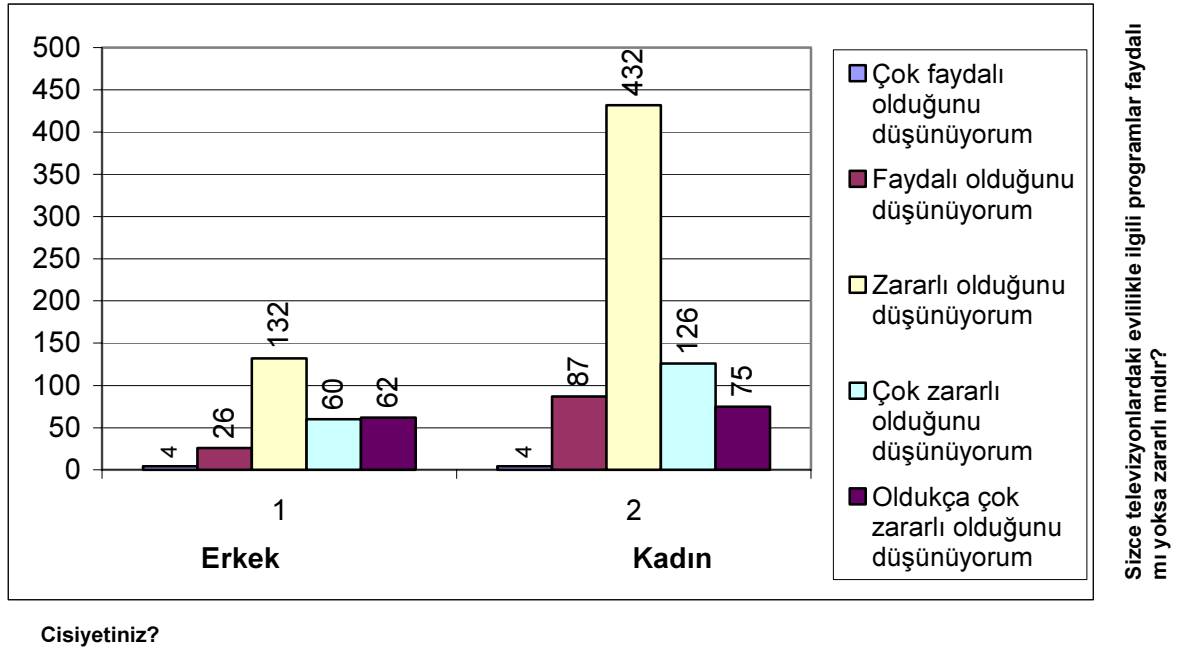
Şekil 35. “Cinsiyetiniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Bayan ve erkek gruplarının çoğunluğu evlilik programları yüzünden ailelerinde tartışma yaşanmadığını belirtmektedir. Erkeklerin bu tarz programlara bayanlara oranla daha çok karşı çıktığı ve evde bu tarz programların izlenmesini istemedikleri gözlenmektedir.

Tablo 93. “Cinsiyetiniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mıdır?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mıdır?					Toplam
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	
Cinsiyetiniz?	Erkek	4	26	132	60	62	284
	Kadın	4	87	432	126	75	724
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 31,000, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 36. “Cinsiyetiniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

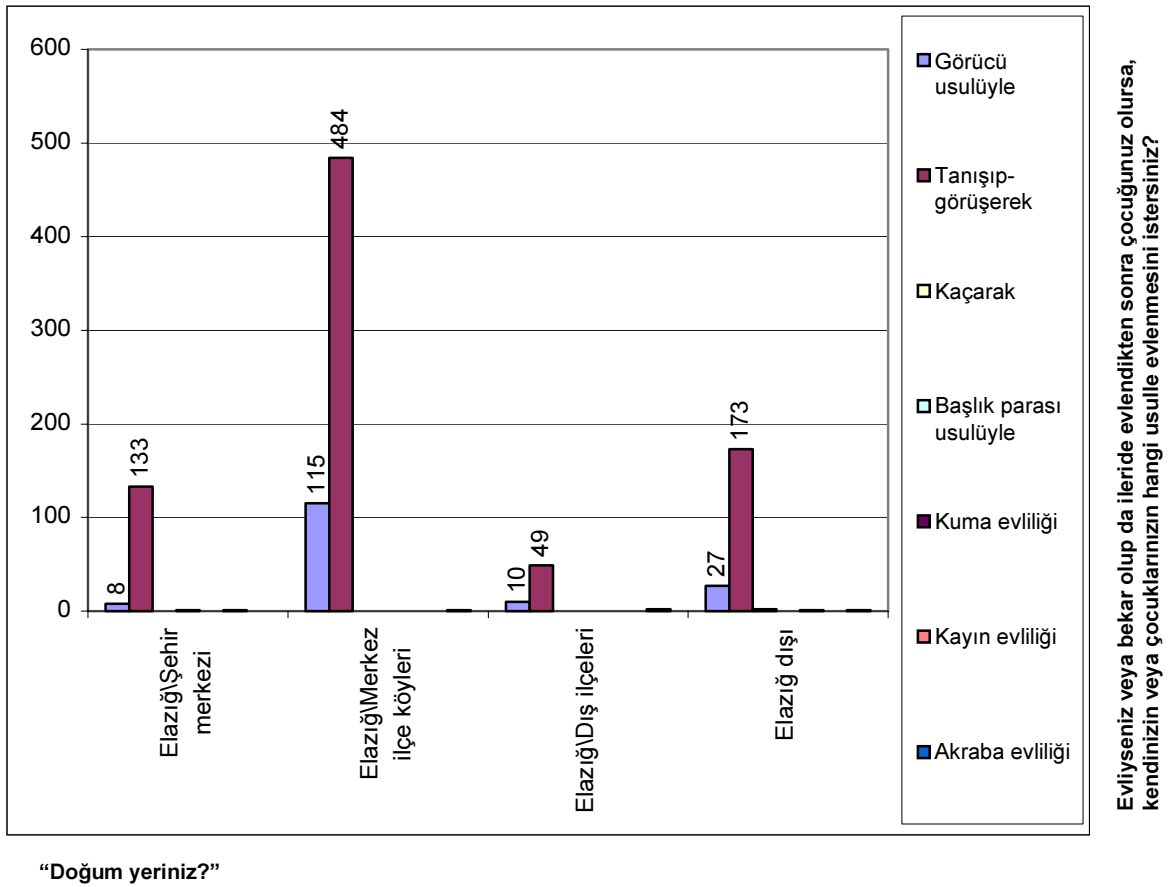
Her iki cins de büyük bir çoğunlukla bu tarz programların zararlı olduğu kanaatindedir. Faydalı olduğu yönündeki fikrin sayısal çoğunluğunu daha çok onlara hitap ettiği ve ilgilerini çektiği için yine bayanlar oluşturmaktadır.

Tablo 94. “Doğum yeriniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							Toplam
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	
Doğum yeriniz?	Elazığ\\Şehir merkezi	8	133		1		1		143
	Elazığ\\Merkez ilçe köyleri	115	484					1	600
	Elazığ\\Dış ilçeleri	10	49					2	61
	Elazığ dışı	27	173	2		1		1	204
Toplam		160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 27,210, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 37. “Doğum yeriniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

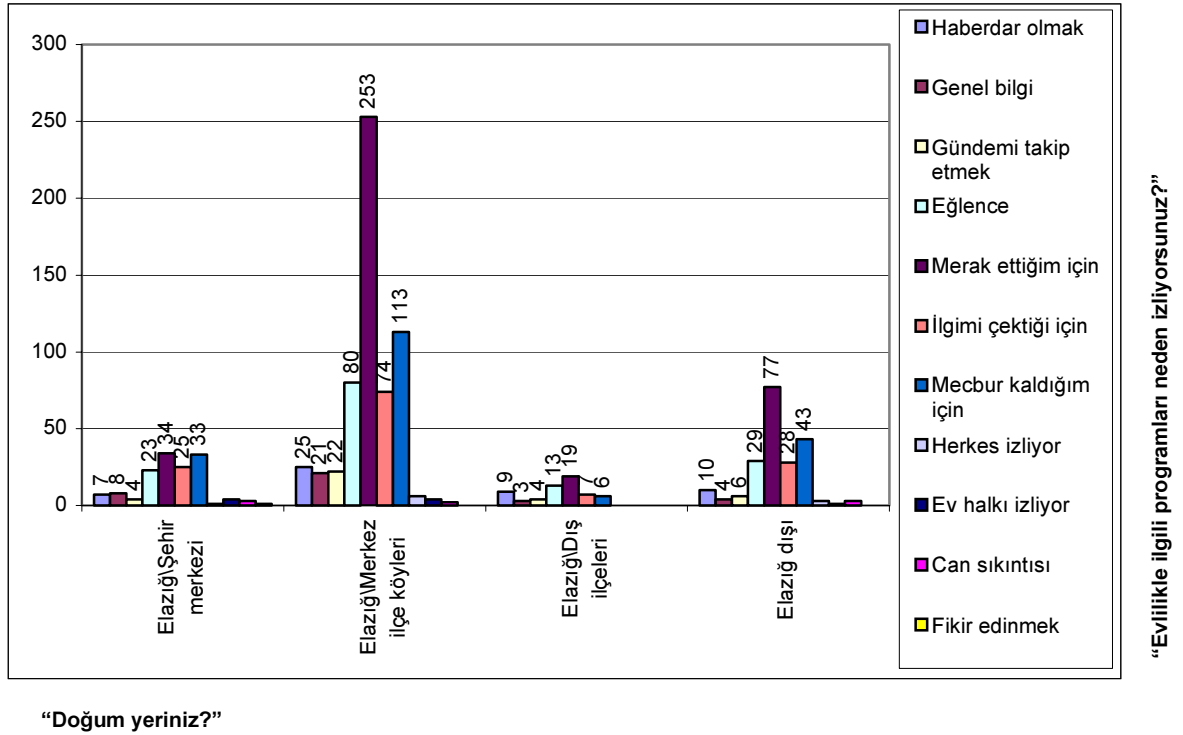
Ankete katılan insanların doğum yerlerinin evlenme usulleri üzerine özel bir etkisi bulunmamaktadır. Genel düşünce anlaşarak evlenilmesi yönündedir.

Tablo 95. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?”

		Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?											
		Haberdar olmak	Genel bilgi	Gündemi takip etmek	Eğlence	Merak ettiğim için	İlgimi çektiği için	Mecbur kaldığım için	Herkes izliyor	Ev halkı izliyor	Can sıkıntısı	Fikir edinmek	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	7	8	4	23	34	25	33	1	4	3	1	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	25	21	22	80	253	74	113	6	4	2		600
	Elazığ\Dış ilçeleri	9	3	4	13	19	7	6					61
	Elazığ dışı	10	4	6	29	77	28	43	3	1	3		204
Toplam		51	36	36	145	383	134	195	10	9	8	1	1008

Chi Square = 41,648, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 38. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

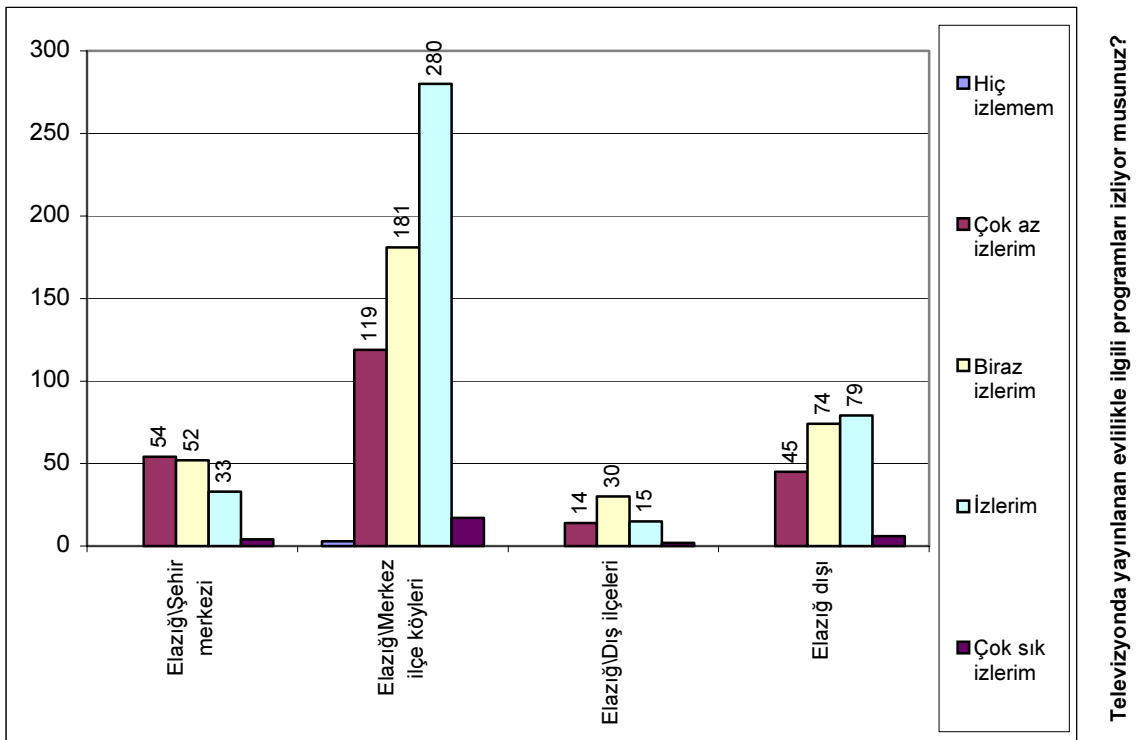
Elazığ’ın merkez ilçelerinde doğan insanların büyük çoğunluğu evlilik programlarını merak ettikleri için izlemektedirler. Doğum yerlerinin insanların bu programları izleme sebeplerine pek bir etkisi olmamakla birlikte genel sebep meraktır. Yalnız şehir merkezi doğumlu insanların merakla eşit oranda mecbur kaldıkları sebebiyle de bu programları izledikleri görülmektedir.

Tablo 96. “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?					Toplam
		Hiç izlemem	Çok az izlerim	Biraz izlerim	İzlerim	Çok sık izlerim	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi		54	52	33	4	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	3	119	181	280	17	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		14	30	15	2	61
	Elazığ dışı		45	74	79	6	204
Toplam		3	232	337	407	29	1008

Chi Square = 44,062, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

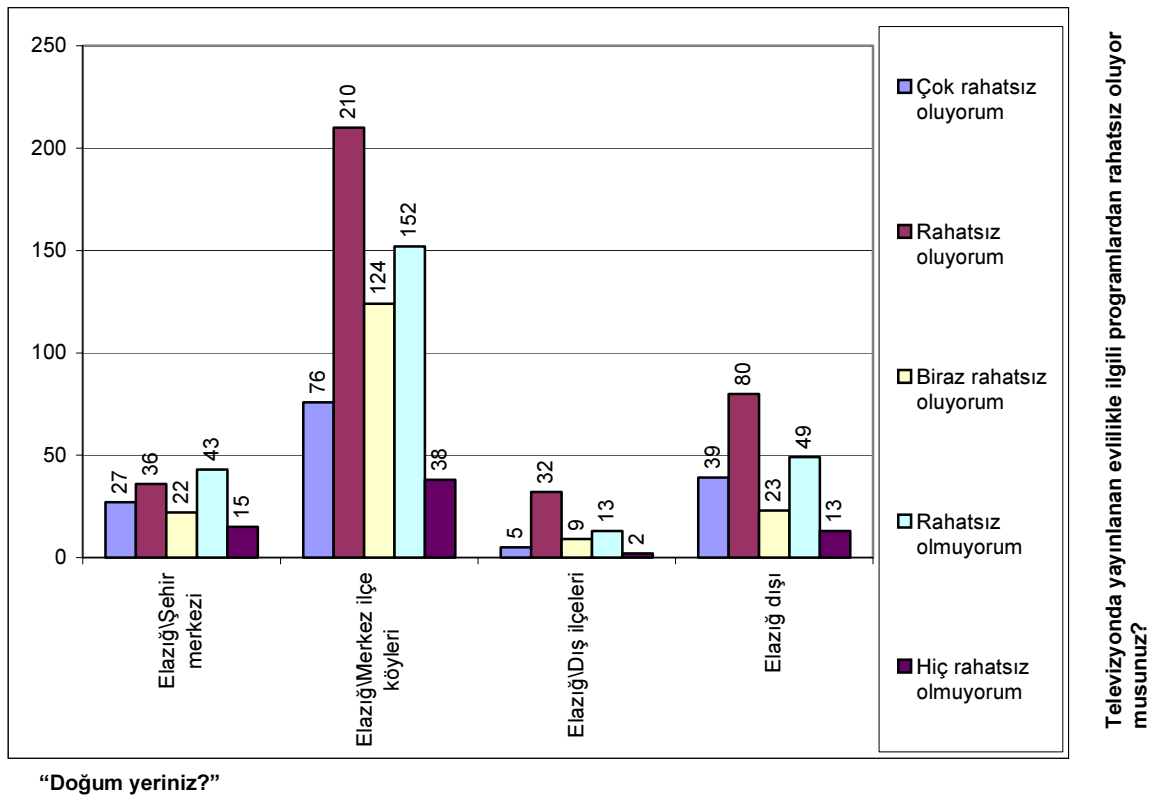
Şekil 39. “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Elazığ’ın merkez ilçesi köyleri ve Elazığ dışı doğumlu insanların evlilik programlarını daha çok izlediği verilerden anlaşılmaktadır. Elazığ şehir merkezi doğumlu olan insanların büyük çoğunluğu ise çok az izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle, bu tarz programların, kırsal kesimde yaşayan insanların, ilişkiler konusundaki tecrübesizliklerinden ve meraklarından dolayı daha çok ilgisini çektiği için izlendiği kanaatine varılmıştır.

Tablo 97 “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	27	36	22	43	15	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	76	210	124	152	38	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	5	32	9	13	2	61
	Elazığ dışı	39	80	23	49	13	204
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Square = 32,490, sd= 12, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

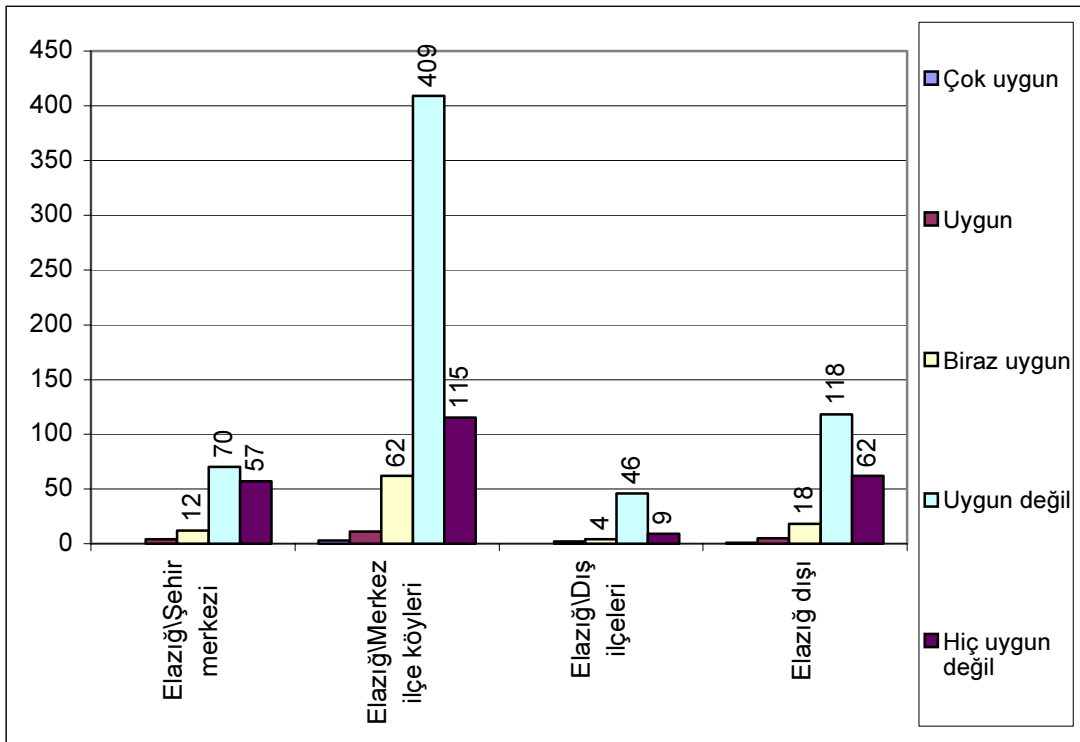
Şekil 40. “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Elazığ’ın şehir merkezi, merkez ilçe köyleri, dış ilçeleri ve Elazığ dışı doğumlu insanların çoğunluğu evlilik programlarından rahatsız olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Elazığ’ın şehir merkezinde doğan insanların içerisinde rahatsızlık duyanların oranı, diğer yerlere oranla daha düşüktür.

Tablo 98 “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi		4	12	70	57	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	3	11	62	409	115	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		2	4	46	9	61
	Elazığ dışı	1	5	18	118	62	204
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 37,172, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

“Doğum yeriniz?”

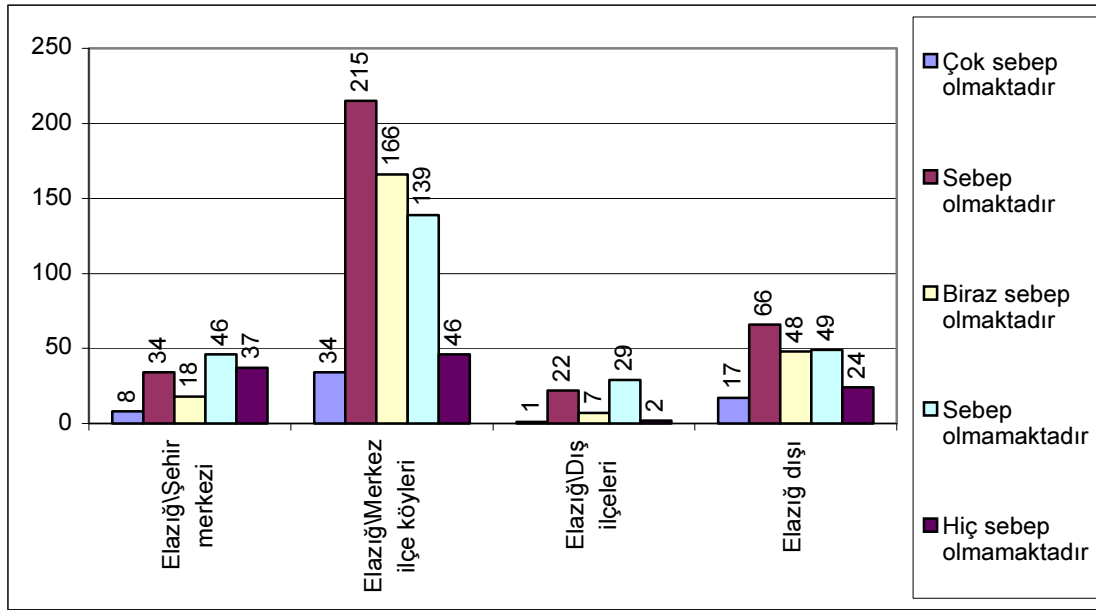
Şekil 41. “Doğum yeriniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Kırsal kesimde yaşayan insanların oluşturduğu araştırma grubumuzun, geleneklerine bağlı olmaları nedeniyle, doğal olarak kesin yargısı evlilik programlarının Türk geleneklerine-göreneklerine, örf ve adetlerine kesinlikle ters düştüğüdür. Bu konuda en kesin tepkiyi Elazığ’ın merkez ilçe köylerinde doğan ve burada yaşamını sürdüren araştırma grubunun verdiği görülmektedir.

Tablo 99. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					Toplam
		Çok sebep olmaktadır	Sebeptir	Biraz sebep olmaktadır	Sebeptir	Hiç sebep olmaktadır	
Doğum yeriniz?	Elazığ \Şehir merkezi	8	34	18	46	37	143
	Elazığ \Merkez ilçe köyleri	34	215	166	139	46	600
	Elazığ \Dış ilçeleri	1	22	7	29	2	61
	Elazığ dışı	17	66	48	49	24	204
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 73,677, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?

“Doğum yeriniz?”

Şekil 42. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

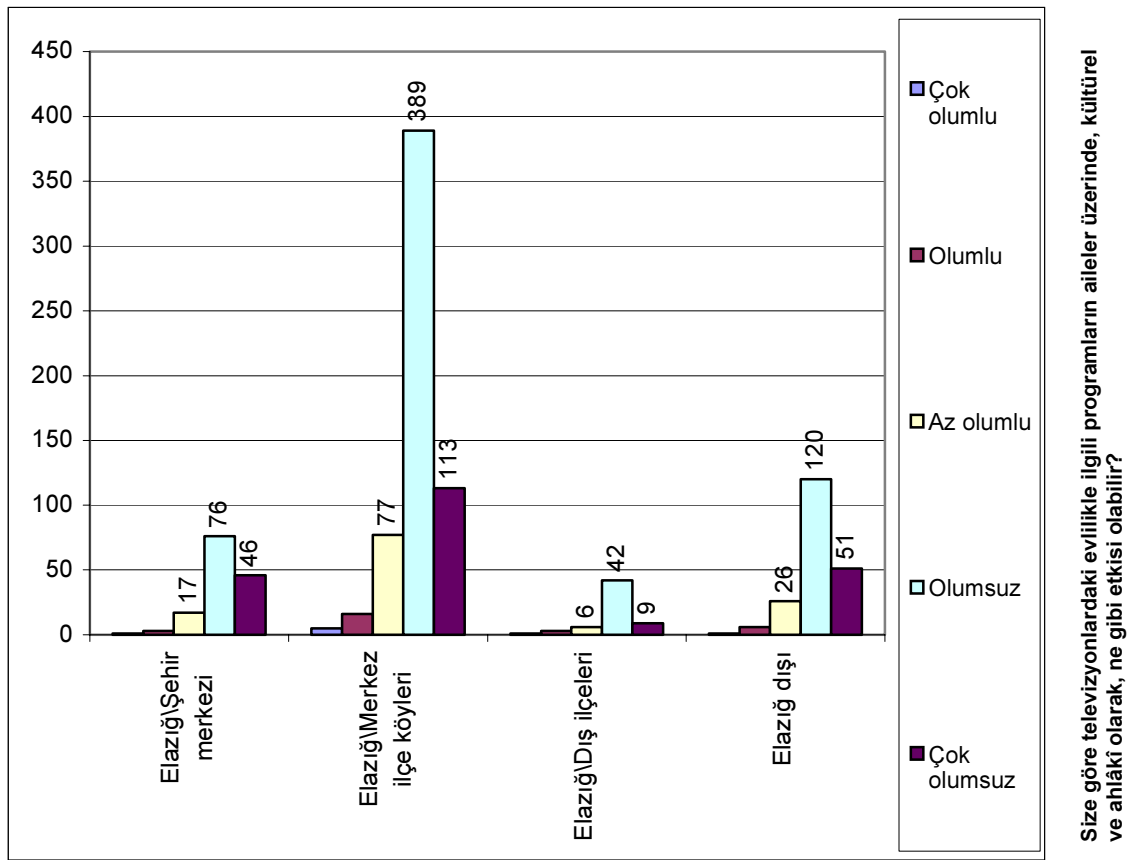
Elazığ’ın merkez ilçe köyleri doğumlu olanlar genel olarak izledikleri evlilik programlarındaki ilişkilerde yaşanan olaylardan etkilendiklerini ve bu olayların kendilerinde kadın-erkek ilişkileri açısından fikir değişikliğine sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Şehir merkezinde doğmuş olan ve şehir kültürünü biraz olsun yaşamış olan insanlar ise daha çok ilişkiler konusunda bu tarz programların kendilerinde düşünce değişikliğine sebep olmadığını belirtmişlerdir. Elazığ’ın dış ilçelerinde ve Elazığ dışında doğan ve genellikle kırsal kesimlerde yaşayan insanlarda daha çok etkilendikleri yönünde fikir bildirmişlerdir.

Tablo 100. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	1	3	17	76	46	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	5	16	77	389	113	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	1	3	6	42	9	61
	Elazığ dışı	1	6	26	120	51	204
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 17,454, sd= 9, p=0,042<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 43. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

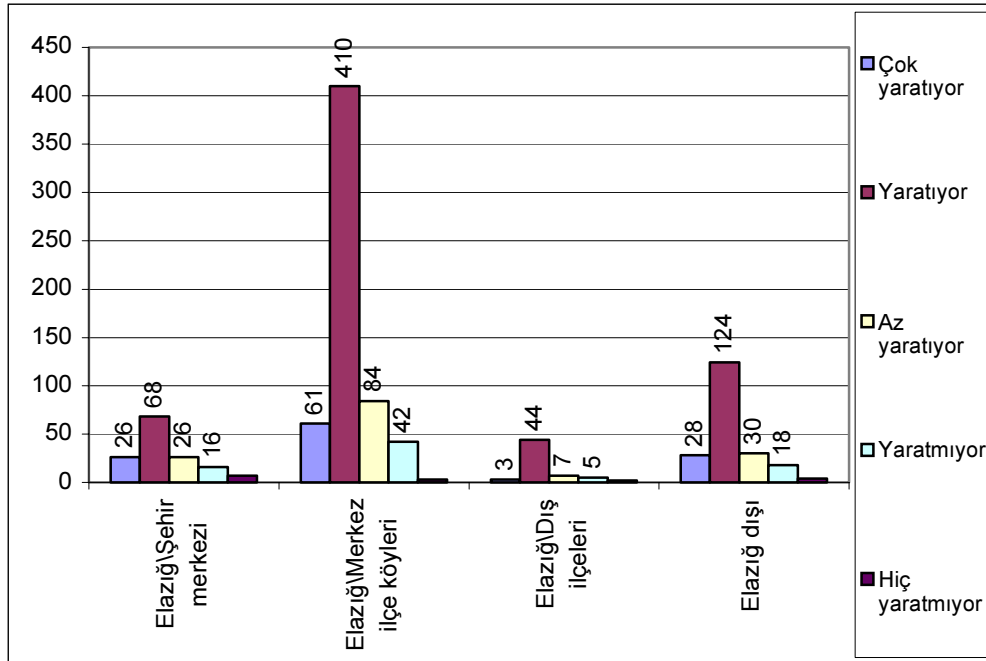
Nerede doğmuş olursa olsun, ankete katılan insanların büyük çoğunluğu evlilik programlarının aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî olarak olumsuz yönde etki ettiği kanaatindedir.

Tablo 101. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?					Toplam
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	26	68	26	16	7	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	61	410	84	42	3	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	3	44	7	5	2	61
	Elazığ dışı	28	124	30	18	4	204
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 29,533, sd= 9, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?

Şekil 44. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

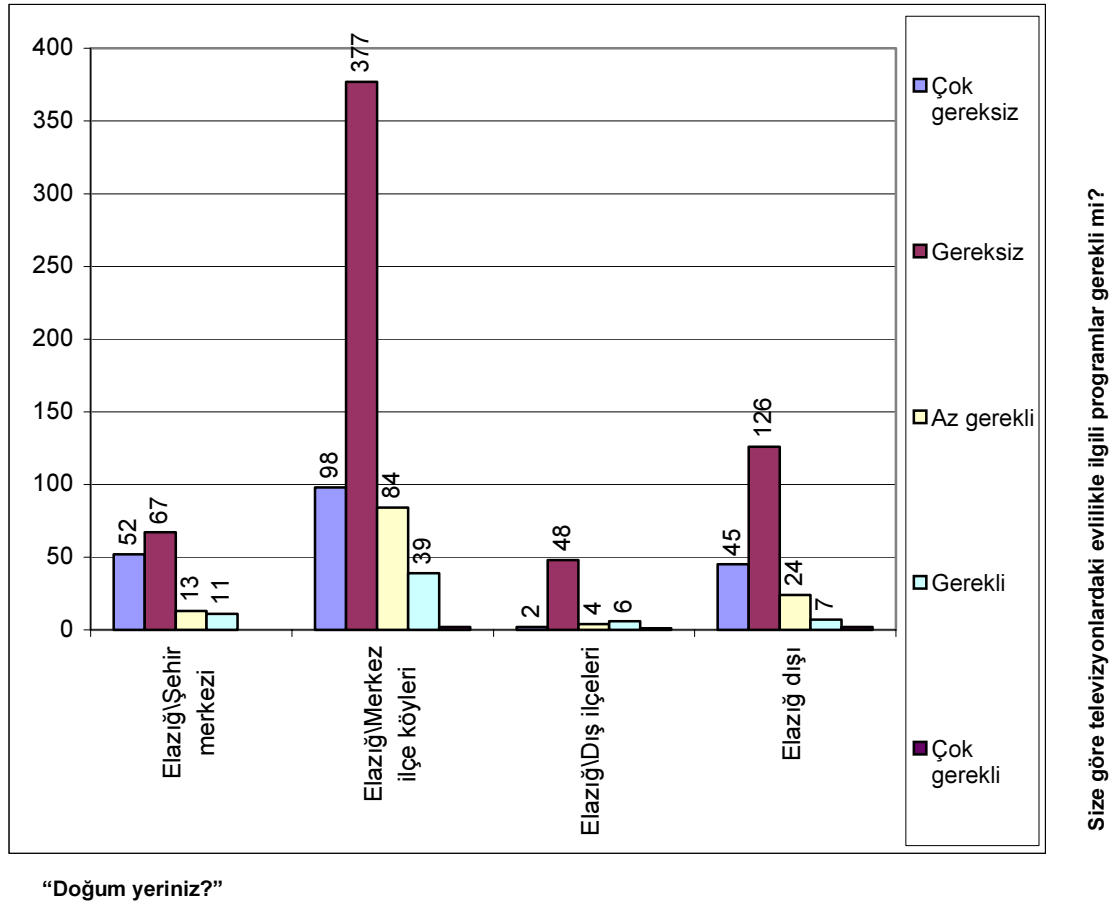
Ankete katılan insanların tamamına yakınının, doğum yerleri önemli olmaksızın, düşüncesi evlilik programlarının toplum üzerinde ahlâkî zafiyet yarattığı yönündedir.

Tablo 102. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	52	67	13	11		143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	98	377	84	39	2	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	2	48	4	6	1	61
	Elazığ dışı	45	126	24	7	2	204
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 49,009, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 45. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

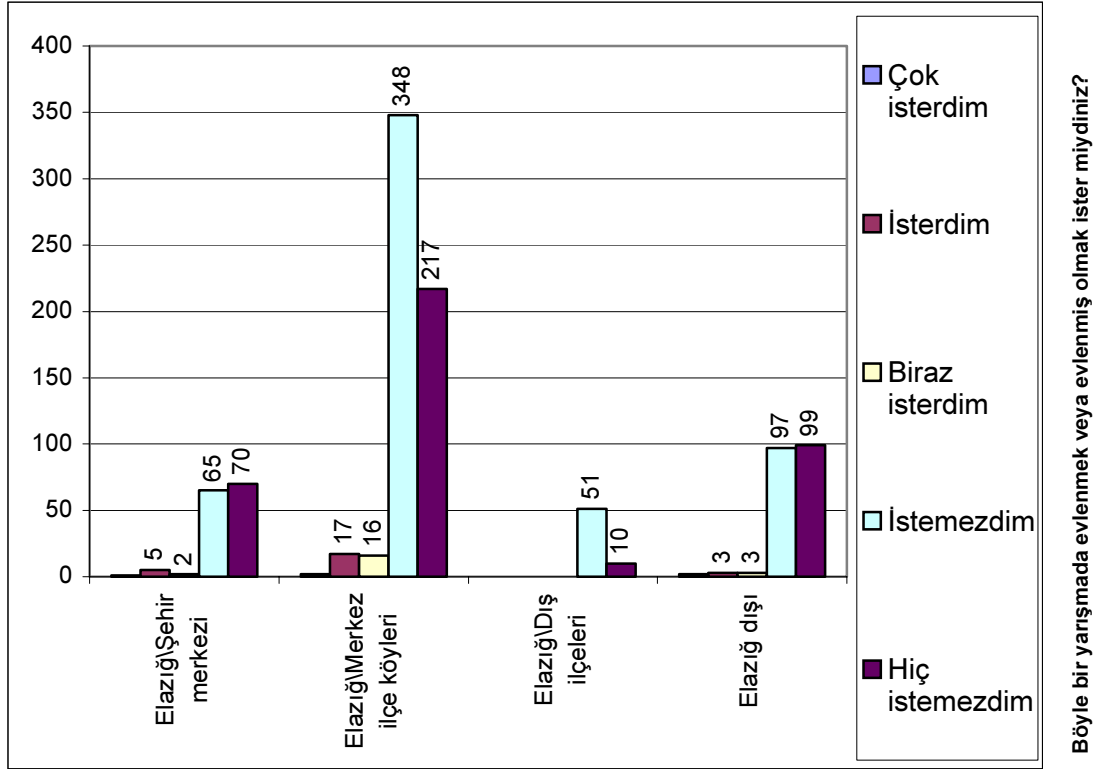
Doğum yerleri önemli olmaksızın araştırma grubundaki insanların etkin çoğunluğu evlilik programlarını gereksiz bulmaktadır.

Tablo 103. “Doğum yeriniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	1	5	2	65	70	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	2	17	16	348	217	600
	Elazığ\Dış ilçeleri				51	10	61
	Elazığ dışı	2	3	3	97	99	204
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 36,098, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 46. “Doğum yeriniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

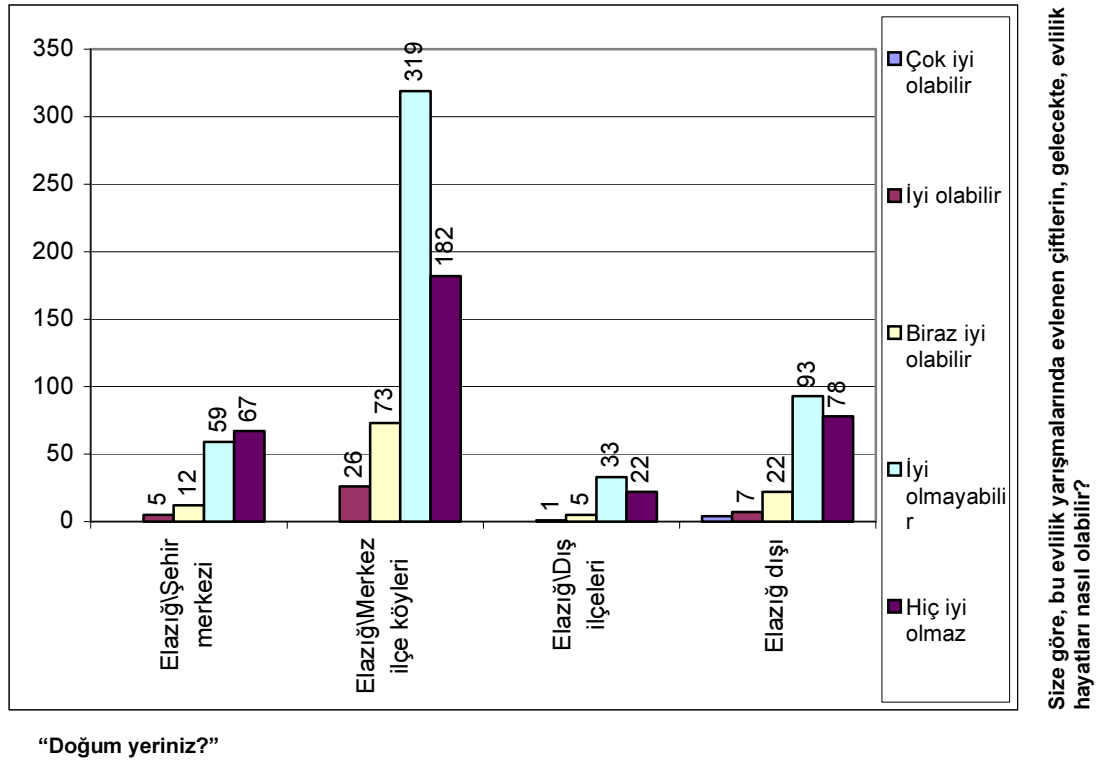
Ankete katılanların neredeyse tamamı evlilikle ilgili yarışmalardan herhangi birinde evlenmeyi yada evlenmiş olmayı arzulamamaktadır. Araştırma sonucunda insanların doğum yerlerinin bu duruma kayda değer bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 104. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?”

		Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?					Toplam
		Çok iyi olabilir	İyi olabilir	Biraz iyi olabilir	İyi olmayabilir	Hiç iyi olmaz	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi		5	12	59	67	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri		26	73	319	182	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		1	5	33	22	61
	Elazığ dışı	4	7	22	93	78	204
Toplam		4	39	112	504	349	1008

Chi Square = 17,487, sd= 6, p=0,008<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyerleştirilmesi yapılmıştır.)

Şekil 47. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

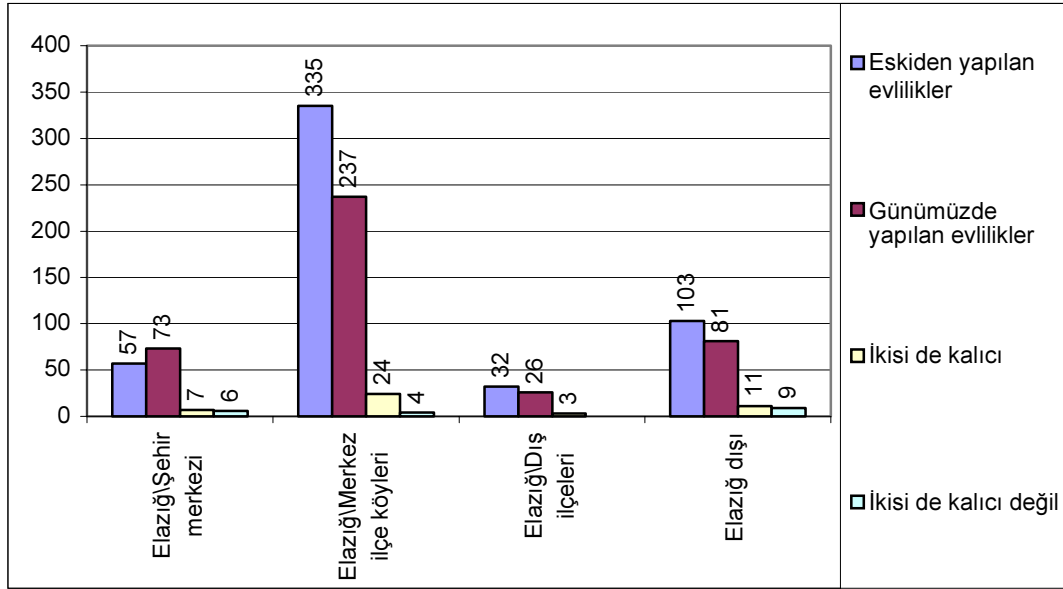
Ankete katılan ve Elazığ şehir merkezi doğumlu olan grubun daha çok evlilik programlarında evlenen çiftlerin evlilik hayatlarının hiç iyi olmayacağı konusunda görüş bildirdikleri görülmektedir. Geriye kalan grubun ise genel olarak daha ılımlı yaklaştığı ve iyi olmayabileceği konusunda görüş bildirdiği görülmektedir. Sonuçta nerede doğmuş olursa olsunlar deneklerin genel düşüncesi bu yarışmalar sonucunda evlenen çiftlerin evliliklerinin düzgün gitmeyeceğidir.

Tablo 105. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ \Şehir merkezi	57	73	7	6	143
	Elazığ \Merkez ilçe köyleri	335	237	24	4	600
	Elazığ \Dış ilçeleri	32	26	3		61
	Elazığ dışı	103	81	11	9	204
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 18,098, sd= 6, p=0,006<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?

“Doğum yeriniz?”

Şekil 48. “Doğum yeriniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

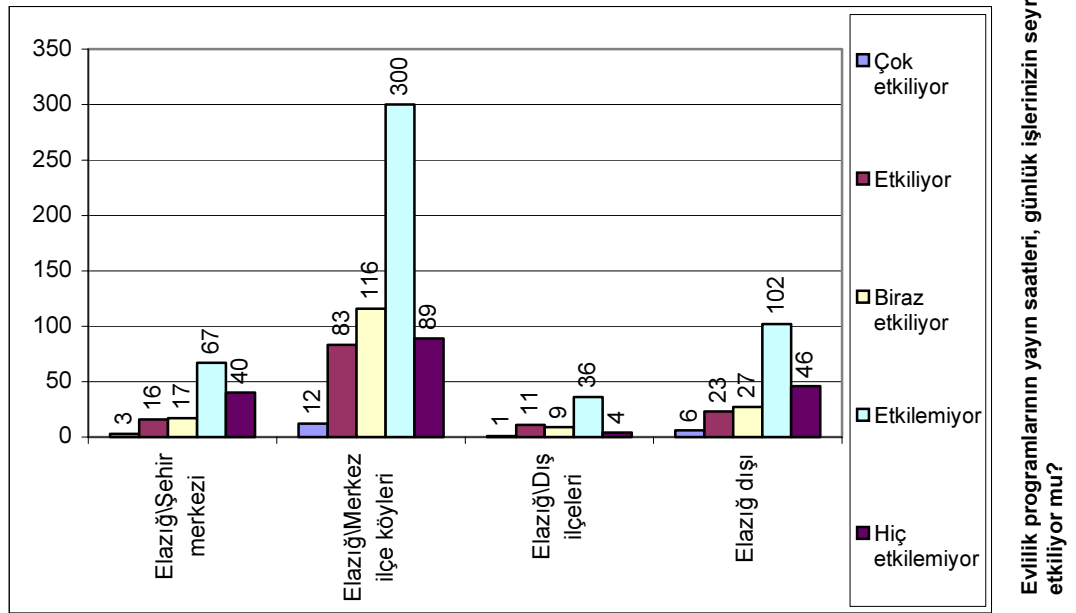
Şehir merkezi doğumlu olan insanların daha çok günümüzde yapılan evlilikleri savdukları, diğer grupların ise daha çok eskiden yapılan evlilikleri savunduğu görülmektedir. Bu durum şehirde yaşamış olan insanların görücü usulü, beşik kertmesi akraba evliliği gibi evlilikleri çağdışı bulmalarından, yaşamının tamamını kırsal kesimde geçiren ve şehirde yaşamamış olan kişilerin ise atalarından gördükleri geleneklere daha bağlı olmasından ve genellikle anne ve babalarının geleneksel yolla evlenmiş olmaları ve buna rağmen halen evliliklerini sürdürüyor olmaları kendi dünyalarında bu tür evliliklerin daha sağlam olduğu düşüncesine sebep olduğundan kaynaklanmaktadır.

Tablo 106. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?”

		Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?					Toplam
		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Biraz etkiliyor	Etkilemiyor	Hiç etkilemiyor	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	3	16	17	67	40	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	12	83	116	300	89	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	1	11	9	36	4	61
	Elazığ dışı	6	23	27	102	46	204
Toplam		22	133	169	505	179	1008

Chi Square = 26,959, sd= 9, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 49. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

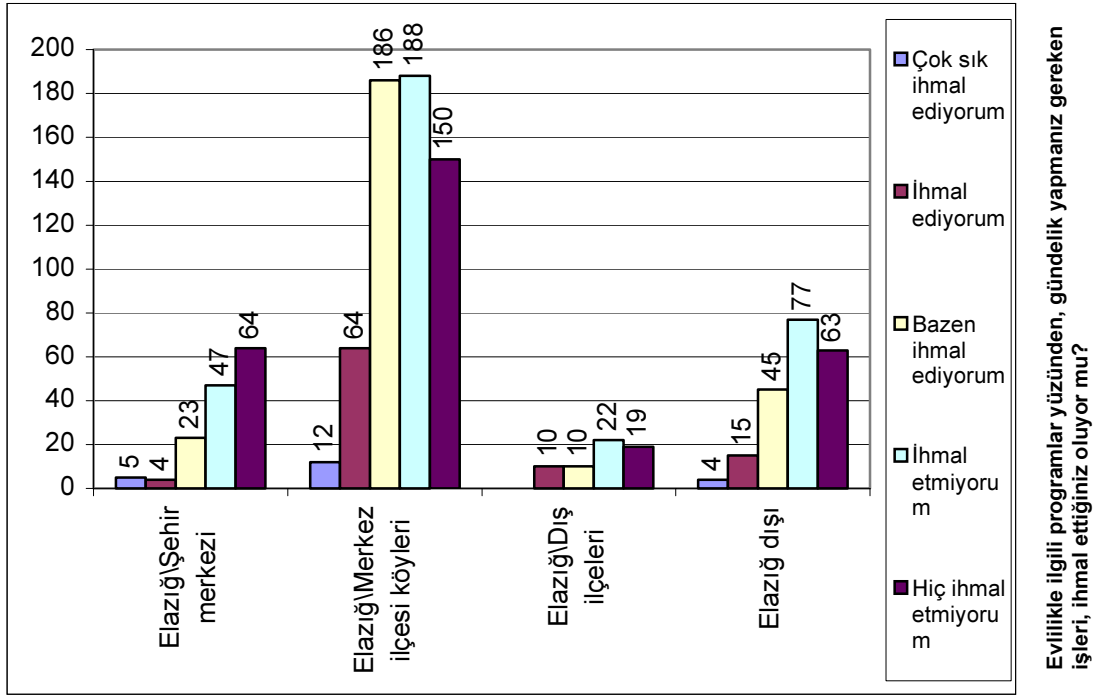
Ankete katılan kişiler doğum yerlerine göre kategorize edildiğinde, tüm gruplarda genel olarak insanların takip ettikleri evlilik programlarını seyretmek için günlük işlerini aksatmadıklarını söyledikleri görülmektedir. Sadece Elazığ’ın merkez ilçelerine bağlı köylerde doğan ve yaşamının belki de tamamını buralarda geçiren gruptaki insanlarda önemli sayılabilecek bir çoğunluğun günlük işlerinde aksamalar yaşadığını belirtmeleri atlanmaması gereken bir veridir. Bu tür programlar onların dünyaya bakışında yeni bir pencere açmakta ve televizyon dışında bir eğlenceleri bulunmadığından bu insanların üzerinde daha çok etkide bulunmaktadır.

Tablo 107. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	5	4	23	47	64	143
	Elazığ\Merkez ilçesi köyleri	12	64	186	188	150	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		10	10	22	19	61
	Elazığ dışı	4	15	45	77	63	204
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 38,423, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 50. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

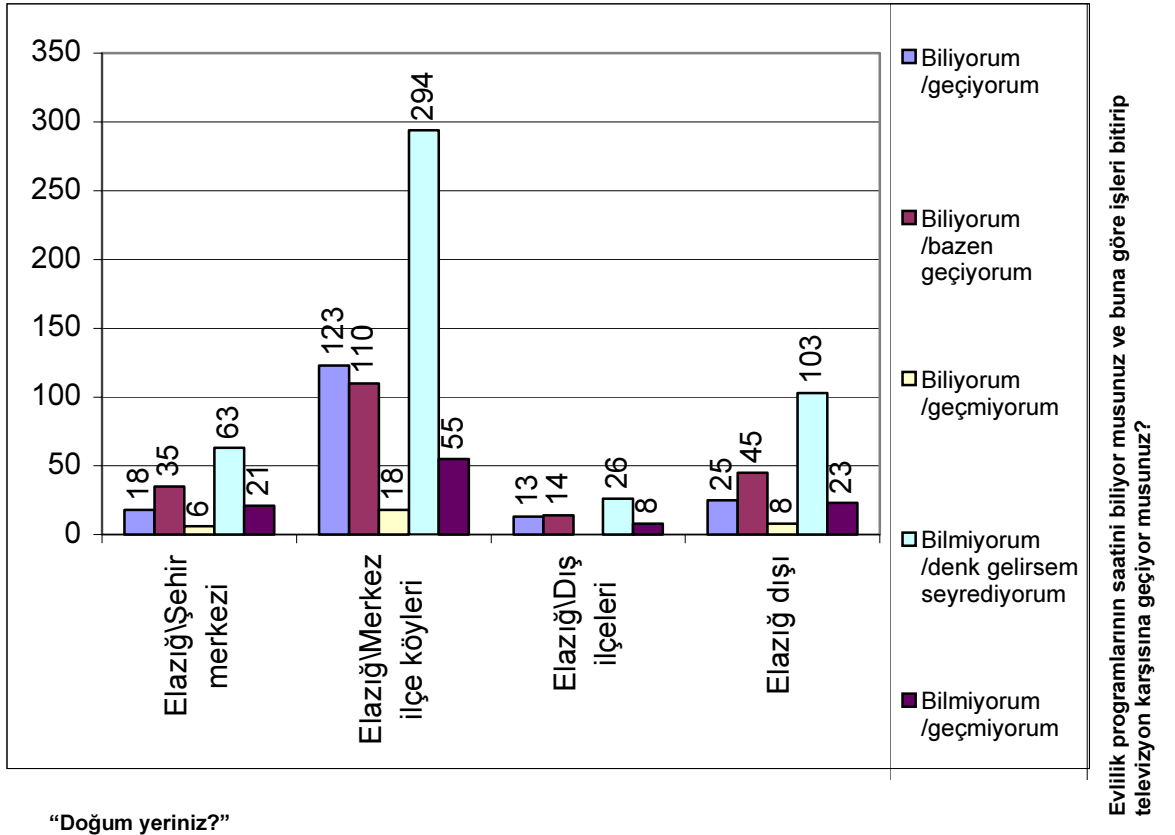
“Evlilik programları yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorusunun “Doğum yeriniz?” sorusuyla çaprazlanmasından çıkan sonuç beklendiği gibi “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorusunun “Doğum yeriniz?” sorusuyla karşılaştırılmasından çıkan sonuçla benzerdir. Tek fark Elazığ şehir merkezi doğumlu olan grubun büyük çoğunluğunun kesinlikle etkilemediği konusunda kesin yargıyla görüş bildirmeleridir.

Tablo 108. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					Toplam
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	18	35	6	63	21	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	123	110	18	294	55	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	13	14		26	8	61
	Elazığ dışı	25	45	8	103	23	204
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 14,772, sd= 9, p=0,097>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 51. “Doğum yeriniz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

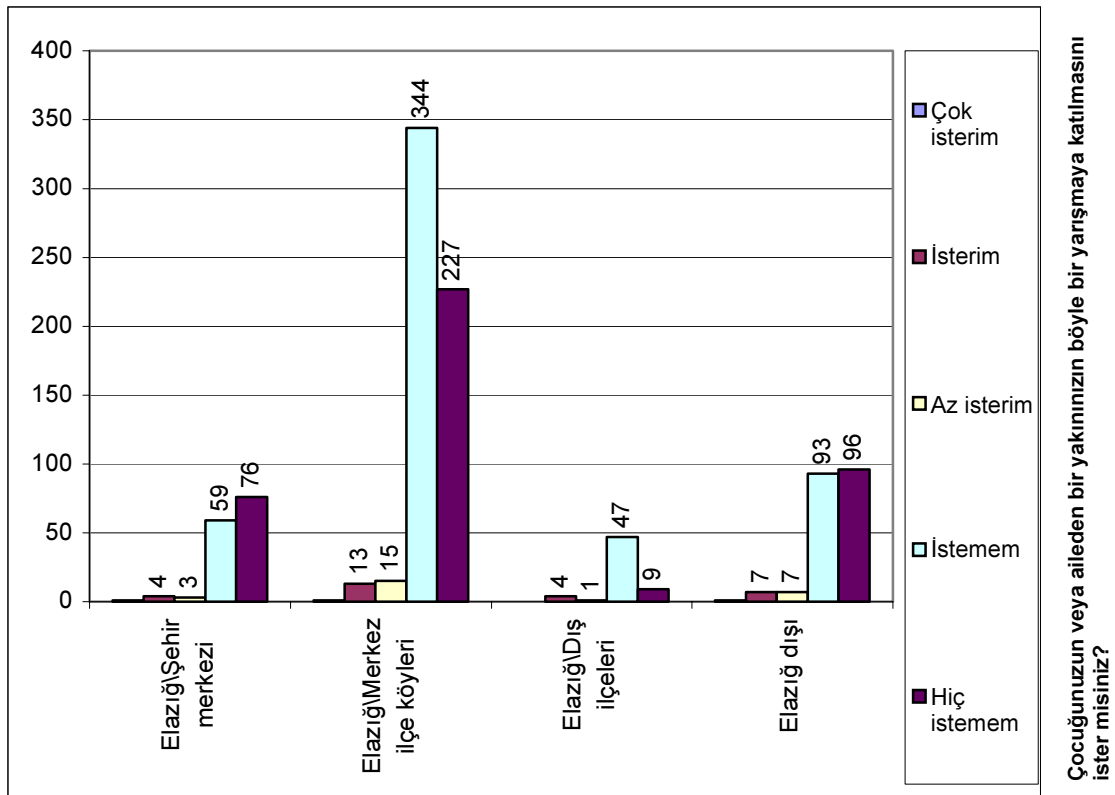
Doğum yerlerine göre sınıflandırma yapıldığında, tüm grupların evlilik programlarının yayına başlama saatini bilmedikleri denk gelirlerse izledikleri görülmektedir. Yayın saatini bilen ve buna göre ekran karşısına geçenlerin şehir merkezi doğumlu olan grupta diğer gruplara oranla çok daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 109. “Doğum yeriniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					Toplam
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	1	4	3	59	76	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	1	13	15	344	227	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		4	1	47	9	61
	Elazığ dışı	1	7	7	93	96	204
Toplam		3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 35,556, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 52. “Doğum yeriniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

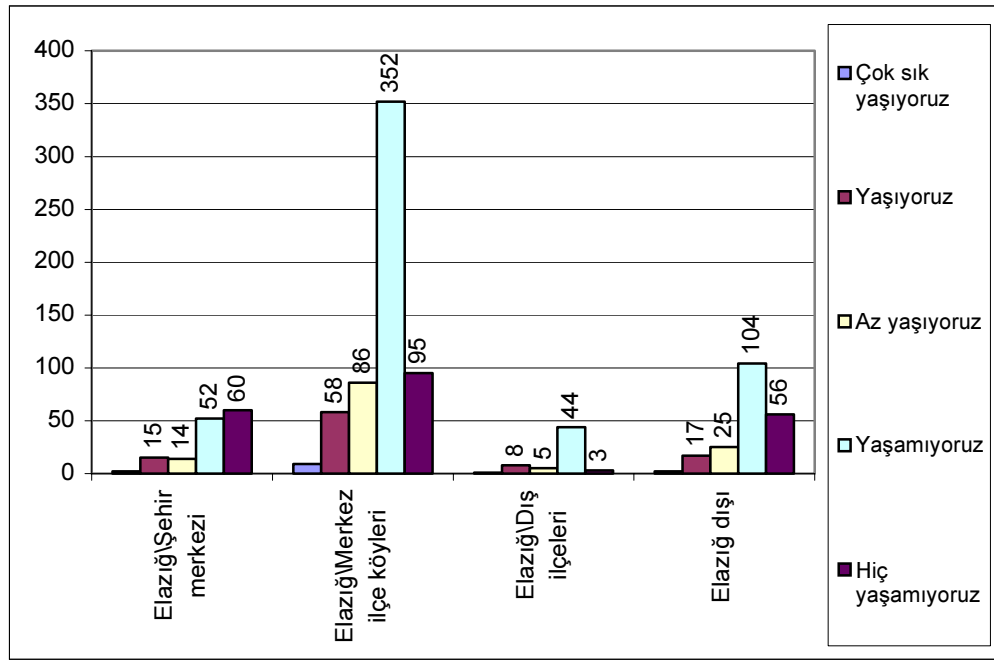
Ankete katılan insanların tamamına yakın kısmı evlilikle ilgili bu tür bir yarışmaya çocuklarının veya aileden herhangi bir yakınlarının katılmasını istemedikleri yönünde fikir belirtmişlerdir, doğum yerlerinin bu duruma herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 110. “Doğum yeriniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?”

		Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?					Toplam
		Çok sık yaşıyoruz	Yaşıyoruz	Az yaşıyoruz	Yaşamıyoruz	Hiç yaşamıyoruz	
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	2	15	14	52	60	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	9	58	86	352	95	600
	Elazığ\Dış ilçeleri	1	8	5	44	3	61
	Elazığ dışı	2	17	25	104	56	204
Toplam		14	98	130	552	214	1008

Chi Square = 64,352, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

“Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?”

Şekil 53. “Doğum yeriniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

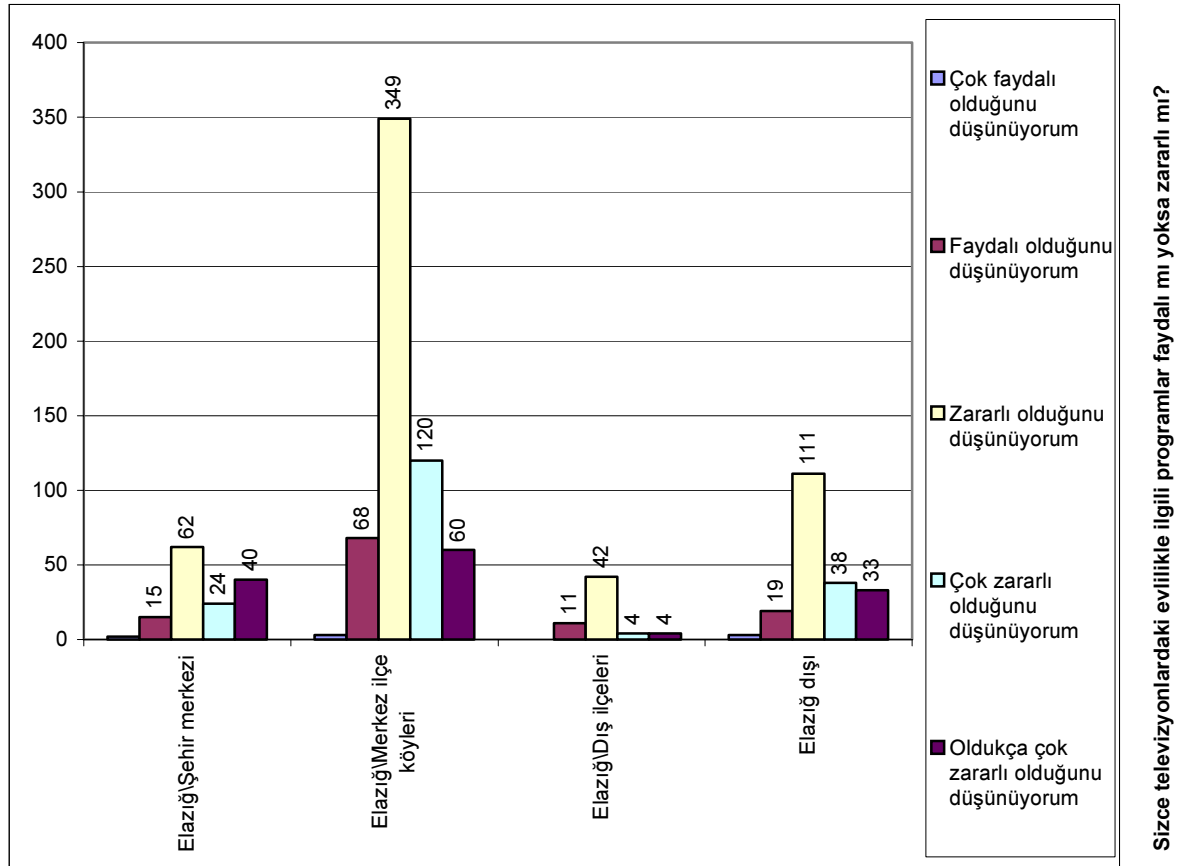
Elazığ şehir merkezi doğumlu deneklerin çoğunluğunun ailelerinde evlilik programlarının izlenmesi nedeniyle kesinlikle çatışma yaşanmadığı görülmektedir. Diğer gruplarda da genel çoğunluğun tartışma yaşanmadığı yönünde yanıt verdikleri görülmektedir. Ailelerinde tartışma yaşandığını belirten kişilerin çoğunluğunun ise Elazığ’ın merkez ilçelerine bağlı köylerde doğan kişiler olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum köy yaşantısı süren bu insanların evlilik programları hakkında daha çok kafa yorduklarının ve bu programları diğer gruplara oranla daha çok önemsediklerinin bir göstergesidir.

Tablo 111 “Doğum yeriniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Toplam
Doğum yeriniz?	Elazığ\Şehir merkezi	2	15	62	24	40	143
	Elazığ\Merkez ilçe köyleri	3	68	349	120	60	600
	Elazığ\Dış ilçeleri		11	42	4	4	61
	Elazığ dışı	3	19	111	38	33	204
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 44,949, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Doğum yeriniz?”

Şekil 54. “Doğum yeriniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

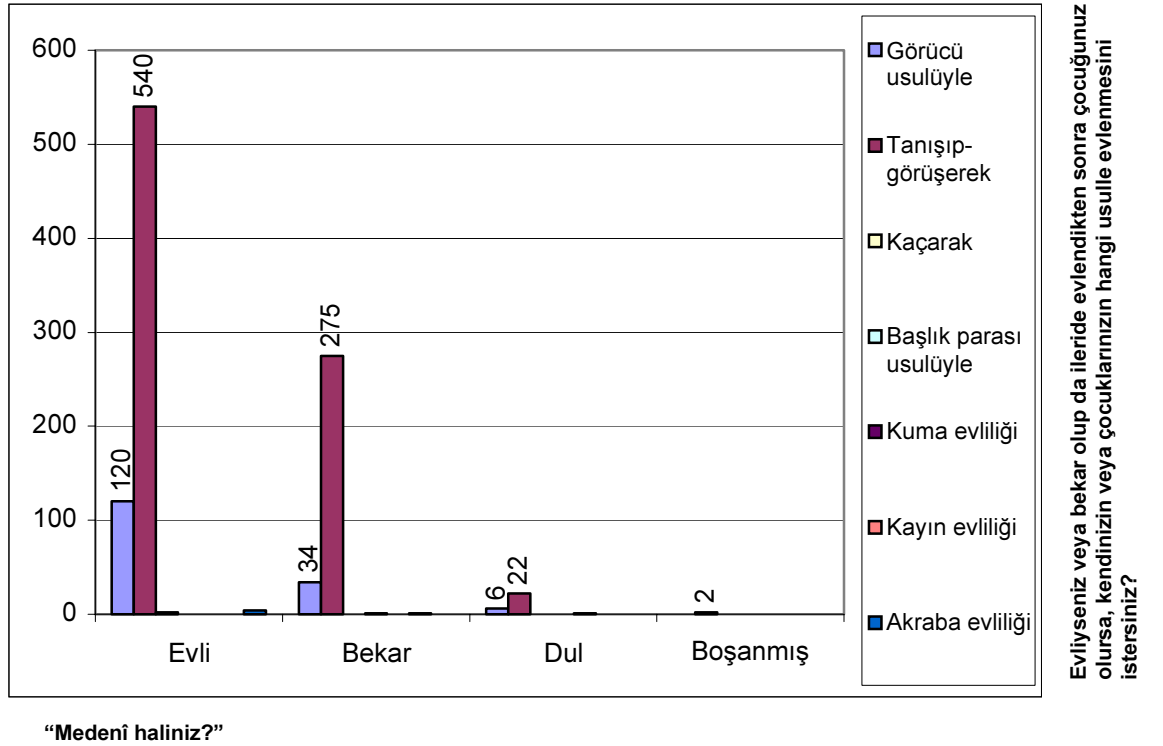
Ankete katılan insanların doğum yerlerinin önemi olmaksızın, genel kanaat evlilik programlarının zararlı olduğu yönündedir.

Tablo 112. “Medenî haliniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							Toplam
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	
Medenî haliniz?	Evli	120	540	2				4	666
	Bekar	34	275		1		1		311
	Dul	6	22			1			29
	Boşanmış		2						2
Toplam		160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 8,261, sd= 2, p=0,016<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 55. “Medenî haliniz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

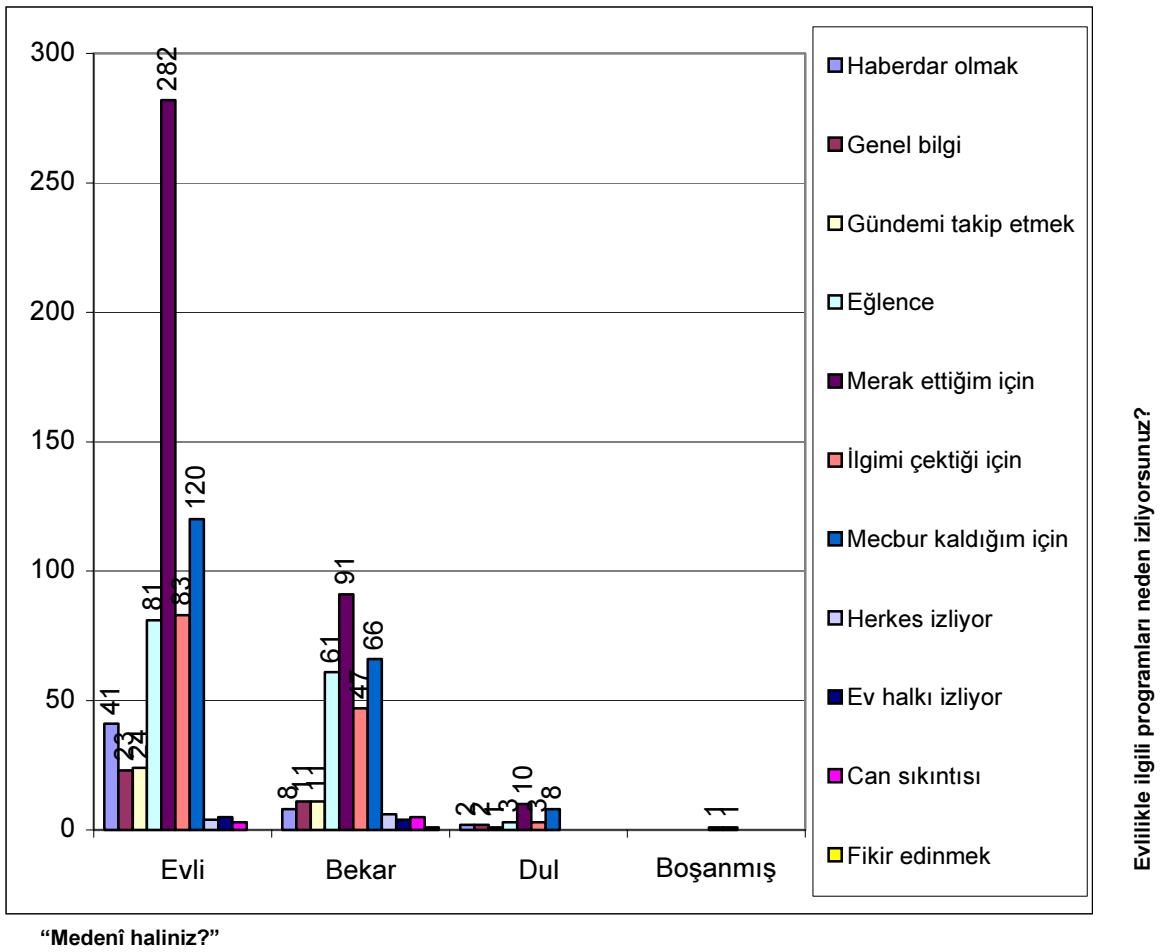
Ankete katılanların medenî hallerinin, kendilerinin veya çocuklarının hangi usulle evlenmesini istedikleri sorusuna net bir etkisi bulunmamaktadır. Genel düşünce tanışıp anlaşarak evlenilmesi yönündedir. Çoğunluğu görücü usulü evlilik yapmış olan evli grubunda bu yönde fikir beyan etmesi, kendi evliliklerinde bu yüzden huzursuzluk yaşadıklarının ve çocuklarının da aynı huzursuzlukları yaşamalarını istemediklerinin bir göstergesidir.

Tablo 113. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?”

		Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?											
		Haberdar olmak	Genel bilgi	Gündemi takip etmek	Eğlence	Merak ettiğim için	İlgimi çektiği için	Mecbur kaldığım için	Herkes izliyor	Ev halkı izliyor	Can sıkıntısı	Fikir edinmek	Toplam
Medenî haliniz?	Evli	41	23	24	81	282	83	120	4	5	3		666
	Bekar	8	11	11	61	91	47	66	6	4	5	1	311
	Dul	2	2	1	3	10	3	8					29
	Boşanmış						1	1					2
Toplam		51	36	36	145	383	134	195	10	9	8	1	1008

Chi Square = 30,261, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 56. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

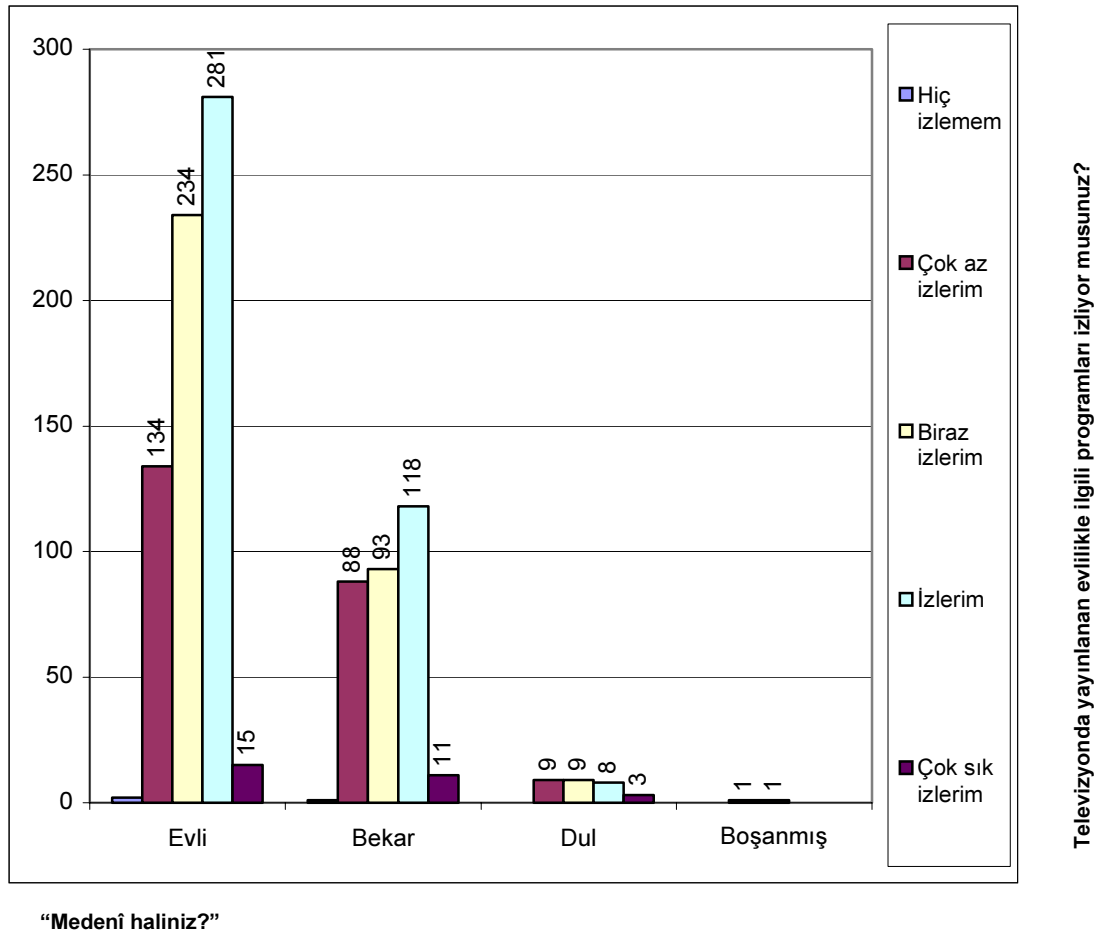
Ankete katılan evli kişilerin çoğunluğu evlilik programlarını daha çok yarışmacılar arasında gerçekleşen olayları merak ettiklerinden izledikleri, bekar ve dul grubunda da merakın daha çok etkin olduğu görülmektedir.

Tablo 114. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?					Toplam
		Hiç izlemem	Çok az izlerim	Biraz izlerim	İzlerim	Çok sık izlerim	
Medenî haliniz?	Evli	2	134	234	281	15	666
	Bekar	1	88	93	118	11	311
	Dul		9	9	8	3	29
	Boşanmış		1	1			2
Toplam		3	232	337	407	29	1008

Chi Square = 10,946, sd= 6, p=0,090>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 57. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

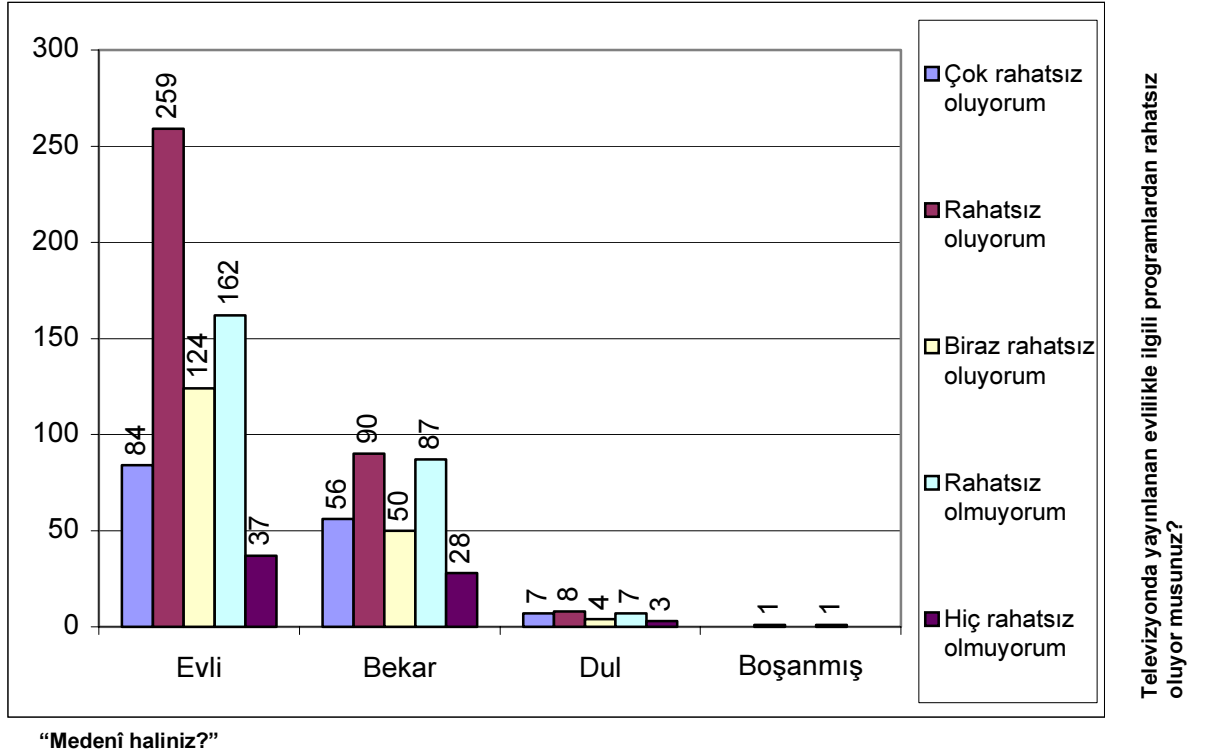
Evli ve bekarların çoğunluğu evlilik programlarını genellikle izlediklerini belirtmektedirler. Dul olan kişiler ise daha az izlediklerini belirtmektedirler.

Tablo 115. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Medenî haliniz?	Evli	84	259	124	162	37	666
	Bekar	56	90	50	87	28	311
	Dul	7	8	4	7	3	29
	Boşanmış		1		1		2
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Sguare = 16,522, sd= 6, p=0,011<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 58. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

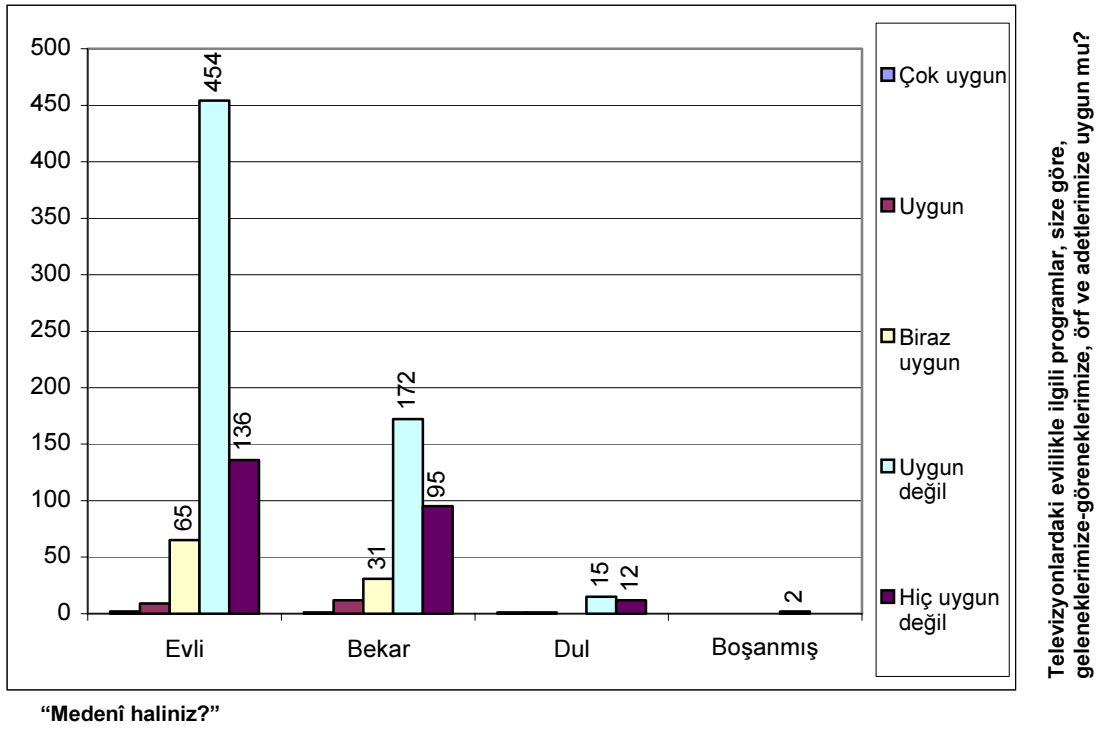
Evli kişilerin çoğunluğunun evlilik programlarından rahatsızlık duydukları, bekar ve dul grubundaki insanların bu tür programlardan rahatsızlık duydukları ancak, rahatsız olanların oranlarının evli gruba göre daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 116. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Medenî haliniz?	Evli	2	9	65	454	136	666
	Bekar	1	12	31	172	95	311
	Dul	1	1		15	12	29
	Boşanmış				2		2
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 27,916, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 59. “Medenî haliniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

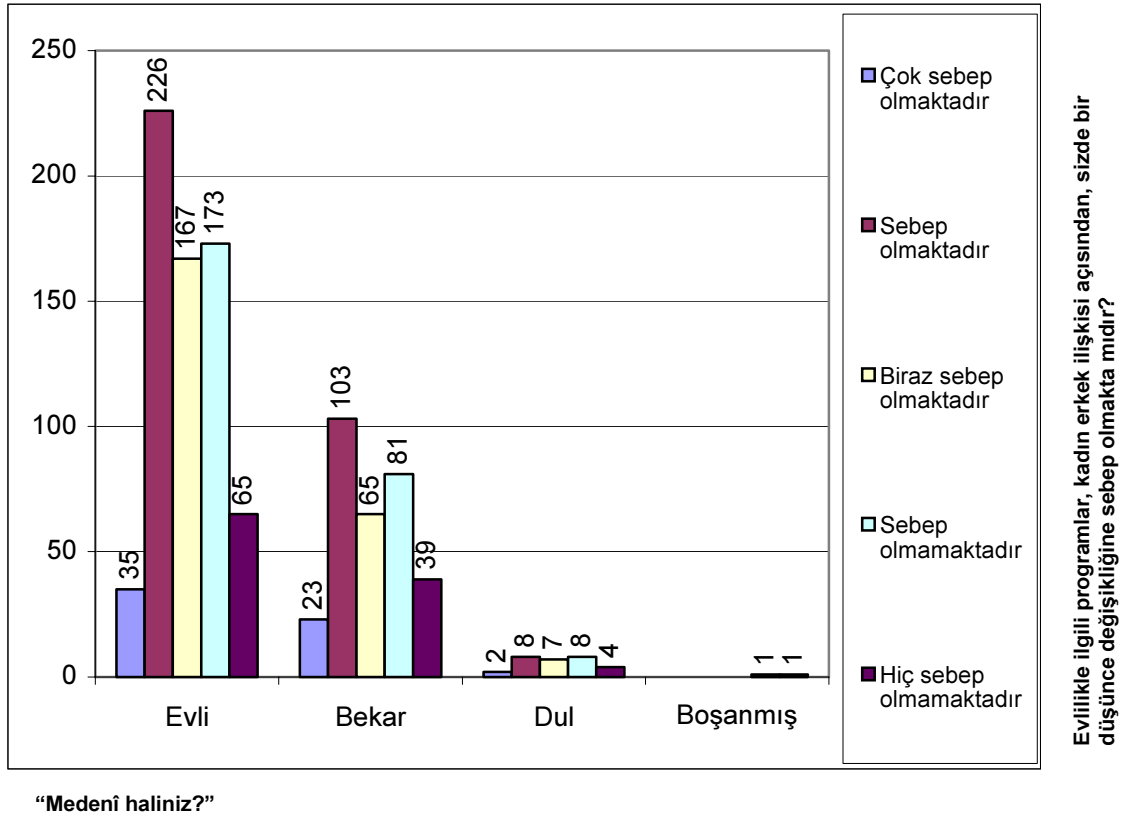
Ankete katılan insanların medenî hallerinin evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklere örf ve adetlerine uygunluğu konusuna önemli bir etkisi bulunmamaktadır. İnsanların çoğunluğunun bu konudaki genel kanısı uygun olmadığı yönündedir.

Tablo 117. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					Toplam
		Çok sebep olmaktadır	Sebeptir	Biraz sebep olmaktadır	Sebeptir olmamaktadır	Hiç sebep olmamaktadır	
Medenî haliniz?	Evli	35	226	167	173	65	666
	Bekar	23	103	65	81	39	311
	Dul	2	8	7	8	4	29
	Boşanmış				1	1	2
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 4,876, sd= 6, p=0,560>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 60. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

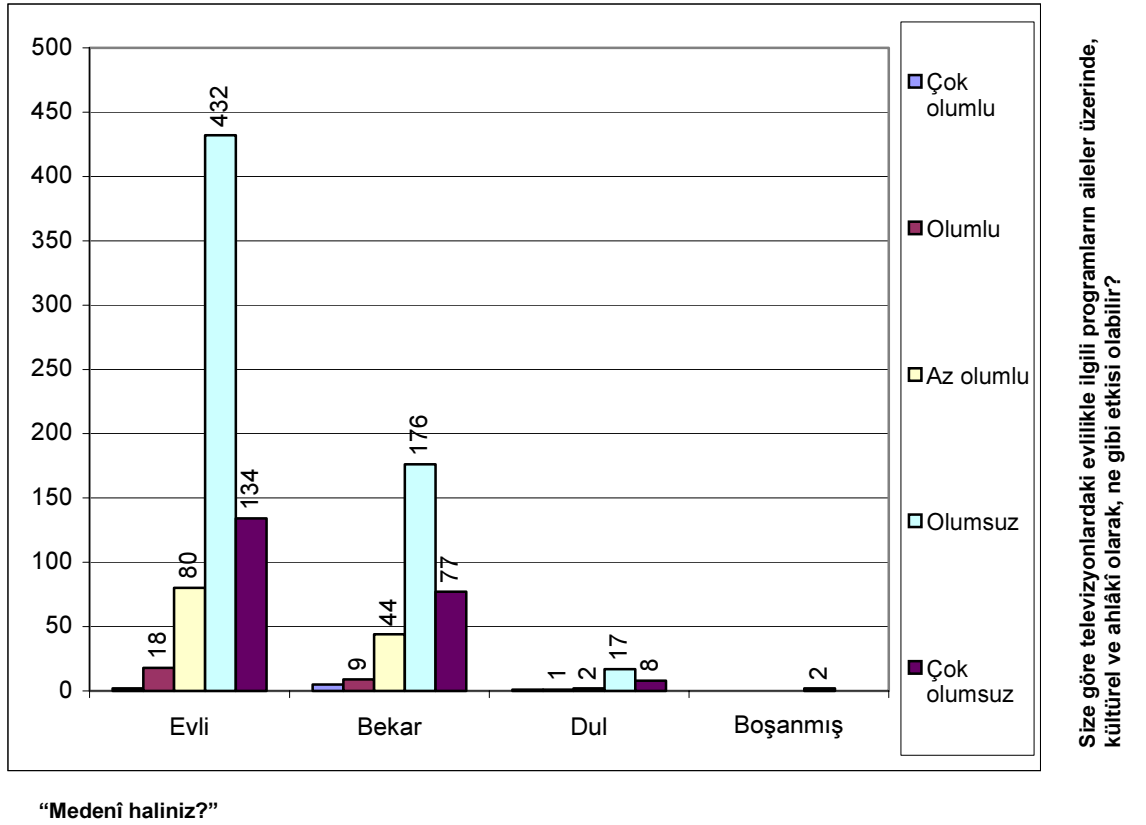
Ankete katılan insanlar arasında evli olan grubun çoğunluğunun kadın-erkek ilişkileri konusundaki fikri evlilik programlarını izlediklerinde değişmektedir. Aynı durum bekar ve dul grubundaki insanlar için de geçerlidir. Fikrinin değişmediğini belirtenlerin azınlığının yüzdesel oranı ise tüm gruplarda hemen hemen aynıdır.

Tablo 118. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Medenî haliniz?	Evli	2	18	80	432	134	666
	Bekar	5	9	44	176	77	311
	Dul	1	1	2	17	8	29
	Boşanmış				2		2
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 8,468, sd= 6, p=0,206>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 61. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

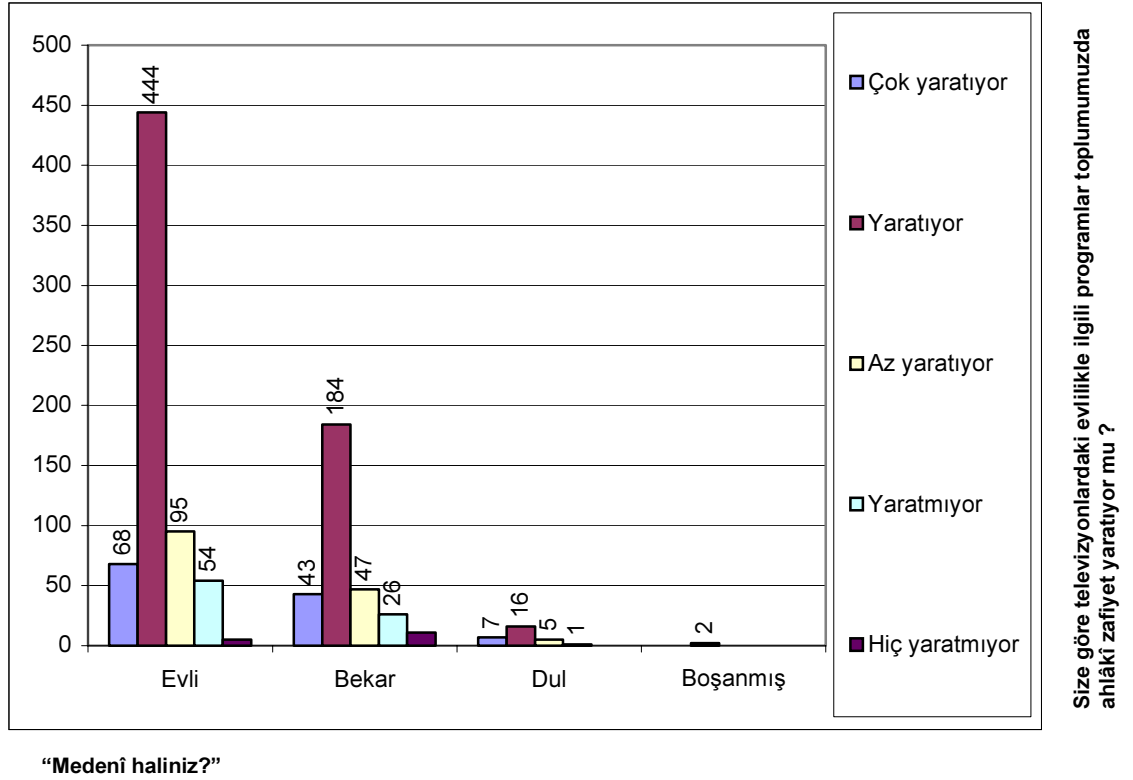
Ankete katılan insanların etkin çoğunluğu evlilik programlarının aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî yönden olumsuz etkilediği konusunda hemfikirdir. Medenî halin bu duruma bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 119. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?					Toplam
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	
Medenî haliniz?	Evli	68	444	95	54	5	666
	Bekar	43	184	47	26	11	311
	Dul	7	16	5	1		29
	Boşanmış		2				2
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 11,193, sd= 6, p=0,083>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 62. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

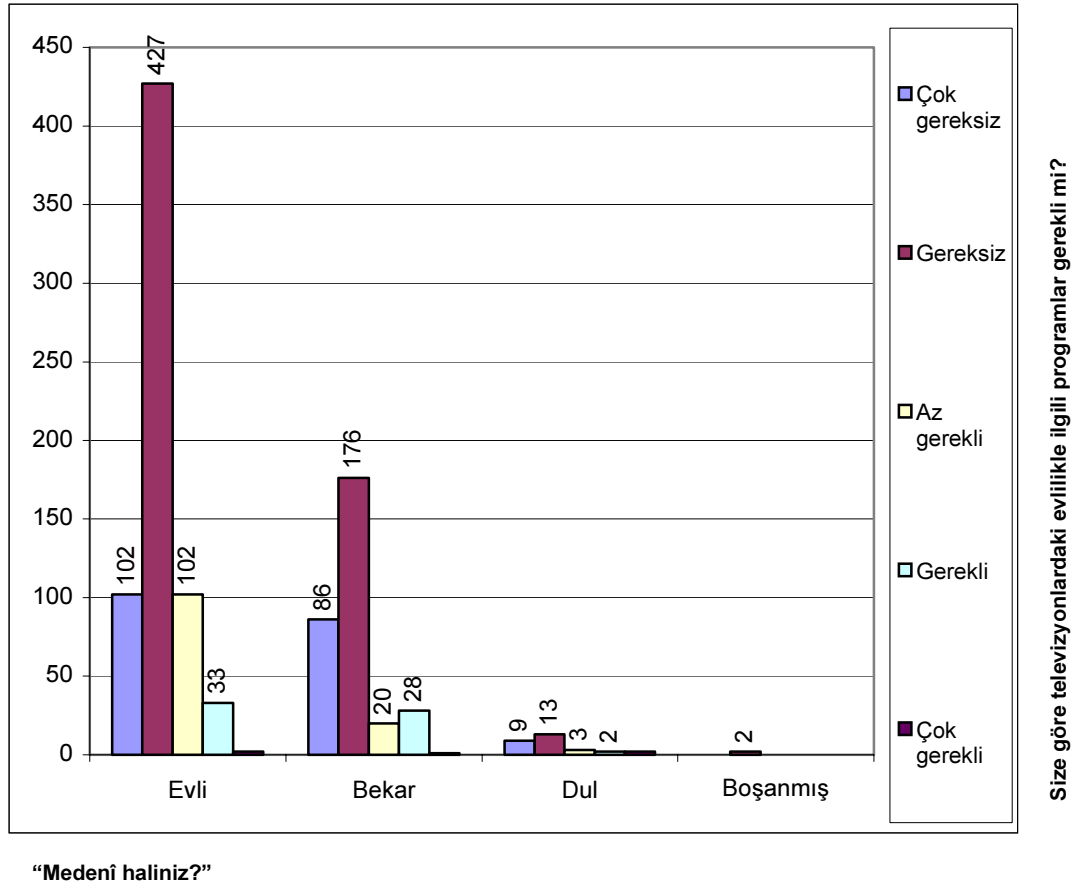
Ankete katılan insanların büyük çoğunluğu evlilik programlarının toplumda ahlâkî zafiyete sebebiyet verdiği konusunda hemfikirdir. İnsanları medenî hallerine göre sınıflandırmanın bu duruma kayda değer bir etkisi görülmemektedir.

Tablo 120. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					Toplam
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	
Medenî haliniz?	Evli	102	427	102	33	2	666
	Bekar	86	176	20	28	1	311
	Dul	9	13	3	2	2	29
	Boşanmış		2				2
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 41,500, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 63. “Medenî haliniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

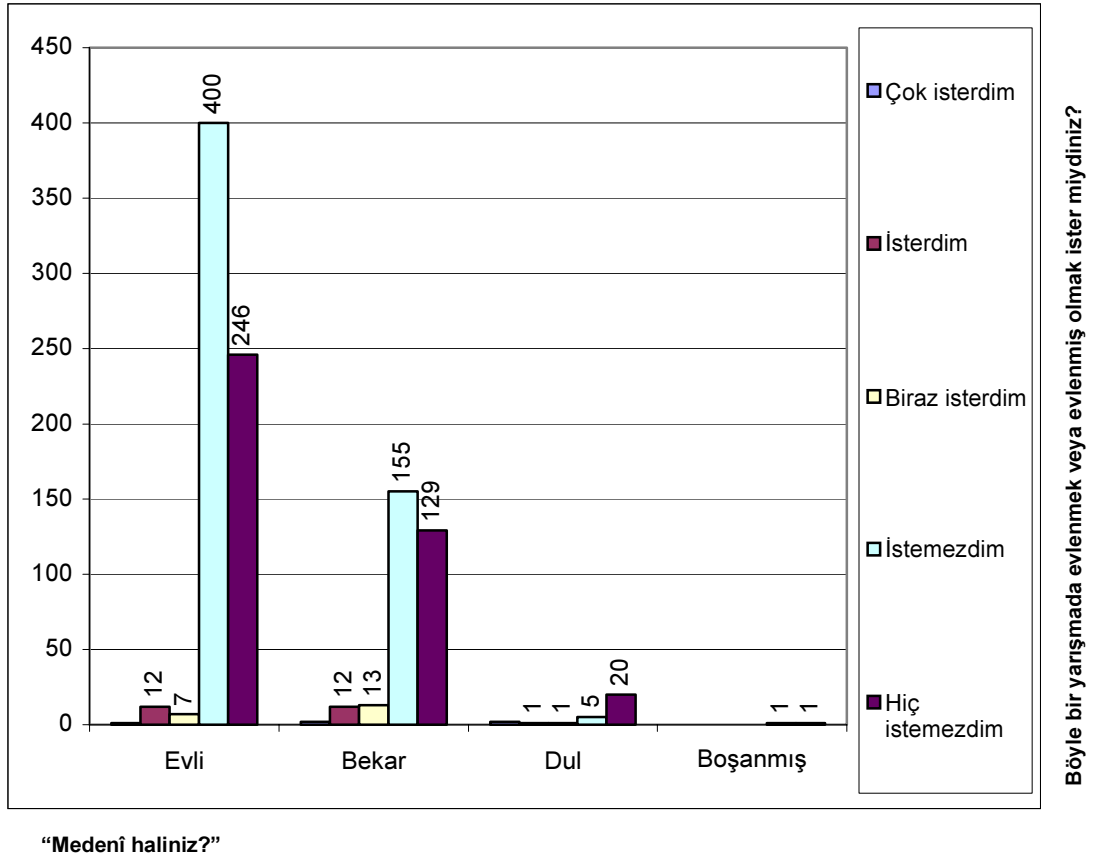
Araştırma sonucunda insanların büyük çoğunluğunun evlilik programlarını gereksiz bulduğu, medenî hallerinin bu durumu etkilemediği görülmektedir.

Tablo 121. “Medenî haliniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Medenî haliniz?	Evli	1	12	7	400	246	666
	Bekar	2	12	13	155	129	311
	Dul	2	1	1	5	20	29
	Boşanmış				1	1	2
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 36,659, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 64. “Medenî haliniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

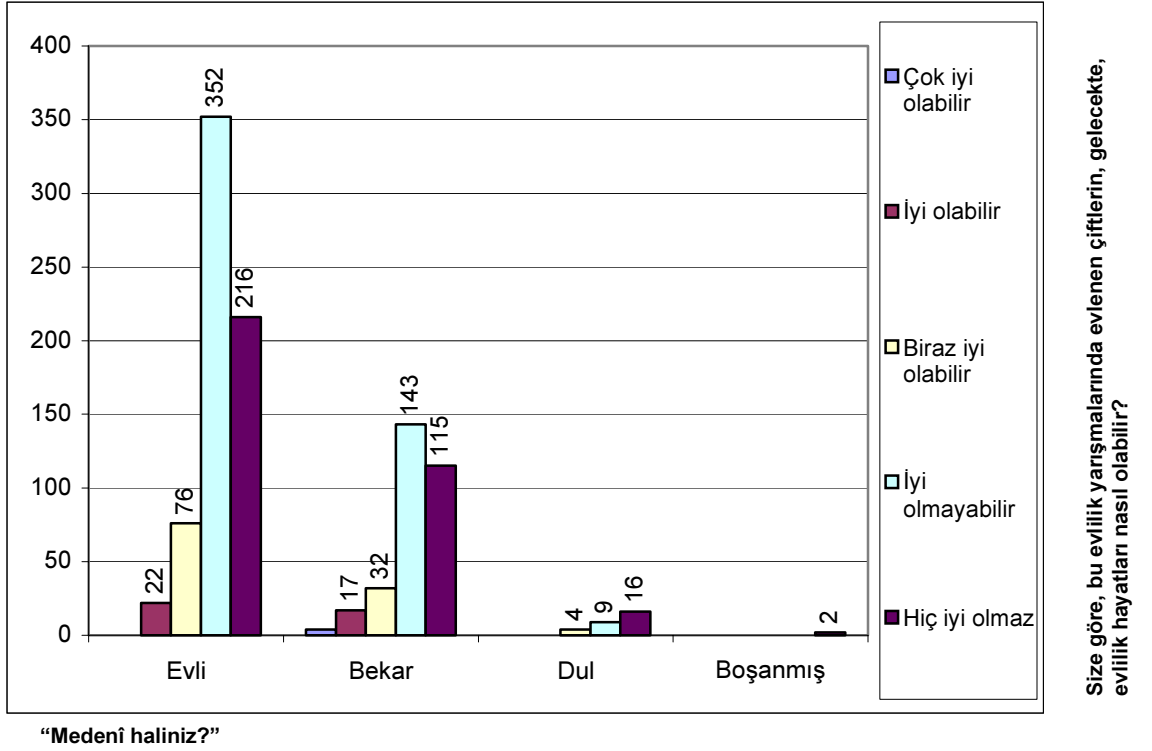
Ankete katılan insanların neredeyse tamamı herhangi bir evlilik yarışmasında evlenmek veya evlenmiş olmak istememektedir. Medenî hallerinin bu duruma bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 122. “Medenî haliniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?”

		Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?					
		Çok iyi olabilir	İyi olabilir	Biraz iyi olabilir	İyi olmayabilir	Hiç iyi olmaz	Toplam
Medenî haliniz?	Evli		22	76	352	216	666
	Bekar	4	17	32	143	115	311
	Dul			4	9	16	29
	Boşanmış					2	2
Toplam		4	39	112	504	349	1008

Chi Square = 12,030, sd= 4, p=0,017<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 65. “Medenî haliniz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

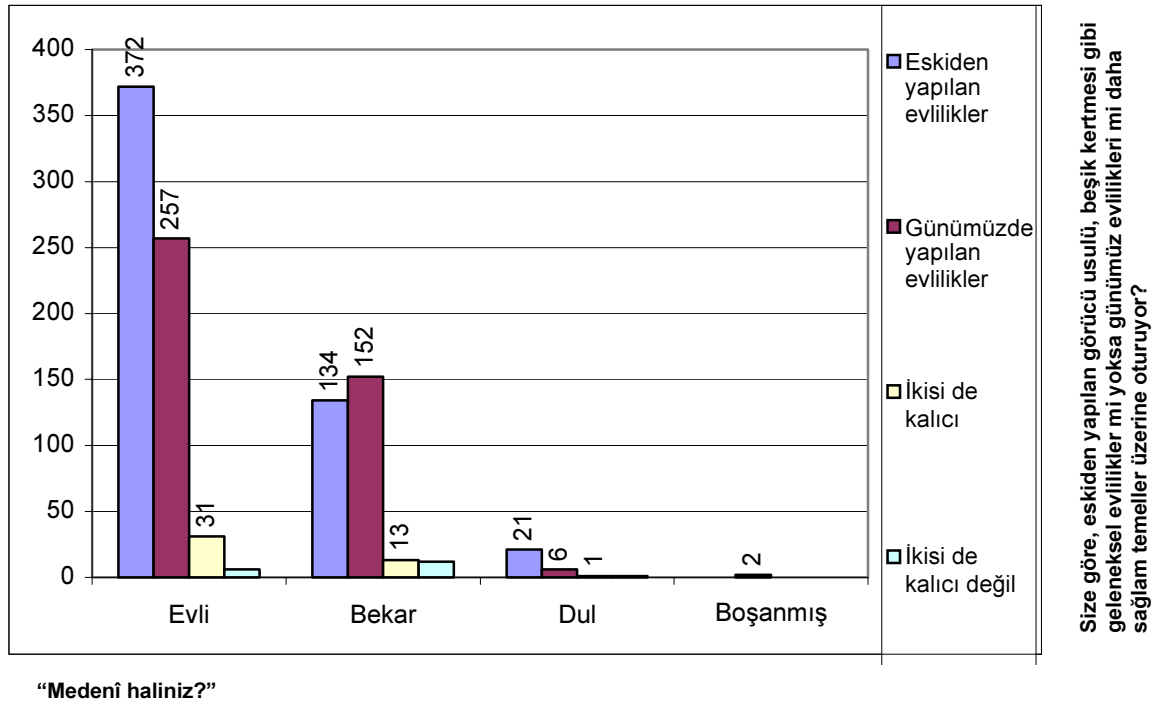
Evli, bekar veya dul ankete katılan insanların büyük çoğunluğunun genel düşüncesi evlilik programlarından herhangi birinde evlenen çiftlerin gelecekteki evlilik hayatlarının iyi olmayacağı yönündedir.

Tablo 123. “Medenî haliniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				Toplam
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	
Medenî haliniz?	Evli	372	257	31	6	666
	Bekar	134	152	13	12	311
	Dul	21	6	1	1	29
	Boşanmış		2			2
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 17,427, sd= 4, p=0,002<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 66. “Medenî haliniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

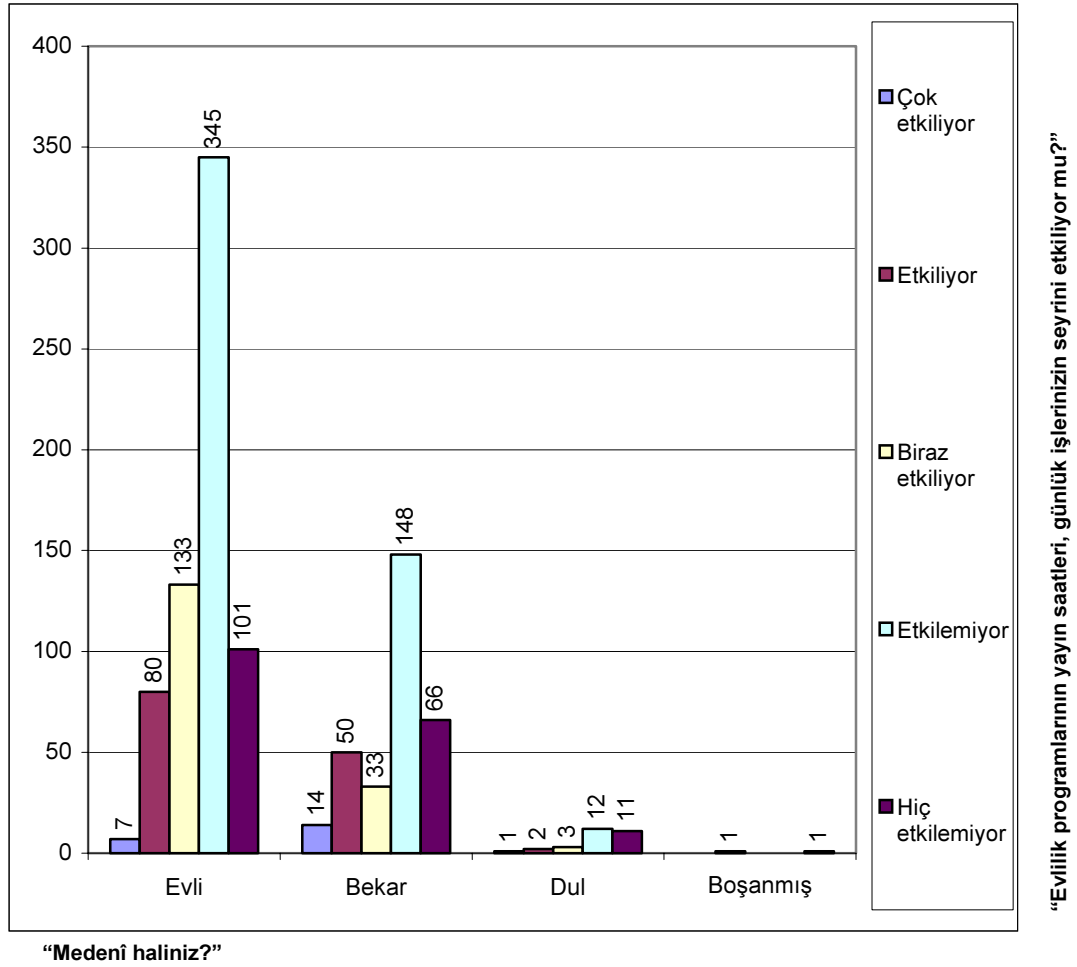
Dul ve evli grubundaki insanların çoğunluğunun geleneksel evliliklerin daha sağlam temeller üzerine kurulu olduğunu savunduğunu, bekar grubunun ise çoğunluğunun günümüz evliliklerini savunduğunu verilerden görmekteyiz. Ankete katılan evli kişilerin büyük çoğunluğunun anlaşarak evlenilmesi yönünde fikir belirtmesine rağmen, geleneksel evlilikleri savunanların bu derece çok çıkması bazı insanların evlilik konusunda çelişki yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 124. “Medenî haliniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?”

		Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?					Toplam
		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Biraz etkiliyor	Etkilemiyor	Hiç etkilemiyor	
Medenî haliniz?	Evli	7	80	133	345	101	666
	Bekar	14	50	33	148	66	311
	Dul	1	2	3	12	11	29
	Boşanmış		1			1	2
Toplam		22	133	169	505	179	1008

Chi Square = 33,815, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 67. “Medenî haliniz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

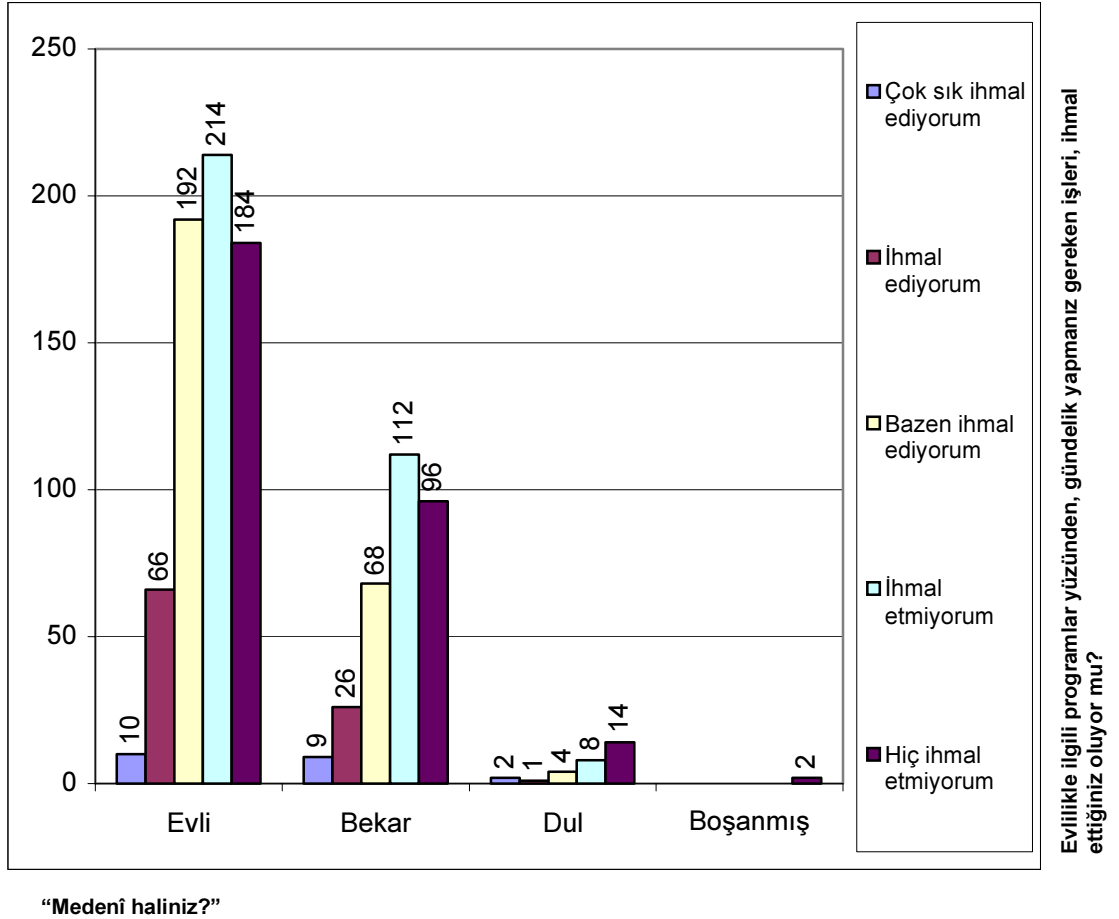
Ankete katılan insanlar arasında evli olanların çoğunluğunun takip ettikleri evlilik programının yayın saatinin günlük işlerinin seyrine bir etkisi olmadığı görülmektedir, üçte birlik bir kısmının ise etkisi olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Bekar ve dul grubunda da oranlar hemen hemen aynıdır.

Tablo 125. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					Toplam
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	
Medenî haliniz?	Evli	10	66	192	214	184	666
	Bekar	9	26	68	112	96	311
	Dul	2	1	4	8	14	29
	Boşanmış					2	2
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 13,793, sd= 6, p=0,032<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 68. “Medenî haliniz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

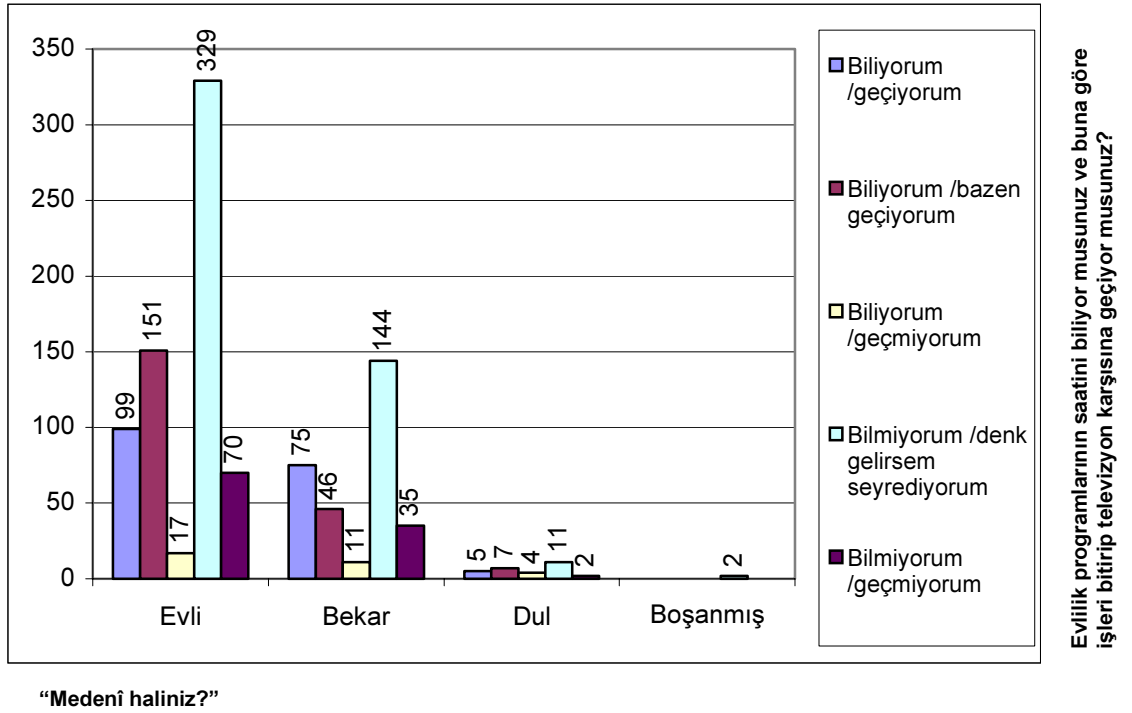
Evli, bekar ve dul olanların yarısından fazlasının evlilik programlarını izlemek için günlük işlerini ihmal etmedikleri cevabını verdikleri görülmektedir. Günlük işlerini aksatanların çoğunluğunun ise ev hanımlarından oluşması nedeniyle, daha çok evli grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 126. “Medenî haliniz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	Toplam
Medenî haliniz?	Evli	99	151	17	329	70	666
	Bekar	75	46	11	144	35	311
	Dul	5	7	4	11	2	29
	Boşanmış				2		2
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 11,608, sd= 6, p=0,071>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 69. “Medenî haliniz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

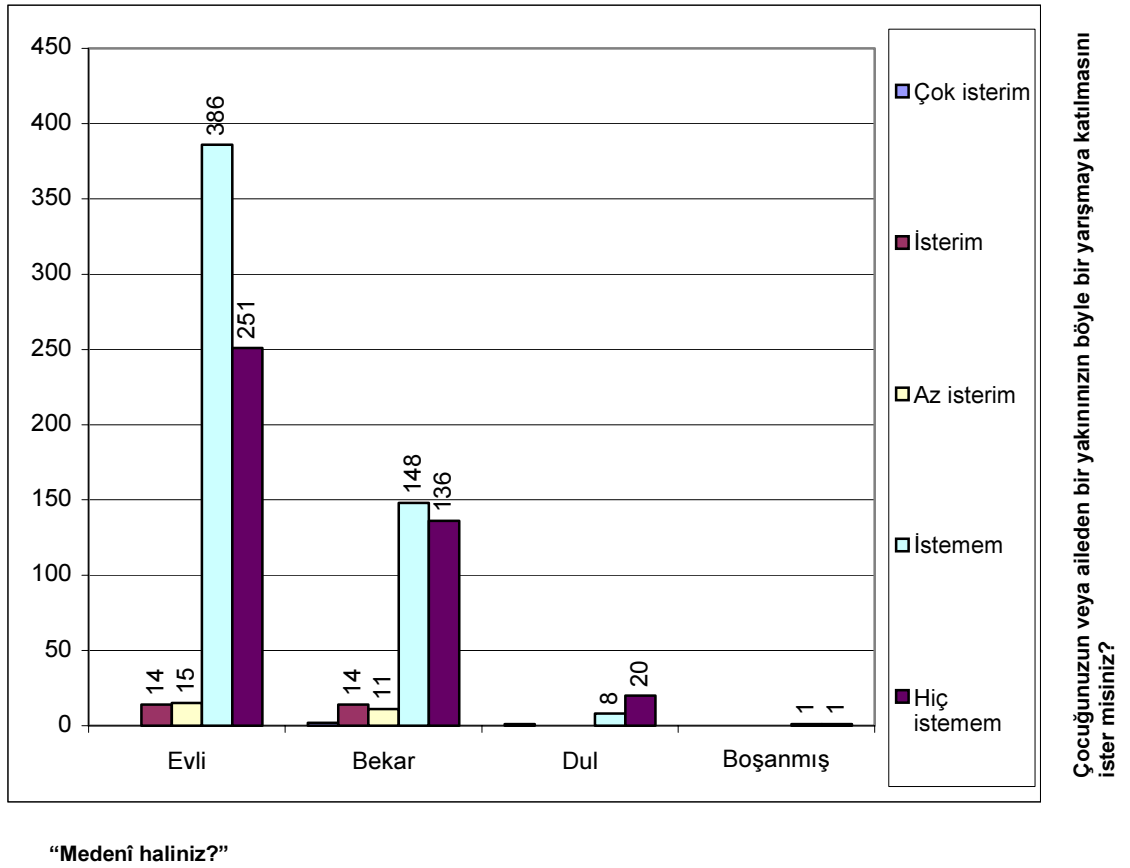
Ankete katılanlar medenî hallerine göre gruplandırıldığında, tüm grupların çoğunluğunun evlilik programlarının yayın saatini bilmediklerini, denk gelirlerse seyrettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Evli olanların önemli bir çoğunluğunun yayın saatlerini bildikleri ve bazen ekran karşısına geçtikleri görülmektedir. Bekarların önemli bir çoğunluğunun yayın saatlerini bilmekte ve bu saatte mutlaka ekran karşısına geçmektedir.

Tablo 127. “Medenî haliniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					Toplam
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	
Medenî haliniz?	Evli		14	15	386	251	666
	Bekar	2	14	11	148	136	311
	Dul	1			8	20	29
	Boşanmış				1	1	2
Toplam		3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 23,035, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 70. “Medenî haliniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

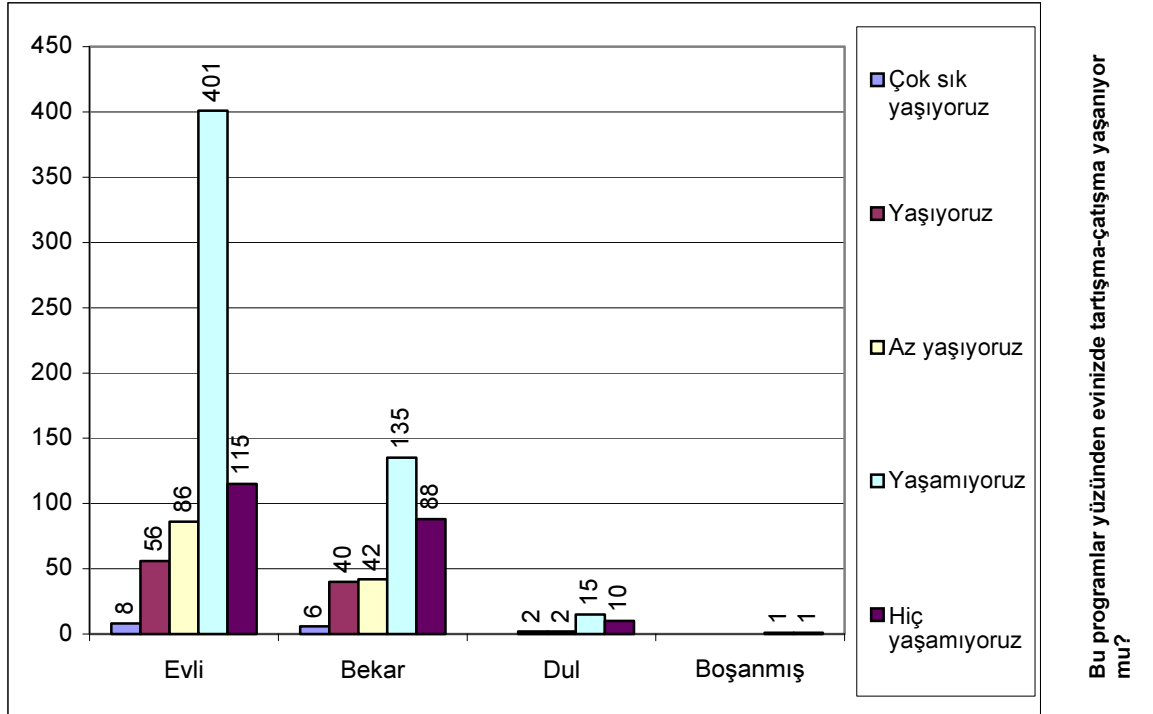
Ankete katılanlar medenî halleri ne olursa olsun çocuklarının veya aileden bir yakınlarının böyle bir yarışmaya katılmasını istememektedir.

Tablo 128. “Medenî haliniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?”

		Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?					Toplam
		Çok sık yaşıyoruz	Yaşıyoruz	Az yaşıyoruz	Yaşamıyoruz	Hiç yaşamıyoruz	
Medenî haliniz?	Evli	8	56	86	401	115	666
	Bekar	6	40	42	135	88	311
	Dul		2	2	15	10	29
	Boşanmış				1	1	2
Toplam		14	98	130	552	214	1008

Chi Square = 33,028, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Medenî haliniz?”

Şekil 71. “Medenî haliniz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

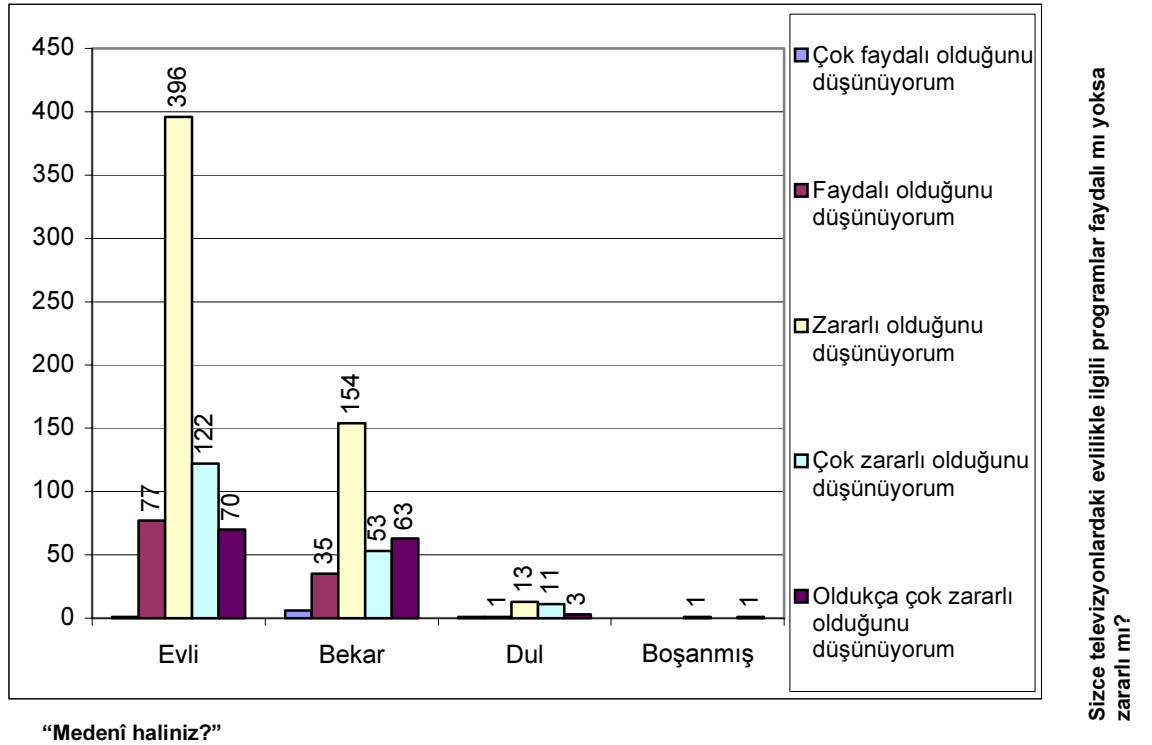
Medenî hali ne olursa olsun ankete katılanların etkin çoğunluğunun evlilik yarışmalarının izlenmesiyle ilgili olarak evlerinde tartışma yaşanmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Yüzdesel olarak oranlandığında en çok tartışma yaşayanların bekar grubundaki insanlar olduğu görülmektedir.

Tablo 129. “Medenî haliniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					Toplam
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	
Medenî haliniz?	Evli	1	77	396	122	70	666
	Bekar	6	35	154	53	63	311
	Dul	1	1	13	11	3	29
	Boşanmış			1		1	2
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 13,027, sd= 4, p=0,011<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 72. “Medenî haliniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

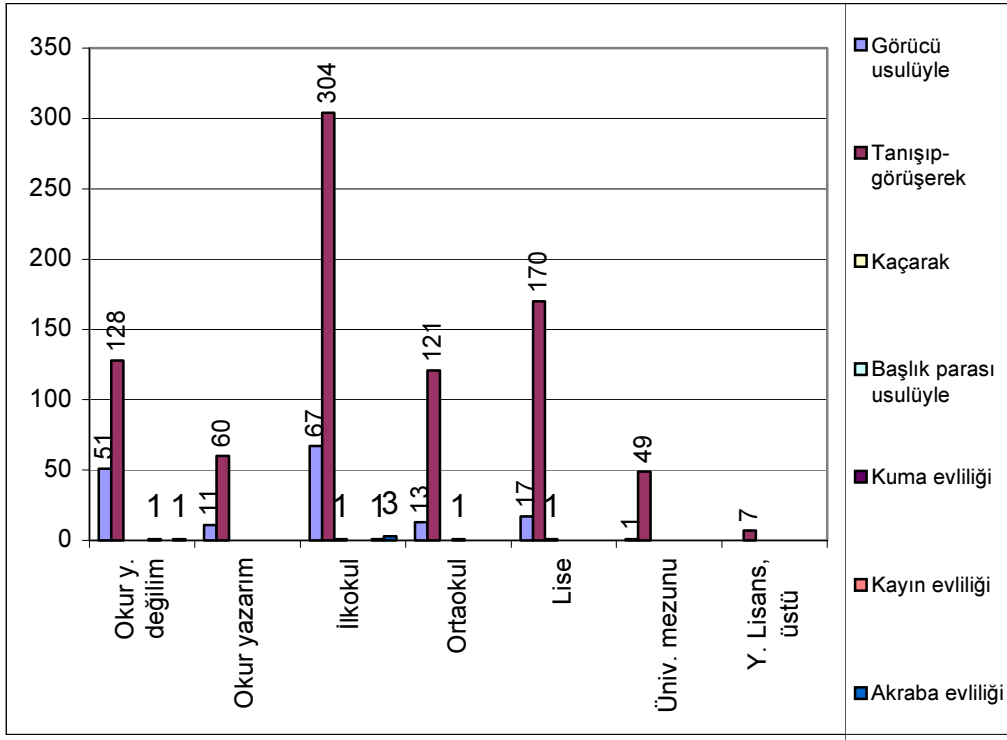
Ankete katılanlar arasında, medenî halleri ne olursa olsun, büyük çoğunluk evlilik programlarının zararlı olduğu konusunda hemfikirdir. Faydalı olduğunu düşünenlerin sayısı çok azdır ve medenî hale göre gruplandırma yapıldığında dağılımın yorumlanabilecek bir veri sağlamadığı görülmektedir.

Tablo 130. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	51	128			1		1	181
	Okur yazarım	11	60						71
	İlkokul	67	304	1			1	3	376
	Ortaokul	13	121		1				135
	Lise	17	170	1					188
	Üniversite mezunu	1	49						50
	Yüksek lisans ve üstü		7						7
Toplam		160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 18,832, sd= 2, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 73. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

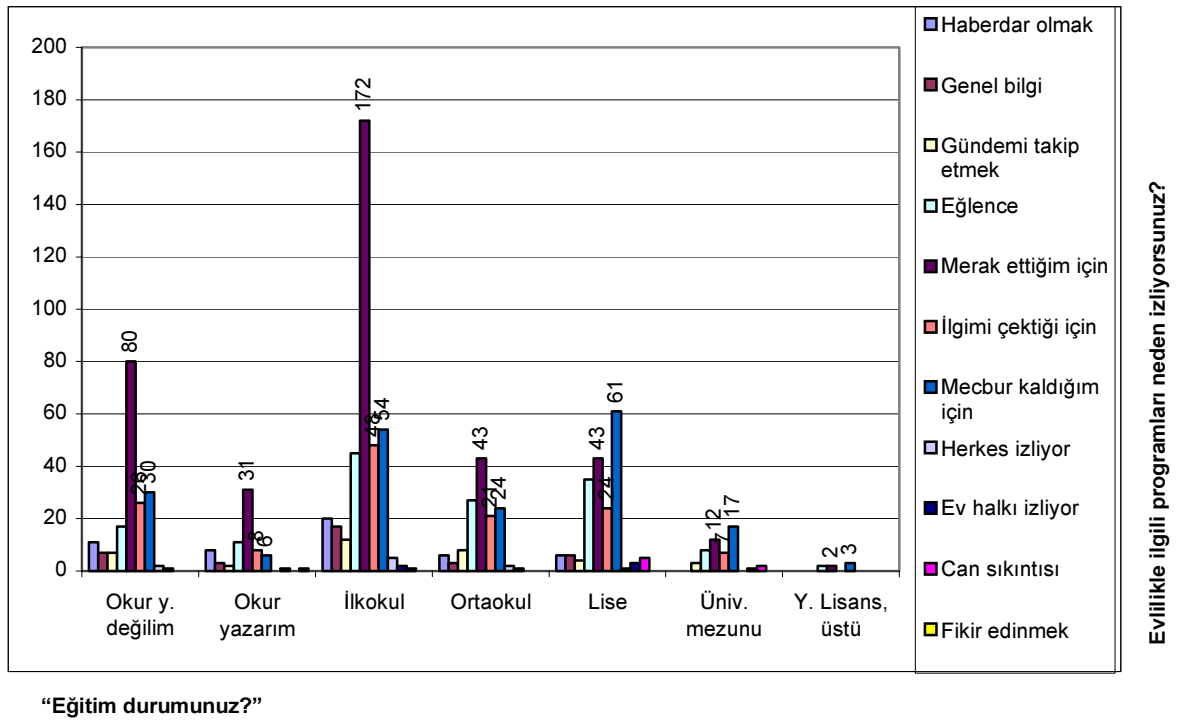
Ankete katılanların eğitim seviyeleri yükseldikçe anlaşarak evlenilmesi konusuna destek verenlerin de sayısal oranının arttığı görülmektedir.

Tablo 131. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?”

		Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?											
		Haberdar olmak	Genel bilgi	Gündemi takip etmek	Eğlence	Merak ettiğim için	İlgimi çektiği için	Mecbur kaldığım için	Herkes izliyor	Ev halkı izliyor	Can sıkıntısı	Fikir edinmek	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	11	7	7	17	80	26	30	2	1			181
	Okur yazarım	8	3	2	11	31	8	6		1		1	71
	İlkokul	20	17	12	45	172	48	54	5	2	1		376
	Ortaokul	6	3	8	27	43	21	24	2	1			135
	Lise	6	6	4	35	43	24	61	1	3	5		188
	Üniversite mezunu			3	8	12	7	17		1	2		50
	Yüksek lisans ve üstü				2	2		3					7
Toplam		51	36	36	145	383	134	195	10	9	8	1	1008

Chi Square = 72,213, sd=20, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 74. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

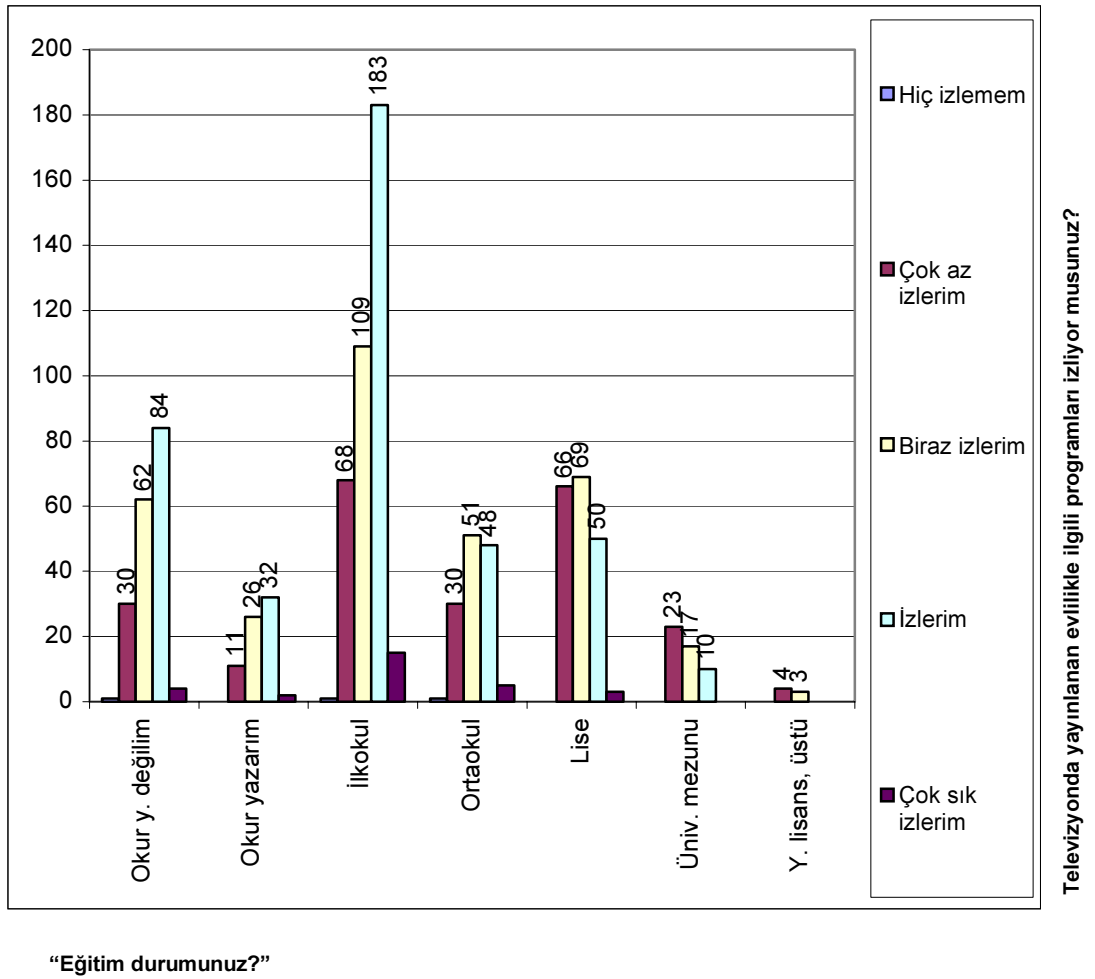
Eğitim seviyesi ortaokul ve aşağısı olan insanların evlilik programlarını daha çok merak ettiklerinden, lise ve üstü eğitim görenlerin ise daha çok ailelerindeki diğer insanların izliyor olması veya bu programların yayınlandığı saatlerde izleyecekleri daha iyi bir programın bulunmaması gibi sebeplerden dolayı mecbur kaldıkları için izledikleri görülmektedir.

Tablo 132. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?					
		Hiç izlemem	Çok az izlerim	Biraz izlerim	İzlerim	Çok sık izlerim	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	1	30	62	84	4	181
	Okur yazarım		11	26	32	2	71
	İlkokul	1	68	109	183	15	376
	Ortaokul	1	30	51	48	5	135
	Lise		66	69	50	3	188
	Üniversite mezunu		23	17	10		50
	Yüksek lisans ve üstü		4	3			7
Toplam		3	232	337	407	29	1008

Chi Square = 66,374, sd= 10, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 75. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

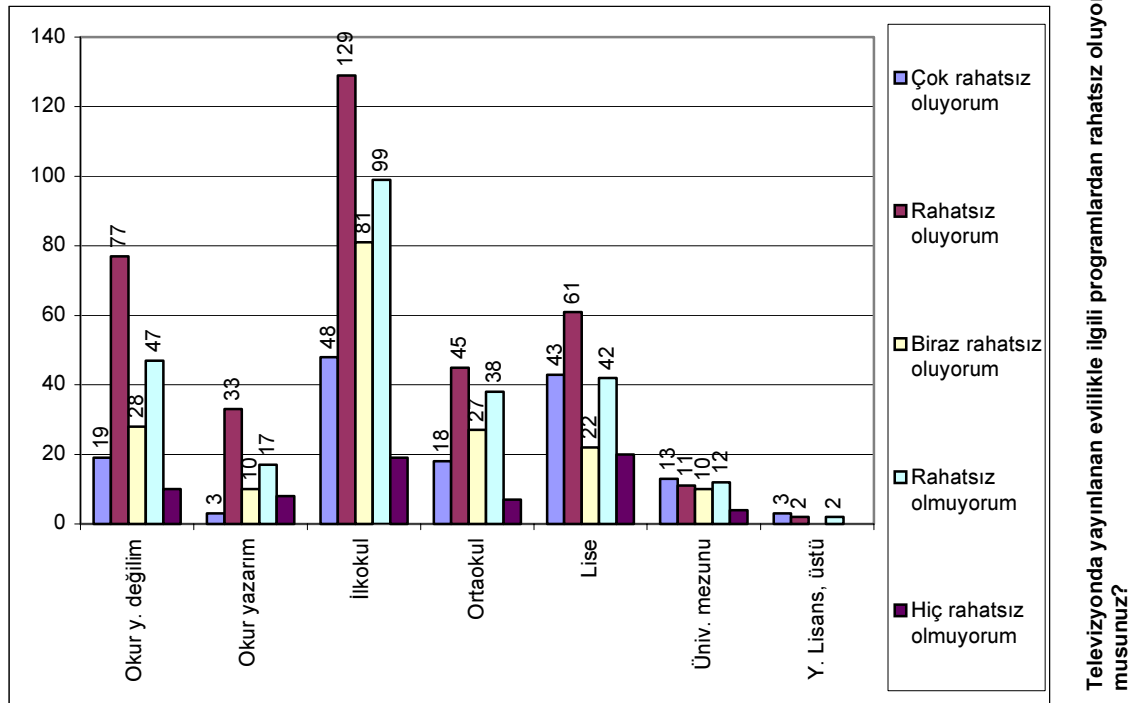
Eğitim seviyesi yükseldikçe insanların evlilik programlarını daha az izlemeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 133. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	19	77	28	47	10	181
	Okur yazarım	3	33	10	17	8	71
	İlkokul	48	129	81	99	19	376
	Ortaokul	18	45	27	38	7	135
	Lise	43	61	22	42	20	188
	Üniversite mezunu	13	11	10	12	4	50
	Yüksek lisans ve üstü	3	2		2		7
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Square = 54,488, sd= 24, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 76. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

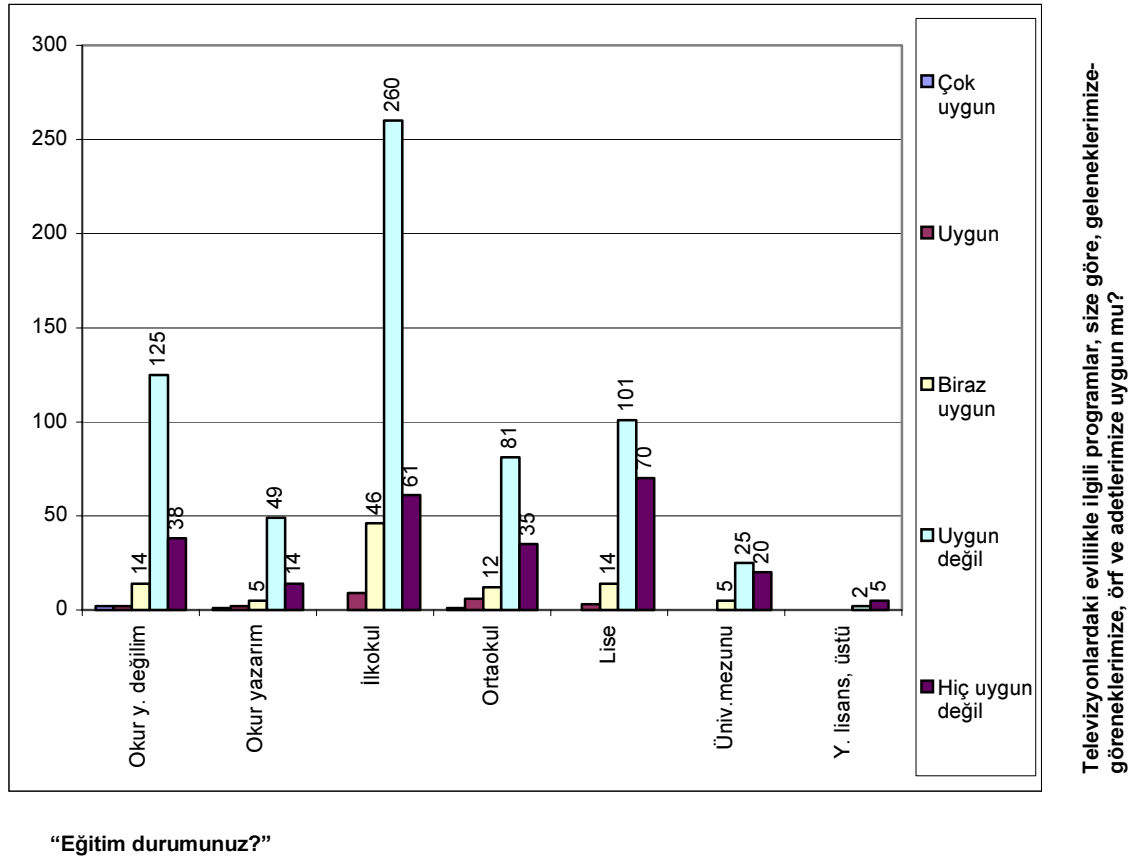
İnsanların eğitim seviyelerinin evlilik programlarından rahatsızlık duyuyor olmalarına net bir etkisi bulunmamaktadır, genel olarak insanların çoğunluğu bu tarz programlardan rahatsızlık duyduklarını dile getirmektedirler. Rahatsız olmadıklarını belirtenlerin ise tüm eğitim gruplarında neredeyse eşit oranlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 134. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	2	2	14	125	38	181
	Okur yazarım	1	2	5	49	14	71
	İlkokul		9	46	260	61	376
	Ortaokul	1	6	12	81	35	135
	Lise		3	14	101	70	188
	Üniversite mezunu			5	25	20	50
	Yüksek lisans ve üstü				2	5	7
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 47,451, sd= 10, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

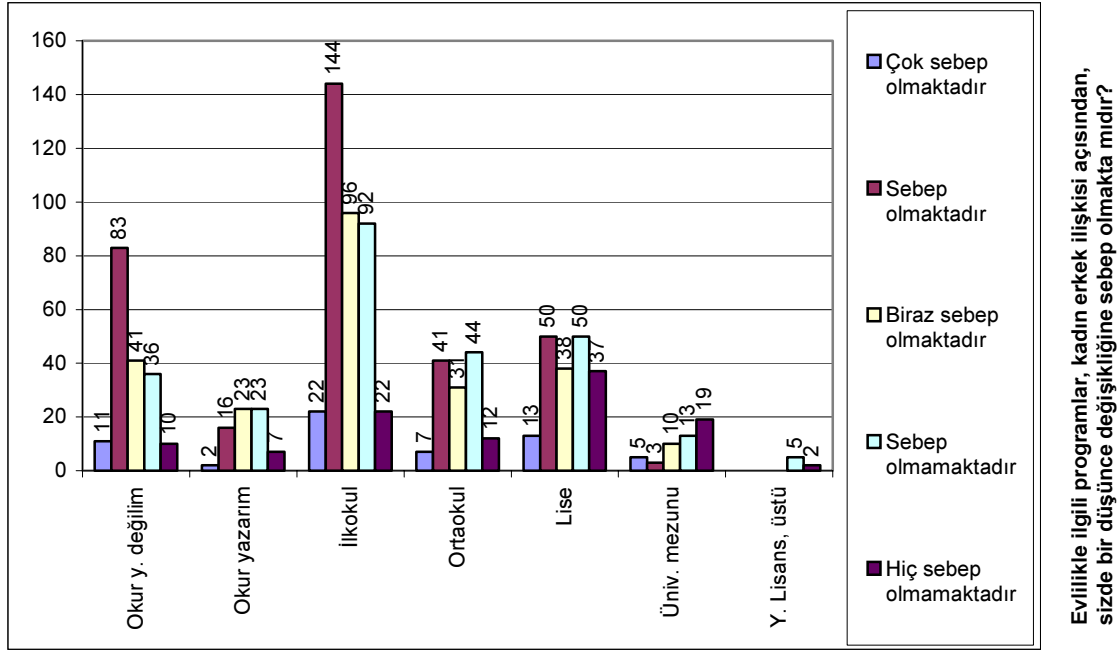
Şekil 77. “Eğitim durumunuz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Ankete katılanların önemli çoğunluğunun eğitim seviyeleri ne olursa olsun evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olmadığını savunduğu görülmektedir.

Tablo 135. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmaktadır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmaktadır?					Toplam
		Çok sebep olmaktadır	Sebeptir	Biraz sebep olmaktadır	Sebeptir	Hiç sebep olmaktadır	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	11	83	41	36	10	181
	Okur yazarım	2	16	23	23	7	71
	İlkokul	22	144	96	92	22	376
	Ortaokul	7	41	31	44	12	135
	Lise	13	50	38	50	37	188
	Üniversite mezunu	5	3	10	13	19	50
	Yüksek lisans ve üstü				5	2	7
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 114,870, sd= 24, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 78. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmaktadır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

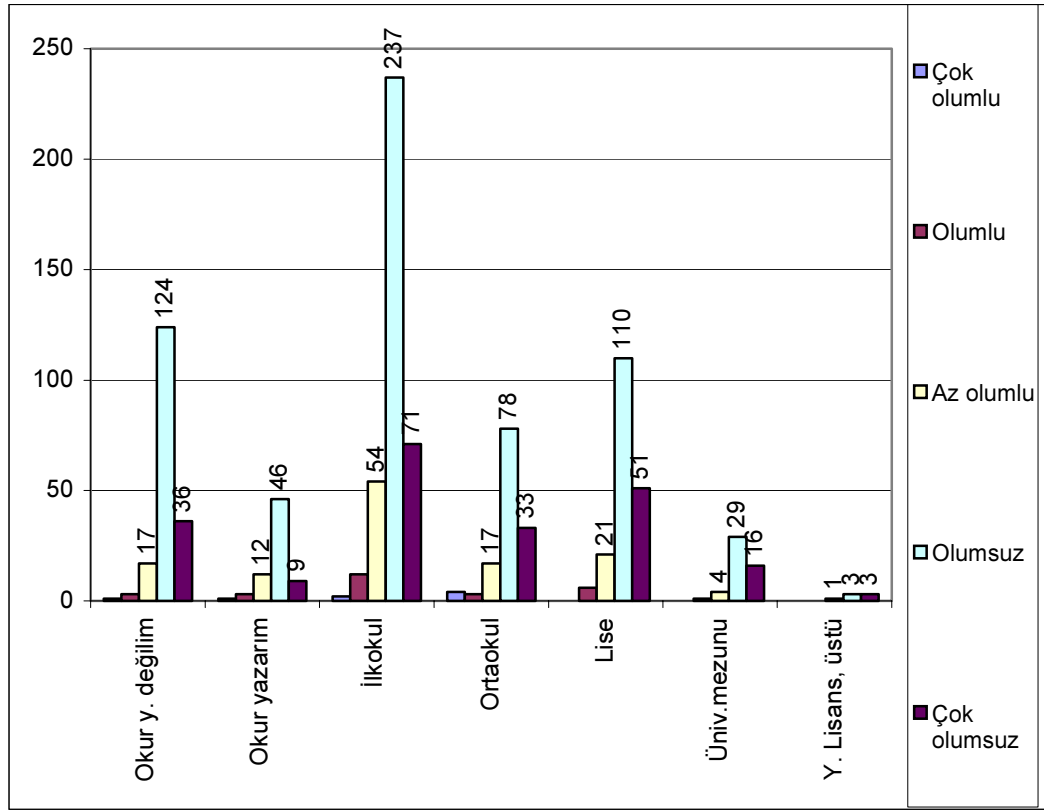
Evlilik programlarının, kadın-erkek ilişkileri açısından, eğitim seviyesi düşük olanlardan eğitim seviyesi yüksek olanlara oranla daha fazla fikir değişikliğine sebep olduğu görülmektedir.

Tablo 136. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	1	3	17	124	36	181
	Okur yazarım	1	3	12	46	9	71
	İlkokul	2	12	54	237	71	376
	Ortaokul	4	3	17	78	33	135
	Lise		6	21	110	51	188
	Üniversite mezunu		1	4	29	16	50
	Yüksek lisans ve üstü			1	3	3	7
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 21,162, sd= 15, p=0,132>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 79. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

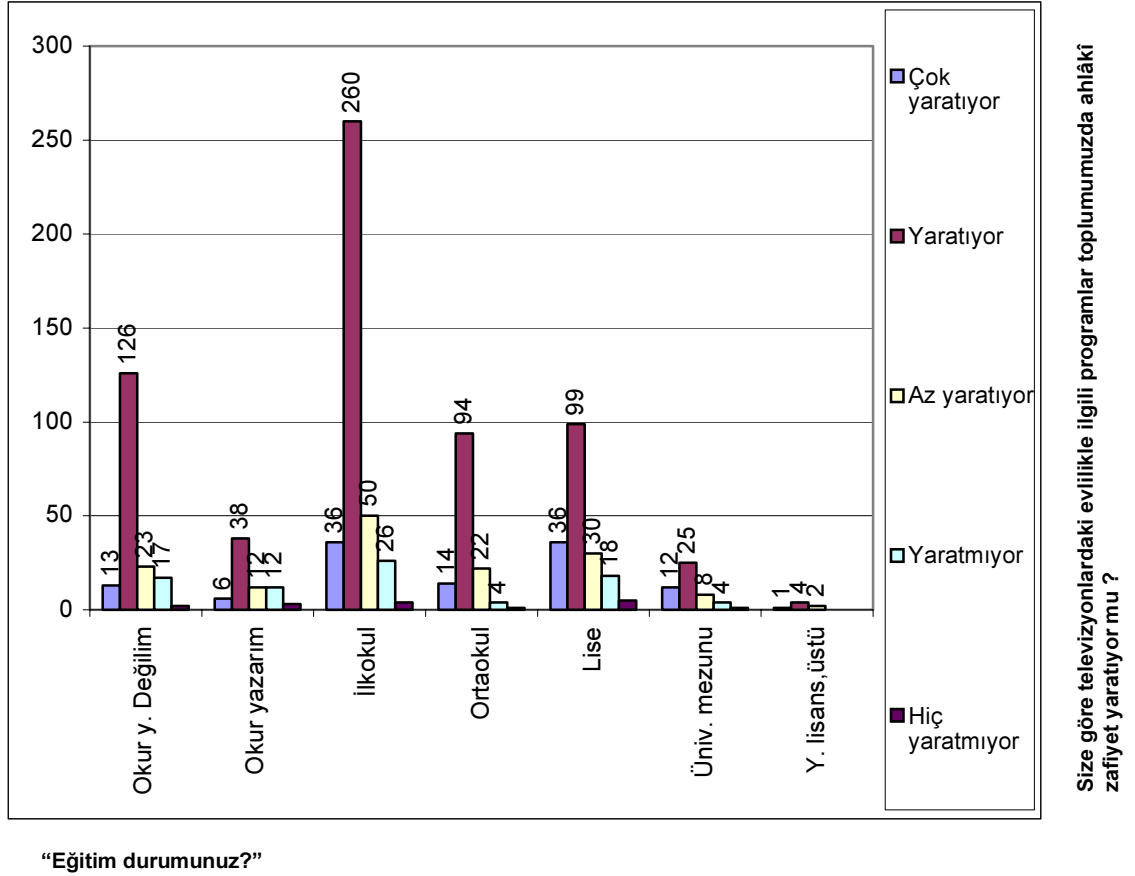
Eğitim seviyeleri önemli olmaksızın deneklerin çoğunluğu evlilik programlarının aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî yönden olumsuz etki ettiği konusunda ortak bir paydada buluşmaktadır.

Tablo 137. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?					
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	13	126	23	17	2	181
	Okur yazarım	6	38	12	12	3	71
	İlkokul	36	260	50	26	4	376
	Ortaokul	14	94	22	4	1	135
	Lise	36	99	30	18	5	188
	Üniversite mezunu	12	25	8	4	1	50
	Yüksek lisans ve üstü	1	4	2			7
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 49,238, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 80. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

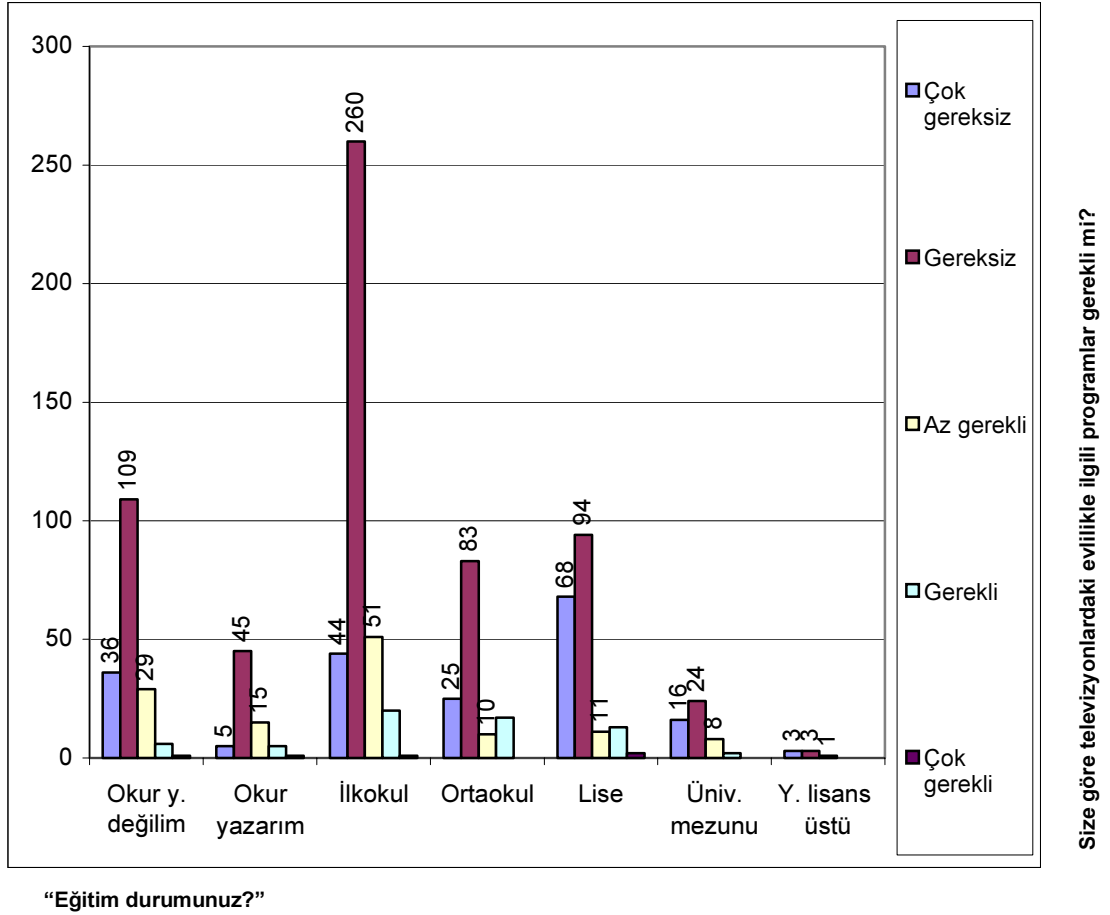
Eğitim seviyeleri ne olursa olsun evlilik programlarının toplumda ahlâkî zafiyete sebebiyet verdiği ankete katılanların çoğunluğunun ortak görüşüdür.

Tablo 138. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					Toplam
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	36	109	29	6	1	181
	Okur yazarım	5	45	15	5	1	71
	İlkokul	44	260	51	20	1	376
	Ortaokul	25	83	10	17		135
	Lise	68	94	11	13	2	188
	Üniversite mezunu	16	24	8	2		50
	Yüksek lisans ve üstü	3	3	1			7
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 87,172, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 81. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

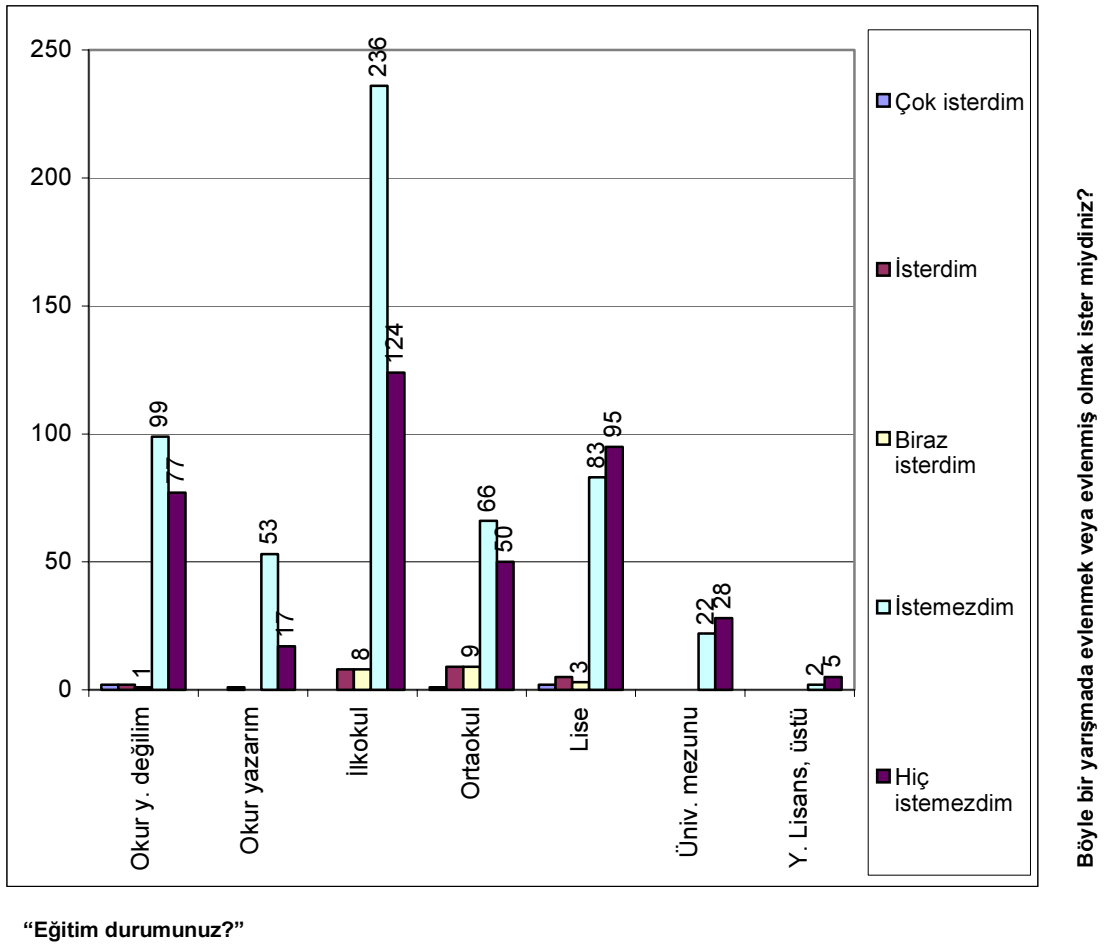
Ankete katılanların çoğunluğu, eğitim durumları önemli olmaksızın, evlilik programlarını gereksiz bulmaktadır.

Tablo 139. “Eğitim durumunuz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	2	2	1	99	77	181
	Okur yazarım		1		53	17	71
	İlkokul		8	8	236	124	376
	Ortaokul	1	9	9	66	50	135
	Lise	2	5	3	83	95	188
	Üniversite mezunu				22	28	50
	Yüksek lisans ve üstü				2	5	7
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 64,142, sd= 10 p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 82. “Eğitim durumunuz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

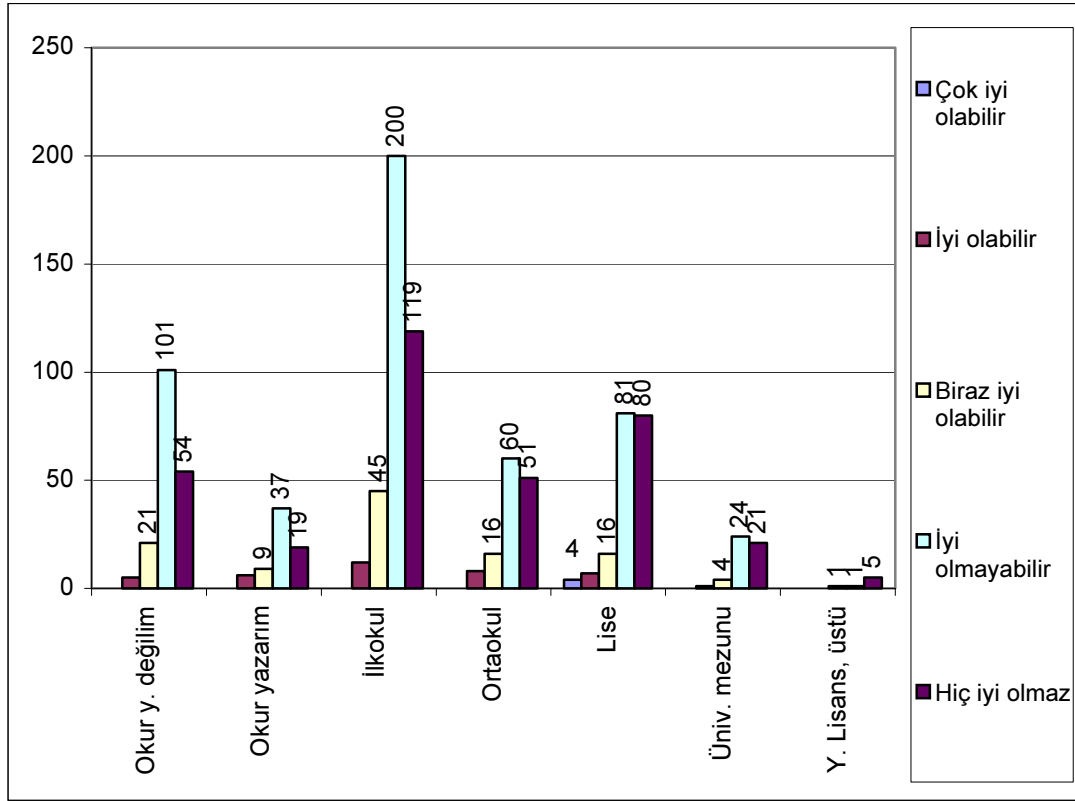
Eğitim durumları ne olursa olsun insanlar bir evlilik yarışmasında evlenmeyi arzulamamaktadır.

Tablo 140. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?”

		Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?					Toplam
		Çok iyi olabilir	İyi olabilir	Biraz iyi olabilir	İyi olmayabilir	Hiç iyi olmaz	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim		5	21	101	54	181
	Okur yazarım		6	9	37	19	71
	İlkokul		12	45	200	119	376
	Ortaokul		8	16	60	51	135
	Lise	4	7	16	81	80	188
	Üniversite mezunu		1	4	24	21	50
	Yüksek lisans ve üstü			1	1	5	7
Toplam		4	39	112	504	349	1008

Chi Square = 17,490, sd= 10, p=0,064>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 83. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

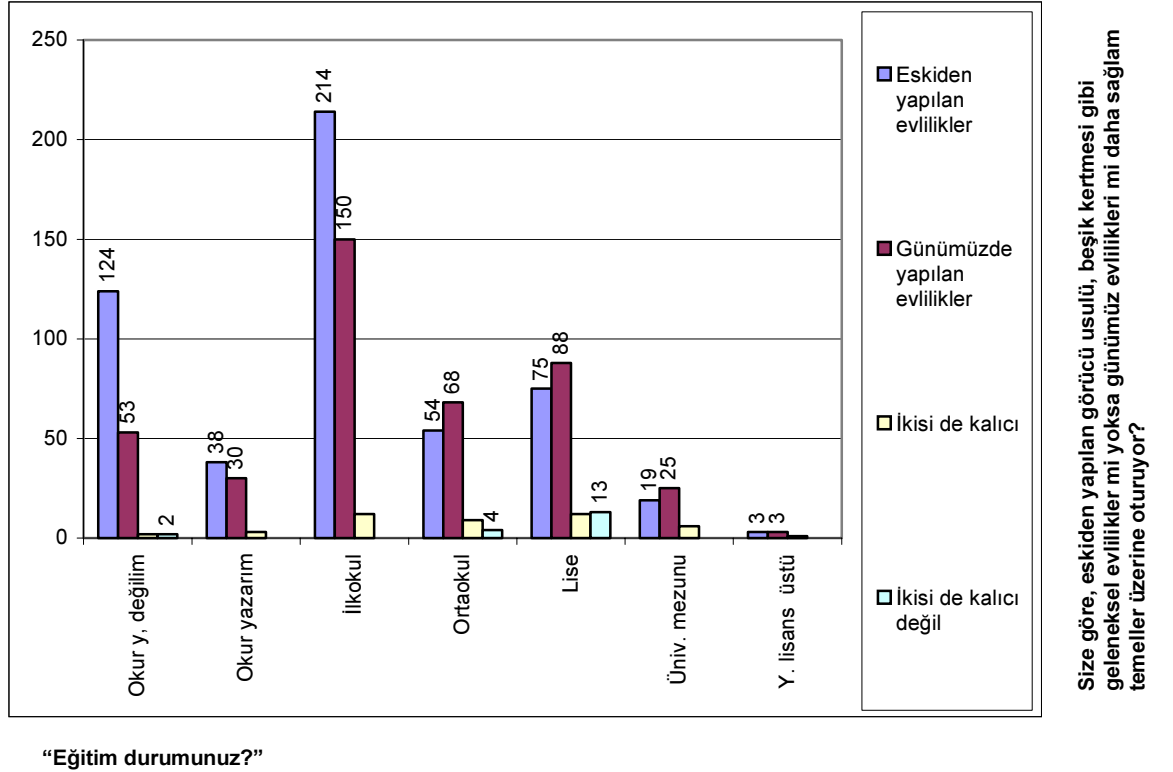
Eğitim durumları ne olursa olsun insanlar evlilik yarışmalarında evlenen insanların evlilik hayatlarının iyi olmayacağı konusunda hemfikirdir.

Tablo 141. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	124	53	2	2	181
	Okur yazarım	38	30	3		71
	İlkokul	214	150	12		376
	Ortaokul	54	68	9	4	135
	Lise	75	88	12	13	188
	Üniversite mezunu	19	25	6		50
	Yüksek lisans ve üstü	3	3	1		7
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 64,593, sd= 10, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 84. “Eğitim durumunuz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

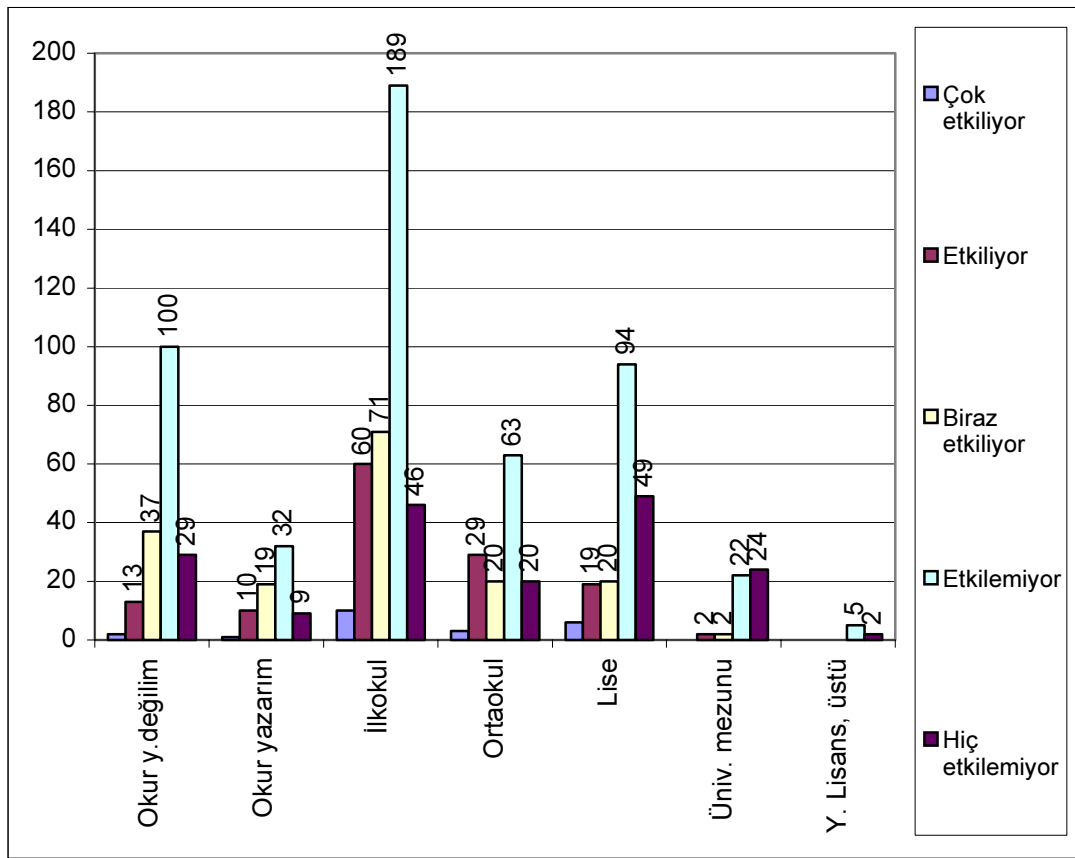
Eğitim seviyeleri yükseldikçe deneklerin günümüzde yapılan evliliklerin daha sağlam temeller üzerine oturduğunu savundukları görülmektedir.

Tablo 142. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?”

		Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?					Toplam
		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Biraz etkiliyor	Etkilemiyor	Hiç etkilemiyor	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	2	13	37	100	29	181
	Okur yazarım	1	10	19	32	9	71
	İlkokul	10	60	71	189	46	376
	Ortaokul	3	29	20	63	20	135
	Lise	6	19	20	94	49	188
	Üniversite mezunu		2	2	22	24	50
	Yüksek lisans ve üstü				5	2	7
Toplam		22	133	169	505	179	1008

Chi Square = 79,898, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 85. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Üniversite ve üzeri eğitim görenlerin evlilik programları nedeniyle günlük işlerinin seyrinde bir aksama yaşanmadığını belirttikleri görülmektedir. Eğitim seviyesi düşüldükçe günlük işlerinden taviz veren insanların oranında artış görülmektedir.

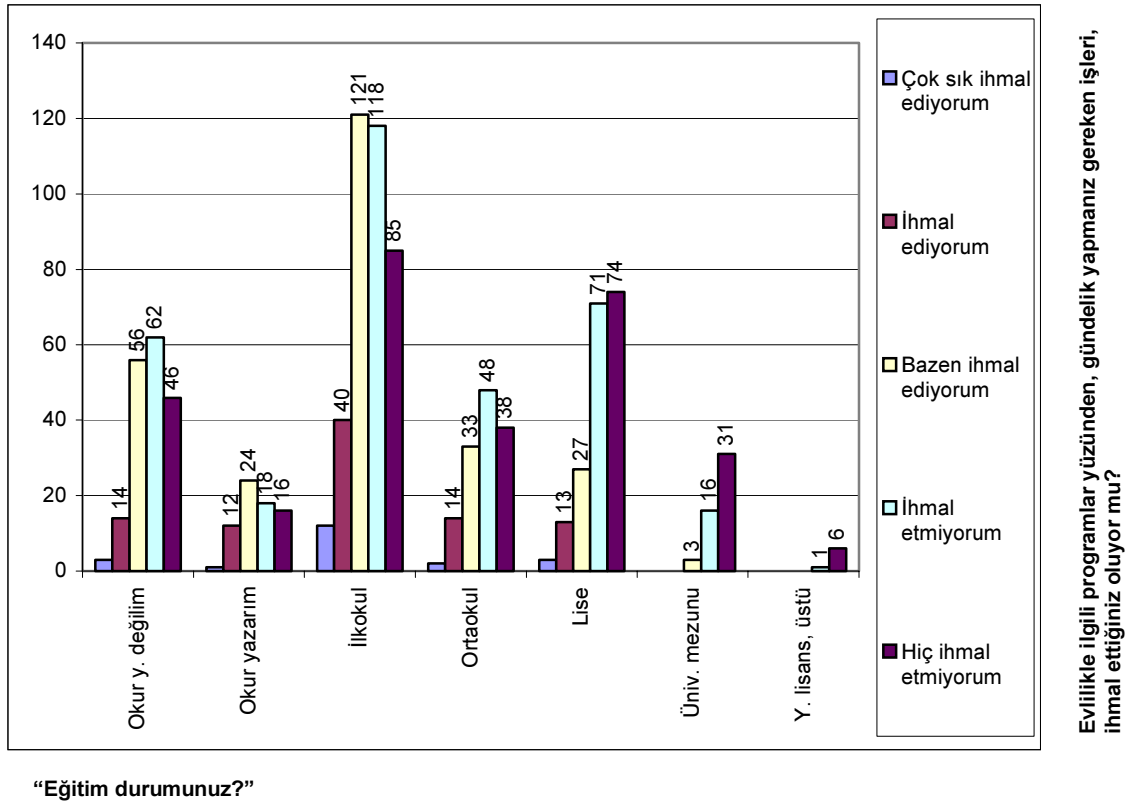
Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?

Tablo 143. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	3	14	56	62	46	181
	Okur yazarım	1	12	24	18	16	71
	İlkokul	12	40	121	118	85	376
	Ortaokul	2	14	33	48	38	135
	Lise	3	13	27	71	74	188
	Üniversite mezunu			3	16	31	50
	Yüksek lisans ve üstü				1	6	7
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 83,865, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 86. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

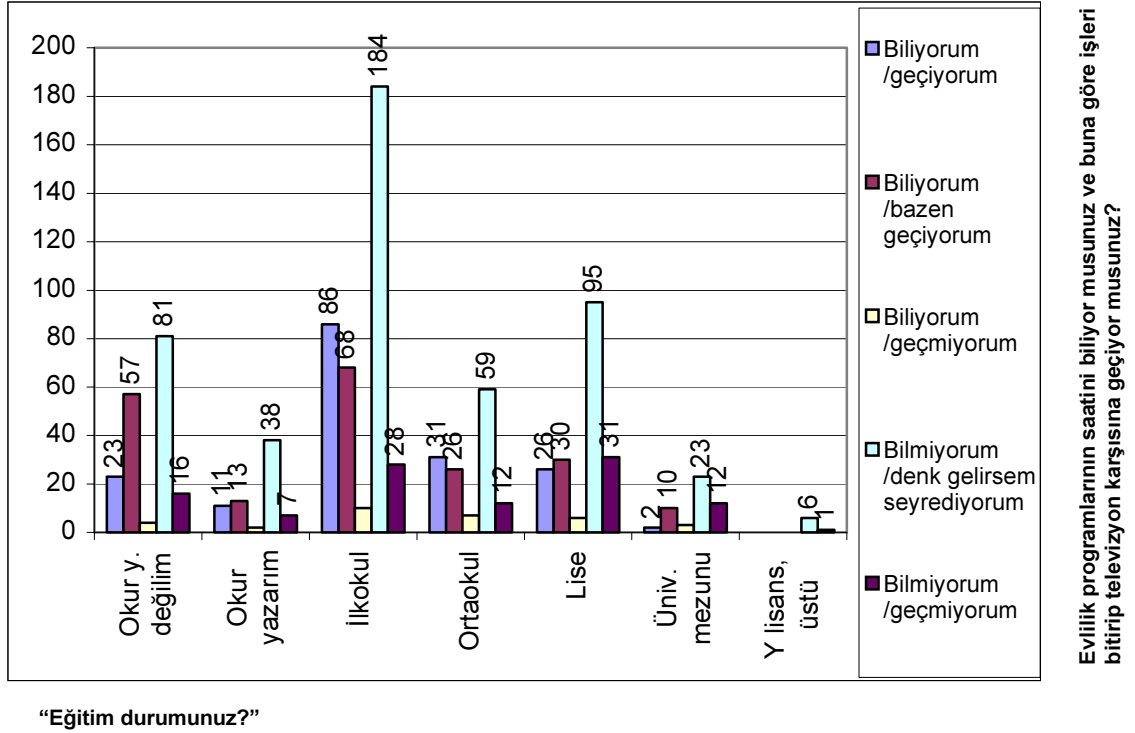
Üniversite ve üstü eğitim seviyesindekilerin evlilik programlarını izlemek için kesinlikle işlerini aksatmadıkları, eğitim seviyesi düştükçe daha çok insanın günlük işlerini ihmal ettiği görülmektedir.

Tablo 144. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					Toplam
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirse seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	23	57	4	81	16	181
	Okur yazarım	11	13	2	38	7	71
	İlkokul	86	68	10	184	28	376
	Ortaokul	31	26	7	59	12	135
	Lise	26	30	6	95	31	188
	Üniversite mezunu	2	10	3	23	12	50
	Yüksek lisans ve üstü				6	1	7
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 61,110, sd= 24, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 87. “Eğitim durumunuz?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

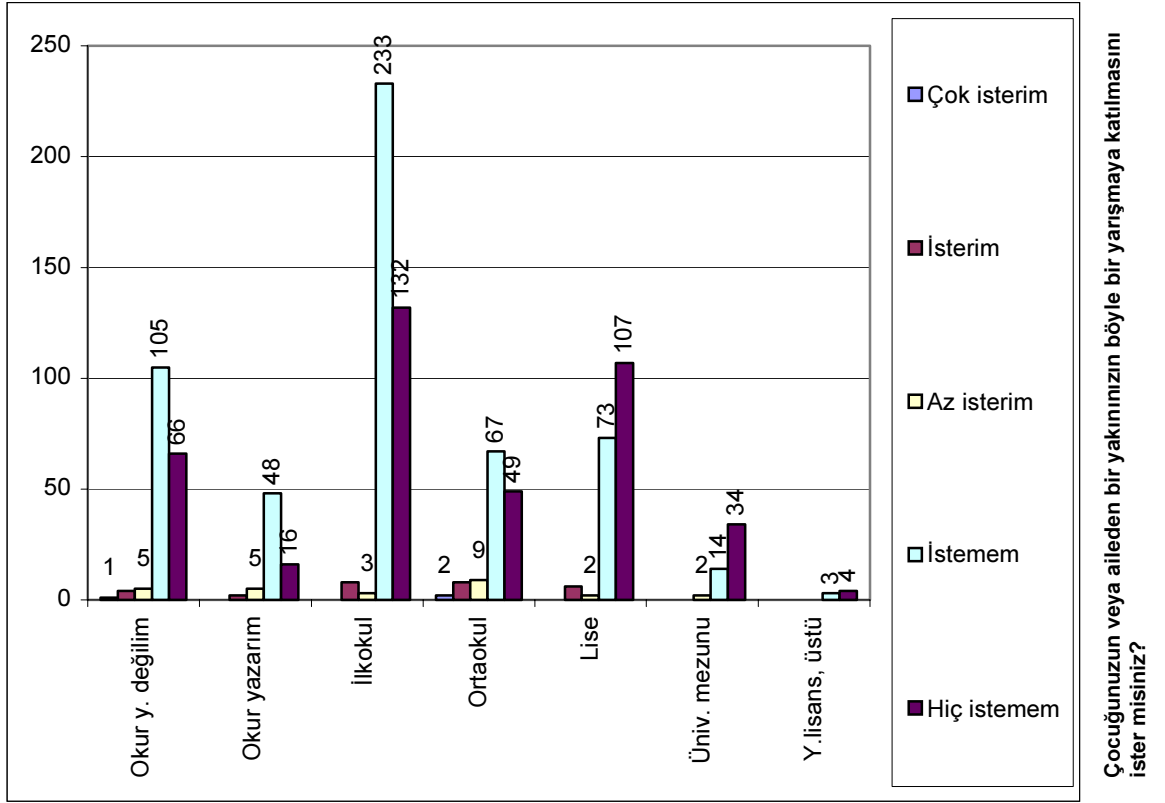
Eğitim durumu ne olursa olsun genel olarak insanlar evlilikle ilgili programları denk gelirse seyrettiklerini belirtmişlerdir. Eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik programlarının yayınlanma saatini bilen ve özellikle bu programları izlemek için ekran karşısına geçen insanların oranında da azalma görülmektedir.

Tablo 145. “Eğitim durumunuz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	Toplam
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	1	4	5	105	66	181
	Okur yazarım		2	5	48	16	71
	İlkokul		8	3	233	132	376
	Ortaokul	2	8	9	67	49	135
	Lise		6	2	73	107	188
	Üniversite mezunu			2	14	34	50
	Yüksek lisans ve üstü				3	4	7
Toplam		3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 79,157, sd= 10, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 88. “Eğitim durumunuz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

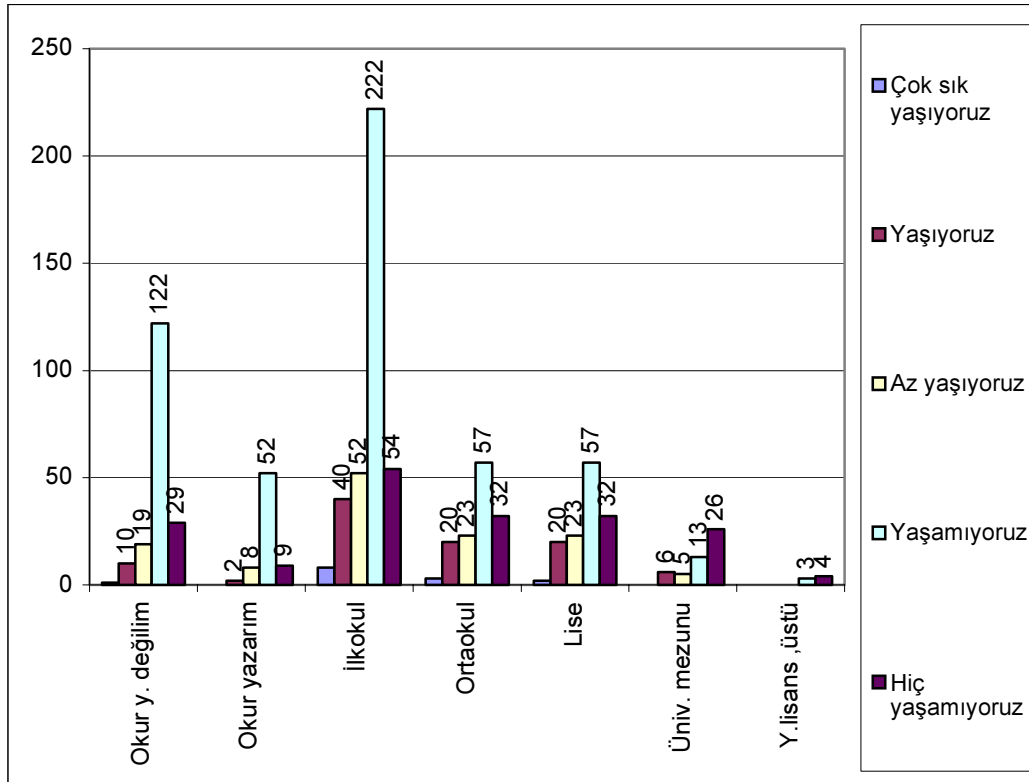
Eğitim seviyeleri önemli olmaksızın insanların neredeyse tamamı çocuklarının veya bir yakınlarının herhangi bir evlilik yarışmasına katılmasını istememektedir.

Tablo 146. “Eğitim durumunuz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?”

		Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?					Toplam
		Çok sık yaşıyoruz	Yaşıyoruz	Az yaşıyoruz	Yaşamıyoruz	Hiç yaşamıyoruz	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	1	10	19	122	29	181
	Okur yazarım		2	8	52	9	71
	İlkokul	8	40	52	222	54	376
	Ortaokul	3	20	23	57	32	135
	Lise	2	20	23	83	60	188
	Üniversite mezunu		6	5	13	26	50
	Yüksek lisans ve üstü				3	4	7
Toplam		14	98	130	552	214	1008

Chi Square = 93,825, sd=15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 89. “Eğitim durumunuz?” ve “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

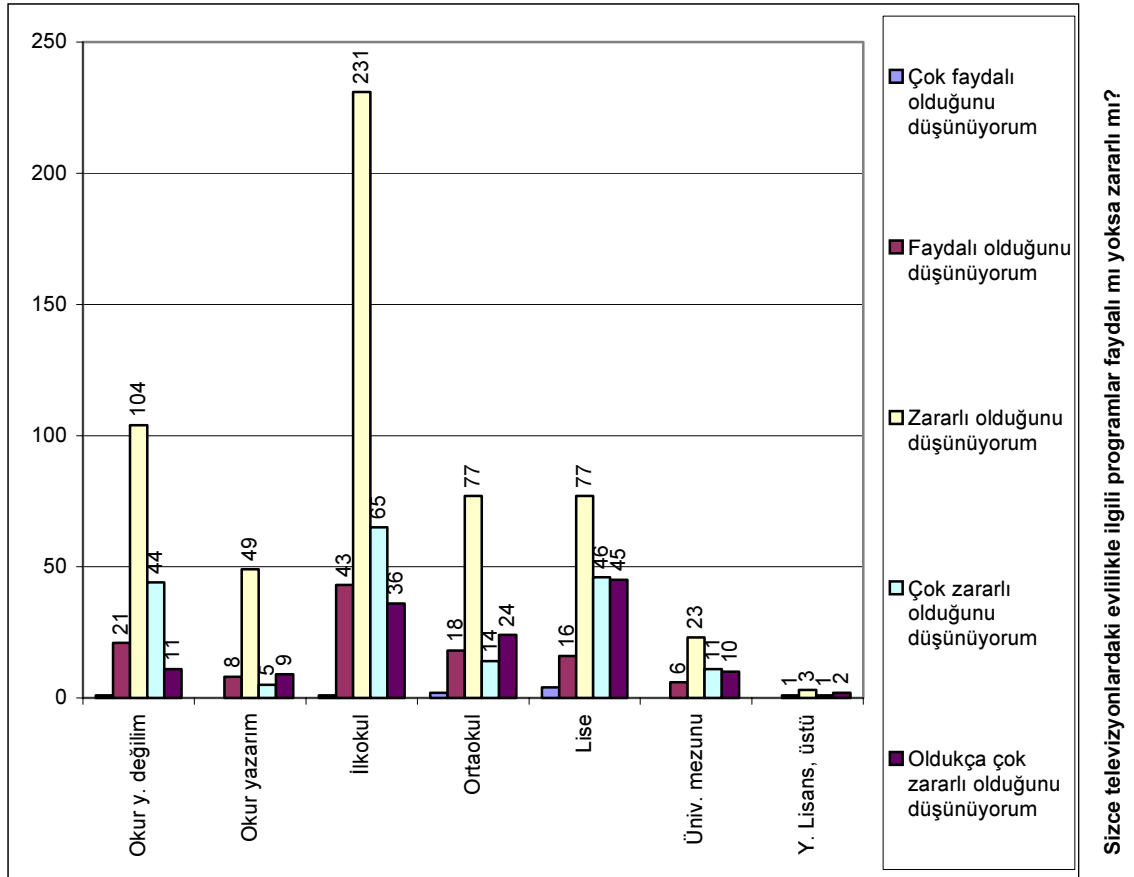
Üniversite ve üstü eğitim almış olanlar daha çok evlilik programları nedeniyle ailelerinde kesinlikle tartışma yaşamadıklarını belirtmektedir. Eğitim seviyesi daha düşük olanların da genel çoğunluğunun tartışma yaşamadığını belirtmesine rağmen eğitim seviyesinin düşmesine paralel olarak tartışma yaşayanların oranlarının arttığı görülmektedir.

Tablo 147. “Eğitim durumunuz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					Toplam
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	
Eğitim durumunuz?	Okur yazar değilim	1	21	104	44	11	181
	Okur yazarım		8	49	5	9	71
	İlkokul	1	43	231	65	36	376
	Ortaokul	2	18	77	14	24	135
	Lise	4	16	77	46	45	188
	Üniversite mezunu		6	23	11	10	50
	Yüksek lisans ve üstü		1	3	1	2	7
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 62,410, sd= 15, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Eğitim durumunuz?”

Şekil 90. “Eğitim durumunuz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

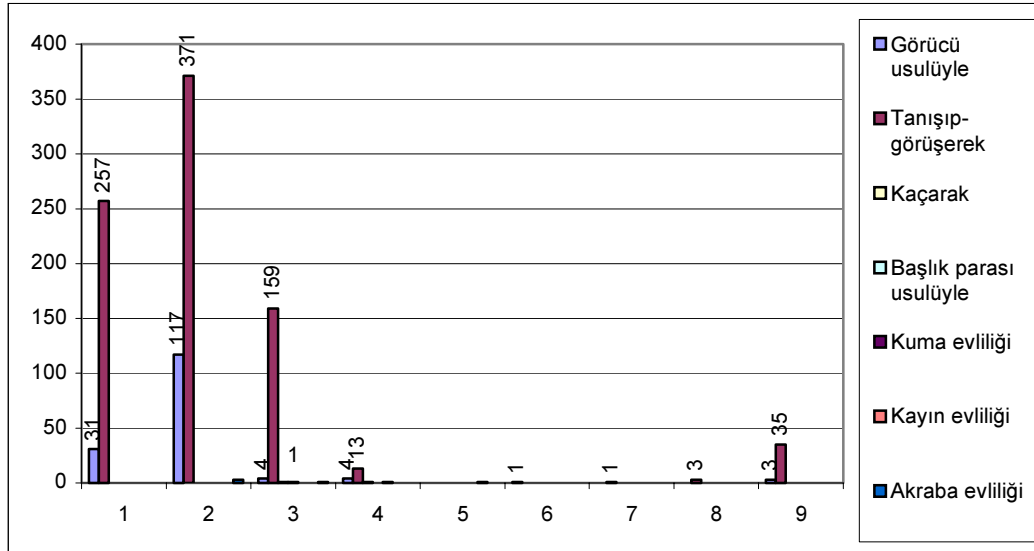
Eğitim durumları önemli olmaksızın deneklerin büyük çoğunluğunun evlilik programlarının zararlı olduğu konusunda ortak bir fikre sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 148. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

		Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?							Toplam
		Görücü usulüyle	Tanışıp-görüşerek	Kaçarak	Başlık parası usulüyle	Kuma evliliği	Kayın evliliği	Akraba evliliği	
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar	31	257						288
	Görücü usulüyle	117	371					3	491
	Tanışıp-görüşerek	4	159	1	1			1	166
	Kaçarak	4	13	1		1			19
	Beşik kertmesi usulüyle						1		1
	Başlık parası usulüyle	1							1
	Kuma evliliği		1						1
	Kayın evliliği		3						3
	Akraba evliliği	3	35						38
	Toplam	160	839	2	1	1	1	4	1008

Chi Square = 46,910, sd= 3, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?

Evliliğinizi hangi usulle yaptınız ?

1. Bekar
2. Görücü usulüyle
3. Tanışıp-görüşerek
4. Kaçarak
5. Beşik kertmesi
6. Başlık parası ile
7. Kuma evliliği
8. Kayın evliliği
9. Akraba evliliği

Şekil 91. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

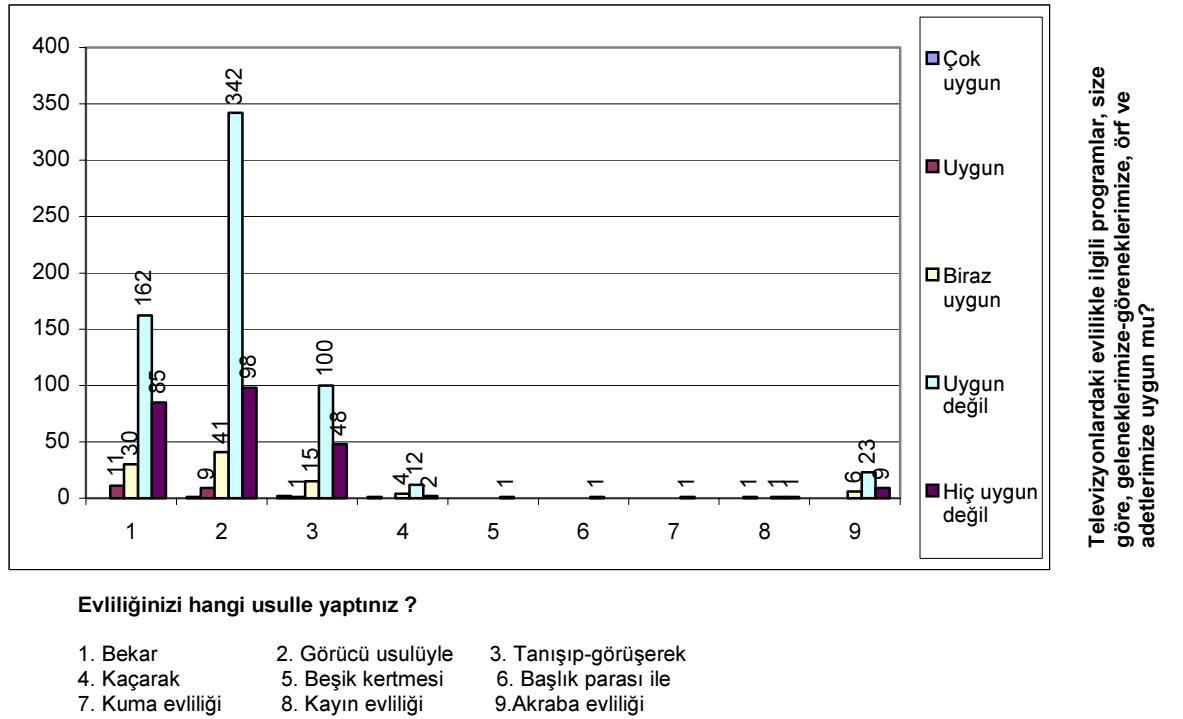
Görücü usulüyle evlenen insanların genelinde düşüncesi çocuklarının anlaşarak evlenmesi yönündedir, bu durum evliliklerinde yaşadıkları problemlerinin çocuklarının da yaşamasını istemediklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu grubun görücü usulüyle evlenilmesi konusuna diğer gruplara oranla daha yüksek bir yüzdeyle destek verdiği atlanmaması gereken bir veridir. Anlaşarak evlenenler ise çocuklarının da anlaşarak evlenmesini istedikleri görülmektedir.

Tablo 149. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar		11	30	162	85	288
	Görücü usulüyle	1	9	41	342	98	491
	Tanışıp-görüşerek	2	1	15	100	48	166
	Kaçarak	1		4	12	2	19
	Beşik kertmesi usulüyle				1		1
	Başlık parası usulüyle				1		1
	Kuma evliliği				1		1
	Kayın evliliği		1		1	1	3
	Akraba evliliği			6	23	9	38
	Toplam		4	22	96	643	243

Chi Square = 19,839, sd= 6, p=0,003<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 92. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

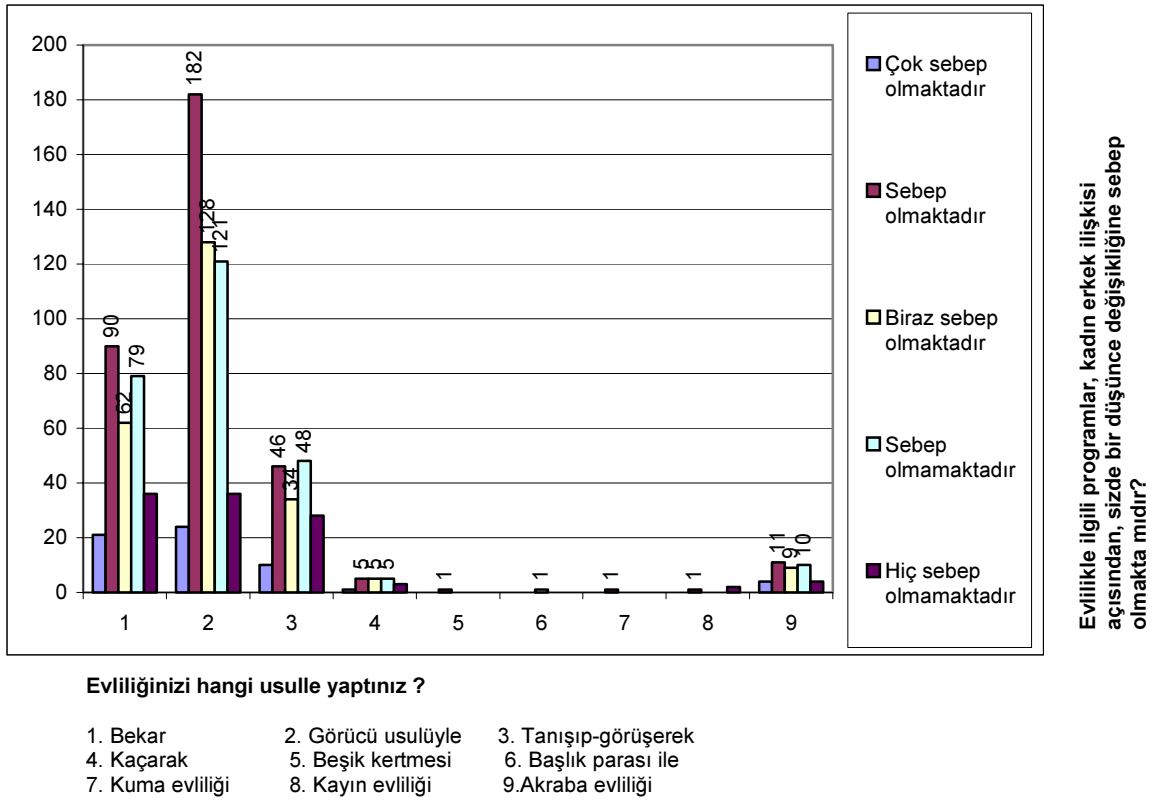
Hangi usulle evlenmiş olurlarsa olsun denekelerin genel düşüncesi evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun düşmediği yönündedir.

Tablo 150. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					Toplam
		Çok sebep olmaktadır	Sebeptir	Biraz sebep olmaktadır	Sebeptir	Hiç sebep olmaktadır	
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar	21	90	62	79	36	288
	Görücü usulüyle	24	182	128	121	36	491
	Tanışıp-görüşerek	10	46	34	48	28	166
	Kaçarak	1	5	5	5	3	19
	Beşik kertmesi usulüyle		1				1
	Başlık parası usulüyle			1			1
	Kuma evliliği		1				1
	Kayın evliliği		1			2	3
	Akraba evliliği	4	11	9	10	4	38
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 12,225, sd= 6, p=0,057>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzyer birleştirilmesi yapılmıştır.)

Şekil 93. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

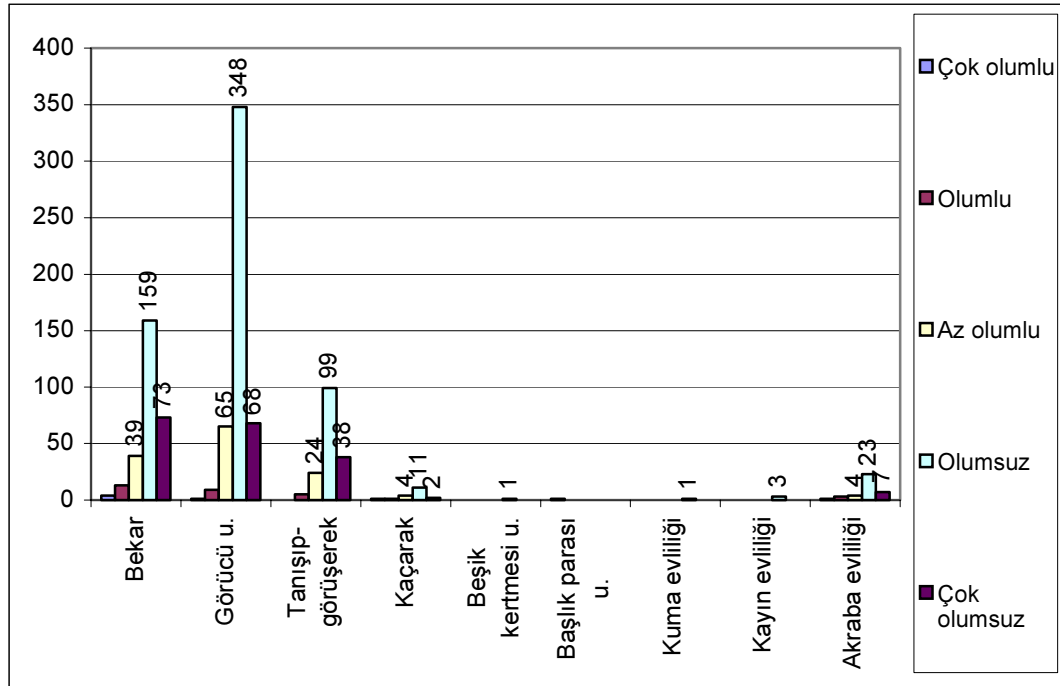
Evlilik programlarındaki olaylar görücü usulü evlilik yapanların kadın erkek ilişkileri konusundaki düşüncelerini, anlaşarak evlenenlere oranla daha fazla etkilemektedir.

Tablo 151. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Size göre evlilikle ilgili programlar, kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?”

		Size göre evlilikle ilgili programlar, kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?					
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Evliliğinizi hangi usulle	Bekar	4	13	39	159	73	288
	Görücü usulüyle	1	9	65	348	68	491
	Tanışıp-görüşerek		5	24	99	38	166
	Kaçarak	1	1	4	11	2	19
	Beşik kertmesi usulüyle				1		1
	Başlık parası usulüyle	1					1
	Kuma evliliği				1		1
	Kayın evliliği				3		3
	Akraba evliliği	1	3	4	23	7	38
	Toplam	8	31	136	645	188	1008

Chi Square = 26,342, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre evlilikle ilgili programlar, kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?

Evliliğinizi hangi usulle yaptınız ?

Şekil 94. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Size göre evlilikle ilgili programlar, kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

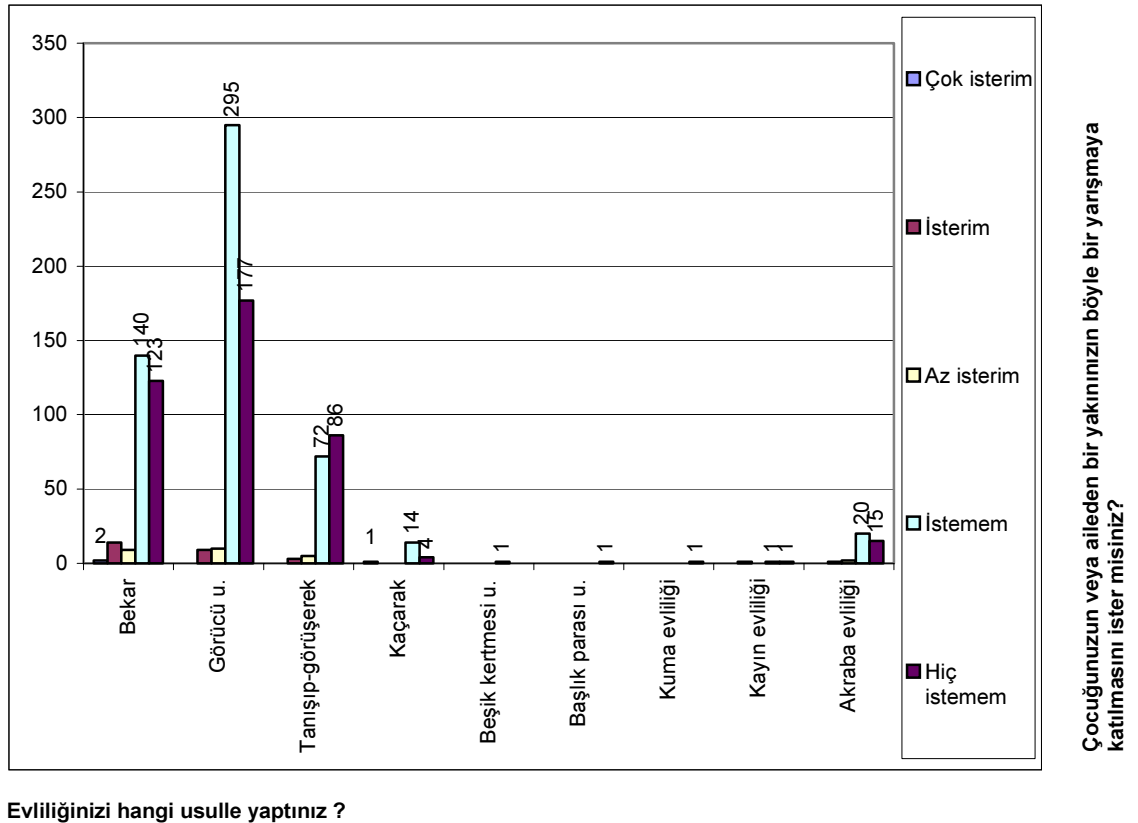
Evlilik programlarının toplum üzerindeki kültürel ve ahlâkî yönden etkisinin olumsuz olduğu evliliklerini hangi usulle yapmış olursa olsun ankete katılanların çoğunluğunun genel düşüncesidir.

Tablo 152. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					
		Çok isterim	İsterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	Toplam
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar	2	14	9	140	123	288
	Görücü usulüyle		9	10	295	177	491
	Tanışıp-görüşerek		3	5	72	86	166
	Kaçarak	1			14	4	19
	Beşik kertmesi usulüyle				1		1
	Başlık parası usulüyle					1	1
	Kuma evliliği					1	1
	Kayın evliliği		1		1	1	3
	Akraba evliliği		1	2	20	15	38
	Toplam	3	28	26	543	408	1008

Chi Square = 25,209, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Şekil 95. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

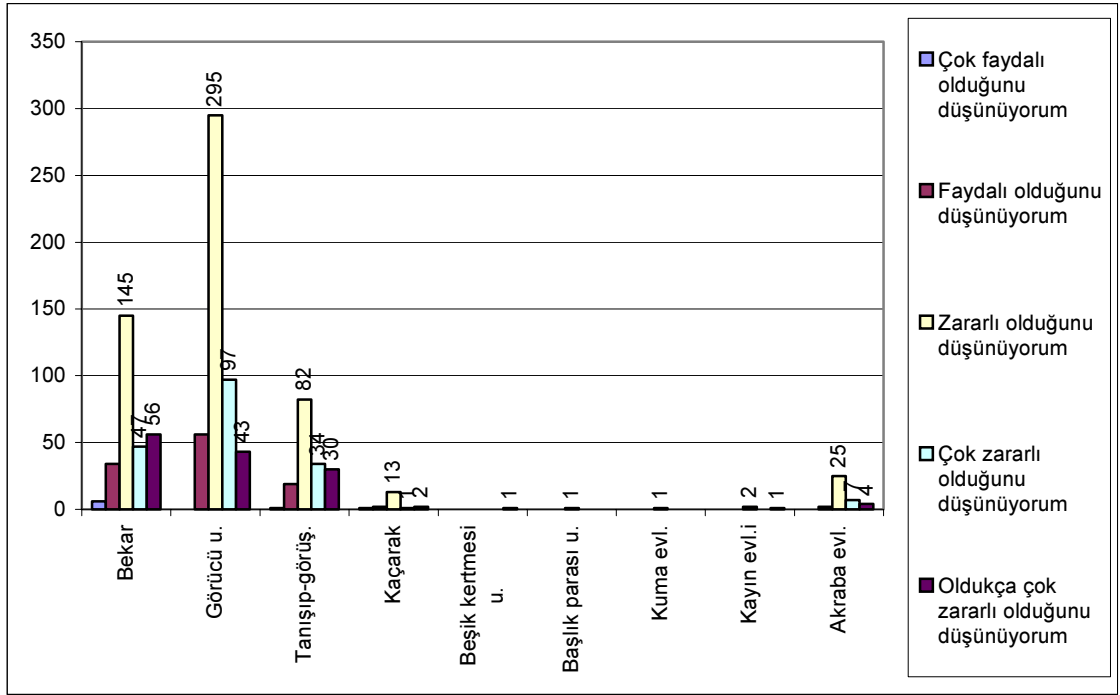
Hangi usulle evlenmiş olursa olsun deneklerin hemen hemen tamamı çocuklarının veya aileden bir yakınlarının böyle bir programa katılmasını istememektedir.

Tablo 153. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					Toplam
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar	6	34	145	47	56	288
	Görücü usulüyle		56	295	97	43	491
	Tanışıp-görüşerek	1	19	82	34	30	166
	Kaçarak	1	2	13	1	2	19
	Beşik kertmesi usulüyle					1	1
	Başlık parası usulüyle			1			1
	Kuma evliliği			1			1
	Kayın evliliği			2		1	3
	Akraba evliliği		2	25	7	4	38
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 28,401, sd= 9, p=0,001<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Evliliğinizi hangi usulle yaptınız ?

Şekil 96. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Görücü usulü evlilik yapanlar, anlaşarak evlenenlerden daha çok evlilik programlarının zararlı olduğu yönünde düşünceye sahiptir.

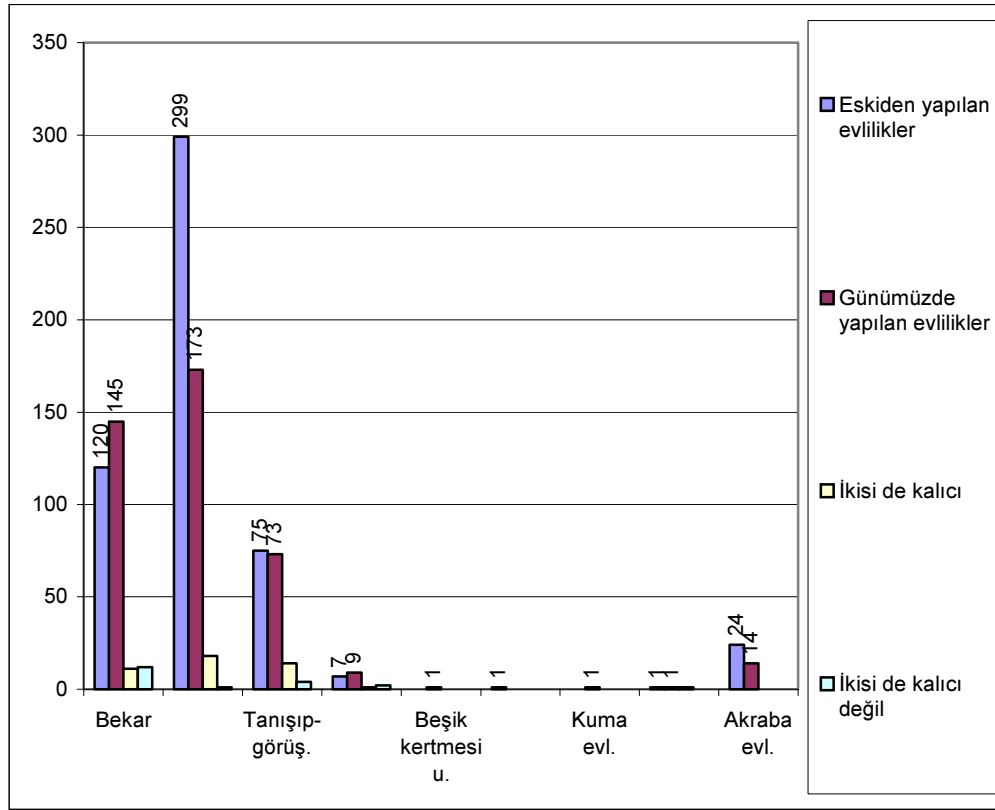
Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?

Tablo 154. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?	Bekar	120	145	11	12	288
	Görücü usulüyle	299	173	18	1	491
	Tanışıp-görüşerek	75	73	14	4	166
	Kaçarak	7	9	1	2	19
	Beşik kertmesi usulüyle		1			1
	Başlık parası usulüyle	1				1
	Kuma evliliği		1			1
	Kayın evliliği	1	1	1		3
	Akraba evliliği	24	14			38
	Toplam	527	417	45	19	1008

Chi Square = 36,379, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyerleştirilmesi yapılmıştır.)

Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?

Evliliğinizi hangi usulle yaptınız ?

Şekil 97. “Evliliğinizi hangi usulle yaptınız?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

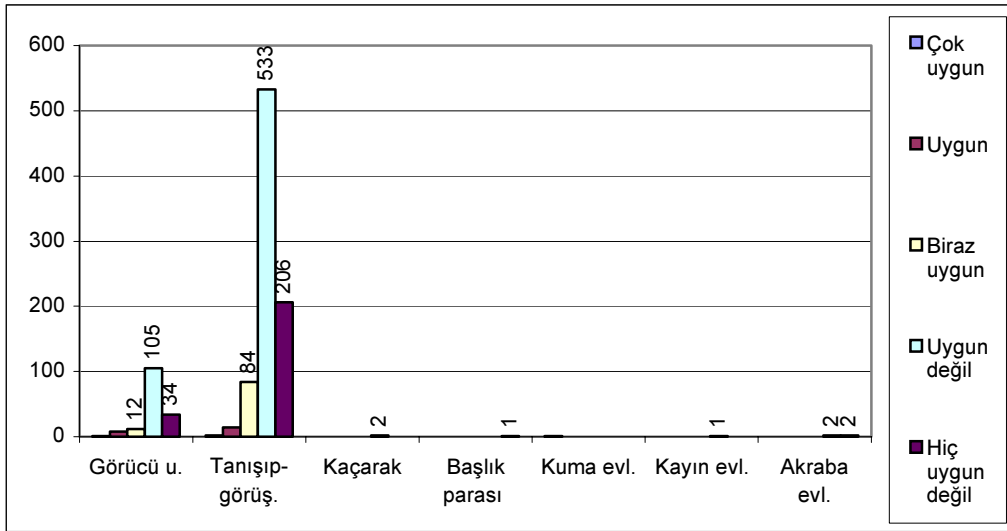
Görücü usulüyle evlenen kişilerin çoğunluğunun kendi zamanlarında yapılan eski usul evliliklerin günümüz evliliklerine oranla daha sağlam olduğunu düşündüğü görülmektedir. Üçte birlik önemli bir çoğunluğunun ise günümüzde yapılan evlilikleri savunduğu görülmektedir, bu durum kendi evliliklerinde sorun yaşayan insanların çocuklarının da aynı sorunlarla karşılaşmasını istememelerinden kaynaklanıyor olabilir. Anlaşarak evlenen denekelerde ise eski usul evlilikleri savunan kişilerin ve günümüz evliliklerini savunan kişilerin sayısının neredeyse eşit olduğu görülmektedir. Evli olmayan kişiler ise genel olarak günümüz evliliklerini savunmaktadır, çünkü evliliklerini kendi beğendiği kişiyle yapmak ve ailelerinin bu konuda onlara baskı yapmasına engel olmak istemektedirler, eski usul evlilikleri savunanlar ise büyük ihtimalle etraflarında gördükleri evliliklerden etkilendiği ve günümüzde yapılan evliliklerdeki boşanmaların eskiye oranla daha fazla olduğunu gördükleri için bu düşünceye sahiptir.

Tablo 155. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

		Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?					Toplam
		Çok uygun	Uygun	Biraz uygun	Uygun değil	Hiç uygun değil	
Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?	Görücü usulüyle	1	8	12	105	34	160
	Tanışıp-görüşerek	2	14	84	533	206	839
	Kaçarak				2		2
	Başlık parası usulüyle					1	1
	Kuma evliliği	1					1
	Kayın evliliği				1		1
	Akraba evliliği				2	2	4
Toplam		4	22	96	643	243	1008

Chi Square = 1,287, sd= 4, p=0,864>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?”

“Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

Şekil 98. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

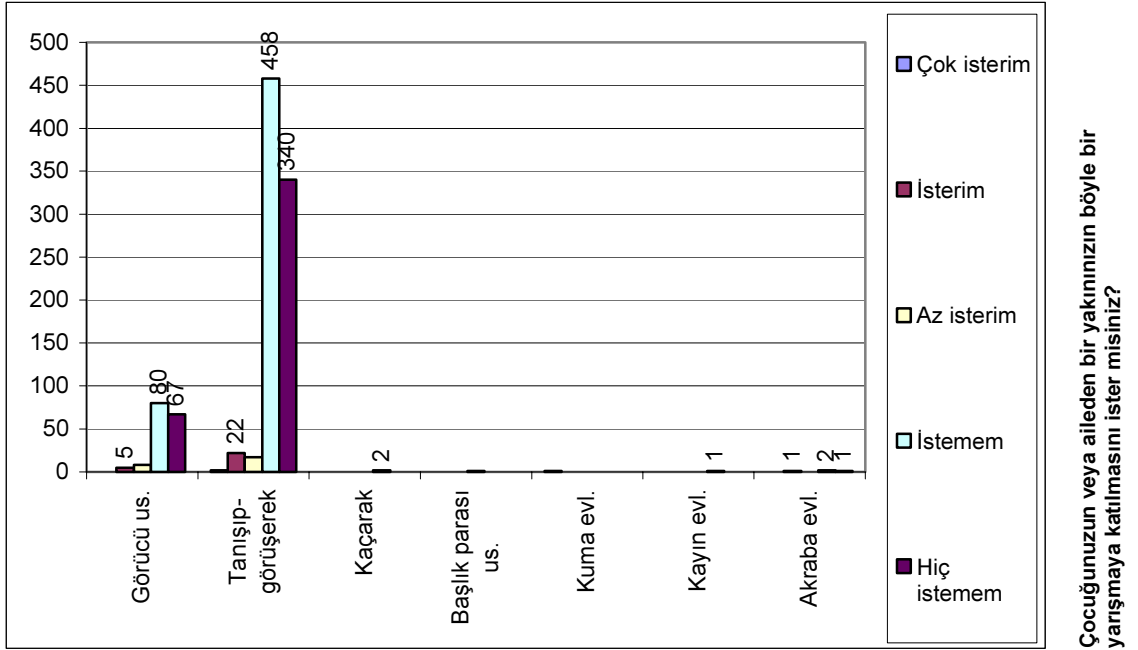
Evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olmadığı tanışıp görüşerek evlenilmesini savunan ve görücü usulüyle evlenilmesini savunan her iki grubun da ortak düşüncesidir.

Tablo 156. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?”

		Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?					
		Çok isterim	Isterim	Az isterim	İstemem	Hiç istemem	Toplam
Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?	Görücü usulüyle		5	8	80	67	160
	Tanışip-görüşerek	2	22	17	458	340	839
	Kaçarak				2		2
	Başlık parası usulüyle			1			1
	Kuma evliliği	1					1
	Kayın evliliği				1		1
	Akraba evliliği		1		2	1	4
Toplam	3	28	26	543	408	1008	

Chi Square = 5,704, sd= 2, p=0,058>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

“Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?”

Şekil 99. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

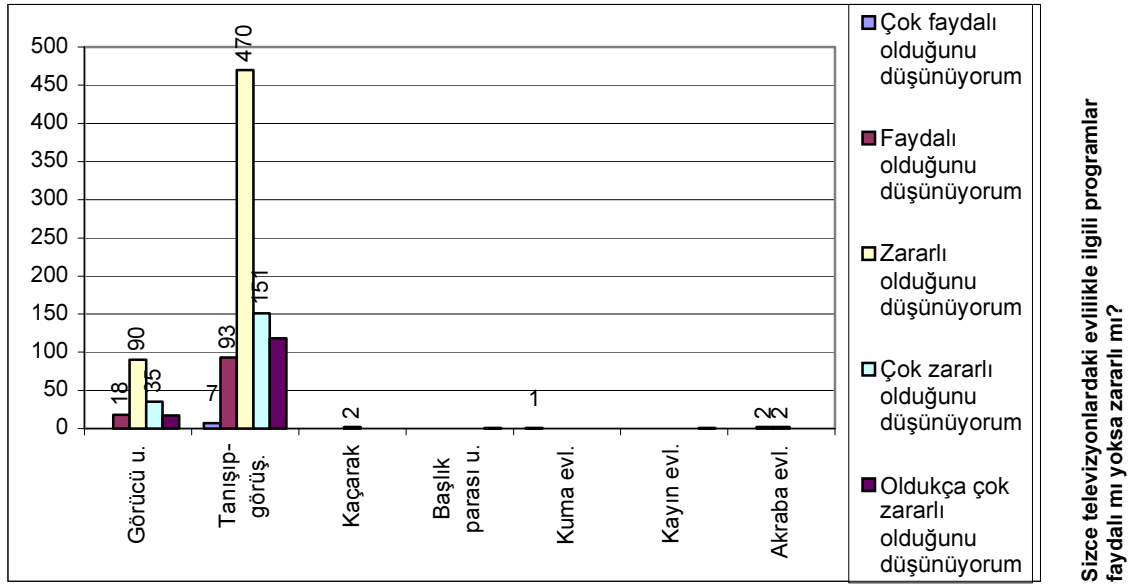
Anlaşarak evlenilmesi veya görücü usulüyle evlenilmesi konusunda fikir belirten insanların neredeyse hiçbiri evlilik programlarına çocuklarının veya aileden bir yakınlarının katılmasını istememektedir.

Tablo 157. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?”

		Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?					Toplam
		Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	Faydalı olduğunu düşünüyorum	Zararlı olduğunu düşünüyorum	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	
Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?	Görücü usulüyle		18	90	35	17	160
	Tanışıp-görüşerek	7	93	470	151	118	839
	Kaçarak			2			2
	Başlık parası usulüyle					1	1
	Kuma evliliği	1					1
	Kayın evliliği					1	1
	Akraba evliliği		2	2			4
Toplam		8	113	564	186	137	1008

Chi Square = 035, sd= 2, p=0,983>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz ?

Şekil 100. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

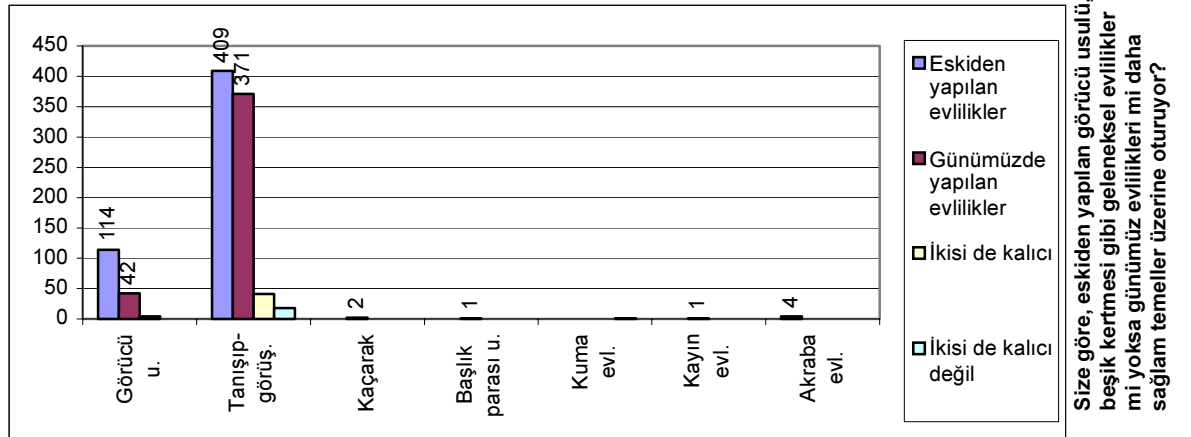
Anlaşarak evlenme gerektiğini düşünenlerin ve görücü usulüyle evlenme gerektiğini düşünenlerin evlilik programlarının gereksizliği konusunda aynı düşünceyi paylaştıkları ve bu tür programların faydasız olduğunu kanaatinde olduğu görülmektedir.

Tablo 158. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?	Görücü usulüyle	114	42	4		160
	Tanışıp-görüşerek	409	371	41	18	839
	Kaçarak		2			2
	Başlık parası usulüyle		1			1
	Kuma evliliği				1	1
	Kayın evliliği		1			1
	Akraba evliliği	4				4
	Toplam	527	417	45	19	1008

Chi Square = 25,453, sd= 2, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz ?

Şekil 101. “Evlisenez veya bekar olup da ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

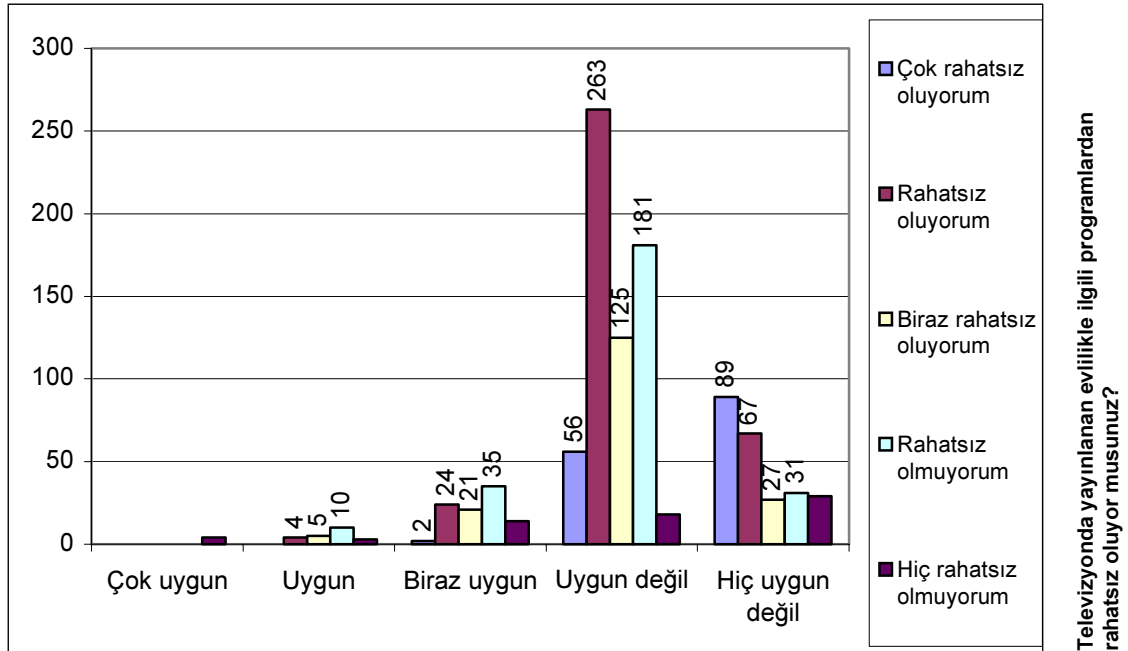
Kendilerinin veya çocuklarının anlaşarak evlenmesini isteyen kişilerin büyük çoğunluğunun görücü usulü gibi eski usul evliliklerin daha sağlam temeller üzerine kurulu olduğunu düşünmesi anne babalarının ve etraflarındaki diğer insanların genelde bu tarz evlilik yapması ve halen evliliklerinin devam ediyor olması nedeniyle çelişkili gibi gözükse de normal bir durumdur. Eski usul evlilikleri savunanların bulunduğu grupta ise normal olarak görücü usulü evlilik yapılması konusunda fikir belirtenler çoğunluktadır.

Tablo 159. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?”

		Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?					Toplam
		Çok rahatsız oluyorum	Rahatsız oluyorum	Biraz rahatsız oluyorum	Rahatsız olmuyorum	Hiç rahatsız olmuyorum	
Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize	Çok uygun					4	4
	Uygun		4	5	10	3	22
	Biraz uygun	2	24	21	35	14	96
	Uygun değil	56	263	125	181	18	643
	Hiç uygun değil	89	67	27	31	29	243
Toplam		147	358	178	257	68	1008

Chi Square = 101,298, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Televizyondaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

Şekil 102. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

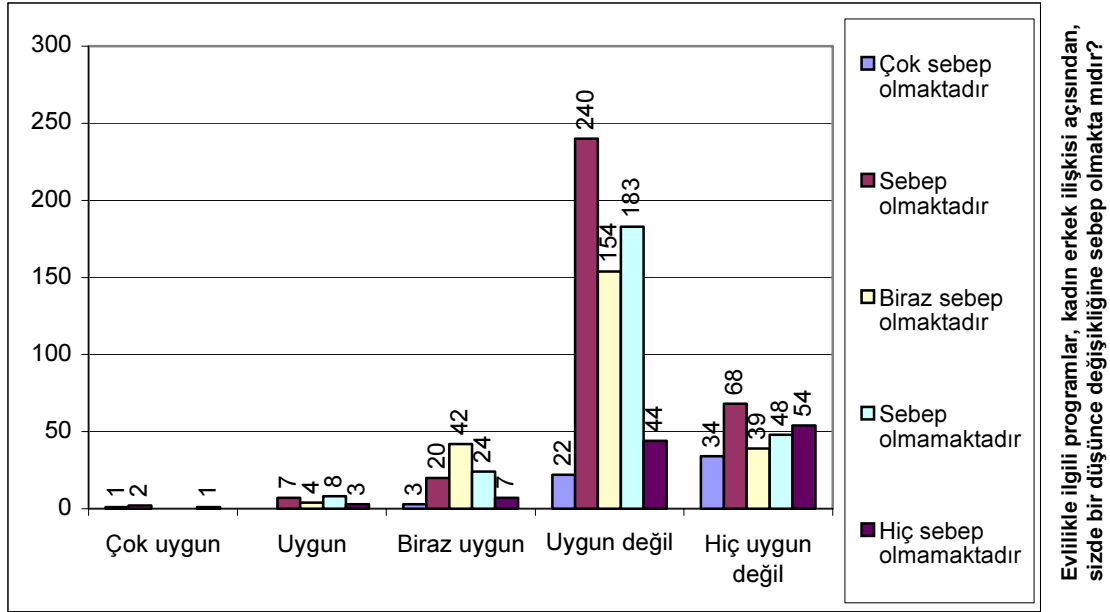
Evlilik programlarından rahatsız olanların, bu tür programların Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine ters olduğu konusunda aynı kanıda oldukları görülmektedir. Gelenek ve göreneklerimize uygun olduğunu düşünenlerin ise çoğunluğu evlilik programlarından rahatsız olmamaktadır.

Tablo 160. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?”

		Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?					Toplam
		Çok sebep olmaktadır	Sebep olmaktadır	Biraz sebep olmaktadır	Sebep olmamaktadır	Hiç sebep olmamaktadır	
Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize- göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?	Çok uygun	1	2			1	4
	Uygun		7	4	8	3	22
	Biraz uygun	3	20	42	24	7	96
	Uygun değil	22	240	154	183	44	643
	Hiç uygun değil	34	68	39	48	54	243
Toplam		60	337	239	263	109	1008

Chi Square = 65,652, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Televizyondaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

Şekil 103. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde bir düşünce değişikliğine sebep olmakta mıdır?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

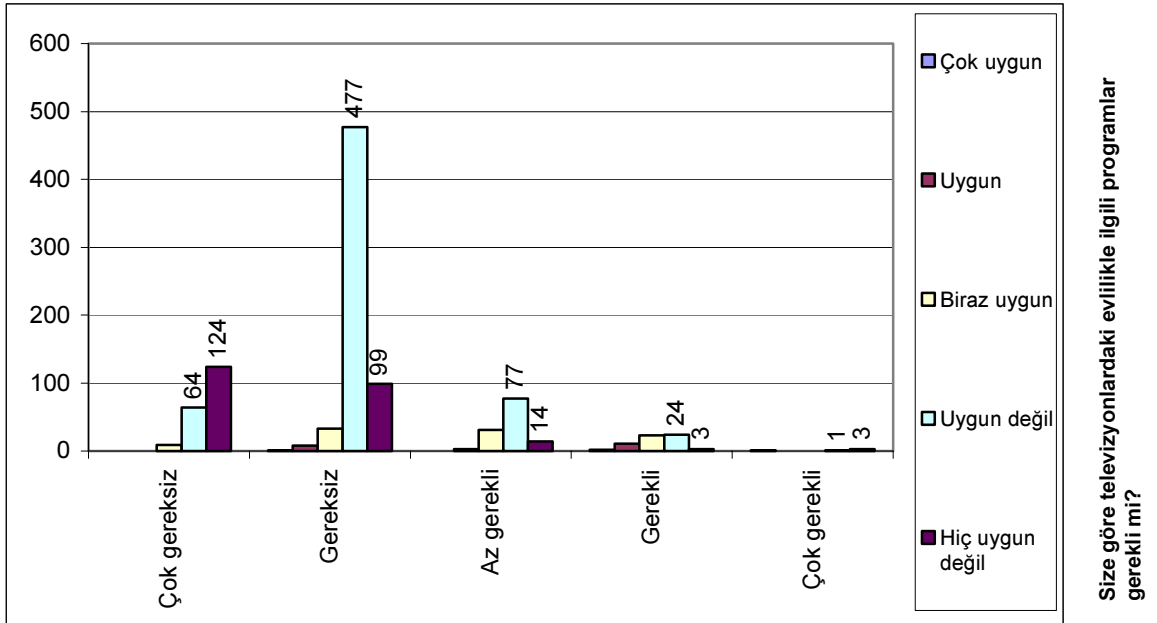
Evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olduğunu düşünenlerin de, uygun olmadığını düşünenlerin de çoğunluğunun bu tarz programları izlediklerinde kadın-erkek ilişkileri konusunda düşüncelerinde bir değişikliğe sebep olduğu görülmektedir.

Tablo 161. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	Toplam
Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?	Çok uygun		1		2	1	4
	Uygun		8	3	11		22
	Biraz uygun	9	33	31	23		96
	Uygun değil	64	477	77	24	1	643
	Hiç uygun değil	124	99	14	3	3	243
Toplam	197	618	125	63	5	1008	

Chi Square = 174,663, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Televizyondaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

Şekil 104. “Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

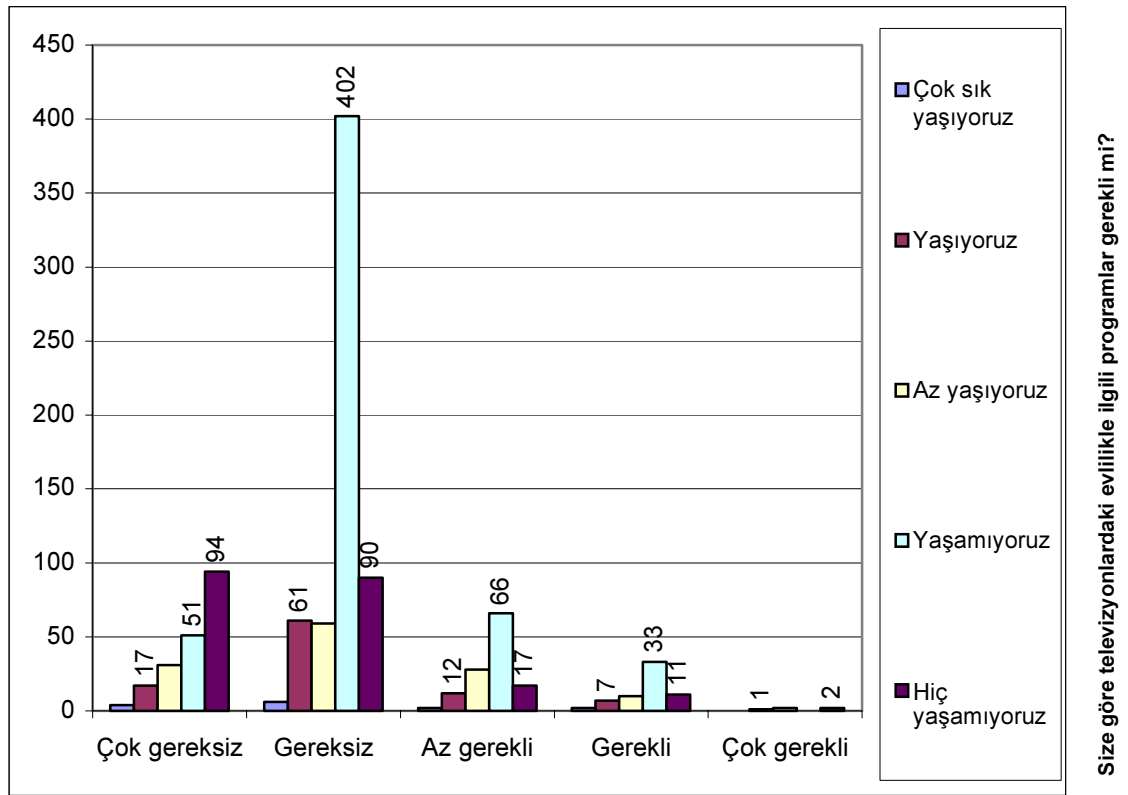
Evlilik programlarının Türk gelenek-görenekleri, örf ve adetlerine uygun olmadığını düşünen insanların, bu programların gereksiz olduğu konusunda da aynı görüşü paylaştıkları görülmektedir. Geleneklere uygun olduğunu düşünenlerin ise genelinin programları gerekli buldukları beklenen bir durumdur.

Tablo 162. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?					
		Çok gereksiz	Gereksiz	Az gerekli	Gerekli	Çok gerekli	Toplam
Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?	Çok sık yaşıyoruz	4	6	2	2		14
	Yaşıyoruz	17	61	12	7	1	98
	Az yaşıyoruz	31	59	28	10	2	130
	Yaşamıyoruz	51	402	66	33		552
	Hiç yaşamıyoruz	94	90	17	11	2	214
Toplam		197	618	125	63	5	1008

Chi Square = 17,916, sd= 6, p=0,006<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu ?

Şekil 105. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

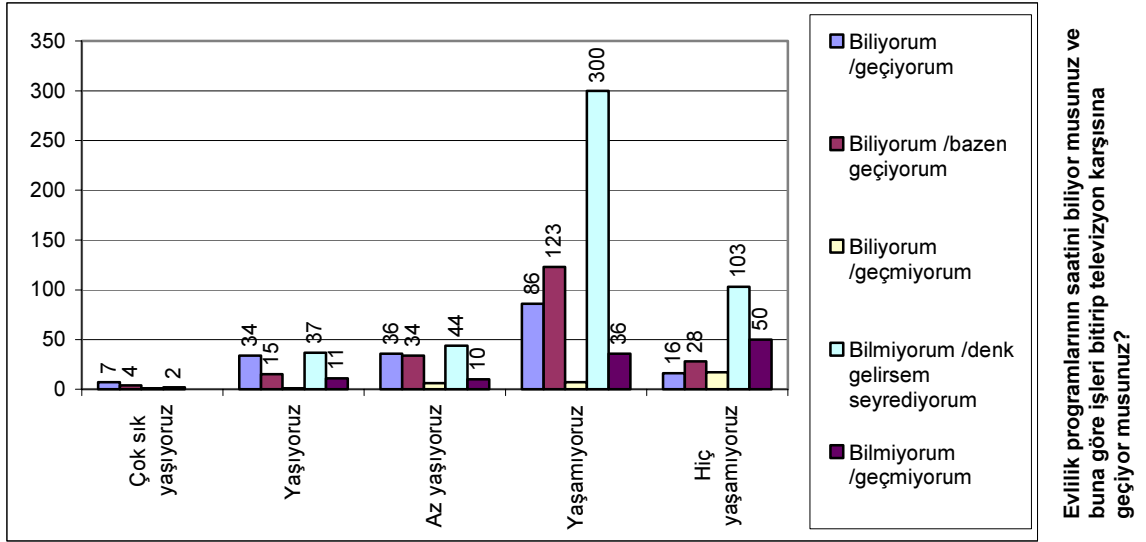
Evlilik programları nedeniyle evlerinde tartışma yaşayanların da yaşamayanların da evlilik programlarının gereksiz olduğu konusunda hem fikir oldukları görülmektedir.

Tablo 163. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	Toplam
Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?	Çok sık yaşıyoruz	7	4	1	2		14
	Yaşıyoruz	34	15	1	37	11	98
	Az yaşıyoruz	36	34	6	44	10	130
	Yaşamıyoruz	86	123	7	300	36	552
	Hiç yaşamıyoruz	16	28	17	103	50	214
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 140,040, sd= 16, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu ?

1. Çok sık yaşıyoruz 2. Yaşıyoruz 3. Az yaşıyoruz
4. Yaşamıyoruz 5. Hiç yaşamıyoruz

Şekil 106. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

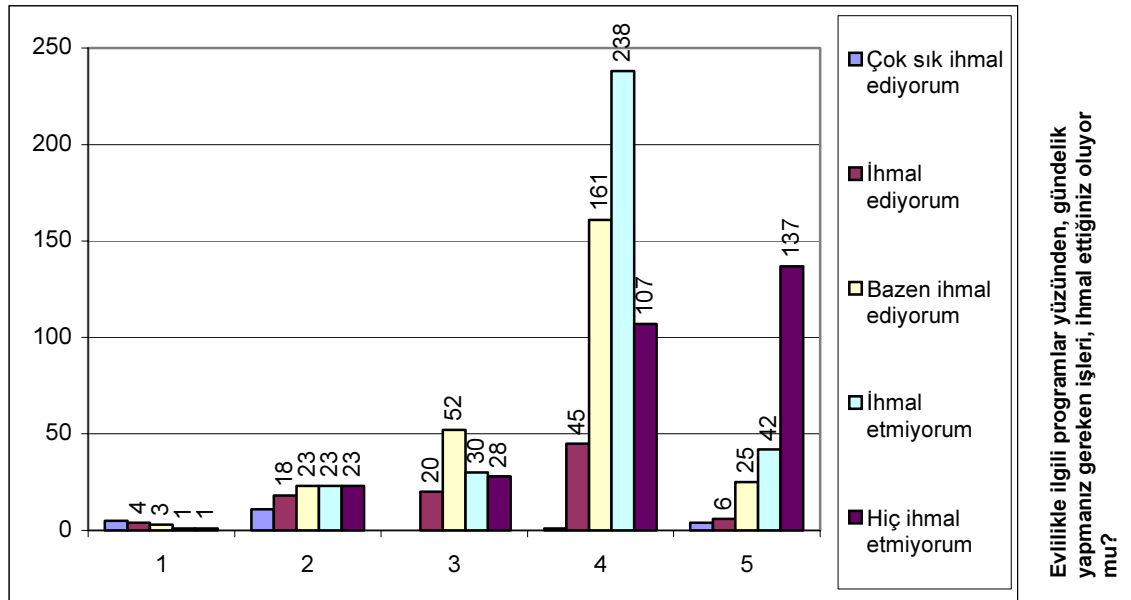
Evlilik programları nedeniyle ailelerinde tartışma yaşayanların çoğunluğunun, takip ettikleri programın yayın saatini bildikleri ve genellikle buna göre ekran karşısına geçtikleri, tartışma yaşamayanların ise denk gelirlerse bu tarz programları izlediklerini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 164. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?”

		Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?					
		Çok sık ihmal ediyorum	İhmal ediyorum	Bazen ihmal ediyorum	İhmal etmiyorum	Hiç ihmal etmiyorum	Toplam
Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?	Çok sık yaşıyoruz	5	4	3	1	1	14
	Yaşıyoruz	11	18	23	23	23	98
	Az yaşıyoruz		20	52	30	28	130
	Yaşamıyoruz	1	45	161	238	107	552
	Hiç yaşamıyoruz	4	6	25	42	137	214
Toplam		21	93	264	334	296	1008

Chi Square = 242,481, sd= 9, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Bu programlar yüzünden evinizde tartışma çatışma yaşıyor mu ?

1. Çok sık yaşıyoruz 2. Yaşıyoruz 3. Az yaşıyoruz
4. Yaşamıyoruz 5. Hiç yaşamıyoruz

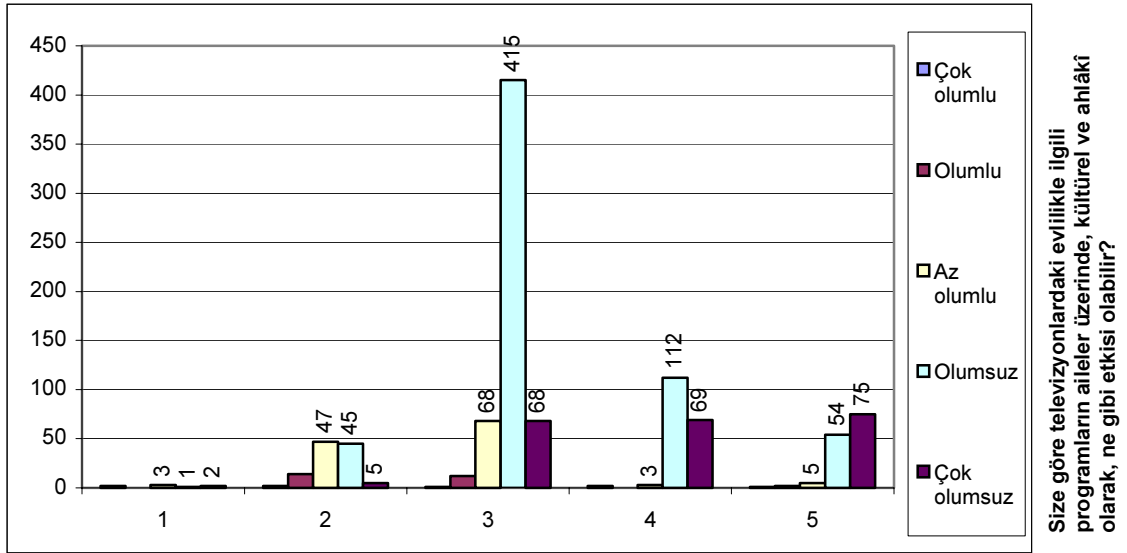
Şekil 107. “Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?” ve “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarının izlenmesi nedeniyle ailelerinde tartışma yaşayanların genelinde bu programlar yüzünden günlük işlerini ihmal ettikleri, günlük işlerini ihmal etmeyenlerin çoğunluğunun ise ailelerinde tartışma yaşamadıkları görülmektedir.

Tablo 165. “Sizce televizyondaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Size göre televizyondaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyondaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					Toplam
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	
Sizce televizyondaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?	Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	2		3	1	2	8
	Faydalı olduğunu düşünüyorum	2	14	47	45	5	113
	Zararlı olduğunu düşünüyorum	1	12	68	415	68	564
	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	2		3	112	69	186
	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	1	2	5	54	75	137
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 313,977, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır. (Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Sizce televizyondaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?

1. Çok faydalı olduğunu düşünüyorum
2. Faydalı olduğunu düşünüyorum
3. Zararlı olduğunu düşünüyorum
4. Çok zararlı olduğunu düşünüyorum
5. Oldukça zararlı olduğunu düşünüyorum

Şekil 108. “Sizce televizyondaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Size göre televizyondaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

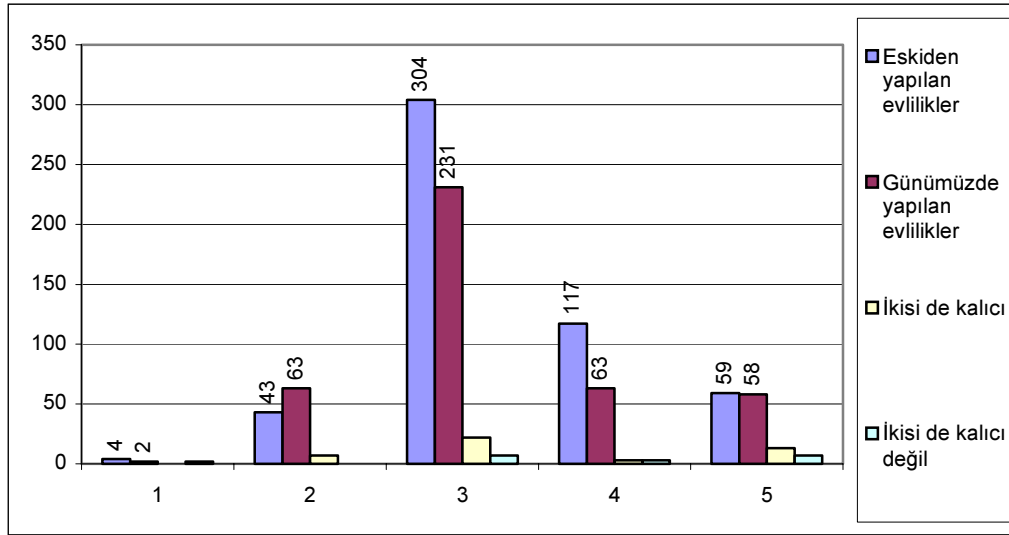
Evlilik programlarının aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî açıdan olumsuz etkisi olduğunu düşünenlerin, bu programların zararlı olduğu konusunda da hemfikir oldukları görülmektedir. Faydalı olduğunu belirten azınlık grubun çoğunluğunun aileler üzerindeki etkisinin olumlu olacağı konusunda fikir beyan ettiği görülmektedir.

Tablo 166. “Size televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Size televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?	Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	4	2		2	8
	Faydalı olduğunu düşünüyorum	43	63	7		113
	Zararlı olduğunu düşünüyorum	304	231	22	7	564
	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum	117	63	3	3	186
	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	59	58	13	7	137
	Toplam	527	417	45	19	1008

Chi Square = 36,807, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

“Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

Size televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?

1. Çok faydalı olduğunu düşünüyorum
2. Faydalı olduğunu düşünüyorum
3. Zararlı olduğunu düşünüyorum
4. Çok zararlı olduğunu düşünüyorum
5. Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum

Şekil 109. “Size televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

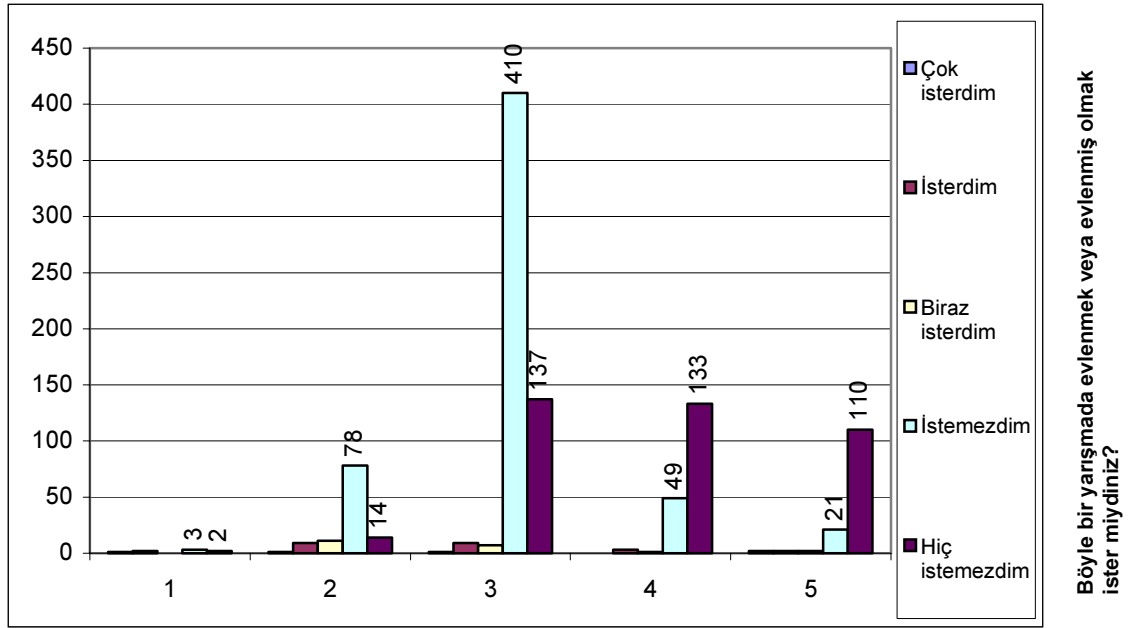
Eskiden yapılan evlilikleri savunanların ve günümüz evliliklerini savunanların çoğunluğunun evlilik yarışmalarını zararlı bulduğu görülmektedir. Faydalı olduğunu düşünenler içerisinde günümüz evliliklerini savunan kişilerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 167. “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?	Çok faydalı olduğunu düşünüyorum	1	2		3	2	8
	Faydalı olduğunu düşünüyorum	1	9	11	78	14	113
	Zararlı olduğunu düşünüyorum	1	9	7	410	137	564
	Çok zararlı olduğunu düşünüyorum		3	1	49	133	186
	Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum	2	2	2	21	110	137
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 319,149 , sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?

1. Çok faydalı olduğunu düşünüyorum
2. Faydalı olduğunu düşünüyorum
3. Zararlı olduğunu düşünüyorum
4. Çok zararlı olduğunu düşünüyorum
5. Oldukça zararlı olduğunu düşünüyorum

Şekil 110. “Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mı?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

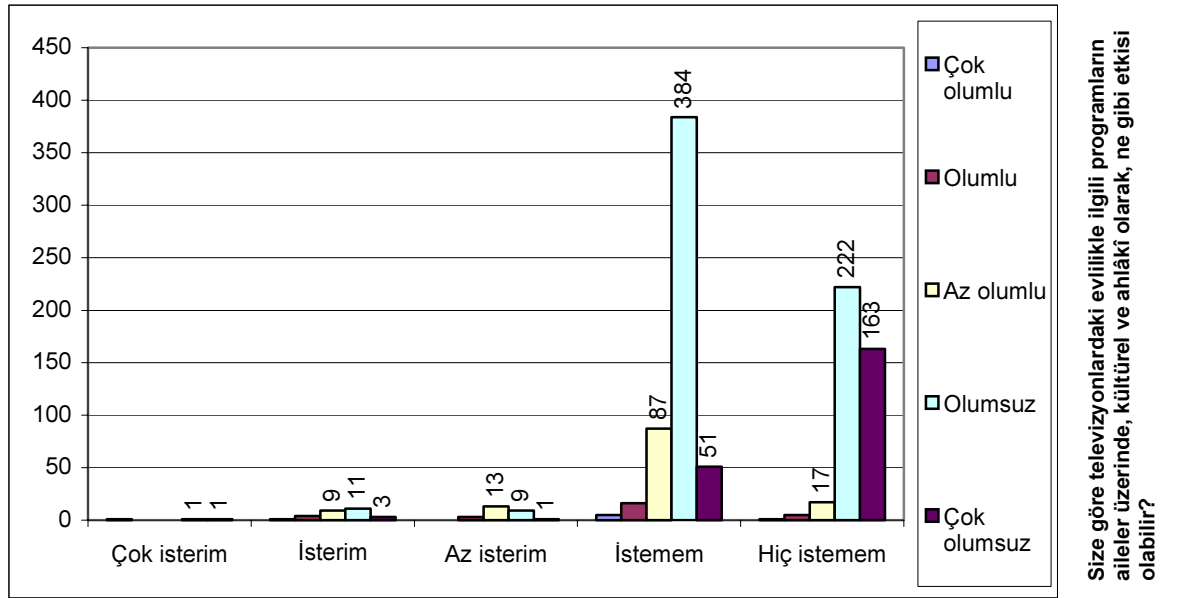
Evlilik programlarının zararlı olduğunu düşünen çoğunluk grup da, faydalı olduğunu düşünen azınlık da bir evlilik programında evlenmeyi istememektedir.

Tablo 168. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?					Toplam
		Çok olumlu	Olumlu	Az olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	
Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?	Çok isterim	1			1	1	3
	İsterim	1	4	9	11	3	28
	Az isterim		3	13	9	1	26
	İstemem	5	16	87	384	51	543
	Hiç istemem	1	5	17	222	163	408
Toplam		8	28	126	627	219	1008

Chi Square = 205,632, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?

Şekil 111. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

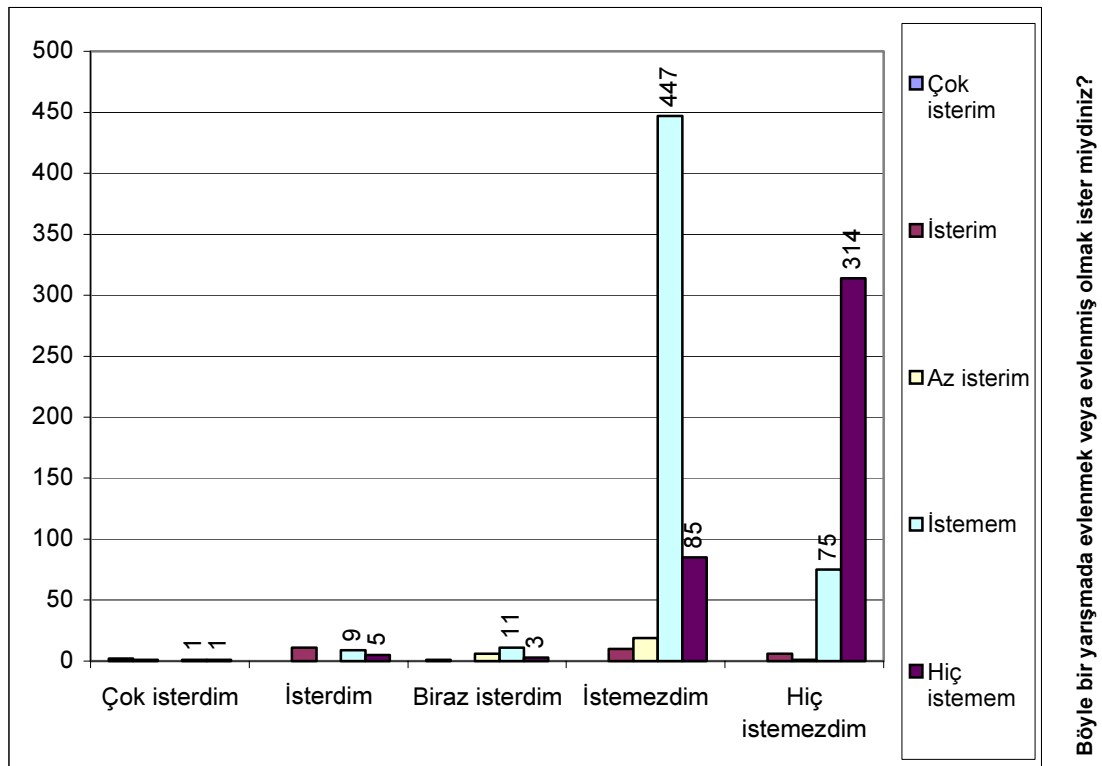
Ankete katılanlar çocuklarının veya aileden bir yakınlarının evlilik yarışmalarına katılmasını istemediği gibi bu yarışmaların aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî açıdan olumsuz etkide bulunduğu konusunda hemfikirdirler.

Tablo 169. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?”

		Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?					Toplam
		Çok isterdim	İsterdim	Biraz isterdim	İstemezdim	Hiç istemezdim	
Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?	Çok isterim	2		1			3
	İsterim	1	11		10	6	28
	Az isterim			6	19	1	26
	İstemem	1	9	11	447	75	543
	Hiç istemem	1	5	3	85	314	408
Toplam		5	25	21	561	396	1008

Chi Square = 528,074, sd= 4, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?

Şekil 112. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

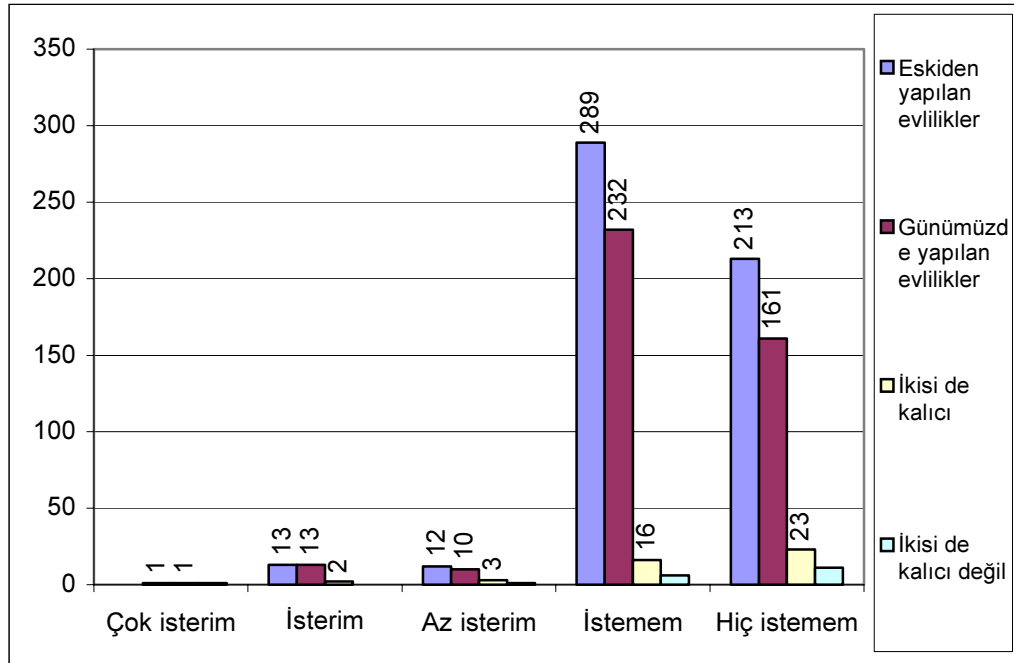
Ankete katılan denekler bir evlilik programında evlenmeyi istemedikleri gibi aileden bir yakınlarının da böyle bir yarışmaya katılmasını istememektedir.

Tablo 170. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?”

		Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?				
		Eskiden yapılan evlilikler	Günümüzde yapılan evlilikler	İkisi de kalıcı	İkisi de kalıcı değil	Toplam
Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?	Çok isterim		1	1	1	3
	İsterim	13	13	2		28
	Az isterim	12	10	3	1	26
	İstemem	289	232	16	6	543
	Hiç istemem	213	161	23	11	408
Toplam		527	417	45	19	1008

Chi Square = 13,822, sd= 4, p=0,008<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzey birleştirmesi yapılmıştır.)

Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?

Şekil 113. “Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?” ve “Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evlilikleri mi daha sağlam temeller üzerine oturuyor?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

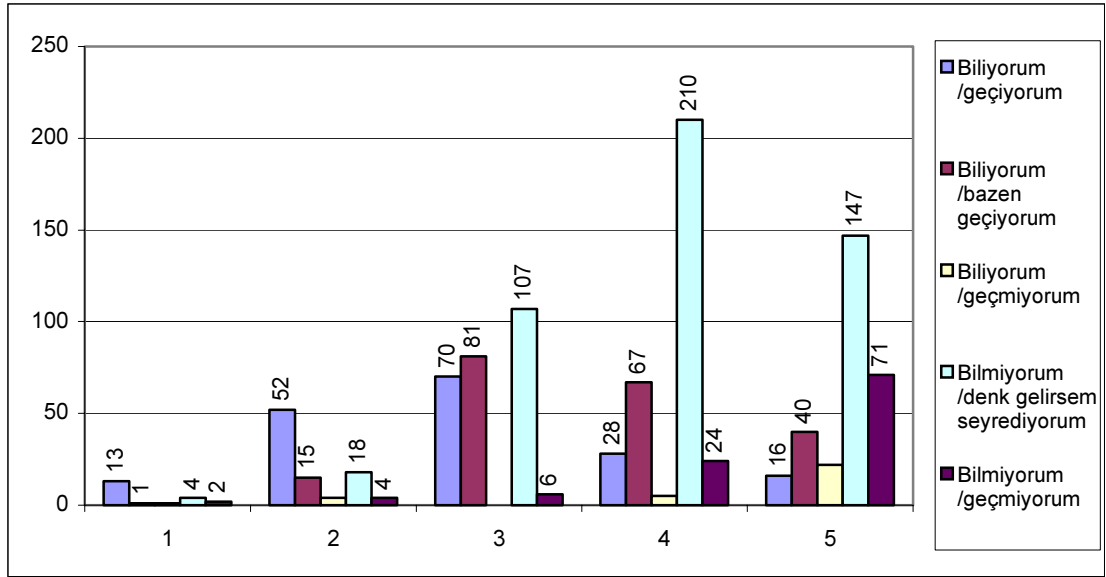
Günümüzde yapılan evliliklerin daha sağlam temeller üzerine oturduğunu savunanlar da eskiden yapılan geleneksel evlilikleri savunan kişiler de çocuklarının veya aileden bir yakınlarının böyle bir yarışmaya katılmasını istememektedir.

Tablo 171. “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?”

		Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?					Toplam
		Biliyorum /geçiyorum	Biliyorum /bazen geçiyorum	Biliyorum /geçmiyorum	Bilmiyorum /denk gelirsem seyrediyorum	Bilmiyorum /geçmiyorum	
Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?	Çok sık ihmal ediyorum	13	1	1	4	2	21
	İhmal ediyorum	52	15	4	18	4	93
	Bazen ihmal ediyorum	70	81		107	6	264
	İhmal etmiyorum	28	67	5	210	24	334
	Hiç ihmal etmiyorum	16	40	22	147	71	296
Toplam		179	204	32	486	107	1008

Chi Square = 317,952, sd= 16, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?

Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?

1. Çok sık ihmal ediyorum
2. İhmal ediyorum
3. Bazen ihmal ediyorum
4. İhmal etmiyorum
5. Hiç ihmal etmiyorum

Şekil 114. “Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu??” ve “Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon karşısına geçiyor musunuz?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

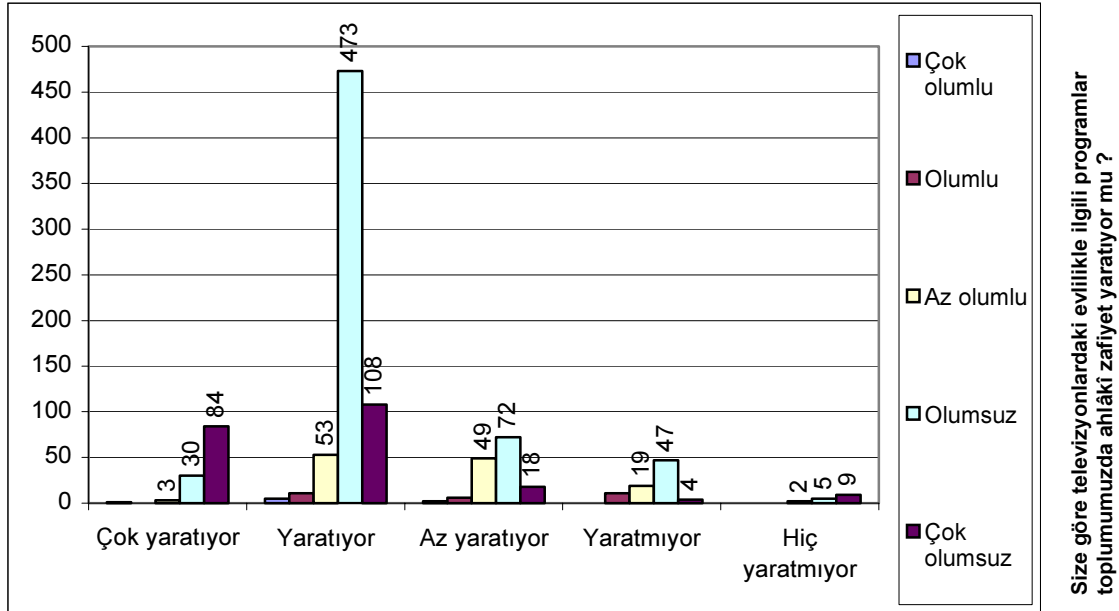
Takip ettikleri evlilik programlarının yayın saatlerini bilenlerin ve buna göre ekran karşısına geçenlerin günlük işlerini ihmal ettikleri, rast gelirse izlediğini belirtenlerin ise günlük işlerini ihmal etmedikleri görülmektedir.

Tablo 172. “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?”

		Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?					
		Çok yaratıyor	Yaratıyor	Az yaratıyor	Yaratmıyor	Hiç yaratmıyor	Toplam
Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?	Çok olumlu	1	5	2			8
	Olumlu		11	6	11		28
	Az olumlu	3	53	49	19	2	126
	Olumsuz	30	473	72	47	5	627
	Çok olumsuz	84	104	18	2	9	219
Toplam		118	646	147	81	16	1008

Chi Square = 282,918, sd= 6, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

(Düzyer birleştirmesi yapılmıştır.)

Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?

Şekil 115. “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?” ve “Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu ?” sorularının çapraz karşılaştırma grafiği

Evlilik programlarının aileler üzerinde kültürel ve ahlâkî yönden olumsuz etkisi olduğunu düşünen çoğunluğun, bu tarz programların toplumda ahlâkî zafiyet yarattığı konusunda da hemfikir olduğu görülmektedir. Ahlâkî etkinin olumlu olabileceği yönde fikir belirtenlerin ise önemli çoğunluğunun evlilik programlarının toplumda ahlâkî zafiyete sebebiyet verdiğini düşünmesi, bu insanların bu konuda çelişkiye düştüklerini göstermektedir.

SONUÇ

Araştırmanın amacı Türkiye’de yayınlanan evlilik yarışma programlarının Elazığ kırsalı üzerindeki etkilerinin belirlenmesidir. Bu araştırma kapsamında televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili tüm yarışma programlarının (farklı formatta ve farklı kanallarda) Elazığ kırsalı üzerindeki etkileri alan araştırmasıyla analiz edilmiştir.

Anket çalışması Elazığ merkez ilçesine bağlı bazı yerleşim birimlerinde, 1008 kişiye, 1 Mayıs – 15 Haziran 2005 tarihleri arasında bilimsel bir temelde uygulanmıştır.

Bu yerleşim birimleri; Hankendi, Yazıkönak, Akçakiraz, Yurtbaşı, Mollakendi beldeleri ile Pirinçci, Hıdırbaba, Hal, Koruk, Muratçık, Altınkuşak, Alpagut, Cip, Kaplıkaya, Gümüşbağlar, Gözebaşı, Kuyulu, Yenice, Sedeftepe, Hoş, Kıraç, Güzelyalı, Karşıbağ, Çağlar, Karasaz, Elmapınar, Koçkale köyleri ile Harput mahallesi, Toraman ve Ebil mezralarıdır. Toplam 5 belde 22 köy 1 mahalle 2 mezra olmak üzere 30 adet yerleşim birimidir.

Uygulanan anket 57 sorudan oluşmaktadır. Anketteki ilk sorular deneğin demografik verilerini içeren sorular geri kalanlar ise kişilerin televizyon ile ilgili alışkanlıklarını ve evlilik yarışmalarıyla ilintili sorulardır. Ankette 13 adet açık uçlu soru bulunmaktadır.

Anketin genel yapısı ve içeriği;

1. Demografik bilgiler,
2. Televizyonla ilgili alışkanlıklar hakkında bilgiler,
3. Televizyondan beklentilerle ilgili bilgiler,
4. Evlilik yarışmalarıyla ilgili bilgiler.

Araştırmanın evreni Elazığ’ın merkeze bağlı ilçesinin köy, mezra ve mahallelerinde yaşayan farklı yaş, cinsiyet, eğitim grubuna mensuptur. Genel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan grup içerisinde farklı mesleklerden deneklerde bulunmaktadır.

Araştırmadaki temel hipotezimiz; “Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili yarışma programları Elazığ kırsalındaki halkı etkilemektedir.”

Alt hipotezlerimiz ise;

- 1.İnsanlar genellikle boş vakitlerini televizyon izleyerek geçirmektedir.
- 2.Elazığ kırsalında kitle iletişim araçları içinde en fazla takip edileni televizyondur.
- 3.Televizyon genellikle haber alma ihtiyacının doyurulması için izlenmektedir.
- 4.Araştırma grubu genel olarak televizyondan aldığı haberlere inanmaktadır.
- 5.Evlilikle ilgili programlar merak edildiği için izlenmektedir.
- 6.Bu programlarda meydana gelen tartışma ve kavgaların sebep ve sonuçları genellikle merak edilmektedir.
- 7.Bu yarışmalarda meydana gelen kavgalar izleyiciyi rahatsız etmektedir.
- 8.Bu programlar yerine başka programlar yayınlanmalıdır.
- 9.Bu programlar gelenek, görenek, örf ve adetlerimize uygun değildir.
- 10.Bu programlar kültürel ve ahlâkî açıdan olumsuz etkilere sahiptir.
- 11.Programların çok fazla takip edilmesine rağmen böyle bir programda evlenmek istenmemektedir.
- 12.Denek grubu kendi ailesinden veya yakınlarından kimsenin böyle bir yarışmada evlenmesini istememektedir.
- 13.Elazığ kırsalında geleneksel (görücü usulü, beşik kertmesi...) evlilik usullerinin daha sağlam temeller üzerinde olduğuna inanılmaktadır.
- 14.Evlilikle ilgili programlar çok izlenilmesine rağmen denek grubu tarafından yayın saati takip edilmeyip denk gelinirse izlenilmektedir.
- 15.Bu programlar yüzünden evde tartışma yaşanmaktadır.
- 16.Denek grubu tarafından bu programlar her anlamda zararlı görülmektedir.

A) Demografik Bilgiler, Evlilik Hakkındaki Genel Sonuçlar ve Yorumlanması

Elazığ şehrinin çeşitli kırsal kesimlerinde televizyonda yayınlanan evlilik programlarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen ankete katılan 1008 kişinin:

- 196'sı 20 yaş ve altı, 241'i 21-30 arası, 215'i 31-40 arası, 148'i 41-50 arası, 115'i 51-60 arası, 93'ü 61 yaş ve üstüdür.
- %72'si kadın %28'i erkektir.
- Ankete katılanların %60'ı Elazığ'ın merkeze ilçesi ve köyleri, %20'si Elazığ dışı, %14'ü Elazığ şehir merkezi, %6'sı Elazığ'ın dış ilçeleri doğumludur.
- %66'sı evli, %31'i bekar, geriye kalanlar dul veya boşanmıştır.
- Eğitim durumları; %37'si ilkökul, %19'u lise mezunu, %18'inin okur yazarlığı yoktur, %13'ü ortaokul mezunu, %7'sinin herhangi bir tahsili olmayıp yalnızca okuma yazma bilmekte, %5'i üniversite mezunu, %1'e yakın kısmı ise yüksek lisans ve üstü çalışmada bulunmuştur.
- %57'si ev hanımı, %14'ü çiftçi, %13'ü öğrenci, %5'i memur, %4'ü emekli, %3'ü işçi, %2'si esnaf, kalan %2'lik kısmı ise diğer meslek gruplarındandır (şoför, işsiz, eksper, elektrikçi, tesisatçı, müzisyen, çoban ve mühendis).
- Ailelerde genel olarak 3 kişiden daha fazla insan yaşamaktadır (%77).
- Evli olan kişilerin çoğunluğu evliliklerini görücü usulüyle yapmıştır (%49).
- Büyük bir kısmı tanışıp görüşerek evlenilmesi konusunda hemfikirdir (%83).
- Eskiden yapılan evliliklerin daha sağlam olduğu düşünülmektedir (%52).

Yukarıda verilen özelliklerden de anlaşılacağı üzere denek grubumuz ağırlıklı olarak 21 - 30 yaş arasında ve bayanlardan oluşmaktadır. Grubumuzun yarısından fazlasının doğum yeri Elazığ'ın merkez ilçesi ve köyleridir. Yine grubun yarısından fazlası evlidir. Eğitim düzeylerinde baskın grup ise ilkökul mezunlarıdır. Mesleki anlamda bakıldığında ev hanımlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Genelde 3 kişi ve daha fazla üyeye sahip aile yapısı görülmektedir. Denek grubunun evli olanlarının büyük çoğunluğu evliliklerini görücü usulü ile yapmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı tanışıp görüşerek evlenilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Genel anlamda demografik özelliklere bakıldığında denek grubumuz Elazığ kırsalının tipik özelliklerini taşıdığı ve alt hipotezlerimizde de ileri sürdüğümüz sonuçlara ulaşmak için uygun deneklerin seçildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki tablo ve grafik verilerinde ayrıntılı olarak gösterildiği gibi deneklerin; 31 yaş ve üzeri olanlarının geleneksel evlilikler yaptıkları (akraba evliliği...), örf ve adetler gereği boşanmaların daha düşük oranlarda olmasından dolayı, kendi zamanlarında yapılan evliliklerin daha sağlam temeller üzerine kurulu olduğuna inandığı, bu düşüncenin yaş ortalaması arttıkça daha çok desteklendiği görülmektedir. 30 yaş ve altındaki insanlar da ise geleneksel evliliklerin kendilerine ters geldiği ve iki insanın tanışmadan evlenmesinin evlilik hayatlarını olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle günümüzde yapılan evliliklerin daha sağlam olduğu fikrinin daha yoğun olduğu, bu düşüncenin yaş ortalamasının azalmasıyla daha çok desteklendiği görülmüştür.

Evliliklerin görüşüp anlaşarak yapılması konusunda bayanların çoğunluğu hemfikirdir. Erkeklerinde bu konuya daha düşük bir yoğunlukta olmasına rağmen tam destek verdiği görülmektedir. Bayanlarda erkeklere oranla daha çok kişinin görücü usulü evlilik taraftarı olduğu görülmektedir.

Şehir merkezi doğumlu olan insanların daha çok günümüzde yapılan evlilikleri savundukları, diğer grupların ise daha çok eskiden yapılan evlilikleri savunduğu görülmektedir. Bu durum şehirde yaşamış olan insanların görücü usulü, beşik kertmesi akraba evliliği gibi evlilikleri çağdışı bulmalarından, yaşamının tamamını kırsal kesimde geçiren ve şehirde yaşamamış olan kişilerin ise atalarından gördükleri geleneklere daha bağlı olmasından ve genellikle anne ve babalarının geleneksel yolla evlenmiş olmaları ve buna rağmen halen evliliklerini sürdürüyor olmaları, kendi dünyalarında bu tür evliliklerin daha sağlam olduğu düşüncesine sebep olduğundan kaynaklanmaktadır.

Görücü usulüyle evlenen insanların genelinin düşüncesi; çocuklarının anlaşarak evlenmesi yönündedir, bu durum evliliklerinde yaşadıkları problemlerinin çocuklarının da yaşamasını istemediklerinden kaynaklanmaktadır. Yalnız bu grubun görücü usulüyle evlenilmesi konusuna diğer gruplara oranla daha yüksek bir yüzdeyle destek verdiği atlanmaması gereken bir veridir. Anlaşarak evlenenlerinse çocuklarının da anlaşarak evlenmesini istedikleri görülmektedir.

Ankete katılan evli kişilerin büyük çoğunluğunun anlaşarak evlenilmesi yönünde fikir belirtmesine rağmen, geleneksel evlilikleri savunanların bu derece çok çıkması bazı insanların evlilik konusunda çelişki yaşadıklarını göstermektedir.

Katılımcıların eğitim seviyeleri arttıkça, anlaşarak evlilik yapma konusuna destek verenlerin oranının arttığı görülmektedir. Eğitim seviyeleri arttıkça insanların, daha çok günümüzde yapılan evliliklerin daha sağlam temeller üzerine oturduğunu savundukları görülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda alt hipotezlerimizin on üçüncüsü olan “Elazığ kırsalında geleneksel (görücü usulü, beşik kertmesi...) evlilik usullerinin daha sağlam temeller üzerinde olduğuna inanılmaktadır” deneklerden alınan cevaplarla %52 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

B) Televizyon İzleme Alışkanlıkları Hakkındaki Sonuçlar ve Yorumlanması

- Ankete katılan deneklerin çoğunluğu işlerinden arta kalan boş zamanlarını televizyon karşısında geçirmeyi tercih etmektedir (%77).
- Ankete katılanların %72'si gün içerisinde 3 saatten daha fazla zamanını televizyon seyrederek geçirmektedir.
- Ankete katılanların geneli akşam saatlerinde televizyon karşısına geçmektedir (%82).
- Ankete katılan kişilerin en çok kullandıkları kitle iletişim aracı televizyondur (%92).
- Ankete katılan kişiler dünyadaki ve Türkiye'deki toplumu etkileyen önemli olayları televizyon aracılığıyla öğrenmektedir (%94).

En çok kullanılan kitle iletişim aracının televizyon olmasının ve boş zamanların değerlendirilmesinde televizyon izleniyor olmasının ana sebebi olarak; kırsal kesimdeki okuma alışkanlığının gelişmemiş olması ve teknolojik gelişmelerin gecikmeli olarak (Örneğin internet) yöreye ulaşmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Yukarıda topladığımız genel sonuçlar, alt hipotezlerimizde ileri sürdüğümüz sonuçlar ile paralellik göstermiştir. Alt hipotezlerimizin birincisi olan “insanlar genellikle boş vakitlerini televizyon izleyerek geçirmektedir,”

deneklerden alınan cevaplarla %77 gibi baskın bir sonuçla doğrulanmıştır. İkinci alt hipotezimiz; “Elazığ kırsalında kitle iletişim araçları içinde en fazla takip edileni televizyondur” deneklerden alınan %92 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

C) Yöre Halkının Televizyondan Beklentilerinin Sonuçları ve Yorumlanması

- Ankete katılanların büyük bir kısmı televizyonun en önemli işlevinin haber vermek olduğunu (%50), diğer bir çoğunluk ise eğlence ihtiyacını gidermek olduğunu (%28) düşünmektedir.
- Ankete katılanların çoğunluğunun düşüncesi televizyonda öncelikle haber programlarının ilgi çektiğidir (%41), daha sonra ise müzik-eğlence programlarıdır (%26).
- Ankete katılanların televizyonla ilgili beklentileri ağırlıklı olarak haber almak (%46) ve şov programlarını izlemektir (%21).
- Ankete katılanların “Televizyon izlemedeki en önemli üç amacınız nedir?” sorusuna birinci tercih olarak haber almak (%68), ikinci tercih olarak eğlenmek (%32), üçüncü seçenek olarak yarışma programlarını seyretmek (%18) cevabını verdikleri görülmektedir.
- Ankete katılanların televizyonda görmeyi arzuladıkları programlar haber (%37) ve müzik-eğlence (%26) ağırlıklı programlardır.
- Ankete katılanların “Türkiye’deki televizyon kanalları size göre, daha çok hangi türde program yapmalıdır?” sorusuna birinci tercih olarak haber (%50), ikinci tercih olarak eğitim (%20), üçüncü tercih olarak kültür (%13) cevabını ağırlıklı olarak vermişlerdir.
- Televizyonda yayınlanan programlardan aldıkları bilgiler ankete katılan kişilerin büyük çoğunluğunun belirli konulardaki düşüncelerini değiştirmektedir (%64).
- Televizyonda yayınlanan programlar ankete katılanların çoğunluğunda olumlu yönde etkilemektedir (%72).
- Ankete katılan kişilerin büyük bir çoğunluğu, televizyondan duydukları haberlere inanmaktadır (%91).

- Ankete katılanların hemen hemen hiçbiri izledikleri programlarla ilgili beğeni veya şikayetlerini televizyon kanallarına veya RTÜK'e iletmemiştir (%97).

Yöre halkı televizyonu genel anlamda haber almak için kullanmakta olup en çok tercih edilen programlarda haber programlarıdır. Haber programlarının alternatifi olarak müzik – eğlence programlarının tercih edildiği sonuçlardan net şekilde anlaşılmaktadır. Televizyonun, yöre halkı tarafından sadece vakit geçirme aracı olarak görülmek istenmediği eğitimsel ve kültürel programlar (toplam %33) yapılması taleplerinden anlaşılmıştır.

Yayınlanan programların, yöre halkının düşüncelerinde değişikliğe sebep olduğu, olumlu etki bıraktığı ve özellikle takip edilen haber programlarına büyük çoğunlukla inanıldığı saptanmıştır. Denekler, izleyici gruba genel anlamda bakıldığında, seçici ve bilinçli bir kitle olmadıkları görülmektedir. Özellikle beğeni ve şikayetlerini %97 gibi baskın bir sonuçla herhangi bir kuruma iletmedikleri sonucu bu yargımıza destek olmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda alt hipotezlerimizin üçüncüsü olan “Televizyon genellikle haber alma ihtiyacının doyurulması için izlenmektedir” ve dördüncüsü olan “araştırma grubu genel olarak televizyondan aldığı haberlere inanmaktadır” deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır.

D) Evlilik Yarışmaları Hakkındaki Düşünceler ve Yorumlanması

Ankete katılan kişilerin; evlilik programlarını neden izledikleri, ilk nasıl haberdar oldukları, etkilenip etkilenmedikleri, bu programların yayınlanmasının kendilerine ve genel olarak toplum üzerinde ne gibi etkileri olacağına yönelik düşünceleri çalışmamızın bu bölümünde toplu olarak ele alınmıştır.

I) İlk önce bu programların neden izlendiği ve birçok kanalda benzeri olan evlilik yarışmalarından hangisinin izlendiği konusunu ele alacak olursak;

- Ankete katılanlar evlilik programlarını merak ettikleri (%35), eğlenceli buldukları (%21), mecbur kaldıkları (%17) ve ilginç buldukları (%11) için seyretmektedirler.

- Ankete katılan kişiler evlilik programlarını; yarışmacıların başlarından geçen olayları merak ettikleri için (%38), ailede yaşayanların bu programları izlemesi veya o saatte tüm kanallarda evlilikle ilgili programlar yayınlaması gibi nedenlerden dolayı mecbur kaldığı için (%19), çıkan olaylar eğlenceli (%14) veya ilginç geldiği için (%13) izlemektedirler.
- Ankete katılanların büyük çoğunluğu Show TV'de yayınlanan evlilik programını (%74), kalan kısmı ise Kanal D'yi (%21) ve diğer kanallardaki evlilik programlarını (%5, Tgrt, Atv, Star vb.) izlemektedir.
- Evlilik programlarını seyreden kişilere bu programlar arasında sürekli takip ettikleri programlar sorulduğunda birinci tercih olarak en çok "Gelinim Olur musun?" (%48), ikinci tercih olarak çok "Biz Evleniyoruz" (%13), üçüncü tercih olarak ise en çok "Size Anne Diyebilir miyim?" (%10) isimli programları tercih ettikleri görülmektedir.
- Yarışmacı gruplarından gelinler ve kaynanalar en çok ilgi çeken gruplar olarak gözükmemektedir (%55).

Evlilik programları yöre halkı tarafından merak edildiği için izlenmekte olup, bunlar arasında en çok takip edileni Show Tv'de yayınlanan "Gelinim Olur musun?" dur. En çok kayınvalide ve gelin yarışmacılar takip edilmektedir. Bu tarz yarışma programları bir çok kanalda mevcutken Show Tv'de yayınlanan programın büyük bir oranda bilinirliğe sahip olması ilgili kanal program hazırlayıcılarının toplumu iyi analiz ederek yarışmacı seçimini bu yönde yaptığı ve bu sayede izleyici ile dialog sağlayarak izlenme oranlarında %74 gibi farklı bir sonuca ulaşıldığı kanaatine varılmıştır.

Araştırmamızın beşinci bölümünde detaylı olarak özellikleri incelenen evlilik programlarının hazırlanışı, yarışmacıların seçimi ve bu programlar ile izleyici kitlesi arasında sağlanması hedeflenen ilişki ve Pierre Bourdieu'nün kullandığı şekliyle "habitus" konumlandırmasının Show Tv. Gelinim Olur musun? Adlı yarışmanın program yapımcıları tarafından başarılı bir biçimde uygulandığı ve bu sayede baskın bir izlenme oranına eriştikleri kanaatine varılmıştır.

Yukarıdaki sonuçlar araştırmamız alt hipotezlerinden beşincisi olan “Evlilikle ilgili programlar merak edildiği için izlenmektedir” deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır.

II) İkinci olarak bu programların araştırma kitlemiz üzerinde etkilerine ve bu tip programların yayınlanıp yayınlanmaması konusundaki isteklerine bakarsak;

- Evlilik programları ankete katılanların büyük kısmının kadın-erkek ilişkileri konusundaki fikrini etkilemektedir (%63).
- Ankete katılanların büyük çoğunluğu evlilik programlarında meydana gelen kavgaların sebep ve sonuçlarını merak etmektedir (%60).
- Denek grubun önemli çoğunluğu, evlilik programlarında çıkan kavgaların sebep ve sonuçlarını merak etmelerine rağmen bu “kavgalardan” rahatsız olmaktadır (%68).
- Ankete katılanların büyük çoğunluğu evlilik programlarının gereksiz olduğuna inanmaktadır (%81).
- Genel düşünce; evlilik programları yerine farklı programların yayınlanmasıdır (%70).

Çalışmamız dahilinde evlilik programlarının, denek izleyici kitlesinin, kadın – erkek ilişkileri doğrultusunda fikirlerini önemli ölçüde değiştirdiği görülmüştür. Bu fikir değişikliğine en çok 21-40 yaş aralığındaki insanlarda rastlanmıştır. Cinsiyet açısından ele aldığımızda ise kadın-erkek ilişkisi açısından erkeklere oranla bayanlarda daha çok düşünce değişikliğine sebep olduğu görülmüştür. Ayrıca evlilik programlarının kadın-erkek ilişkileri açısından eğitim seviyesi düşük olan insanlarda eğitim seviyesi yüksek olan insanlara oranla daha fazla fikir değişikliğine sebep olduğu, görücü usulü evlilik yapanların kadın erkek ilişkileri konusundaki düşüncelerini, anlaşarak evlenenlere oranla daha fazla etkilediği görülmüştür.

Ankette çıkan bu sonuçları Elazığ kırsalından hareketle genelde ele alırsak, kapalı toplumlarda ve/veya kırsal yörelerde dış dünyaya açılan kapı görevini gören televizyonun, dolayısıyla yayınlanan programların, toplumsal görüş üzerinde oldukça önemli etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Evlilik programları, özelinde bakıldığında, bu programların kırsal kesimde izlenme sebeplerinde biri olarak da yukarıda sonuçlarını verdiğimiz gibi kırsal kesimde yaşayan bayanların ilişkiler konusundaki tecrübesizliği ve bu konulara olan merakı sebebiyle, evlilik programlarında izlediklerinden etkilenerek kadın – erkek ilişkileri konusunda fikirlerinde değişiklik yaşandığı kanaatine varılmıştır. Sadece yaşamsal tecrübe eksikliği ile değil eğitimsel bir destekte alamayan kırsal kesim insanı kaçınılmaz olarak tek verici konumunda olan televizyondan cinsler arası ilişkiler konusunda alabildiği bilgiyi alıyor ve bu bağlamda kendince bir düşünce geliştiriyor. Bu düşünce değişiklikleri ile yaratılan sinerji toplumsal kültürün değişmesine de katkıda bulunmaktadır. Örneğin araştırmamızda Elazığ'ın merkez ilçeye bağlı köyleri ve Elazığ dışı doğumlu insanların evlilik programlarını daha çok izlediği verilerden anlaşılmaktadır. Elazığ şehir merkezi doğumlu olan insanların büyük çoğunluğu ise çok az izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum şehir kültüründe yaşamış ve etkilenmiş kişilerde ilişkiler konusunda daha rahat hareket edebilme, bilgi kaynaklarının fazla olması, öğrenebilme olanaklarının artması sebebiyle kırsal kesimde yaşayan insanların yaşadığı zorlukları daha kolay bertaraf etme olanaklarının olduğu ve dolayısıyla cinsler arası ilişkiler hakkında bilgi edinebilme gizli amacıyla evlilik programlarını izlenme oranının düşük kaldı sonucuna bizi ulaştırmaktadır.

Tezimizin birinci bölümünde bahsettiğimiz gibi “iletişimin artması sayesinde kapalı toplumların bile kültürlerinde değişmeler yaşanmasına neden olmaktadır” görüşü araştırmamızın bu safhasında Ginsberg'in ileri sürdüğü yedi maddelik değişim faktörleri ile paralellik göstermektedir.

İrdelenmesi gereken diğer bir sonuçta ankete katılanların genelde bu programlardan rahatsızlık duyduğu, gereksiz bulduğu ve bu programlar yerine farklı programlar yayınlanması gerektiğini belirtmeleridir. Her iki cinsinde evlilik programlarından rahatsızlık duyduğu ancak bayanların daha az rahatsız olduğu görülmektedir. Bayanların bu tarz programları merakla izlemelerine rağmen, çoğunluğunun rahatsız olduğunu dile getirmesi tezat bir durum yaratmaktadır. Bayanların düşüncelerindeki bu çatışmanın yani evlilik programlarına ilgi duydukları halde neden izledikleri konusuna verdikleri yanıt arasındaki, araştırmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak açıkladığımız şahsiyet kavramı ile daha net açıklanabilir. Tezimizin ikinci bölümünde bahsettiğimiz gibi insan,

toplum ne istiyorsa ona göre olmak ister. Maske, çevre için edindiği şahsiyet yapısıdır. Bu adeta toplumun ondan istediği geleneklere göre ferdin yapılandığı bir şahsiyet görünümüdür. Asıl özel şahsiyet maskenin arkasındadır. Eğer ikisi tıpatıp birbirinin aynısı olursa, şahsiyet toplumun bir kopyası olmaktadır. Yani olduğu ile olmak istediği şekil birbirine uyuyorsa, toplumun bir aynası, bir kopyası olmaktadır (Arkun, 1979:8-10). İşte anket sonucumuzda çıkan tezat buradan kaynaklanmaktadır. Bayanlar asıl özel şahsiyetlerinin istekleri ile maskesel şahsiyetleri arasına sıkışarak cevaplar vermişler ve bu doğrultuda tezatlığa sebebiyet vermişlerdir. Bunun temelinde toplumla çatışmadan kaçınma isteği yatmaktadır.

Bu açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere alt hipotezlerimizden altıncı, yedincisi ve sekizincisi deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır.

III) Üçüncü olarak ankete katılan izleyici grubunun, bu tip yarışmalara katılan yarışmacılar ve yarışmada yapılan evlilikler hakkındaki düşünceleri, kendilerinin yarışmacı olarak katılıp katılmayacakları gibi düşüncelerine ilişkin sonuçlar ele alınmış ve incelenmiştir. Sonuçlara toplu olarak bakarsak;

- Ankete katılanların genel düşüncesi yarışmacıların evlilik programlarına şöhret olmak (%79) ve para kazanmak (%16) amacıyla katıldıkları yönündedir.
- Ankete katılanlar bu tür evlilik programlarında evlenenlerin evlilik hayatlarının düzgün olmayacağı kanaatindedir (%85).
- Ankete katılanların hemen hemen hiçbiri televizyonda yayınlanan evlilik programlarının herhangi birinde evlenmek veya evlenmiş olmak istememektedir(%95). Ayrıca herhangi bir yakınının böyle bir yarışmaya katılmasını da istememektedir(%94).

Deneklerimiz tarafından, evlilik yarışmalarına katılan yarışmacıların birinci amacının şöhret elde etmek olduğu anket sonuçlarımızda çok yüksek bir oranla ifade edilmiştir. Bu tip yarışmalara katılan gençlerin genel profili incelendiğinde, hemen hemen hepsinin anti-politik bir tavır içinde olduğu ve Türkiye'deki genç kuşakların birer klişe temsilcileri oldukları kanısına varılabilir.

Çalışmamızın beşinci bölümünde, ayrıntılı olarak bahsettiğimiz gibi, bu yarışma programlarına katılan şahıslar, görünür olarak kolayca zengin ve şöhret olunabileceği şeklinde yeni bir düşünce biçimine sokulmuşlardır. 1960 ve 1970'lerde Türk sinema endüstrisindeki güçlü bir yıldızlık sistemi 1990'larda ortadan kalkmış, televizyonun yarattığı bu yeni yıldızlık sistemi onun yerini alabilmiştir. Yeni yıldızlık sistemi ve yeni hayranlık olgusu bu yarışmalar ile ortaya çıkmış ve bir şekilde geçmişi ikâme etmiştir. Sonuçları bu açıklamalar ışığında değerlendirdiğimizde, tabiatıyla denek grubumuz bu tip yarışmalara katılan kişileri hafif meşrep, gelenek, görenek ve töreden yoksun kişiler olarak değerlendirmekte ve kesinlikle tasvip etmemektedirler. Ne bu yarışmada yapılacak evliliklerin sağlıklı olacağını düşünmekte ne de aile veya yakın çevresinden birinin bu tip yarışmaların birinde evlenmesini onaylamaktadır.

Bu bağlamda düşünülecek olursa yukarıda verilen üç cevapta konuya teorik anlamda yaklaşımlarımızı desteklemekte ve alt hipotezlerimizden onbirincisi "Programların çok fazla takip edilmesine rağmen böyle bir programda evlenmek istenmemektedir" ve on ikincisi "Denek grubu kendi ailesinden veya yakınlarından kimsenin böyle bir yarışmada evlenmesini istememektedir"i sonuçlar ile doğrulanmaktadır.

IV) Dördüncü olarak ankete katılan izleyici grubunun, bu tip yarışmalardan ilk nasıl haberdar oldukları, düzenli takip edip etmedikleri ve gündelik işlerini aksatıp aksatmadıklarına ve bu yarışmalar sebebiyle ev içinde tartışılıp tartışılmadığına ilişkin sonuçlar ele alınmış ve incelenmiştir. Sonuçlara toplu olarak bakarsak:

- Ankete katılan kişilerin önemli kısmı evlilik programlarının varlığından televizyonda yayınlanan reklâmları izleyerek haberdar olduklarını (%67), diğer bir önemli çoğunluk ise tesadüfen bir bölümüne denk gelip izleyerek haberdar olduklarını (%22) belirtmektedir.
- Ankete katılanların %48'i takip ettikleri evlilik programlarının saatini bilmemekte eğer televizyon seyredirken denk gelirse izlemektedir, %41'i programların başlangıç saatini bilmekte bunların sadece yarısı o saatte mutlaka ekran karşısına geçmektedir.

- Ankete katılan kişilerin %62'si evlilik programlarını izlemek için gündelik işlerini ihmal etmediklerini belirtmektedir.
- Ankete katılanların %23'ünün ailelerinde evlilik programlarının izlenmesi nedeniyle aile içi tartışmalar yaşanmakta olup, kalan büyük çoğunluğun ailelerinde ise bu tür tartışmalar yaşanmamaktadır.

Yukarıdaki sonuçlardan görülebileceği gibi denekler grubumuz evlilik programlarının varlığından reklâmlar sayesinde haberdar olmuştur. Sonuçlardaki oranları incelediğimizde pek fanatik bir izleyici kitlesi ile karşı karşıya olmadığımızı anlıyoruz. Bu programları özel bir takiple izlemedikleri, sadece denk gelirse izledikleri oransal sonuçlarda net olarak görülmektedir. Ayrıca sırf bu programları izlemek için işlerini ihmal etmedikleri ve bu programlar nedeniyle aile içi tartışma yaşamadıkları da görülmüştür.

Çalışmamızın üçüncü bölümde ayrıntılı olarak ele aldığımız televizyonun kuramsal teoremleri yukarıdaki sonuçları değerlendirmemizde çok etkili olacaktır. Örneğin 1963 yılında Cohen'in başlattığı ve 1973'te de McCombe ve Shaw'ın geliştirdiği çalışmaların ürünü olan "günden belirleme" çalışmaları. Bu kurama göre kitle iletişim araçları halka "ne düşünecekleri" konusunda çok etkili olmayabilirler, ancak onların "ne hakkında düşünecekleri" konusunda çok etkilidirler. Böylelikle kitle iletişim araçları etkinin yönünün ne olacağına bakmaksızın kamuoyu için takip edilecek bir gündem hazırlarlar. Evlilik programları sayesinde halk için düşünülecek bir konu bulunmuş, toplumdaki geçim derdi, hükümet sorunları, cinayetler, hırsızlık, terör, ailevi meseleler gibi önemli konular ikincil plana atılarak bu tip yarışmalarda yaşanan tartışmalar daha önemli meseleymiş gibi suni gündem olarak halka sunulmuştur.

Çıkan sonuçlardan da anlaşılabilen gibi deneklem grubumuzun bu tip programlara talebi olmamakta, ısrarlı bir takibi olmamakta, yayın saatini özenle takip etmemekte, işlerini aksatmamakta, evlerinde tartışmamakta ancak televizyon izleme ihtiyacına istinaden mevcut reklâm kuşağından haberdar olarak ve alternatifsiz kaldığı için izlemektedir. Medya, onları alternatifsiz bırakmakta, reklâmlar ile bu tip programlarla tanıştırmakta ve "ne hakkında düşünecekleri"ni göndermekte onlarda mevcut koşullarda bu gönderimleri kabullenmektedir. Bu durumda kolaylıkla fark edilecektir ki bu ikili ilişkide

göndericinin egemenliği vardır; çünkü gönderici elinde bulunan güçle kitleleri istediği şekilde yönlendirmekte hatta biçimlendirmektedir.

Bu doğrultuda alt hipotezlerimizden ondördüncüsü olan “evlilikle ilgili programlar çok izlenilmesine rağmen denek grubu tarafından yayın saati takip edilmeyip denk gelirse izlenilmektedir” sonuçlar ile doğrulanmaktadır. Ancak onbeşinci alt hipotezimiz olan “bu programlar yüzünden evde tartışma yaşanmaktadır” sevindirici biçimde çıkan sonuçlar ile doğrulanmamıştır. Her ne kadar seçici ve bilinçli bir izleyici kitlesi olmamasından bahsetsekte sonuçlardan anlaşılacağı üzere deneklem grubumuz televizyonun etki alanında olmasına rağmen tam anlamıyla emri altına girmemiştir.

V) Beşinci olarak evlilik yarışmalarının zararlı olup olmadığı ve toplum üzerinde ne gibi etkileri olduğuna ilişkin sonuçlar ele alınmış ve incelenmiştir. Sonuçlara toplu olarak bakarsak:

- Ankete katılanların önemli çoğunluğu, evlilik programlarının zararlarının fazla olduğuna inanmaktadır (%88).
- Ankete katılanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının Türk gelenek-göreneklerine, örf ve adetlerine uygun olmadığını düşünmektedir (%88).
- Ankete katılanların önemli çoğunluğu evlilik programlarının toplumun genelinde kültürel ve ahlâkî yönden olumsuz etkilediği bulunduğunu düşünmektedir (%83).

Yukarıdaki sonuçlardan görülebileceği gibi, deneklem grubumuz hiç tereddüt etmeden bu tip programların zararlı olduğunu, gelenek ve göreneklerimizle ters düştüğünü ve toplumumuzu da gerek ahlâkî gerekse kültürel yönlerden olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Sonuçlara genel anlamda bakarsak; deneklem grubumuzun kaygı verici bulduğu ve bizimde aynı kaygıları güttüğümüz gibi toplumumuzun bu tip programların olumsuz etkileri sebebiyle kültürel erozyona tabi kalması akla gelen ilk sorundur.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve kaygılara sebebiyet veren sorunun net olarak anlaşılabilmesi için araştırmamızın dördüncü bölümünde de ayrıntılı olarak incelediğimiz teorik yaklaşımlarla bu tip programların seyirciye ne

verdiğinin öncelikle ortaya konması gerekmektedir. Mc. Luhan'a göre, "mesaj aracın kendisidir". Bir iletişim eyleminde belirleyici olan şey iletilmek istenen mesajın içeriği değil, bu mesajı iletmek için kullanılan mesajın kendisidir. İnsanların ilişki ve eylem ölçülerini biçimleyen ve belirleyen şey kullanılan araçlardır. Araştırmamızda ele aldığımız evlilik programları başlı başına her saniyesi ile bir mesajdır. Bu mesaj da direkt olarak kullanılan araç yani "televizyon" ile verilmekte olup, ayrıca bir mesaj içeriği arama lüzumu bırakmamaktadır.

Evlilik programları ve yukarıda çıkan sonuçlar özelinden hareketle genele bakarsak toplumumuzun kültürel gelişimde ve sosyal hayatında bu tip programların ve televizyonun bir çok zararı olduğu sonucuna varmaktayız. Televizyon gibi bir gücün doğru kullanıp kullanılmadığı elbette ki başlı başına bir tartışma konusudur. Özellikle, dünyanın küresel bir köye dönüşmesi ile etkileşimin hızlı bir noktaya geldiği günümüz şartlarında zayıf toplum ve topluluklarda direkt olarak kültür etkileşimine sebep olduğu ve bu konuda sıkıntı yaratacağı herkesçe bilinen bir gerçektir. Kendi küçük dünyalarında, kendi kültürleriyle yaşamaya çalışan ekonomik ve siyasi açıdan güçlenememiş toplumlar televizyon ile kendilerine verilen mesajlardan olumsuz etkilenmiş ve zaman zaman bu etki bu kitlelerin parçalanma ve bölünmelerine kadar varmıştır. Bunun bir çok örneği küreselleşmenin tartışıldığı, günümüzde devamlı suretle yaşanmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda alt hipotezlerimizden; dokunucusu olan "bu programlar gelenek, görenek, örf ve adetlerimize uygun değildir", onuncusu olan "bu programlar kültürel ve ahlâkî açıdan olumsuz etkilere sahiptir" ve onaltıncısı olan "denek grubu tarafından bu programlar her anlamda zararlı görülmektedir" çıkan sonuçlar ile doğrulandığını görmekteyiz.

E) Temel ve Alt hipotezlerin Sonuçları

1. Alt hipotezlerimizin birincisi olan "insanlar genellikle boş vakitlerini televizyon izleyerek geçirmektedir," deneklerden alınan % 77 gibi baskın bir sonuçla doğrulanmıştır.

2. İkinci alt hipotezimiz; “Elazığ kırsalında kitle iletişim araçları içinde en fazla takip edileni televizyondur” deneklerden alınan % 94 gibi çoğunluk bir sonuçla doğrulanmıştır.

3. Alt hipotezlerimizin üçüncüsü olan “televizyon genellikle haber alma ihtiyacının doyurulması için izlenmektedir” deneklerden alınan % 68 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

4. Alt hipotezlerimizden dördüncüsü olan “araştırma grubu genel olarak televizyondan aldığı haberlere inanmaktadır” deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır (% 91).

5. Alt hipotezlerinden beşincisi olan “evlilikle ilgili programlar merak edildiği için izlenmektedir” % 34 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

6. Alt hipotezlerimizden altıncısı olan “bu programlarda meydana gelen tartışma ve kavgaların sebep ve sonuçları merak edilmektedir” deneklerden alınan % 60 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

7. Alt hipotezlerimizden yedincisi olan “bu yarışmalarda meydana gelen kavgalar izleyiciyi rahatsız etmektedir” deneklerden alınan % 68 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

8. Alt hipotezlerinden sekizincisi olan “bu programlar yerine başka programlar yayınlanmalıdır” deneklerden alınan % 70 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

9. Alt hipotezlerimizden dokuzuncusu olan “bu programlar gelenek, görenek, örf ve adetlerimize uygun değildir” deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır (% 88).

10. Alt hipotezlerimizden onuncusu olan “bu programlar kültürel ve ahlaki açıdan olumsuz etkilere sahiptir” deneklerden alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır (% 83).

11. Alt hipotezlerimizden on birincisi “programların çok fazla takip edilmesine rağmen böyle bir programda evlenmek istenmemektedir” deneklerden alınan % 95 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

12. Alt hipotezlerimizden on ikincisi “denek grubu kendi ailesinden veya yakınlarından kimsenin böyle bir yarışmada evlenmesini istememektedir”i % 94 gibi çoğunluk bir sonuçla doğrulanmıştır.

13. Alt hipotezlerimizden on üçüncüsü olan “Elazığ kırsalında geleneksel (görücü usulü, beşik kertmesi...) evlilik usullerinin daha sağlam temeller üzerinde olduğuna inanılmaktadır” deneklerden alınan % 52 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

14. Alt hipotezlerimizden on dördüncüsü “ evlilikle ilgili programlar çok izlenilmesine rağmen denek grubu tarafından yayın saati takip edilmeyip denk gelirse izlenilmektedir” deneklerden alınan % 48 gibi bir sonuçla doğrulanmıştır.

15. Alt hipotezlerimizden on beşincisi “Bu programlar yüzünden evde tartışma yaşanmaktadır” doğrulanmamıştır (% 60).

16. Alt hipotezlerimizden on altıncısı “denek grubu tarafından bu programlar her anlamda zararlı görülmektedir” alınan çoğunluk cevaplarıyla doğrulanmıştır (% 88).

Elazığ kırsalında yapmış olduğumuz evlilik programlarına ilişkin anket sonuçları yörenin ve soruların özelliklerine göre gruplar halinde değerlendirilmiş ve ileri sürdüğümüz hipotezler bu sonuçlar ile kıyaslanmıştır. Yukarıda ayrıntılı olarak verilmiş olan sonuç ve değerlendirmelerin tezimizin kuramsal bölümü ile de tutarlılık gösterdiği teyit edilmiştir. Yapılan tüm bu yorumlar haricinde sonuçlar topluca ele alındığında temel hipotezimiz olan “**Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili yarışma programları, Elazığ kırsalındaki halkı etkilemektedir**”i doğruladığı açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed, Akbar S. (1995), "Postmodernizm ve İslâm", Çev:Osman Ç. Deniz tekin, Cep Yay. İstanbul

Akkutay, Ülker (1991), "İslâmiyet'ten Önce Türk Ailesi", Türk Aile Ansiklopedisi, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara

Alankuş, Sevda ve İnal, Ayşe (2000), "Güldürü Programlarında Kadının Temsili ve Kadına Yönelik Şiddet", Televizyon Kadın ve Şiddet. Dünya Kitle İletişim Vakfı Yayınları, Ankara

Alemdar, Korkmaz ve Erdoğan, İrfan (1998), "Cumhuriyet Döneminde Türkiye' de Bilim: Sosyal Bilimler II" , TUBA, Ankara

Althusser, Louis (1994), "İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları". Çev: Yusuf Alp/Mahmut Özışık, İletişim Yayınları, İstanbul

ANA BRİTANNİCA (1992), "Genel Kültür Ansiklopedisi", Ana Yay., İstanbul

Ang, Len (1985), "Watching Dallas-Soap Opera and the melodramatic imagination". Çev: Della Couling., Routledge, London

Ang, Len (1996). "Living Room Wars-Rethinking media audiences for a postmodern world", Routledge, London

Arkun, Nezahat (1979), "Kişilikte Çatışma", ÜEF Yayınları, İstanbul

Aslantürk, Zeki ve Amman, Tayfun (2001), "SOSYOLOJİ- Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler", Çamlıca Yay., İstanbul

Aytaç,Ömer (1991), "Elazığ'ın Mustafa Paşa Mahallesinde Oturan Aile Başkanlarının Boş Zaman Etkinliklerinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, F.Ü. Sos. Bil. Enst. Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ

Aziz, Aysel (1999), "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı", Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara

Barthes, Roland (2002), S/Z. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Barthes, Roland (2003), "Çağdaş Söylemler", Metis Yayınları, İstanbul

Batmaz, V. ve Aksoy, A. (1995), "Türkiye'de Televizyon ve Aile", Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara

Batmaz, Veysel ve Aksoy, A. (1995), Türkiye'de Televizyon ve Aile-Elektronik Hane Aralık 1993-1994. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara

Baykan, S. Ersoy; A. Fuat "Farklı Gelir Düzeyindeki Yeni Evli Ailelerin Büyük Elektrikli Ev Araçlarını Satın Alma Durumları" Standart Dergisi, Sayı:362, Şubat 1992.

Bilgiç, Emin (1986), "Milli Kültür Davamız", İstanbul

Bourdieu, Pierre (1984), Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Cambridge: Harvard University Press.

Celkan, Hikmet Y. (1991), "Aile Kurumunda Süreklilik ve Değişme"; Türk Ailesi Ansiklopedisi, BAAK Yay., Ankara

Celkan, Hikmet Y. (1991), "Türklerde Aile Tetakkileri", Türk Aile Ansiklopedisi, BAAK Yay., Ankara

Colder-Bolz, C. R. (1980), Mediation: The role of significant others. Journal of Communication

Couldry, Nick (2002), "Playing for Celebrity, " Television & New Media, 3 (3): 283- 293.

Collins, W. A., Sobol, B. L. ve Westby, S. (1981), Effects of adult commentary on children's comprehension and inferences about a televised aggressive portrayal. Child Development

Coon, C.; The Story of the Middle East. New York: Halt

Coward, Rosaline ve Ellis, John (1985), Dil ve Maddecilik. Çeviren: Esen Tarım. İstanbul İletişim Yayınları

Çankaya, Özden (1997), "Dünden Bugüne Radyo Televizyon Türkiye'de Radyo Televizyonun Gelişim Süreci", Beta, İstanbul

Çaplı, B. (2001), "Televizyon karşısında çocuk: Türkiye örneği" B. Onur (Ed.), 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri: Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk (16-18 Ekim 200) içinde, Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara

De Fleur, M. (1970), "Theories of Mass Communication", NY: Davis Mc Kay

Dell, Chad (1998), "Looking That Hunk of Man: Subversive Pleasures, Female Fandom, and Professional Wrestling," Theorizing Fandom: Fans, Subculture and Identity. Cheryl. Harris ve Allison Alexander (der.) New Jersey: Hampton Press. 8-108.

Demir, Ömer; Acar, Mustafa (1993), "Sosyal Bilimler Sözlülüğü", Ağaç Yayıncılık, İstanbul

Demiray, Emine (1999), Türk Sinemasında 1960-90 yılları arasında çekilmiş filmlerde kentsel aile, Anadolu Üni.Yayınları No: 1104, Eskişehir

Desmond, R. J., ve Singer, J. L., ve Singer, D. G. ve Calam, R. ve Colimore, K. (1985), "Family Mediation Patterns and Television Viewing: Young Children's Use and Grasp of the Medium", Human Communication Research

Desmond, R. J., Singer, J. L. ve Singer, D. G. (1990), "Family Mediation: Parental Communication Patterns and the Influence of Television on Children", J. Bryant (Ed.), Television and the American family içinde, Hillsdale, NJ: LEA.

Dewalt, M. W. ve Erickson, L. (1989), "Children and Television", Eastern Educational Research Association'ın yıllık toplantısında sunulan bildiri

Doğan, Mehmet (1981), "Kitle Haberleşme Vasıtaları ve Din Eğitimi", F. Din Eğitimi Semineri, İlahiyat Vakfı Yay. 1. Ankara

Doğan, İsmail (1992), "Tanzimat Sonrası Sosyo-Kültürel Değişmeler ve Türk Ailesi", Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, BAAK Yay, Ankara

Doğramacı, Emel (1992), "Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü", Türkiye İş Bankası Kültür Yay, Ankara

Dominick, J. R. (1990), The Dynamics of Mass Communication. NY: McGraw Hill.

Donnelly, James H. ve Gibson, James L. ve Ivancevich, John M. (1987), "Fundamentals of Management", Bussiness Publications Inc., Texas

Dönmezer, Sulhi (1982), "Sosyoloji" , 8. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara

Dönmezer S. (1984), "Sosyoloji", Ankara

Ekşi, Oktay "İnsan Budur", 23.11.1980 Hürriyet Gazetesi, (Makale)

Ellis, J (1984) Visible Fictions. London:Routledge and Kegan Paul PLC.

Erdentuğ, Aygen (1990), "Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri", Aile Yazıları, Der: Beylü Dikençligil - Ahmet Çiğdem, BAAK Yay, Ankara

Erdoğan İ., Alemdar K. (1990), "İletişim ve Toplum", Bilgi Yayınevi, Ankara

Erdoğan, Nezh (1991), "Sinema ve Aile", Türkiye Aile Yıllığı, Baş. Aile Araş. Kur. Yayınları

Ergin, Muharrem "Türkiye'nin Bugünkü Meseleleri", 1073, 3. Baskı, İstanbul

Erkal, Mustafa (1984), "Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal Değişme", Ankara

Erkal, Mustafa (2000), "İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri", Der Yay, İstanbul

Eröz, Mehmet (1990), "Türk Ailesi", Aile Yazıları, Der: Beylü Dikeçligil-Ahmet Çiğdem, BAAK Yay., Ankara

Fındıkoğlu, Z. Fahri (1990), "Türklerde Aile İltimaiyatı", Aile Yazıları, Der: Beylü Dikeçligil - Ahmet Çiğdem, BAAK Yay., Ankara

Fiske, John (1987), "Television Culture", Routledge, London

Fiske, John (1996), "İletişim Çalışmalarına Giriş", Çeviren: Süleymen İrfan, Ark Yayınevi, Ankara

Fred, Fejes (1999), "Eleştirel Kitle İletişim Araştırması ve Medya Etkiler", medya iktidar, ideoloji Derleyen ve çeviren Mehmet Küçük Kurt, Bilim Sanat Yayınları, Ankara

Gerbner, G. et al. (1979), "The Demonstration of Power: Violence Profile." Journal of Communication

Gerbner, G. et al. (1982), "Charting the mainstream: Tv's Contributions to Political Orientations." Journal of communication

Gerbner, G. (1992) "Testimony for the House Judiciary Committce's Subcommittee on Crime and Criminal Justice: Oversight field hearing on violcnce on television", 15 December, New York

Gökçe, Birsen (1976), "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı:1-2, Ankara

Gökçe, Birsen (1990), "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", Aile Yazıları Der: Beylü Dikeçligil- Ahmet Çiğdem, BAAK Yay, Ankara

Gökçe, Birsen (1990), "Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile, Okul ve Dış Çevrenin Rolü", Aile Yazıları, Der: Beylü Dikeçligil-Ahmet Çiğdem, Ankara

Gökçe, Birsen (1991), "Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım", Aile Yazıları 4, Der:Beylü Dikeçligil- Ahmet Çiğdem, Bil. Ser. 5/4, T.C. Baş. Aile Araş., Ankara

Gray, Jonathan (2003), "New Audiences, New Textualities: Anti-fans and Non-fans," International Journal of Cultural Studies 6 (1): 64-81

Güvenç, Bozkurt (1994), "İnsan ve Kültür", Remzi Kitab evi, 6. Basım, İstanbul

Hall, Stuart (1997), "The Work of Representation" Representation-Cultural Representations and Signifying Practices. İçinde, Sage Publications, London

Hall, Stuart (1984), "Encoding/decoding". İçinde Culture, Media, Language, CCS and Hutchinson published, London

Halloran, J.D. (1977), "Mass Media Effects: a Sociological Approach", Unit 7 of the Mass Communication and society, Open university, London

Hamelink, C. J. (1997), "International Communication: Global Market and Morality." International Communication and Globalization. Ali Mohammadi (der.) içinde, London

Hill, Annette (2002), "Big Brother: The Real Audience", Television & New Media, 3 (3): 323-340.

Hill, Annette ve Gareth Palmer (2002), "Editorial: Big Brother", Television & New Media, 3 (3): 251-254.

Himstreet, William C. ve Beatty, Marlin W. (1969),"Business Communication: Principles and Methods", Wadsworth Pub. Co., California

Işık, İhsan (1991), "Kültürümüz ve Kadınlarımız", Türkiye Aile Yıllığı, T.C. Baş. Aile Araş. Kur., Ankara

İnal, Ayşe (2001), "Televizyon Tür ve Temsil." AÜİF Yıllık-1999. A.Ü Basımevi Ankara

Jenkins, Henry (1992), "Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture", Routledge, Londra

Kafesoğlu, İbrahim (1970), "Türk Milliyetçiliğinin Meşaleleri", İstanbul

Kafesoğlu, İbrahim (1977), "Türk Milli Kültürü", Ankara

Kaplan, Mehmet (1982), "Milli Kültür, Sayı 36, Ankara

Kılıç, Altemur (1996), "Televizyonun Türkiye'ye Giriş", 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de Televizyon, Emir Turan (der.) içinde, Altın : 52 – 56, İstanbul

Kıray, Mübeccel (1984) "Büyük Kent ve Değişen Aile". İçinde Türkiye'de Ailenin Değişimi-Toplumbilimsel İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara

Kızılcelik, Sezgin; Erjem, Yaşar (1992), "Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü", Günay Ofset, Konya

Klima, Rolf (1973), "Personlichkeit und Personlickeitseigenschaften (Lexikon zur Soziologie, Westduetsch Verlag Opladen)"

Kongar, Emre (1970), "Türkiye'de Aile Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 3, Sayı:2, Ankara

Kongar, Emre (1985), "Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği", Remzi Kitabevi, İstanbul

Kongar, Emre (1993), "Türk Toplumbilimcileri-1", Remzi Kitabevi, İstanbul

Kongar, Emre (1998), 21. Yüzyılda Türkiye-2000'li yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Remzi Kitapevi, İstanbul

Kroeber, A.L. ve C. Kluckhohn (1994), "Culture: A Critical Review Of Concepts and Defitions"

Kurtulmuş, Sevgi (1997), "Teorik Esasları ve Tatbikatları Bakımından Aile Ödenekleri", Bilim Serisi:102, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara

Loevinger, L. (1968), "The Ambiguous Mirror the Reflective- Projective Theory of Broadcasting and Mass Communication" Journal of Broadcasting 12 (2):24-40

Lyle, J. ve Hoffman, H. R. (1972), "Children's Ulse of Television and Other Media", E. A. Rubinstein, G. A. Comstock ve J. P. Murray (Eds.), "Television and Social Behavior: Reports and Papers", (vol. 4) içinde. Rockville, MD: U.S. Department of Health, Education, and Welfare

Muallimoğlu, (1981), "Nejat; Kültür ve Kültürlü İnsan Üzerine, Milli Kültür", Cilt 2, Sayı 9, Ankara

McQuail, D. (1983), "Kitle İletişim Araçlarını Etkileri", Çev. Zeynep Alemdar, Raşit Kaya

Mc Quail, Sven Windahl (1994), " Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri", Anadolu Üniversitesi yayınevi, Eskişehir

Merter, Feridun (1990), "1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler, Malatya Örneği, Aile Araştırma Kurumu, Başkanlığı Yayınları, Ankara

Mutlu, Erol (1991), "Televizyonu Anlamak" ,Gündoğan Yayıncılık, Ankara

Mutlu, Erol (1998), "İletişim Sözlüğü", Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara

Mutlu, Erol (1999), "Televizyon ve Toplum", TRT Yayınları, Ankara

Nathanson, A. I. (1999), "Identifying and Explaining the Relationship Between Parental Mediation and Children's Aggression", Communication Research

Nathanson, A. I. (2001), "Mediation of Children's Television Viewing: Working Toward Conceptual Clarity and Common Understanding", W. B. "Gundykunst (Ed.), Communication Yearbook 25", içinde. Mahwah, NJ: LEA.

Okurer, Cahit; "Kültür", 1970 yıllığı, Ankara

Ortaylı, İlber (2000), "Osmanlı Toplumunda Aile", Pan Yayıncılık, İstanbul

Özkök, Tuğrul (1985), "İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü", Tan Düşünme, I. Baskı, İstanbul

Özer, İnan; "Kent Ailesi", Türk Aile Ansiklopedisi

Özsoy, Osman (1998), "Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma", Alfa Yayınları, İstanbul

Parsons, Talcott (1972), Das System Moderner Gesellschaften, München

Refik, İbrahim (1990), "Haber Ağları ve Hipnoz Edilen İnsanımız 1", Nokta Dergisi, İstanbul

Reid, L. N. ve Frazer, C. F. (1980), "Children's use of Television Commercials to Initiate Social Interaction in Family Viewing Situations", Journal of Broadcasting

Rothschild, N. ve Morgan, M. (1987), "Cohesion and Control: Adolescents", Relationships with Parents as Mediators of Television", Journal of Early Adolescence

RTÜK (1997), "Aile Bireylerinin Televizyon İzleme Gün ve Saat Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması", Ankara Bölgesi, Radyo Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Dairesi Başkanlığı, Ankara

Sayın, Önal (1990), "Aile Sosyolojisi (Ailenin Toplumdaki Yeri)", Ege Üniversitesi yayınları, İzmir

Schmitt, K. L. (2000), "Public Policy, Family Rules and Children's Media Use in the Home", Annenberg Public Policy Center of the University of Pennsylvania

Schramm, W. (1973), "Men , Message and Media", NY: Harper and Row

Silverstone, Roger (1994), "Television and Everdaylife",Routledge, London

Steward, J. "A Functional Developmental Classification of American High Cultures.", A Reappraisal of Peruvian Archeology. Memories of the Society for American Archeology

Swingewood, Alan (1996), "Kitle Kültürü Efsanesi", Çev: Aykut Kansu, 1. Baskı, Bilim ve Sanat Yay., Ankara

Şahinkaya, Rezzan (1979), "Psiko-Sosyal Yönleriyle Aile", Kardeş Basımevi, Ankara

Şahinkaya, Rezzan (1990), "Türk Aileleri Hangi Yönlerden Farklılıklar Gösterir?", Aile Yazıları, BAAK Yay, Ankara

Şahinkaya, Mehmet (1991), "Çağdaş Oluşumlar ve Türk Ailesinin Değişimi", Türk Aile Ansiklopedisi, BAAK Yay., Ankara

Şehsuvaroğlu, Bedi N. "Kültür ve Bakanlık", Tercüman, 3 Haziran 1971, Ankara

Tekinalp, Şermin (2003), "Camera Obscura' dan Synopticon' a Radyo ve Televizyon", Der Yayınları, İstanbul

TEMEL BRİTANNİCA; (1998), "Genel Kültür Ansiklopedisi", Ana Yay., İstanbul

Tezcan, Mahmut (1990), "Akrabalık İlişkileri, Türk Aile Ansiklopedisi", BAAK Yay.,Ankara

Tezcan, Mahmut (1990), "Çocuk Eğitiminde Ailenin Rolüne Sosyolojik Bir Bakış", Aile Yazıları, BAAK Yay., Ankara

Tezcan, Mahmut (1990), "Toplumsal Değişme ve Yaşlılık", Aile Yazıları BAAK. Yay., Ankara

Tezcan, Mahmut (2000). "Türk Ailesi Antropolojisi", İmge Yayınevi, Ankara

Toprak, Zafer (1992), "II. Meşrutiyet Döneminde Devlet, Aile ve Feminizm", Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, BAAK Yay., Ankara

Turan, Şerafettin (2000), "Türk Kültür Tarihi", Bilgi Yayınevi, 3. Basım, Ankara

Turhan, Mümtaz (1969), "Kültür Değişmeleri", 1000 Temel Eser, İstanbul

Türkdoğan, Orhan (1992), "Türk Ailesinin Genel Yapısı", Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, BAAK Yay, Ankara

Türkoğlu, Nurçay (2003), "Kitle İletişimi ve Kültür", Naos Yayınları, İstanbul

Tokuroğlu, Belma (1991), "Türkiye'de Feminizm", Türk Aile Ansiklopedisi, BAK Yay., Ankara

Ülken, H. Ziya (1990), "Aile", Aile Yazıları, BAAK Yay, Ankara

Valkenburg, P. M., Krcmar, M. ve de Roos, S. (1998), "The Impact of Cultural Children's Program and Adult Mediation on Children's Knowledge of and Attitudes Toward Opera", Journal of Broadcasting and Electronic Media

Watkins, Calvert, Huston-Stein ve Wright (1980), "Children's Recall of Television Material Effects of Presentation Mode and Adult Labeling", *Developmental Psychology*

Williams, Raymond (2003), "Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim", Dost Kitabevi, Ankara

Wolfgang, Slesina (1979), "Soziokulturelle Personlichkeit, (Lexikon zur Soziologie)"

Yalvaç, Mehmet (2000), "Aile Sosyolojisi, İkel Toplumdan Modern Topluma Aile", Malatya

<http://www.yayim.meb.gov.tr>, 16.05.2005

<http://www.findthelinks.com/irfanerdogan/gerbner.html>, 18.05. 2005

<http://www.medyakronik.com/akademi/kuramcilar/marshall.htm>, 24.05. 2005

<http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~2@nvid~584721,00.asp>, 28.05. 2005

<http://www.kurtlarvadisi.com/zdefter/mesajlar.asp>, 30.05. 2005

http://www.insanbilimleri.com/makaleler/sosyoloji/KitleiletisimAraclarina_Elestirel.htm, 31.05. 2005

<http://www.turkcebilgi.com/?Bilgi=Televizyonun%20icadi>, 01.06. 2005

<http://www.turkcebilgi.com/?Bilgi=televizyon&mode>, 01.06. 2005

<http://www.trt.net.tr>, 03.06. 2005

(<http://www.umitatabek.net/uckuram.html>)

<http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/sayi57/ozsoy.htm>, 09.06. 2005

EKLER**EK – I****Anket Soruları****AÇIKLAMA**

Bu anket, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yapılan bir akademik çalışmaya kaynak teşkil etmesi amacıyla yapılmıştır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırma Yöneticisi
Yrd.Dç.Dr. Basri BARUT

Araştırmayı Hazırlayan
Yük.Lis. Öğr.Arif DANACI

ANKET SORULARI**1. Cinsiyetiniz ?**

- a) Erkek b) Kadın

2. Yaşınız ?

- a) 20 yaş ve aşağısı b) 21-30 c) 31-40 d) 41-50 e) 51-60 f) 61 yaş ve yukarısı

3. Doğum Yeriniz ?

- a) Elazığ\Şehir merkezi b) Elazığ\Merkez ilçe köyleri c) Elazığ\Dış ilçeleri d) Elazığ dışı
e) Diğer (lütfen nereden göçtüğünüzü belirtiniz).....

4. Medenî Haliniz ?

- a) Evli b) Bekar c) Dul d) Boşanmış

5. Eğitim Durumunuz ?

- a) Okuryazar değilim b) Okuryazarım c) İlkokul d) Ortaokul e) Lise
f) Üniversite mezun g) Yüksek Lisans ve üstü

6. Aylık Geliriniz ? (TL)

- a) 0-250 milyon b) 251-500 milyon c) 501-750 milyon d) 751milyon -1 milyar e) 1 milyar ve üstü

7. Mesleğiniz ?

- a) Çiftçi b) İşçi c) Memur d) Esnaf e) Emekli f) Öğrenci h) Ev hanımı
g) Serbest meslek (lütfen belirtiniz).....

8. Evinizde kaç kişi yaşamaktasınız ? (Siz dahil)

- a)2 b) 3 c) 4 d) 5 e) 6 ve üstü

9. Çocuklarınızın evlilik ve istikbali ile ilgili konulardakim karar verir ?

- a) Baba b) Anne c) Anne/Baba birlikte d) Ailecek e) Kendisi

10. Evliliğinizi hangi usulle yaptınız ? (Evli veya dul olanlar cevaplayacaktır)

- a) Görücü usulüyle b) Tanışıp-görüşerek c) Kaçarak d) Beşik Kertmesi usulüyle e) Berdel usulüyle
f) Başlık parası usulüyle g) Kuma evliliği ğ) Kan bedeli evliliği h) Kayın evliliği i) Akraba evliliği

11. Bekarsanız veya ileride evlendikten sonra çocuğunuz olursa, kendinizin veya çocuklarınızın hangi usulle evlenmesini istersiniz ?

- a) Görücü usulüyle b) Tanışıp-görüşerek c) Kaçarak d) Beşik Kertmesi usulüyle e) Berdel usulüyle
f) Başlık parası usulüyle g) Kuma evliliği ğ) Kan bedeli evliliği h) Kayın evliliği i) Akraba evliliği

12. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz ?

- a) Radyo b) Televizyon c) Kitap d) Gazete , dergi vs. e) Kahveye giderim f) İnternet
g) Komşu ve akraba ziyaretine giderim h) Şehre gezmeye giderim i)Diğer (lütfen belirtiniz).....

13.Size göre televizyonun en önemli işlevi nedir ?

- a) Haber vermek b) Gündem oluşturmak c) Reklâm d) Sosyalleşmeyi sağlamak
e) Eğlence ihtiyacını gidermek f) Eğitime katkı sağlamak g) Diğer (lütfen belirtiniz).....

14.Günde, ortalama, kaç saat televizyon seyrediyorsunuz ?

- a) 1 Saat b) 2 Saat c) 3 Saat d) 4 Saat e) 5 Saat f) 6 Saat ve daha fazla

15. Televizyon da ilginizi en çok hangi programlar çekmektedir ?

- a) Haber b) Müzik/ Eğlence c) Reklâm d) Yarışmalar e) Dizi f) Sinema
g) Belgesel h) Spor programları i) Siyaset j) Ekonomi k) Diğer... ..

16. Televizyon izlemedeki en önemli amacınız nedir?

- a) Haber almak b) Spor olaylarını izlemek c) Politika d) Eğlence e) Eğitim f) Kültür
g) Sağlık h) Ekonomi i) Reklâm j) Alışkanlık k) Yarışma programları
l) Mecburiyetten m) Bilgi edinme

17. Size göre, televizyonlarda daha çok hangi tür programlar yapılmalıdır ?

- a) Haber b) Müzik/ Eğlence c) Reklâm d) Yarışmalar e) Dizi f) Sinema
g) Belgesel h) Spor programları i) Siyaset j) Ekonomi k) Diğer... ..

18. Televizyonda yayınlanan haber programları, tartışma programları veya eğlence programlarından aldığınız bazı bilgiler, sizin belirli konulardaki kanaatlerinizi değiştiriyor mu?

- a) Çok değiştiriyor b) Değiştiriyor c) Biraz değiştiriyor d) Değiştirmiyor e) Hiç değiştiriyor

19. Televizyonlarda yayınlanan programları genelde nasıl buluyorsunuz ?

- a) Çok olumlu b) Olumlu c) Biraz olumlu d) Olumsuz e) Çok olumsuz

20.Televizyonu en çok günün hangi saatlerinde izliyorsunuz ?

- a) Sabah saatleri b) Öğlen saatleri c) Öğlenden sonra d) Akşam saatleri e) Gece yarısı

21.Türkiye' deki televizyon kanalları size göre, daha çok hangi türde program yapmalıdır ? (Birden fazla şikkı işaretleyebilirsiniz)

- a) Haber b) Politika c) Eğlence d) Eğitim e) Sağlık f) Kültür g)Ekonomi
h) Reklâm i) Spor j) Diğer (lütfen belirtiniz.....)

22. Televizyonu izlemekteki beklentileriniz nelerdir?

- a) Haber almak b) Spor olaylarını izlemek c) Show programlarını izlemek d) Tartışma programlarını izlemek e) Belgeselleri izlemek f) Müzik dinlemek g) Reklâmları izlemek h) Sinema izlemek ı) Dizileri izlemek
i) Diğer (lütfen belirtiniz).....

23. Televizyonlardan edindiğiniz haberlere inanıyor musunuz?

- a) Çok inanıyorum b) İnaniyorum c) Biraz inanıyorum d) İnanmıyorum e) Hiç inanmıyorum

24. Seyrettiğiniz programların beğendiğiniz veya beğenmediğiniz taraflarını televizyon kanallarına ve RTÜK' e iletiyor musunuz ?

- a) Şimdiye kadar hiç iletmedim b) Çok nadiren iletiyorum c) Nadiren iletiyorum d) İletiyorum e) Çok sık iletiyorum

25. Televizyondaki spiker ve program sunucularını bilgili ve yeterli buluyor musunuz?

- a) Kesinlikle bulmuyorum b) Çok az buluyorum c) Biraz buluyorum d) Buluyorum e) Çok buluyorum

26. Dünyadaki ve Türkiye' deki toplumu etkileyen önemli olayları, genellikle, hangi kitle iletişim araçlarından öğreniyorsunuz?

- a) Televizyon b) Radyo c) Gazete d) Dergi e) İnternet

27. En fazla hangi kitle iletişim aracını kullanıyorsunuz?

- a) Televizyon b) Radyo c) Gazete d) Dergi e) İnternet

28. Televizyonlarda yayınlanan evlilikle ilgili programları izliyor musunuz? (A şikkını işaretlerseniz 30 soruya cevap vermeyin.)

- a) Hiç izlemem b) Çok az izlerim c) Biraz izlerim d) İzlerim e) Çok sık izlerim

29. Evlilikle ilgili programları neden izliyorsunuz?

- a) Haberdar olmak b) Genel bilgi c) Gündemi takip etmek d) Eğlence e) Merak ettiğim için
f) İlgimi çektiği için g) Mecbur kaldığım için h) Diğer (lütfen belirtiniz).....

30. En çok hangi kanalda yayınlanan evlilik programını izliyorsunuz?

- a) Atv b) Kanal D c) Show Tv d) Tgrt e) Diğer (lütfen belirtiniz).....

31. En çok hangi yarışmacı grubu ilginizi çekiyor?

- a) Kaynanalar b) Gelin adayları c) Damat adayları d) Hiçbiri e) Diğer (lütfen belirtiniz).....

32. Evlilikle ilgili programları izleme sebebiniz nelerdir?

- a) Haberdar olmak b) Genel bilgi almak c) Gündemi takip etmek d) Eğlenmek e) Merak ettiğim için
f) İlgimi çektiği için g) Herkes izlediği için h) Mecbur kaldığım için i) Diğer (lütfen belirtiniz).....

33. Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlarda meydana gelen kavgaların sebeplerini ve sonuçlarını merak ediyor musunuz?

- a) Çok merak ediyorum b) Merak ediyorum c) Biraz merak ediyorum d) Merak etmiyorum
e) Hiç merak etmiyorum

34. Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlarda meydana gelen kavgalar sizi rahatsız ediyor mu?

- a) Çok rahatsız oluyorum b) Rahatsız oluyorum c) Biraz rahatsız oluyorum d) Rahatsız olmuyorum
e) Hiç rahatsız olmuyorum

35. Televizyonda yayınlanan evlilikle ilgili programlardan rahatsız oluyor musunuz?

- a) Çok rahatsız oluyorum b) Rahatsız oluyorum c) Biraz rahatsız oluyorum d) Rahatsız olmuyorum
e) Hiç rahatsız olmuyorum

36. Sizce televizyonlarda evlilikle ilgili programlar yerine başka programlar yayınlanmalı mı?

- a) Evet b) Hayır c) Fark etmez d) Fikrim Yok

37. Televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, size göre, geleneklerimize-göreneklerimize, örf ve adetlerimize uygun mu?

- a) Çok Uygun b) Uygun c) Biraz Uygun d) Uygun Değil e) Hiç uygun değil

38. Evlilikle ilgili programlar, kadın erkek ilişkisi açısından, sizde, bir düşünce değişikliğine sebep olmaktadır mıdır?

- a) Çok sebep olmaktadır b) Sebep olmaktadır c) Biraz sebep olmaktadır d) Sebep olmamaktadır
e) Hiç sebep olmamaktadır

39. Size göre evlilikle ilgili programlar kırsal kesimde yaşayan halkın isteklerine cevap veriyor mu ?

- a) Çok veriyor b) Veriyor c) Az veriyor d) Vermiyor e) Hiç vermiyor

40. Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar, kültürel ve ahlâkî olarak, toplumumuzda ne yönde bir değişime sebep oluyor?

- a) Çok olumlu b) Olumlu c) Az olumlu d) Olumsuz e) Çok olumsuz

41. Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programların aileler üzerinde, kültürel ve ahlâkî olarak, ne gibi etkisi olabilir?

- a) Çok olumlu b) Olumlu c) Az olumlu d) Olumsuz e) Çok olumsuz

42. Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar toplumumuzda ahlâkî zafiyet yaratıyor mu?

- a) Çok Yaratıyor b) Yaratıyor c) Az Yaratıyor d) Yaratmıyor e) Hiç yaratmıyor

43. Size göre televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar gerekli mi? (Cevabınız gereksiz ise, 45'inci soruyu atlayınız)

- a) Çok gereksiz b) Gereksiz c) Az gerekli d) Gerekli e) Çok gerekli

44. Böyle bir yarışmada evlenmek veya evlenmiş olmak ister miydiniz?

- a) Çok isterdim b) İsterdim c) Biraz isterdim d) İstemezdim e) Hiç istemezdim

45. Yarışma içerisinde çıkan tartışmalar, dışarıda sizleri etkiliyor mu?

- a) Çok etkiliyor b) Etkiliyor c) Biraz etkiliyor d) Etkilemiyor e) Hiç etkilemiyor

46. Size göre, bu evlilik yarışmalarında evlenen çiftlerin, gelecekte, evlilik hayatları nasıl olabilir?

- a) Çok iyi olabilir b) İyi olabilir c) Biraz iyi olabilir d) İyi olmayabilir e) Hiç iyi olmaz

47. Size göre, eskiden yapılan görücü usulü, beşik kertmesi gibi geleneksel evlilikler mi yoksa günümüz evliliklerini daha sağlam temeller üzerine oturuyor?

- a) Eskiden yapılan evlilikler b) Günümüzde yapılan evlilikler c) İkisi de kalıcı d) İkisi de kalıcı değil

48. Sizce Televizyonlardaki evlilik programlarına adaylar niçin katılmaktadır?

- a) Evlenmek b) Şöhret olmak c) Para kazanmak d) Kaset çıkarmak e) Dizi ve Sinemada oynamak
f) Eğlenmek için g) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

49. Size göre her yeni çıkan evlilik programı bir öncekine göre nasıl?

- a) Çok iyi b) İyi c) Normal d) Kötü e) Çok kötü

50. Televizyonlardaki evlilikle ilgili programların varlığını ilk nasıl öğrendiniz?

- a) Arkadaşımdan duydum b) Televizyonlarda reklâmını gördüm c) Tesadüfen bir bölümünü izledim ve haberdar oldum d) Kamuoyunda çok tartışıldığı için merakımdan izledim ve sonra müptelası oldum
e) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

51. Bugüne kadar Televizyonlarda evlilikle ilgili hangi yarışmaları, sürekli olarak, izlediniz? (birden fazla şıkki işaretleyebilirsiniz)

- a) Ben evleniyorum b) Biz evleniyoruz c) Kalplerde ikinci bahar d) Gelinim olur musun?
e) Size anne diyebilir miyim? f) Bir prens aranıyor g) Sevda masalı h) Beyaz atlı prens k) Sahte gelin

52. Evlilik programlarının yayın saatleri, günlük işlerinizin seyrini etkiliyor mu?

- a) Çok etkiliyor b) Etkiliyor c) Biraz etkiliyor d) Etkilemiyor e) Hiç etkilemiyor

53. Evlilikle ilgili programlar yüzünden, gündelik yapmanız gereken işleri, ihmal ettiğiniz oluyor mu?

- a) Çok sık ihmal ediyorum b) İhmal ediyorum c) Bazen ihmal ediyorum
d) İhmal etmiyorum e) Hiç ihmal etmiyorum

54. Evlilik programlarının saatini biliyor musunuz ve buna göre işleri bitirip televizyon başına geçiyor musunuz?

- a) Biliyorum/ geçiyorum b) Biliyorum/ bazen geçiyorum c) Biliyorum/ geçmiyorum
d) Bilmiyorum/ denk gelirse seyrediyorum f) Bilmiyorum/ geçmiyorum

55. Çocuğunuzun veya aileden bir yakınınızın böyle bir yarışmaya katılmasını ister misiniz?

- a) Çok isterim b) İsterim c) Az isterim d) İstemem e) Hiç istemem

56. Bu programlar yüzünden evinizde tartışma-çatışma yaşıyor mu?

- a) Çok sık yaşıyoruz b) Yaşıyoruz c) Az yaşıyoruz d) Yaşamıyoruz e) Hiç yaşamıyoruz

57. Sizce televizyonlardaki evlilikle ilgili programlar faydalı mı yoksa zararlı mıdır?

- a) Çok faydalı olduğunu düşünüyorum b) Faydalı olduğunu düşünüyorum c) Zararlı olduğunu düşünüyorum
d) Çok zararlı olduğunu düşünüyorum e) Oldukça çok zararlı olduğunu düşünüyorum

KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

ÖZGEÇMİŞ

01.05.1972 Yılında Muğla ili Fethiye ilçesi Sahil Ceylan köyünde doğdu. İlkokulu köyde; ortaokulu kasabada; Liseyi ilçede bitirdi. 1990 yılında Ankara'da bir meslek okul kazanarak ve aynı yıl mezun oldu.

İğdır, Kars, Hatay, Siirt, Şırnak, Eskişehir, Ankara, Maraş, Elazığ illerinde görev yaptı.

Ayrıca bu görevleri esnasında Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünü bitirdi.

Halen Ankara'da görev yapmakta olup, evli ve iki çocuk babasıdır.